

ศึกษาการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
กรุงเทพมหานคร เขต 2

สารนิพนธ์
ของ
พระมหาปัญญา แล่นปิว

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
พฤษภาคม 2553

ศึกษาการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
กรุงเทพมหานคร เขต 2

สารนิพนธ์
ของ
พระมหาปัญญา แล่นปิว

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

พฤษภาคม 2553

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ศึกษาการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
กรุงเทพมหานคร เขต 2

บทคัดย่อ
ของ
พระมหาปัญญา แล่นปีว

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
พฤษภาคม 2553

พระมหาปัญญา แล่นปีว. (2553). *ศึกษาการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน* สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากทม. เขต 2. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อาจารย์ที่ปรึกษา สารนิพนธ์: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พวงรัตน์ เกษรแพทย์.

การวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรม ปัญหาและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากทม. เขต 2 ใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านเนื้อหาหลักสูตร ด้านการเรียนการสอน ด้านสื่อและวัสดุ อุปกรณ์ ด้านการวัดผลและการประเมินผล กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยจำนวน 40 คน/รูป ได้แก่ พระสอนศีลธรรมจำนวน 20 รูป ครูพี่เลี้ยงจำนวน 10 คน นักเรียนจำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลและเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปแบบพรรณนาความเชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. การปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากทม. เขต 2 ใน 4 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านเนื้อหาหลักสูตร พระสอนศีลธรรมจำนวนมากมีความรู้ความเข้าใจในหลักสูตรของสถานศึกษาที่สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) ด้านการเรียนการสอน พระสอนศีลธรรมจำนวนมากจัดการเรียนการสอนด้วยเทคนิควิธีที่หลากหลายได้แก่ การสนทนา การบรรยายประกอบสื่อการสอน การทำกิจกรรมกลุ่ม 3) ด้านสื่อและวัสดุ อุปกรณ์ พระสอนศีลธรรมทุกรูปใช้สื่อการเรียนการสอนประเภทสิ่งพิมพ์และประเภทวัสดุจัดการเรียนการสอน 4) ด้านการวัดผลและการประเมินผล พระสอนศีลธรรมจำนวนมากวัดผลและประเมินผลผู้เรียนด้วยแบบทดสอบตามตัวชี้วัดและมาตรฐานของหลักสูตรสถานศึกษา
2. ปัญหาและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานใน 4 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านเนื้อหาหลักสูตร พระสอนศีลธรรมทุกรูปขาดโอกาสร่วมเขียนหลักสูตรกับสถานศึกษาซึ่งสถานศึกษาควรให้พระสอนศีลธรรมมีโอกาสร่วมเขียนหลักสูตรกับสถานศึกษาด้วย 2) ด้านการเรียนการสอน ในการสอนของพระสอนศีลธรรมมีการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนค่อนข้างน้อยดังนั้นสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องให้การสนับสนุนทั้งโอกาสและอบรมให้ความรู้แก่พระสอนศีลธรรมให้ศักยภาพสามารถจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนได้ 3) ด้านสื่อและวัสดุ อุปกรณ์ พระสอนศีลธรรมจำนวนน้อยได้สร้างและใช้สื่อชุมชน สื่อเทคโนโลยีและสื่อวัฒนธรรมโดยสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมและสนับสนุนให้ใช้สื่อมากขึ้นด้วย 4) ด้านการวัดผลและการประเมินผล พระสอนศีลธรรมส่วนน้อยมีความสามารถวัดผลและประเมินผลผู้เรียนโดยสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องให้ความรู้และให้โอกาสได้วัดผลและประเมินผลผู้เรียนมากขึ้น

A STUDY OF MONKS' MORAL TEACHINGS IN SCHOOLS,
BANGKOK EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

AN ABSTRACT
BY
PHRAMAHA PANYA LANPIW

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Master of Education Degree in Educational Administration
at Srinakharinwirot University

May 2010

Pramaha Panya Lanpiw. (2010). *A Study of Monks' Moral Teachings in Schools, Bangkok Educational Service Area Office 2*. Master's Project, M.Ed.(Educational Administration). Bangkok: Graduate School. Srinakharinwirot University. Project Advisor: Asst.Prof. Dr.Puongrat Kesonpat

The objective of this study emphasizes on teaching operation of the morality teaching monks in Bangkok Education Bureau Area 2 which aims to study about teaching method, problems and some suggestions to improve teaching capability. The study is categorized into 4 parts, i.e. curriculum, teaching implementation, media, and the appraisal measurement. There were 40 participants in the sampling group which included of 20 morality teaching monks, 10 coaching teachers and 10 students. The study is based on basic research with the conceptual framework on interview schedule. The analytical results are submitted in descriptive form. From this study, there have been some problems that may be considerable fault with the adequacy of institutionalized support and need to be resolved. The result of the study has shown that the teaching monks perform their works as follows:

1. Teaching operation of the monks in the abovementioned should be performed in 4 parts: (1) a lot of teaching monks have better understanding and good knowledge of curriculum that corresponds to the national education plan; (2) teaching method will be vary in techniques such as class conversation, subject lecturing with media and group activity; (3) the monks will provide media, printed matters and materials to stimulate and improve the quality of learning; and (4) the monks consider to use the standard appraisal technique as referred to the national plan for their evaluation.

2. Problems and some suggestions will be given for problem solving as shown in 4 themes: (1) most of the monk lacks of the opportunity to participate and issue their lecture notes for the school program, the institutions should be considered this matter as an urgent; (2) the institutions or concerned organizations should encourage, support and organize training program for the monks to improve their teaching activity and enable them efficiently; (3) there are some monks who initiate and provide their teaching aids in the classroom because of the insufficient of funds and institute support, the schools and concerned organizations should consider to promote and support them; (4) there are not so many monks have good knowledge for the teaching appraisal measurement, they need to be trained and given the opportunity for making student evaluation.

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร และคณะกรรมการสอบ
ได้พิจารณาสารนิพนธ์เรื่อง ศึกษาการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษารุงเทพมหานคร เขต 2 ของ พระมหาปัญญา แล่นปีว ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พวงรัตน์ เกษรแพทย์)

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พวงรัตน์ เกษรแพทย์)

คณะกรรมการสอบ

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เรือโท ดร.ไพบุลย์ อ่อนมั่ง)

ประธาน

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พวงรัตน์ เกษรแพทย์)

กรรมการสอบสารนิพนธ์

.....
(อาจารย์ ดร.นิตย์ โรจนรัตน์วณิชย์)

กรรมการสอบสารนิพนธ์

อนุมัติให้รับสารนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.องอาจ นัยพัฒน์)

คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

วันที่ เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2553

งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัย
จาก
โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ประกาศคุณูปการ

สารนิพนธ์นี้สำเร็จได้ด้วยดีเพราะผู้วิจัยได้รับความกรุณาอย่างยิ่งจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พวงรัตน์ เกษรแพทย์ ประธานกรรมการบริหารหลักสูตรและอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ท่านได้ให้คำปรึกษาสารนิพนธ์จนสารนิพนธ์นี้สำเร็จลงได้ด้วยดีท่านได้เสียสละเวลาอันมีค่าเพื่อให้คำปรึกษาแนะนำในการทำงานวิจัยที่ทุกขั้นตอนจนทำให้ผู้วิจัยได้รับประสบการณ์ในการทำงานวิจัย และรู้ถึงคุณค่าของงานวิจัย ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ เรือโท ไพบุล อ่อนมั่ง อาจารย์ ดร.นิตย์ โรจนรัตน์วณิชย์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระ สุภากิจ กรรมการสอบสารนิพนธ์ที่ให้คำแนะนำในการทำสารนิพนธ์นี้มีความสมบรูณ์มากขึ้น

ขอขอบคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ อาจารย์ ดร.สมชาย เทพแสง และ อาจารย์ ดร.สุวัฒน์ วิวัฒนานนท์ ที่เมตตาให้คำแนะนำเกี่ยวกับเครื่องมือในการวิจัย

ท้ายสุดผู้วิจัยขอขอบคุณ คุณพ่อ คุณแม่ พี่ น้อง สิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย พระเดชพระคุณ พระราชปริยัติสุนทร เจ้าสำนักเรียนวัดเทพศิลา เจ้าคณะเขตบางกะปิ พระเดชพระคุณพระอาหาร ปริยัติกิจ อาจารย์ใหญ่สำนักเรียนวัดเทพศิลาซึ่งเป็นผู้มีอุปการคุณ และเพื่อนๆ ทุกคนที่ทำให้กำลังใจที่ดีเยี่ยมตลอดระยะเวลาที่ศึกษาและทำงานวิจัย

พระมหาปัญญา แล่นปีว

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
ปัญหาการวิจัย.....	5
ความสำคัญของการวิจัย.....	5
ขอบเขตของการวิจัย.....	5
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	6
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	7
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
การสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2.....	9
โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2.....	10
การจัดการโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน.....	14
คุณสมบัติของผู้ที่จะสมัครเป็นพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน.....	14
ขั้นตอนการรับสมัครและคัดเลือกพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน.....	14
การคัดเลือกโรงเรียนและการกำหนดให้พระสอนในโรงเรียน.....	15
หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน.....	16
ข้อมูลที่ตั้งสำนักงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน.....	17
บทบาทของพระสงฆ์ในการสอนศีลธรรมในโรงเรียน.....	21
หลักการ แนวคิด ทฤษฎีการเรียนรู้และการจัดการเรียนการสอน วิชาพระพุทธศาสนา.....	23
ด้านเนื้อหาหลักสูตร.....	23
ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับหลักสูตร.....	23
ความหมายของหลักสูตร.....	23
ความสำคัญของหลักสูตร.....	24
องค์ประกอบของหลักสูตร.....	24
มาตรฐานการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา.....	27
คำอธิบายรายวิชาการระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.1-ม.3).....	27
อธิบายรายวิชาการระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4-ม.6).....	33

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2 (ต่อ)	
แนวทางดำเนินงานจัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น.....	37
การดำเนินงานของสถานศึกษา.....	38
ด้านการเรียนการสอน.....	40
หลักการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา.....	41
มาตรฐานการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา.....	44
วิธีการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา.....	48
วิธีการเรียนการสอนแบบบรรยาย.....	48
วิธีสอนแบบอภิปราย.....	50
วิธีสอนแบบแบ่งกลุ่มกิจกรรม.....	52
วิธีสอนแบบแก้ปัญหา.....	53
วิธีสอนโดยบทบาทสมมติ.....	54
วิธีสอนแบบอุปมา อุปไมย.....	57
วิธีสอนแบบปุจฉา วิสัชนา.....	58
วิธีสอนแบบธรรมกัจฉา.....	58
วิธีสอนอริยสัจ 4.....	58
วิธีสอนแบบไตรสิกขา.....	59
วิธีสอนแบบเบญจขันธ์.....	60
ด้านสื่อและวัสดุ อุปกรณ์.....	61
ทักษะการใช้สื่อการสอน.....	62
ประโยชน์ของสื่อการสอน.....	63
หลักการเตรียมสื่อการสอน.....	64
หลักการเลือกใช้สื่อการสอน.....	64
ข้อคำนึงในการใช้สื่อการสอน.....	65
ด้านการวัดผลและการประเมินผล.....	67
หลักการสำคัญของการวัดผลและประเมินผลตามสภาพจริง.....	70
ขั้นตอนการวัดและการประเมินผลตามสภาพจริง.....	71
วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง.....	71
การประเมินเพิ่มสะสมผลงาน.....	71
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	72
งานวิจัยในประเทศ	72

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2 (ต่อ)	
งานวิจัยต่างประเทศ	81
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	83
การเลือกพื้นที่.....	83
การเข้าสู่พื้นที่.....	84
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	85
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	86
การตรวจสอบข้อมูล.....	86
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	86
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	88
ตอนที่ 1 ลักษณะทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล.....	88
ตอนที่ 2 การปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน	
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากทมเขต 2.....	89
ด้านเนื้อหาหลักสูตร.....	89
ด้านการเรียนการสอน.....	90
ด้านสื่อและวัสดุ อุปกรณ์.....	92
ด้านการวัดผลและการประเมินผล.....	93
ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรม	
ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา	
กรุงเทพมหานคร เขต 2.....	95
ด้านเนื้อหาหลักสูตร.....	95
ด้านการเรียนการสอน.....	96
ด้านสื่อและวัสดุ อุปกรณ์.....	98
ด้านการวัดผลและการประเมินผล.....	99
5 สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ.....	101
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	101
วิธีดำเนินการวิจัย.....	101
การสรุปผล.....	102

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
5 (ต่อ)	
การอภิปรายผล.....	104
ข้อเสนอแนะ.....	107
บรรณานุกรม.....	108
ภาคผนวก.....	116
ภาคผนวก ก	117
ภาคผนวก ข	122
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	127

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 รายงานโรงเรียนของรัฐในกำกับของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2.....	12
2 รายชื่อพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2.....	17
3 มาตรฐาน ส 1.1 เข้าใจประวัติ ความสำคัญ หลักธรรมของพระพุทธศาสนา..	42
4 มาตรฐาน ส 1.2 ยึดมั่นในศีลธรรม การกระทำความดีมีค่านิยมที่ดีงาม ในพระพุทธศาสนา.....	43
5 มาตรฐาน ส 1.3 ประพฤติปฏิบัติตามหลักธรรมและศาสนพิธีของ พระพุทธศาสนา ค่านิยมที่ดีงามและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ ในการพัฒนาตนบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม สิ่งแวดล้อมเพื่อการอยู่กัน อย่างสันติสุข.....	44
6 รายงานพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนระดับชั้น มัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายที่ได้รับการสัมภาษณ์.....	84
7 แสดงจำนวนกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย.....	88

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 แผนที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2.....	10
2 โครงสร้างส่วนราชการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2...	11

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศ หากประเทศใดจัดระบบการศึกษาที่ดีให้แก่ประชาชนประเทศนั้นก็จะมีความเจริญก้าวหน้าในด้านต่างๆ ทั้งนี้เพราะประชาชนในประเทศจะถ่ายทอดความรู้ความสามารถที่ได้รับออกมาในรูปของการปฏิบัติงานตามหน้าที่ที่ตนเองรับผิดชอบ อันจะส่งผลโดยรวมต่อประเทศชาติต่อไป ดังพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวตอนหนึ่งว่า "...การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างและพัฒนาความรู้ ความคิด ความประพฤติ และคุณธรรมของบุคคล สังคม และบ้านเมืองใดให้การศึกษาที่ดีแก่เยาวชนได้อย่างครบถ้วนพอเหมาะกันทุกๆ ด้านสังคมและบ้านเมืองนั้นก็จะมีพลเมืองที่มีคุณภาพที่สามารถดำรงรักษาความมั่นคงของประเทศไว้ และพัฒนาให้ก้าวหน้าต่อไปโดยตลอด . . ." (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2545: 24)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 18 วรรค(2) และวรรค (3) ให้สถาบันพระพุทธศาสนาหรือสถาบันสังฆมอันสามารถจัดการศึกษาได้และในอดีตวัดเคยเป็นศูนย์กลางการศึกษาสำหรับชาวบ้าน หรือเป็นแหล่งการศึกษาสำหรับมวลชน ครั้นถึงรัชกาลที่ 5 แม้จะทรงจัดการศึกษาอย่างสมัยใหม่ตามแบบตะวันตกก็ไม่ทรงทิ้งวัด และยังทรงให้พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการศึกษา ทรงให้ใช้ศาลาวัดเป็นโรงเรียนบ้าง ให้โรงเรียนตั้งอยู่ในวัดบ้าง ทรงให้พระเป็นครูสอนเด็ก เป็นผู้บริหารการศึกษาชั้นต้น และให้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานทางการศึกษาระดับสูง เช่น ในระยะเริ่มแรกจัดการศึกษาชั้นต้น เมื่อ พ.ศ. 2418 ก็มีพระบรมราชโองการเรื่อง "โปรดเกล้าฯ จะให้มีอาจารย์สอนหนังสือไทยแลสอนเลขทุกๆ พระอาราม" (พระราชวรมุณี (ประยูรค์ ปยุตโต). 2529: 22-23) คนไทยส่วนใหญ่ในสมัยก่อนๆ จึงดำเนินชีวิตโดยยึดหลักธรรมในพระพุทธศาสนาเป็นแกนนำแทบทั้งสิ้น การดำเนินชีวิตทำนองนั้น คนไทยรุ่นหลังมักจะเรียกขานอย่างชื่นชมว่า วิถีไทย นั่นคือ พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย จะให้การฝึกอบรมแก่บุตรหลานของตนให้ครองชีวิตแบบไทยๆ โดยมีพระพุทธศาสนาเป็นพื้นฐานของชีวิต สอนให้ทุกคนมี ศีล สมาธิ ปัญญาทำให้ครองชีพอยู่ในสังคมอย่างสงบสุขได้ (วรวิทย์ วศินสรากร. 2547: 43) ดังนั้น พระพุทธศาสนาจึงถือกันว่าเป็นศาสนาประจำชาติ การถืออย่างนี้เป็นประเพณีที่สืบต่อมาโดยถูกต้องตามสมควรแก่เหตุ คือ การที่พระพุทธศาสนากับชนชาติไทยได้มีความสัมพันธ์ แนบแน่นเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ทั้งทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม คนไทยทั่วทั้งหมัด ตั้งแต่องค์พระเจ้าแผ่นดินลงมา จนถึงผู้ชายชาวบ้านสามัญแทบทุกคนได้บวชเรียนรับการศึกษามาจากสถาบันพระพุทธศาสนาตั้งแต่มีประเพณีบวชเรียนเป็นหลักฐานสืบมา วัดจึงเป็นศูนย์กลางการศึกษาของสังคมไทย เป็นแหล่งคำสั่งสอนการฝึกอบรมและอำนวยความสะดวกทั้งโดยตรงแก่ผู้เข้าไปบวชเรียนอยู่ในวัดและโดยอ้อมแก่ทุกคนในชุมชนที่อยู่แวดล้อมวัด ชุมชนทุก

แห่งแม่แต่หมู่บ้านในชนบทห่างไกลต่างก็มีวัดประจำเป็นศูนย์รวมจิตใจและเป็นศูนย์กลางกิจกรรมของชุมชน (พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต). 2537: 1-3) การศึกษาของไทยในสมัยก่อนจึงเริ่มต้นที่วัดแต่เมื่อวันเวลาผ่านไปรูปแบบการศึกษาก็เริ่มเปลี่ยนแปลงไปมีสถานศึกษาที่เรียกว่าโรงเรียน เข้ามาแทนที่ ทำให้บทบาทของพระสงฆ์ในการเป็นครูลดน้อยถอยลงไปจนในที่สุดวิชาศีลธรรมก็หายไปจากหลักสูตรการเรียนการสอน การจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนซึ่งหลักสูตรใหม่ที่ไม่มีวิชาศีลธรรม แล้วพบว่ามีปัญหาเพราะโรงเรียนไม่เห็นวิชาศีลธรรม

ปัจจุบันปรากฏว่า ปัญหาสังคมไทยได้ทวีความรุนแรงและมีความหลากหลายมากขึ้นกว่าในอดีตที่ผ่านมาสาเหตุแห่งปัญหาที่เกิดขึ้นส่วนหนึ่งมาจากสภาพแวดล้อมและเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสการพัฒนาทางเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารไร้พรมแดนในแนวทางโลกาภิวัตน์ ซึ่งต่างมุ่งเน้นการแข่งขันเพื่อสร้างความมั่นคงในด้านเศรษฐกิจทำให้คนมีความเป็นวัตถุนิยมมากขึ้น แต่เกิดปัญหาด้านพฤติกรรม คือ การย่อหย่อนในศีลธรรมจริยธรรม นอกจากนี้ปัญหาสังคมหลายด้านยังรุมล้อมคุกคามเด็ก เยาวชน นักเรียน นักศึกษาให้หลงผิดและมีพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไปจากเดิม ขาดระเบียบวินัยส่งผลให้วิถีชีวิตและค่านิยมดั้งเดิมที่ดึงมาตามโครงสร้างของสังคมไทยจางหายไปพร้อมกับการล่มสลายของสถาบันครอบครัว ซึ่งทำให้ภูมิคุ้มกันของเด็ก เยาวชน นักเรียน นักศึกษาที่จะต้านทานกับสภาพปัญหาแวดล้อมต้องขาดความมั่นคงจนเกิดปัญหาต่างๆ ของสังคมตามมา เช่น ปัญหาการก่อเหตุทะเลาะวิวาทของนักเรียน นักศึกษาปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดในกลุ่มนักเรียน นักศึกษา ปัญหานักเรียน นักศึกษาประพฤติตนไม่เหมาะสมในเวลาเรียน ปัญหาการมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียน และปัญหาอาชญากรรม เป็นต้น

สถานการณ์ที่เกิดขึ้นดังกล่าว พบว่า รากเหง้าแห่งปัญหาที่แท้จริง คือ การที่นักเรียน นักศึกษาไม่ได้รับการกล่อมเกลาด้านจิตใจ ถูกละเลยจากสถานศึกษาที่จะปลูกฝังในเรื่องศีลธรรมจริยธรรม จนทำให้ขาดความสำนึกต่อหน้าที่ขาดความรู้สึกลึกซึ้งชอบชั่วดี ขาดการใช้สติพิจารณาไตร่ตรอง และแสดงออกมาเป็นพฤติกรรมภายนอกที่ไม่เหมาะสม ก่อปรด้วยสภาพแวดล้อมรอบตัวนักเรียน นักศึกษา ที่ยุยงส่งเสริม ชักจูง และโน้มน้าวอย่างต่อเนื่องด้วยรูปแบบที่มีการพัฒนาอย่างหลากหลาย ทำให้ยากต่อการควบคุม ป้องกัน และแก้ไขปัญหานักเรียน นักศึกษาให้สัมฤทธิ์ผลได้ภายใต้โลกาภิวัตน์ เว้นแต่นักเรียน นักศึกษา จะถูกจัดระเบียบทางความคิดจนมีจิตใจที่ใฝ่ดี และมีพลังใจที่เข้มแข็งสามารถเป็นภูมิคุ้มกันต้านทานเหตุปัจจัยในทางเสื่อมที่จะเข้ามาทำลายคุณภาพชีวิตที่ดีงามได้ด้วยหลักธรรมทางศาสนา (กรมการศาสนา. 2548: 5) ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของรัฐที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 73 ซึ่งมีข้อความระบุว่า “รัฐต้องสนับสนุนการนำหลักธรรมของศาสนามาใช้เพื่อเสริมสร้าง คุณธรรมและพัฒนาคุณภาพชีวิต” และในวรรคต้นของมาตรา 81 มีข้อความว่า “รัฐต้องจัดการศึกษา อบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม” และนโยบายที่รัฐกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 มาตรา 79 ซึ่งมีข้อความระบุว่า “รัฐต้องให้ความอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นศาสนาที่ประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่นับถือมาช้านานและศาสนาอื่น

ทั้งต้องส่งเสริมความเข้าใจอันดีและความสมานฉันท์ระหว่างศาสนิกชนของทุกศาสนา รวมทั้งสนับสนุนการนำหลักธรรมของศาสนามาใช้เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมและพัฒนาคุณภาพชีวิต” (สำนักนายกรัฐมนตรี. 2550: 26)

กระทรวงศึกษาธิการเห็นความสำคัญของพระสงฆ์ในการเป็นบุคลากรทางศาสนา จึงได้มอบให้กรมการศาสนาดำเนินโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน และให้สถานศึกษาในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการเข้าร่วมเพื่อรองรับรัฐธรรมนูญ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อปลูกฝังศีลธรรม และจริยธรรมให้เด็กและเยาวชนของชาติได้เรียนรู้(เข้าถึง)หลักธรรมของพระพุทธศาสนา สามารถนำหลักธรรมไปพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ (กรมการศาสนา. 2543: 1) การส่งพระเข้าไปสอนศีลธรรมในโรงเรียนเริ่มดำเนินการตั้งแต่ภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2542 เป็นต้นมาโดยนำร่องในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 100 รูป (กรมการศาสนา.2544 : 3) และในการติดตามผลการดำเนินงานพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประจำปี พ.ศ.2544 พบว่ามีพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนทั่วประเทศ 484 รูป (กรมการศาสนา.2544 : 73) และจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่2) พ.ศ.2545 พบว่าได้เน้นความสำคัญของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการปลูกฝังจิตสำนึกด้านคุณธรรมจริยธรรมซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการที่ได้ประกาศเพิ่มเติมเนื้อหาพระพุทธศาสนาวิชาสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นทุกรายวิชาในปี พ.ศ.2525 และกำหนดให้มีรายวิชาเลือกเสรีพระพุทธศาสนาในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายในปี พ.ศ.2527 เนื้อหาพระพุทธศาสนาที่เพิ่มมายากเกินความรู้ความสามารถที่มีอยู่ของครูผู้สอนจะตีความ และปรับย่อยให้เหมาะสมกับวัยและวุฒิภาวะของผู้เรียน ผลจึงปรากฏว่า ครูร้อยละ 92 สอนตามหนังสือเรียนและครูร้อยละ 90 ใช้วิธีสอนแบบบรรยายอย่างเดียว นักเรียนจึงขาดทักษะในการค้นคว้าหาความรู้ด้วยตัวเอง ขาดความกระตือรือร้นจะเข้าร่วมกิจกรรม ที่สำคัญก็คือนักเรียนเกิดความเบื่อหน่ายต่อการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ทั้งๆ ที่เป็นวิชาที่มีความหมายต่อการพัฒนาคุณภาพจิต สมรรถภาพจิตและสุขภาพจิตของนักเรียน และจากรายงานการสังเคราะห์งานวิจัยของกรมวิชาการเกี่ยวกับหลักสูตรสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และตอนปลายได้พบและยืนยันสอดคล้องกันว่านักเรียนไม่มีค่านิยม และจริยธรรมที่พึงประสงค์ และไม่เปลี่ยนพฤติกรรมภายหลังการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา รวมทั้งไม่สามารถใฝ่หาความรู้อย่างมีหลักการแต่รู้เท่าที่ครูบอกทั้งนี้ นักเรียนขาดประสบการณ์ในการคิดอย่างเป็นระบบ เนื่องจากไม่ได้รับการฝึกฝนอบรมมา นอกจากนี้ยังพบปัญหาและอุปสรรคที่ประพาศติปฏิบัติแก่นักเรียนไม่ได้ ดังนั้น จึงปรากฏว่าการพัฒนาเด็กและเยาวชนในด้านคุณธรรมและศีลธรรมยังคงเป็นปัญหาใหญ่ปัญหาหนึ่งของกระทรวงศึกษาธิการ (กรมวิชาการ.2536 : 2-3)

อย่างไรก็ตาม การสอนศีลธรรมในโรงเรียนนับว่ายังเป็นโครงการที่ใหม่ และมีความไม่พร้อมอยู่หลายด้านไม่ว่าจะเป็นด้านงบประมาณ ด้านวัสดุอุปกรณ์ หรือด้านบุคลากร โดยเฉพาะพระที่เข้าไปสอนไม่ได้มีความรู้ด้านวิชาศัพทมูลโดยตรง โดยมีการกำหนดคุณสมบัติว่าผู้ที่เข้าสอนศีลธรรมในโรงเรียนจะต้องจบมัธยมศึกษา หรือประโยค 1 -2 ขึ้นไป หรือสำเร็จการศึกษาจาก

มหาวิทยาลัยสงฆ์ 2 แห่ง คือมหาจุฬาราชวิทยาลัยและมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หรือเป็นพระครูสัญญาบัตรชั้นตรีขึ้นไป (กรมการศาสนา. 2548: 38) ซึ่งพระที่มีคุณสมบัติดังกล่าวแล้วไม่ได้บ่งชี้ว่าจะต้องเป็นผู้มีความรู้ด้านวิชาชีพครู อีกอย่างหนึ่งการอบรมถวายความรู้แก่พระสอนศีลธรรมก็เป็นไป ในระยะเวลาอันสั้น เช่น ในปีการศึกษา 2549 กำหนดอบรมพระสงฆ์เพียง 3 วัน คือระหว่างวันที่ 25 - 27 พฤศจิกายน พ.ศ.2548 (กรมการศาสนา. 2548: 84) จึงทำให้มีความไม่พร้อมในการปฏิบัติงานอยู่หลายด้าน จากโครงการศึกษาวิจัยการศึกษาทบทวนโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม โดยการศึกษาภาคสนามและการตอบแบบสอบถามพบว่า พระได้รับการนิเทศ ติดตาม และพัฒนาจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องคือ กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์น้อยมาก เท่าที่ปรากฏมีการจัดประชุม อบรมโดยกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม อย่างเป็นทางการเป็นครั้งคราวและไม่ต่อเนื่อง ทั้งยังมีรายงานว่าไม่ได้มีการบังคับให้พระสงฆ์เข้าร่วมประชุม เช่น การจัดประเมินผลแจ้งแก่พระว่า พระสงฆ์ที่คิดว่ามีความรู้แล้วไม่จำเป็นต้องเข้าร่วมประชุม ทำให้มีผู้เข้าร่วมประชุมไม่กี่สิบลูก ทั้ง ๆ ที่จัดไว้สำหรับพระสงฆ์ประมาณ 100 รูป เป็นต้น การนิเทศในโรงเรียนมีน้อยมาก โดยข้าราชการกระทรวงวัฒนธรรมไปเยี่ยมและสังเกตการณ์ แต่ไม่ทั่วถึง กระทรวงศึกษาธิการไม่แสดงบทบาทนอกเหนือจากการดูแลของผู้อำนวยการโรงเรียนที่พระสงฆ์เข้าไปสอนซึ่งเป็นงานประจำอยู่แล้ว (กรมการศาสนา. 2549: ออนไลน์)

จากปัญหาและความสำคัญของการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นพระสงฆ์มีหน้าที่เป็นกรรมการดำเนินงานโครงการและรับผิดชอบการประสานงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 จึงสนใจศึกษาพฤติกรรมและความสามารถในการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 เพื่อสนับสนุนข้อมูลเบื้องต้นให้แก่คณะสงฆ์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นแนวทางกำหนดนโยบายพัฒนาโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนให้ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ตั้งวัตถุประสงค์ของการวิจัยไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านเนื้อหาหลักสูตร ด้านการเรียนการสอน ด้านสื่อและวัสดุ อุปกรณ์ และด้านการวัดผลและการประเมินผล
2. เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

ปัญหาการวิจัย

ในการวิจัยในครั้งนี้ต้องการอธิบายการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ในปัจจุบันว่าเป็นอย่างไร จึงได้กำหนดประเด็นปัญหาการวิจัยไว้ ดังนี้

1. การปฏิบัติงานสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนด้านเนื้อหาหลักสูตร ด้านการเรียนการสอน ด้านสื่อและวัสดุ อุปกรณ์ และด้านการวัดผลและการประเมินผลเป็นอย่างไร
2. การปฏิบัติงานสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีปัญหาและข้อเสนอแนะการแก้ปัญหาด้านเนื้อหาหลักสูตร ด้านการเรียนการสอน ด้านสื่อและวัสดุ อุปกรณ์ และด้านการวัดผลและการประเมินผลเป็นอย่างไร

ความสำคัญของการวิจัย

1. ผลของการวิจัยครั้งนี้ทำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ทราบถึงการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 อันจะสามารถนำไปเป็นข้อมูลเพื่อกำหนดนโยบายและพัฒนากิจการปฏิบัติงานพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานสอนได้
2. ผลของการวิจัยครั้งนี้สามารถใช้เป็นข้อมูลสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อวางแผนแก้ปัญหาและหาแนวทางส่งเสริมการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ของคณะสงฆ์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนพัฒนาต่อไปได้

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา
การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านเนื้อหาหลักสูตร ด้านการเรียนการสอน ด้านสื่อและวัสดุ อุปกรณ์ ด้านการวัดผลและการประเมินผล
2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
ประชากรที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยพระสอนศีลธรรมที่ลงทะเบียนไว้ที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และปฏิบัติงานสอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ปีการศึกษา 2552 จำนวน 100 รูป
กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยพระสอนศีลธรรมที่ลงทะเบียนไว้ที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ครูพี่เลี้ยง นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ปีการศึกษา 2552 รวมจำนวนทั้งสิ้น 40 รูป/คน

นियามศัพท์เฉพาะ

1. การปฏิบัติงาน หมายถึง พฤติกรรมหรือความสามารถการปฏิบัติงานสอนของพระสอนศีลธรรมในการจัดการเรียนรู้ให้เป็นตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 สาระการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา ระดับชั้นมัธยมศึกษาของพระสอนศีลธรรมถ่ายทอดให้แก่นักเรียนผ่านกระบวนการใน 4 ด้าน ได้แก่

1.1 ด้านเนื้อหาหลักสูตร หมายถึง ความรู้ความเข้าใจ การมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรและใช้หลักสูตรโดยกำหนดเนื้อหาสาระการเรียนรู้หลักสูตรสถานศึกษาสอดคล้องกับมาตรฐานสาระระดับชั้นหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.2 ด้านการเรียนการสอน หมายถึง การใช้เทคนิคการเรียนการสอนโดยผู้เรียนมีบทบาทต่อการเรียนการสอนตลอดจนการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้สอดคล้องต่อความต้องการของผู้เรียนและชุมชน การวิเคราะห์ผู้เรียนและสอนแบบให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมจัดกิจกรรม การปลูกฝังส่งเสริมและสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมตามคุณลักษณะพึงประสงค์ในการจัดการเรียนรู้ รวมถึงจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนเพื่อการดูแลตนเองจนเกิดทักษะในการเรียนรู้ การทำงาน การอยู่ร่วมกันในสังคมรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและสอดแทรกความเป็นประชาธิปไตยรักความเป็นไทย

1.3 ด้านสื่อและวัสดุ อุปกรณ์ หมายถึง การเลือกใช้สื่อและวัสดุ อุปกรณ์ในการเรียนการสอนทั้งสื่อภายในและภายนอกโรงเรียนประกอบด้วยสื่อวัฒนธรรม สื่อชุมชน สื่อเทคโนโลยี การใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีหลากหลายเหมาะสมกับเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ การใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนในการจัดการเรียนการสอน

1.4 ด้านการวัดผลและการประเมินผล หมายถึง การออกแบบและสร้างรวมถึงการใช้เครื่องมือเพื่อวัดและประเมินผลผู้เรียนอย่างถูกต้อง เหมาะสมกับเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ การวัดผลและประเมินผลผู้เรียนตามสภาพจริงสอดคล้องกับการเรียนรู้ด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนตามมาตรฐานและตัวชี้วัดของหลักสูตร

2. ปัญหา หมายถึง ข้อขัดข้องที่เป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมในด้านเนื้อหาหลักสูตร ด้านการเรียนการสอน ด้านสื่อและวัสดุ อุปกรณ์ ด้านการวัดผลและการประเมินผล และข้อขัดข้องอื่นๆ

3. พระสอนศีลธรรม หมายถึง พระภิกษุที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา ระดับชั้นมัธยมศึกษาในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2

4. ครูที่เลี้ยง หมายถึง ครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมผู้ได้รับมอบหมายจากโรงเรียนเพื่อถวายเป็นการต้อนรับและให้คำแนะนำเพื่อให้พระสอนศีลธรรมสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. นักเรียน หมายถึง นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาผู้รับการเรียนการสอนจากพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ปีการศึกษา 2552

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี แนวปฏิบัติเพื่อนำมากำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยและการกำหนดตัวแปรที่ศึกษาโดยผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษาตัวแปรการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนตามแนวคู่มือพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดกรมการศาสนา ซึ่งประกอบด้วย 4 ด้าน คือ ด้านเนื้อหาหลักสูตร ด้านการเรียนการสอน ด้านสื่อและวัสดุ อุปกรณ์ ด้านการวัดผลและการประเมินผล (กรมการศาสนา. 2548 : 20-117) และสอดคล้องกับพฤติกรรมในแต่ละด้านดังนี้

ด้านเนื้อหาหลักสูตร นำพฤติกรรมการสอนของทองคุณ หงส์พันธุ์ (2542: 9) ได้แก่ศึกษาหลักสูตรให้กระจ่าง ทำการวิเคราะห์เนื้อหาและรู้เนื้อหาสาระที่จะสอนมาปรับใช้กับด้านเนื้อหาหลักสูตร ตามแนวคู่มือพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดกรมการศาสนา

ด้านการเรียนการสอน นำพฤติกรรมการสอนของทิตนา แซมณี (2551: 204) ประกอบด้วยการวางแผนการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน กิจกรรมสร้างเสริมทักษะ พัฒนายุทธวิธีการสอน วิธีสอนหลายหลากมากขึ้นจากง่ายไปหายาก และสอนให้คิดมากกว่าจำ มาปรับใช้กับด้านการเรียนการสอนตามแนวคู่มือพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดกรมการศาสนา

ด้านสื่อและวัสดุ อุปกรณ์ นำพฤติกรรมของอาภรณ์ ใจเที่ยง (2546: 8) กล่าวถึง การพัฒนาและเลือกวัสดุการเรียนการสอน (Develop and Select Instructional Materials) เทคนิคการเลือกและใช้สื่อการสอน มาปรับใช้กับด้านสื่อและวัสดุ อุปกรณ์ตามแนวคู่มือพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดกรมการศาสนา

ด้านการวัดผลและการประเมินผล นำองค์ประกอบการสอนของยุทธนา ปฐมวรชาติ (2540: 30) ได้กล่าวถึงพฤติกรรมการเรียนการสอนว่าองค์ประกอบของการเรียนการสอนได้แก่การวัดผลและประเมินผล และการใช้เทคนิคการประเมิน มาปรับใช้กับด้านการวัดผลและการประเมินผลตามแนวคู่มือพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดกรมการศาสนา

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารุงเทพมหานคร เขต 2 โดยได้ศึกษาตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาเป็นพื้นฐานในการวิจัย ดังนี้

1. การสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารุงเทพมหานคร เขต 2
 - 1.1 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารุงเทพมหานครเขต 2
 - 1.2 การจัดการโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
 - 1.2.1 คุณสมบัติของผู้สมัครเป็นพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
 - 1.2.2 ขั้นตอนการสมัครและคัดเลือกพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
 - 1.2.3 การคัดเลือกโรงเรียนและกำหนดให้พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
 - 1.2.4 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
 - 1.2.5 ข้อมูลที่ตั้งสำนักงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
2. บทบาทของพระสงฆ์ในการสอนศีลธรรมในโรงเรียน
3. หลักการ แนวคิด ทฤษฎีการเรียนรู้และการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา
 - 3.1 ด้านเนื้อหาหลักสูตร
 - 3.2 ด้านการเรียนการสอน
 - 3.2.1 หลักการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา
 - 3.2.2 มาตรฐานการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา
 - 3.2.3 วิธีการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา
 - 3.3 ด้านสื่อและวัสดุ อุปกรณ์
 - 3.4 ด้านการวัดผลและการประเมินผล
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 4.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 4.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. การสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

กรุงเทพมหานครเขต 2

แนวคิดโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนได้เริ่มจากรัฐบาลของพันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี และนางอุไรวรรณ เทียนทอง รัฐมนตรีกระทรวงวัฒนธรรม นอกจากนี้ พระมหาพวงศน์รินทร์ ฐิตวิโส วัดสุทัศน์เทพวราราม, พระครูโสภณศาสนกิจ ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดบวรนิเวศวิหาร กรุงเทพมหานคร, และพระมหาสุริยา อาจิณฺณบุญโญ วัดขันเงิน อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี ได้กล่าวถึงโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ดังนี้ โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ได้รับการอนุมัติจากที่ประชุมของ คณะรัฐมนตรีในวันที่ 26 เมษายน พ.ศ. 2549 โดยให้กระทรวงวัฒนธรรมอุดหนุนโครงการดังกล่าวเพื่อมีเป้าหมายที่จะให้พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนตำบลละ 1 รูปทั่วประเทศให้พระสงฆ์จำนวน 4,000 รูป สอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาและอาชีวศึกษาและก็ได้ดำเนินการตามโครงการทันทีโดยเน้นเรื่องหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าซึ่งเป็นประโยชน์มากๆ จะไม่เน้นเรื่องพิธีกรรม (กรมการศาสนา. 2549 : 1)

การจัดการศึกษามีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน กระบวนการจัดการศึกษาที่สมบูรณ์จึงเปรียบเสมือนเหรียญสองด้านคือ ด้านหนึ่งเป็นการจัดการเรียนการสอนและจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาแต่ละช่วงชั้น เพื่อสร้างองค์ความรู้ กระบวนการคิดวิเคราะห์ เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ มีทักษะการดำรงชีวิตที่เกิดจากการฝึกหัด สามารถใช้ความรู้ให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาตนเองและประกอบอาชีพ อีกด้านหนึ่งคือเป็นการบ่มเพาะ กล่อมเกลา ปลูกฝัง และปลูกจิตสำนึก เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม มีความรับผิดชอบต่อตนเอง สังคม ชุมชน และ สิ่งแวดล้อม เกิดความตระหนักในบทบาทหน้าที่ซึ่งในจิตใจ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถดำรงตนอยู่ในสังคมร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข สถานศึกษาทุกระดับ ทุกสังกัด และหน่วยงานต่างๆ ที่มีหน้าที่ส่งเสริม สนับสนุนและร่วมจัดการศึกษา จึงมีส่วนสำคัญในการจัดการเรียนการสอน และจัดกิจกรรมที่จะส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาผู้เรียนอย่างเหมาะสม โดยการประสานความร่วมมือกับทุกภาคส่วนจัดกิจกรรมที่มุ่งเน้นภารกิจทั้ง 3 ด้าน (3D) ได้แก่ ด้านประชาธิปไตย (Democracy) ด้านคุณธรรมจริยธรรม และความเป็นไทย (Decency) และด้านภูมิคุ้มกันภัยจากยาเสพติด (Drug - Free) กิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม และความเป็นไทย การจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมที่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา วัด ศาสนสถาน และชุมชน เช่น ส่งเสริมพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ กิจกรรมจิตอาสา ค่ายพุทธบุตร พุทธธรรม ค่ายคุณธรรมจริยธรรม จัดให้สถานศึกษาเป็นแหล่งเรียนรู้ทางศาสนา (กระทรวงศึกษาธิการ. 2552 : 1)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ได้มีนโยบายสนองงานตามนโยบายของรัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการจึงมีนโยบายส่งเสริมให้นักเรียนนำหลักธรรมทางศาสนา มาใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยนิมนต์พระภิกษุสงฆ์เข้าไปสอนในโรงเรียนทุกระดับ

ประถมศึกษา มัธยมศึกษาเป็นการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนให้สามารถนำไปใช้พัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างเหมาะสม ภายใต้โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนซึ่งพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ในปัจจุบันที่ได้ลงทะเบียนเพื่อเข้าปฏิบัติงานสอนไว้กับมหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยมีจำนวน 100 รูป

1.1 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

ที่ตั้งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานครเขต 2

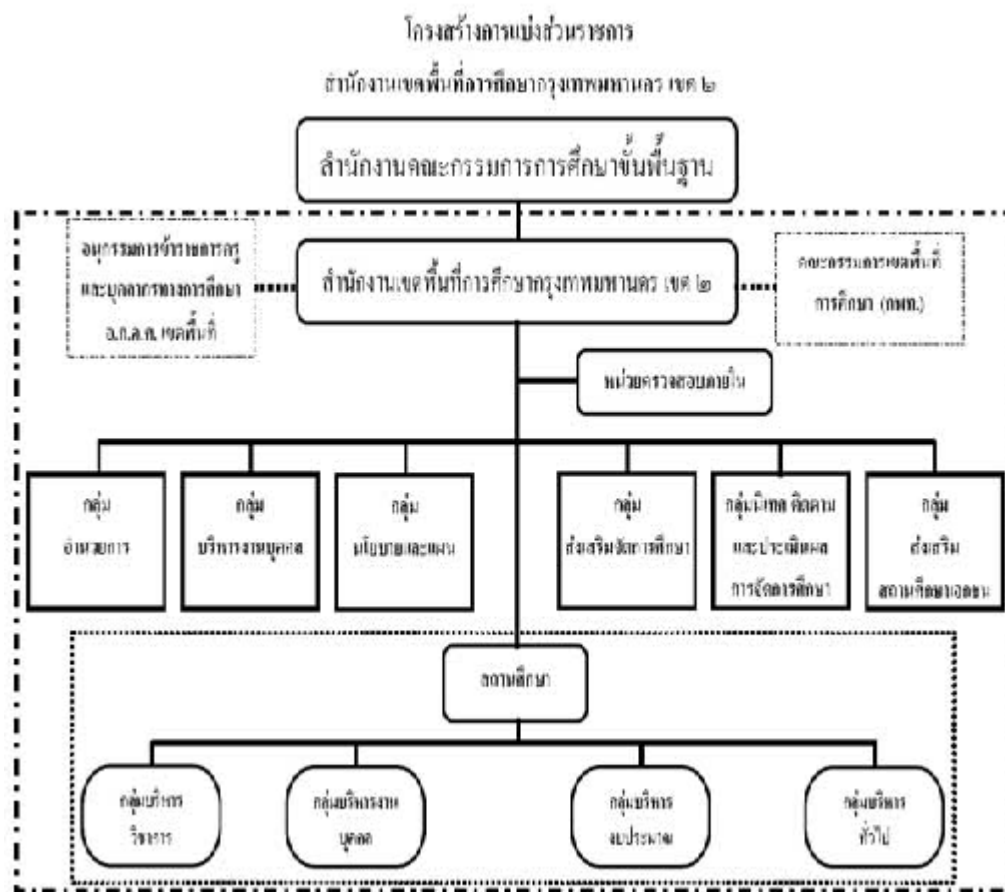
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต ๒ ตั้งอยู่ที่โรงเรียนพิบูลอุปถัมภ์ ถนนลาดพร้าว แขวงสามเสนนอก เขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร ๑๐๓๑๐ การเดินทางมาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต ๒ นั้นสามารถเดินทางมาได้สะดวกมีรถผ่านหลายสาย เมื่อเดินทาง มาจากปากทางลาดพร้าว สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต ๒ จะอยู่ฝั่งขวา ถ้าเดินทางมาจาก บางกะปิ มาตามถนนลาดพร้าว สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต ๒ จะอยู่ฝั่งซ้าย

ภาพประกอบ 1 แผนที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

โครงสร้างการแบ่งส่วนราชการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2
 โครงสร้างการแบ่งส่วนราชการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2
 ดังโครงสร้างดังต่อไปนี้

ภาพประกอบ 2 โครงสร้างส่วนราชการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

การติดต่อสื่อสาร

การติดต่อสื่อสารกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

โทรศัพท์หมายเลข 0-2930-4491-2 , 0-2930-4494 , 0-2939-8364

หรือติดต่อได้ที่ Home page: www.edubangkok2.org

โรงเรียนของรัฐบาลในกำกับของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2
 ดังรายละเอียด ดังนี้

ตาราง 1 รายนามโรงเรียนของรัฐบาลในกำกับของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร
 เขต 2

ลำดับ	ชื่อโรงเรียน	เขต
1.	จันทร์หุ่นบำเพ็ญ	ห้วยขวาง
2	ดอนเมืองจากรุจินดา	ดอนเมือง
3.	ดอนเมืองทหารอากาศบำรุง	ดอนเมือง
4.	เตรียมอุดมศึกษาน้อมเกล้า	สะพานสูง
5	เตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ	อ่อนนุช
6.	เตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ รัชดา	ห้วยขวาง
7.	เทพลีลา	บางกะปิ
8.	เทพศิรินทร์ร่มเกล้า	ลาดกระบัง
9.	ไทยรัฐวิทยา 75 เฉลิมพระเกียรติ	สายไหม
10	นวมินทราชินูทิศ เตรียมอุดมศึกษา	สะพานสูง
11.	นวมินทราชินูทิศ บดินทรเดชา	วังทองหลาง
12.	นวมินทราชูทิศ เบญจมราชาลัย	คลองสามวา
13	นวมินทราชินูทิศ สตรีวิทยา 2	คลองสามวา
14.	นวมินทราชินูทิศ กรุงเทพมหานคร	บึงกุ่ม
15.	บดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี)	วังทองหลาง
16.	บดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) 2	บึงกุ่ม
17.	บดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) 4	สุวินทวงศ์
18.	บางกะปิ	บางกะปิ
19.	สุขุมวิทพันธุ์อุปถัมภ์	บึงกุ่ม
20.	บางบัว	บางเขน
21.	พตทพิทยพยัต	ลาดกระบัง
22.	พระยาประเสริฐสุนทราศรัย	วังทองหลาง
23.	พิบูลอุปถัมภ์	ห้วยขวาง
24.	มัธยมวัดบึงทองหลาง	บางกะปิ
25.	มัธยมวัดหนองจอก	หนองจอก

ตาราง 1 (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อโรงเรียน	เขต
26.	รัตนโกสินทร์สมโภชบางเขน	บางเขน
27.	รัตนโกสินทร์สมโภชลาดกระบัง	ลาดกระบัง
28.	ราชดำริ	ประเวศ
29.	ราชวินิจบางเขน	บางเขน
30.	ฤทธิยะวรรณาลัย	บางเขน
31.	ฤทธิยะวรรณาลัย 2	สายไหม
32.	ลาดปลาเค้าพิทยาคม	ลาดพร้าว
33.	วัดมหาบุศย์	อ่อนนุช
34.	วัดใหม่ช่องลม	ห้วยขวาง
35.	วัดอุทัยธาราม	ห้วยขวาง
36.	ศรีพฤฒา	ลาดกระบัง
37.	เศรษฐบุตรบำเพ็ญ	มีนบุรี
38.	สตรีวิทยา 2	ลาดพร้าว
39.	สตรีเศรษฐบุตรบำเพ็ญ	มีนบุรี
40.	สารวิทยา	จตุจักร
41.	สีกัน (วัฒนานันท์อุปถัมภ์)	ดอนเมือง
42.	หอวัง	จตุจักร
43.	เตรียมอุดมศึกษาน้อมเกล้า สุวินทวงศ์	สะพานสูง

ที่มา : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร. (2553). *รายนามโรงเรียนของรัฐบาลในกำกับของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2.* (ออนไลน์).

1.2 การจัดการโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

การจัดการโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ประกอบด้วยรายละเอียด คือ

1.2.1 คุณสมบัติของผู้ที่จะสมัครเป็นพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

พระภิกษุผู้มีความประสงค์จะสมัครเป็นพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจะต้องนำเอกสารสำเนาใบสุทธิ และหลักฐานวุฒิการศึกษาเกียรตินิยมหรือวุฒิปริญญาตรีที่ผ่านการอบรมด้านการเผยแผ่การเรียนการสอน พร้อมรับรองสำเนาถูกต้อง โดยต้องมีคุณสมบัติ (กรมการศาสนา. 2548 : 38) ดังนี้

1. สำเร็จการศึกษานักธรรมชั้นเอก หรือประโยค 1-2 ขึ้นไป
2. สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง 2 แห่ง (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย) หรือ
3. เป็นพระครูสัญญาบัตรชั้นตรีขึ้นไป

นอกจากนี้ผู้ที่จะเป็นพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนยังต้องมีคุณสมบัติ (กรมการศาสนา. 2546 : 1) ดังนี้

1. ผ่านการอบรมในโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจากศูนย์วัฒนธรรมหรือเจ้าคณะจังหวัด
2. มีหนังสือตอบรับหรือหนังสืออาราธนาให้เป็นผู้สอนศีลธรรมเฉพาะในปีการศึกษา นั้นๆจากผู้บริหารโรงเรียนพร้อมหนังสืออนุญาตให้เป็นผู้สอนจากเจ้าอาวาสสำหรับในส่วนกลางและจากเจ้าคณะจังหวัดในส่วนภูมิภาค
3. ไม่ได้เป็นพระปริยัตินิเทศก์ พระสอนพระปริยัติธรรมอาสา พระธรรมทูต ของกรมการศาสนาหรือสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

1.2.2 ขั้นตอนการรับสมัครและคัดเลือกพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

การรับสมัครพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีขั้นตอนการดำเนินงาน (กรมการศาสนา. 2548: 71 - 79) ดังนี้

1. กรมการศาสนากำหนดจำนวนพระในเขตปกครองคณะสงฆ์ จังหวัด และระดับการศึกษาในสถานศึกษา
2. กรมการศาสนาประกาศรับสมัครพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
3. สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดจัดทำใบสมัคร
4. สำนักงานเจ้าคณะจังหวัดทั่วประเทศ รับสมัครพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนโดยร่วมมือกับสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดในการจัดเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวกในการรับสมัคร เช่น เป็นเจ้าหน้าที่รับสมัคร ตรวจสอบเอกสารการรับสมัคร รวบรวมรายชื่อพระสงฆ์ที่สมัครเพื่อรายงานเจ้าคณะจังหวัด
5. เจ้าคณะจังหวัดดำเนินการพิจารณาคัดเลือกพระสงฆ์ เพื่อคัดเลือกเป็น

พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน โดยดำเนินการดังนี้

5.1 คัดเลือกจากผู้สมัครที่มีคุณสมบัติครบถ้วนตามประกาศของกรมการศาสนา

5.2 ในกรณีที่มีผู้สมัครเกินจำนวนที่กำหนดให้เจ้าคณะจังหวัดแต่งตั้งคณะกรรมการคัดเลือกประกอบด้วย เจ้าคณะจังหวัดที่มีอาวุโสสูงทางสมณศักดิ์เป็นประธาน และเจ้าคณะจังหวัดที่มีอาวุโสรองลงมาเป็นรองประธาน ผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา ศึกษาธิการ ผู้ทรงคุณวุฒิในเขตพื้นที่การศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจำนวนตามความเหมาะสม โดยมีผู้อำนวยการสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเป็นฝ่ายเลขานุการ ให้คณะกรรมการดังกล่าวพิจารณาโดยมีหลักเกณฑ์ ดังนี้

5.2.1 พิจารณาคัดเลือกผู้สมัครที่ดำเนินการสอนอยู่ในสถานศึกษาในตำบลอำเภอ จังหวัดนั้นๆ ก่อน หากยังมีจำนวนเกินให้พิจารณาจากผลงานและประสบการณ์ของผู้สมัคร

5.2.2 พิจารณาคัดเลือกผู้สมัครที่สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยสงฆ์ คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย หากมีจำนวนเกินให้พิจารณาจากผลงานและประสบการณ์ของผู้สมัคร

5.2.3 พิจารณาคัดเลือกผู้สมัครที่ผ่านการอบรมสอนพระพุทธศาสนา ตามมติมหาเถรสมาคมของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และกระทรวงศึกษาธิการ หากมีจำนวนเกินให้พิจารณาจากผลงานและประสบการณ์ของผู้สมัคร

6. สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดจัดทำประกาศผลการคัดเลือกพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนของแต่ละจังหวัดโดยเจ้าคณะจังหวัดลงนามในประกาศแต่งตั้ง

7. ผู้สมัครรายงานตัว โดยสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดจัดทำทะเบียนประวัติและแจ้งพระสงฆ์ที่ได้รับการคัดเลือกเข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการในจังหวัดที่กำหนดเป็นสถานที่ประชุม

1.2.3 การคัดเลือกโรงเรียนและการกำหนดให้พระสอนในโรงเรียน

การคัดเลือกโรงเรียนพระสอนศีลธรรม ดำเนินการคัดเลือก ดังนี้

1. เจ้าคณะจังหวัดร่วมกับผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาและศึกษาธิการในพื้นที่การศึกษา สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด พิจารณาคัดเลือกโรงเรียนตามความเหมาะสมในแต่ละบริบท โดยพิจารณาจากโรงเรียนในตำบล อำเภอ และจังหวัดตามลำดับดังนี้

1.1 เป็นโรงเรียนที่พระสามารถเดินทางไปสอนได้สะดวก

1.2 ควรมีการกระจายพระให้ครอบคลุมพื้นที่ 1 รูป 1 ตำบล

1.3 กำหนดให้สถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

สถานศึกษาละ 5 รูป

2. เขตการศึกษาประกาศผลการคัดเลือกโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการพระสอนศีลธรรม
3. เขตพื้นที่การศึกษาแจ้งโรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือกและชี้แจงวัตถุประสงค์ตลอดจนแนวทางในการดำเนินการของโรงเรียนเกี่ยวกับการจัดพระเข้าสอนในแต่ละช่วงชั้น
4. สำนักงานเจ้าคณะจังหวัด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด แจ้งพระให้ปฏิบัติหน้าที่สอนในโรงเรียนและประสานกับโรงเรียน ตลอดจนสนับสนุนให้การปฏิบัติงานของพระเป็นไปอย่างราบรื่น และมีประสิทธิภาพ
5. การจัดให้พระสอนในโรงเรียนให้สำนักงานเจ้าคณะจังหวัด ผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา ผู้บริหารการศึกษา และสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพิจารณาตามความเหมาะสม โดยพระ 1 รูป อาจเข้าสอนในสถานศึกษาใกล้เคียงได้มากกว่า 1 โรงเรียนขึ้นอยู่กับบริบทและความเป็นไปได้อย่างพระตามความเหมาะสม

1.2.4 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากหลายหน่วยงานจึงจะสามารถดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายได้ เพราะฉะนั้นจึงมีหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (กรมการศาสนา. 2548 : 91) ดังนี้ คือ

1. คณะสงฆ์ ได้แก่ เจ้าคณะหน เจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัดให้การสนับสนุนโดยมี พระภิกษุสงฆ์ที่จะเป็นพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน และพระนิเทศก์ที่จะเป็นผู้นิเทศติดตามเยี่ยมเยียนพระซึ่งพระนิเทศก์นี้มีจังหวัดละ 1 รูป
2. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้แก่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยส่วนกลางและวิทยาเขตต่าง ๆ ทั่วประเทศจะเป็นผู้บริหารจัดการโครงการพระสอนศีลธรรมในส่วนภูมิภาค 76 จังหวัดที่มีพระสอนศีลธรรมเข้าไปปฏิบัติการสอน
3. กระทรวงศึกษาธิการ ได้แก่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาที่พระจะไปปฏิบัติการสอน
4. กระทรวงมหาดไทย ได้แก่ ผู้ว่าราชการจังหวัด อบต. ให้สนับสนุนโครงการฯ
5. ผู้ว่าราชการจังหวัด แจ้งหน่วยงานในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องให้ความร่วมมือ และสนับสนุนฯ

ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงจึงได้แก่ ภาคคณะสงฆ์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และกระทรวงศึกษาธิการที่มีสถานศึกษา ผู้เรียน ได้แก่ นักเรียน นักศึกษา และหน่วยงานที่สนับสนุน ได้แก่ กระทรวงมหาดไทย โดยเฉพาะผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นกำลังสำคัญที่จะช่วยขับเคลื่อนโครงการนี้ โดยจะส่งผลกระทบในวงกว้างทั่วประเทศ ซึ่งเป็นโครงการที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาสังคมที่มีคุณภาพตามนโยบายรัฐบาล และเป็น

นโครงการที่รัฐบาลได้ให้ความสำคัญโดยประโยชน์สูงสุด คือ ผู้เรียนระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอาชีวศึกษาทั่วประเทศจะได้รับการปลูกฝังในเรื่องคุณธรรมจริยธรรมจากพระภิกษุสงฆ์โดยตรง โดยมุ่งเน้นในเรื่องให้เด็กเยาวชนของชาติได้มีความรู้คุณธรรม ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 เพื่อประโยชน์สูงสุดแก่ เด็ก เยาวชนของชาติต่อไป

1.2.5 ข้อมูลที่ตั้งโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

1.2.5.1 ที่ตั้งสำนักงาน

สำนักงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ตั้งอยู่ที่วัดเทพศิลา (พระอารามหลวง) เลขที่ 47 ถนนรามคำแหง ซอยรามคำแหง 39 แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร รหัสไปรษณีย์ 10240

1.2.5.2 รายนามพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่ลงทะเบียนไว้กับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และปฏิบัติงานสอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 มีจำนวนทั้งสิ้น 100 รูป ดังรายนามต่อไปนี้

ตาราง 2 รายชื่อพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

ที่	ชื่อ - ฉายา	สังกัดวัด	โรงเรียนที่เข้าไปปฏิบัติงาน
1	พระมหาปัญญา ปญญาวโร	เทพศิลา	บดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี)
2	พระมหาชาญชัย พรหมปติฎฐโร	เทพศิลา	บดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี)
3	พระมหาสุรพร สุรวโร	เทพศิลา	บดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี)
4	พระมหาพิชัย ชวนปญโญ	เทพศิลา	พระยาประเสริฐสุนทราศรัย (กระจ่าง สิงหเสนี)
5	พระมหาปฐม ชาคโร	เทพศิลา	บดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี)
6	พระมหาประจักษ์ ทีปธมโม	เทพศิลา	ศิริกุลพิทยา
7	พระมหานรินทร์ ชินวโร	เทพศิลา	เทพศิลา
8	พระมหาไพฑูรย์ ชาตเมโธ	เทพศิลา	พระยาประเสริฐสุนทราศรัย (กระจ่าง สิงหเสนี)
9	พระมหาชโล สุสิขุโขโต	เทพศิลา	วัดเทพศิลา
10	พระสมจิตร ปสนโน	เทพศิลา	วัดเทพศิลา
11	พระมหาเชิดชัย ชินวโส	เทพศิลา	พระยาประเสริฐสุนทราศรัย (กระจ่าง สิงหเสนี)
12	พระมหาไพศาล ภาทวโส	เทพศิลา	เทพศิลา

ตาราง 2 (ต่อ)

ที่	ชื่อ - ฉายา	สังกัดวัด	โรงเรียนที่เข้าไปปฏิบัติงาน
13	พระมหาภูชิต ฐิริปญโญ	เทพลีลา	วัดเทพลีลา
14	พระมหาอภิวัฒน์ ฐมฺมโชโต	เทพลีลา	เทพลีลา
15	พระมหาประสาน อภิธิปญโญ	เทพลีลา	วิทยาลัยพัฒนวิชาการอินทราชัย
16	พระมหาอภิรักษ์ อภิปญโญ	เทพลีลา	วัดเทพลีลา
18	พระครูสมุห์เทวินทร์ ฐิตจิตโต	บัวแก้วศรัทธาธรรม	สุดใจวิทยา
19	พระครูสมุห์มนัส มานิตโต	บัวแก้วศรัทธาธรรม	นวมินทราชินทิศสตรีวิทยา 2
20	พระปลัดประจวบ กิตติปาโล	บัวแก้วศรัทธาธรรม	สุดใจวิทยา
21	พระสมศักดิ์ ชาตวีโร	บัวแก้วศรัทธาธรรม	ชุมทองวิทยา
22	พระครูอุดมจรรุวรรณ	บำเพ็ญเหนือ	มีนประสาทวิทยา
23	พระมหาพีรพันธ์ สุเมธี	บึงทองกลาง	ลาดปลาเค้าพิทยาคม
24	พระเสนาะ ปิยสีโล	บึงทองกลาง	พิบูลอุปถัมภ์
25	พระอี๊ด ฐิตสีโล	บึงทองกลาง	พิบูลอุปถัมภ์
26	พระกฤษดา จิตตธมฺโม	บึงทองกลาง	พิบูลอุปถัมภ์
27	พระบุญมั่น รตนะญาโณ	บึงทองกลาง	พิบูลอุปถัมภ์
28	พระพิชิตชัย ชิตชโย	บึงบัว	วัดบึงบัว
29	พระเทวา ภทฺราวุธ	ปากบ่อ	มูลนิธิวัดปากบ่อ
30	พระมหาทองมา อรุณรสี	พรหมวงศาราม	เตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการรัชดา
31	พระมหาประยูร สุนฺทโร	มหาบุศย์	ภักดีวิทยา
32	พระมหาศกดิ์กริณ จิตปญโญ	เทพลีลา	เทพลีลา
33	พระนิคม ปญญาสีโห	ราษฎร์ศรัทธาธรรม	เศรษฐบุตรบำเพ็ญ
34	พระมหาสกาย อินฺทปญโญ	เทพลีลา	เทพลีลา
35	พระใบฎีกาบุญเลิศ กาญจโน	ราษฎร์ศรัทธาธรรม	เศรษฐบุตรบำเพ็ญ
36	พระครูวินัยธรสฤษฏ์ กิตติญาโณ	ราษฎร์ศรัทธาธรรม	เศรษฐบุตรบำเพ็ญ
37	พระบุญลือ ฐิตวีโร	ลำกะदान	ชุมทองวิทยา
38	พระประหยัด ญาณสิทฺโท	ลำกะदान	ชุมทองวิทยา
39	พระทรงศักดิ์ ภาทฺธมฺโม	ลาดปลาเค้า	กองทัพบกอุปถัมภ์เพชรราชูช
40	พระมหาเขมานันท์ ปิยสีโล	ลาดปลาเค้า	กองทัพบกอุปถัมภ์เพชรราชูช
41	พระมหาสมพงษ์ ปญฺญาโร	เวฬุวนาราม	อนุบาลวัดไผ่เขียว

ตาราง 2 (ต่อ)

ที่	ชื่อ - ฉายา	สังกัดวัด	โรงเรียนที่เข้าไปปฏิบัติงาน
42	พระมหาρχตบดินทร์ กนุดจारी	เวฬุวนาราม	สีกัน
43	พระมหาประยูร สุนทรโร	มหาบุศย์	ภักดีวิทยา
44	พระมหาพินิจ สุนทรโร	ศรีบุญเรือง	รัตนโกสินทร์สมโภชลาดกระบัง
45	พระชัย ปวราชโย	ศรีบุญเรือง	โสมาภาานุสรณ์
46	พระไทวัฒน์ กิตติวฑฒโน	ศรีบุญเรือง	โสมาภาานุสรณ์
47	พระสมคิด จิตตวิบุโล	ศรีบุญเรือง	โสมาภาานุสรณ์
48	พระจำเนียร ฐมมานนุโท	ศรีบุญเรือง	ศิริเพ็ญ
49	พระสันติ กิตติโสภโณ	ศิริพงษ์ธรรมนิมิต	ปิยะพงษ์วิทยา
50	พระสายัณห์ อากาศโร	ศิริพงษ์ธรรมนิมิต	ไทยรัฐวิทยา75
51	พระสัมฤทธิ์ ชาตเมโธ	เทพลีลา	เทพลีลา
52	พระมหาวีระศักดิ์ วชิรเมธี	ศิริพงษ์ธรรมนิมิต	รัตนโกสินทร์สมโภชบางเขน
53	พระมหาวันชัย วรเมธี	ศิริพงษ์ธรรมนิมิต	รัตนโกสินทร์สมโภชบางเขน
54	พระมหาปฏิภาณ อุตตทนต์	เทพลีลา	เทพลีลา
55	พระมหารุ่งโรจน์ อรุโณ	แสนสุข	ปรัชชาธร
56	พระมหานพดล อนาลโย	แสนสุข	ปรัชชาธร
57	พระมหาณรงค์ กิตติโสภโณ	แสนสุข	มีนประสาทวิทยา
58	พระมหากิตติ กวีวิชโร	แสนสุข	มีนประสาทวิทยา
59	พระมหาศกฏา ปภากรโร	แสนสุข	ปรัชชาธร
60	พระมหาสิทธิชัย สิทธินนุโท	แสนสุข	สตรีเศรษฐบุตรบ่าเพ็ญ
61	พระมหาจวน กลยาโน	แสนสุข	ณัฐวุฒิวิทยา
62	พระมหานิโรจน์ ปภัสสรโร	แสนสุข	พร้อมมิตรพิทยา
63	พระปลัดธรรมรัตน์ ฐมมรดโน	แสนสุข	สตรีเศรษฐบุตรบ่าเพ็ญ
64	พระเบญจจา สุวโจ	แสนสุข	วัดแสนสุข
65	พระมหาสุวิทย์ ปญญาวุฑฒโธ	สีกัน(พุทธสยาม)	สีกัน
66	พระหัสณัย ปิยธมโม	สีกัน(พุทธสยาม)	สีกัน
67	พระมหาบุญธรรม ปุญญาโม	สังฆราชา	วัดสังฆราชา
68	พระสำเนียง เขมจาโร	สามง่าม	วัดสามง่าม
69	พระมนัส สมจิตโต	สุวรรณประสิทธิ์	ณัฐวุฒิวิทยา

ตาราง 2 (ต่อ)

ที่	ชื่อ - ฉายา	สังกัดวัด	โรงเรียนที่เข้าไปปฏิบัติงาน
70	พระเอกลักษณะ กุลยาณธมโม	สุวรรณประสิทธิ์	ณัฐวุฒิวิทยา
71	พระบุญธรรม วุฑฒิมโม	สุวรรณประสิทธิ์	พร้อมมิตรพิทยา
72	พระมหาจวน กุลยาโน	แสนสุข	ณัฐวุฒิวิทยา
73	พระบัญชายุทธ ญาณนนโท	สุขใจ	ศศิกา
74	พระธีรศักดิ์ ธนปญโญ	สุทธิสะอาด	วัดสุทธิสะอาด
75	พระเฉลิมพล อนุชชาโต	สุทธิสะอาด	วัดสุทธิสะอาด
76	พระมหาชินทร์ ปญญาวิโร	เสมียนนารี	วัดเสมียนนารี
77	พระมหาสิทธิศักดิ์ อคฺควิโร	เสมียนนารี	รัตนโกสินทร์สมโภชบางบางเขน
78	พระมหาสมบุรณ์ จนุทสโม	เสมียนนารี	วัดเสมียนนารี
79	พระมหาชาญ รตินุโร	แสนสุข	วัดแสนสุข
80	พระมหาทชพงษ์ ทชชวโร	แสนสุข	วัดแสนสุข
81	พระครูอนุรักษศาสนิก	ใหม่ช่องลม	วัดใหม่ช่องลม
82	พระครูใบฎีกาสุวรรณชัย จารุณฺโณ	ใหม่ช่องลม	วัดอุทัยธาราม
83	พระเวชรัตน์ ธมฺมโร	หนองใหญ่	วัดหนองใหญ่
84	พระอนันต์ วรปญโญ	หนองจอก	มัธยมวัดหนองจอก
85	พระกัมปนาท สุวิโร	หนองจอก	มัธยมวัดหนองจอก
86	พระศักดิ์รินทร์ จกฺกวโร	หนองจอก	มัธยมวัดหนองจอก
87	พระมหาจิราธิวัฒน์ อตฺถยุตฺโต	หลักสี่	เจริญผลวิทยา
88	พระมหาสุพัฒน์ สุภทฺโท	หลักสี่	วัดหลักสี่
89	พระมหาทองสา อภสฺสโร	หลักสี่	วัดหลักสี่
90	พระมหาวิทยา วิสุทฺโธ	หลักสี่	วัดหลักสี่
91	พระมหาสมพงษ์ ธมฺมโฆสโก	เวฬุวนาราม	เทคนิคดอนเมือง
92	พระมหาวัชริระพร อริยาภิ	เวฬุวนาราม	เทคนิคดอนเมือง
93	พระมหาอุดม อภิวิฑฺฒโน	สีกัน	เทคนิคดอนเมือง
94	พระครูสมุห์วรพันธ์ สุหฺชโช	บึงทองหลาง	วัดบึงทองหลาง
95	พระมหาเด่นศักดิ์ สุขุมมาโล	เทพลีลา	พระยาประเสริฐสุนทราศรัย (กระจ่าง สิงหเสนี)
96	พระมหาสมถวิล สายจิ้น	เทพลีลา	พระยาประเสริฐสุนทราศรัย (กระจ่าง สิงหเสนี)
97	พระครูสมุห์นิกม นาควโร	ลาดพร้าว	พิบูลอุปถัมภ์

ตาราง 2 (ต่อ)

ที่	ชื่อ - ฉายา	สังกัดวัด	โรงเรียนที่เข้าไปปฏิบัติงาน
98	พระครูใบฎีกาเนติ ธรรมทินโน	ลาดพร้าว	พิบูลอุปถัมภ์
99	พระมหามรินทร์ อมรินทร์โท	ลาดพร้าว	พิบูลอุปถัมภ์
100	พระครูใบฎีกาสมาชาย	ลาดพร้าว	พิบูลอุปถัมภ์

ที่มา : โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน. (2552). รายชื่อพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2. (ออนไลน์).

2. บทบาทของพระสงฆ์ในการสอนศีลธรรมในโรงเรียน

เนื่องจากพระสงฆ์ไทยส่วนใหญ่ไม่ได้แยกตัวออกไปอยู่อย่างโดดเดี่ยวห่างจากชุมชน พระสงฆ์จึงต้องรับรู้สิ่งที่เกิดขึ้นในชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่ และมีบทบาทที่เกี่ยวข้องกับชุมชนในด้านต่างๆ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน บทบาทดังกล่าวมิได้จำกัดอยู่เฉพาะในเรื่องการสั่งสอนศาสนธรรม และการปฏิบัติธรรมเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการช่วยเหลือประชาชนทั้งทางวัตถุ และการแก้ปัญหา พัฒนาชีวิตอีกด้วย และการเป็นผู้นำของชุมชน พระสงฆ์ยังคงทำหน้าที่พัฒนาศีลธรรมของประชาชนอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน พระสงฆ์หลายรูปได้รับการยอมรับนับถือและยกย่องจากคนทั่วไปว่ามีคุณูปการกลมกล่อมแก่ผู้คนที่รู้จักบาปบุญคุณโทษและเป็นคนดีของสังคม เช่น ท่านพุทธทาส พระเทพเวที (ประยูรค์ ปยุตโต) เป็นต้น (ภัทรพร สิริกาญจน์. 2535: 2) ดังนั้น บทบาทของพระสงฆ์ ในการสอนศีลธรรมในโรงเรียนจึงไม่ได้อยู่เฉพาะแต่เรื่องการให้ความรู้ในด้านศาสนาแก่นักเรียนเท่านั้น แต่ยังแฝงบทบาทอย่างอื่นอยู่อีกมากมายโดยแยกไม่ออกจากบทบาทในฐานะเป็นพระในพระพุทธศาสนา ซึ่งต้องทำหน้าที่ทุกอย่างเท่าที่จะทำได้และมีโอกาสจะทำ ทั้งนี้ก็เพื่อให้หลักคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้ายังดำรงอยู่ต่อไป แนวความคิดเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อสังคมนั้น มีนักการศึกษาได้ให้ทัศนะไว้ ดังนี้

พระมหากฤษฏา นันทเพชร (2540 : 156) ได้เสนอบทบาทของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาสังคมไว้ 5 ประการ คือ

1. บทบาทด้านการพัฒนาจิตวิญญาณ พระสงฆ์ทำหน้าที่ในการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาขัดเกลาจิตใจของพุทธศาสนิกชนให้มีคุณภาพดีขึ้น โดยหลักธรรมทางพุทธศาสนาชี้ชัดว่า “ธรรมทั้งหลายมีใจเป็นหัวหน้า มีใจประเสริฐที่สุด สำเร็จได้เพราะใจ” คำสอนนี้ได้มาเป็นคติแบบไทยๆ ที่ว่า “ใจเป็นนาย กายเป็นบ่าว” เพราะฉะนั้น หากมองในแง่ของการพัฒนาแล้ว การพัฒนาที่สำคัญที่สุดและละเลยไม่ได้ก็คือการพัฒนาจิตใจ เพราะจิตที่พัฒนาแล้วเท่านั้นจึงจะทำให้การพัฒนาภายนอกคือการพัฒนาทางกายหรือวัตถุเป็นไปอย่างถูกต้อง พระสงฆ์จึงใช้หลักการ

ของการฝึกสมาธิเข้ามาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาจิตวิญญาณของพุทธศาสนิกชนให้เกิดการพัฒนาจากภายในสู่ภายนอกเพื่อให้เป็นคนที่สมบูรณ์

2. บทบาทด้านส่งเสริมและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม พระสงฆ์มี

บทบาทอย่างมากในการส่งเสริมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม จะเห็นได้จากการที่พระสงฆ์จัดให้มีการบูรณปฏิสังขรณ์วัดวาอารามที่สร้างมาเป็นเวลานานและมีคุณค่าทางวัฒนธรรม จัดให้มีการรักษาประเพณีทางพระพุทธศาสนา เช่น การเทศมหาชาติ การตักบาตรเทโว เป็นต้น จัดให้มีการรักษาสิ่งแวดล้อม จะเห็นได้จากการที่พระสงฆ์จัดให้มีการบวชป่า เพื่ออนุรักษ์ป่าไม้ เป็นต้น เป็นบทบาทที่เน้นให้ประชาชนมีความรักและหวงแหนทรัพยากรในท้องถิ่นของตน

3. บทบาทด้านการเผยแผ่ธรรม เป็นบทบาทหลักของพระสงฆ์ในฐานะที่เป็นสาวกของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระสงฆ์ทำหน้าที่ในการศึกษาธรรมและนำธรรมที่ตนได้ศึกษาแล้วไปเผยแผ่ให้ประชาชนได้รู้ตาม และสามารถนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ โดยแบ่งบทบาทการเผยแผ่ธรรมของพระสงฆ์ในปัจจุบันออกเป็น 3 ลักษณะ คือ

3.1 พระธรรมจาริก คือ พระสงฆ์ไทยที่เสียสละและสมัครใจเดินทางไปปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่ชาวเขาในท้องถิ่นจังหวัดต่าง ๆ ที่มีชาวเขาอาศัยอยู่

3.2 พระธรรมทูต คือ พระภิกษุที่มีความรู้ในทางพระพุทธศาสนาพอสมควรที่จะดำเนินการเผยแผ่ได้ แล้วเสียสละไปพบปะกับประชาชนในท้องถิ่นนั้นๆ เพื่อโน้มน้าวประชาชนให้เกิดความสนใจเลื่อมใสในคุณค่าแห่งศีลธรรม และพระพุทธศาสนาโดยเผยแผ่ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

3.3 การเผยแผ่พระศาสนาโดยทั่วไป เช่น การเทศน์ การเผยแผ่โดยผ่านสื่อวิทยุ โทรทัศน์ สิ่งพิมพ์ เป็นต้น

4. บทบาทด้านให้การศึกษ เป็นบทบาทที่พระสงฆ์ได้ปฏิบัติมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันในอดีตประชาชนมักนำลูกหลานที่เป็นผู้ชายมาฝากให้อยู่กับพระสงฆ์ แล้วพระสงฆ์จะทำการสอนศิลปะวิทยาการต่างๆ ให้ตามสมควร วัดก็บริจาคที่ดินให้เป็นสถานที่จัดสร้างอาคารของสถานศึกษาต่างๆ พระยังทำหน้าที่เป็นครูช่วยสอนในบางรายวิชาที่ขาดแคลนครูผู้สอน เป็นการให้การศึกษแก่ชุมชน

5. บทบาทด้านสังคมสงเคราะห์ การสงเคราะห์ชาวบ้านของพระสงฆ์เป็นไปทั้งในด้านวัตถุ และจิตใจ ทั้งนี้สอดคล้องกับหลักธรรมที่เรียกว่า สังคหวัตถุ ซึ่งเป็นธรรมเครื่องสงเคราะห์โลก ประดุจสลักเพลาคุมรถที่แล่นไปอยู่ มีอยู่ 4 ประการ คือ

5.1 ทาน ให้ปันสิ่งของต่าง ๆ แก่ผู้อื่นที่ควรให้ปัน

5.2 ปิยวาจา เจรจาวาจาที่อ่อนหวาน

5.3 อัตถจริยา ประพฤติสิ่งที่ประโยชน์

5.4 สมานัตตตา ความเป็นคนมีตนเสมอไม่ถือตัว

3. หลักการ แนวคิด ทฤษฎีการเรียนรู้และการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดกรอบการวิจัยจากคู่มือการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนของกรมการศาสนา ซึ่งกล่าวไว้ว่าการจัดการเรียนการสอนประกอบด้วยด้านต่างๆ 4 ด้าน ดังนี้ 1.ด้านเนื้อหาหลักสูตร 2.ด้านการเรียนการสอน 3.ด้านสื่อและวัสดุ อุปกรณ์ และ 4.ด้านการวัดผลและการประเมินผล ซึ่งในแต่ละด้านผู้วิจัยได้ศึกษาแนวปฏิบัติดังนี้

3.1 ด้านเนื้อหาหลักสูตร

ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับหลักสูตร

ในอดีตเมื่อพูดถึงหลักสูตรวิชาที่นำมาสอน เช่น หลักสูตรประถมศึกษา หมายถึงวิชาต่างๆ ที่สอนระดับนี้ ได้แก่ อ่านออก เขียนได้ คิดเลขเป็น หรือที่เรียกในภาษาอังกฤษว่า “3Rs” (Reading, Writing and Arithmetics) ส่วนระดับมัธยมจะมีวิชาอื่นๆ เข้ามาประกอบ ได้แก่ วิทยาศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ส่วนวิชา “3Rs” ก็จะยกระดับกลายเป็นวิชาภาษาและวรรณคดีทั้งของ ภาษาแม่และภาษาต่างประเทศ คณิตศาสตร์ก็ขยายความไปเป็นเลขคณิต เรขาคณิต และพีชคณิต หลักสูตรตามความหมายดั้งเดิม ที่เข้าใจกันจึงเป็นเนื้อหาวิชาที่จะนำมาสอนแต่มาถึงยุคสมัยปัจจุบัน หรือเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงในช่วงหลายสิบปีที่แล้วในสังคมไทย หลักสูตรเริ่มมีนัยความหมายกว้างขวาง รวมถึงปรัชญาแนวคิด หลักการ จุดมุ่งหมาย เนื้อหา วิชาการ กระบวนการเรียนการสอน และการประเมินผล การวิเคราะห์ศึกษาเรื่องกระบวนการ “พัฒนา” หลักสูตรจึงเป็นประเด็นที่มีความสำคัญ และได้รับความสนใจจากนักการศึกษาอย่างกว้างขวาง (วิชัย ตันศิริ. 2549: 215-216)

ความหมายของหลักสูตร

“หลักสูตร” มาจากภาษาอังกฤษว่า “curriculum” ซึ่งเป็นคำที่มาจากภาษาลาติน คำว่า “currere” ซึ่งหมายถึง “racecourse” หรือ ลู่วิ่ง เมื่อนำมาใช้ในทางการศึกษาได้มีผู้ให้นิยามในลักษณะแตกต่างกัน (นพเก้า ณ พัทลุง. 2550?: 3) ดังนี้

อดิศักดิ์ สิงห์สีโว (2549: 157) ได้สรุปความหมายของหลักสูตรสถานศึกษาไว้ว่า หมายถึง แนวทางที่สถานศึกษาใช้ในการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้สามารถสร้างความรู้ได้ด้วยตนเอง และสามารถประยุกต์ความรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้

อรันท์ นิมนุช (2550: 89) ให้ความหมายของหลักสูตรสถานศึกษาไว้ว่า หมายถึง เนื้อหากิจกรรมและประสบการณ์ที่ได้กำหนดไว้ เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมตามความเหมาะสมกับวัยของเด็ก ซึ่งเป็นประสบการณ์ที่ได้รับทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนตอบสนองต่อความต้องการ ความสนใจของเด็ก สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น และสังคม และสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

ฉันท ชาติทอง (2550) ได้กล่าวสรุปไว้ว่า หลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง การบูรณาการศิลปะการเรียนรู้ และมวลประสบการณ์ต่างๆ เข้าด้วยกัน ซึ่งสามารถนำไปสู่การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นไปตามสิ่งที่สังคมคาดหวัง และมีการกำหนดแผนงานไว้ล่วงหน้า

โดยสามารถปรับปรุง พัฒนา ให้เอื้อประโยชน์ต่อผู้เรียนได้มีความรู้ ความสามารถสูงสุดตาม ศักยภาพของแต่ละบุคคล

นพเก้า ฤ พัทลุง (2550?: 4) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรสถานศึกษาไว้ว่า หมายถึงสิ่งที่กำหนดขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ต่าง ๆ และทำให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตามเป้าหมาย

ชัชวาลย์ คัมภีราวัฒน์ (2550: ออนไลน์) ได้กล่าวสรุปไว้ว่า หลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง มวลประสบการณ์ที่สถานศึกษาจัดให้กับผู้เรียนได้เรียนรู้ตามความถนัด ความสนใจ และ ความสามารถของผู้เรียน

จากที่นักการศึกษาได้กล่าวมา สรุปได้ว่า หลักสูตรสถานศึกษาหมายถึง หมายถึง การบูรณาการการเรียนรู้ และมวลประสบการณ์ต่าง ๆ ตามที่สถานศึกษาจัดให้กับผู้เรียนได้เรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้มีความรู้ ความสามารถ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สามารถสร้างความรู้ได้ด้วยตนเอง และประยุกต์ความรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้

ความสำคัญของหลักสูตร

หลักสูตรมีความสำคัญต่อการพัฒนาคนในสังคมให้มีคุณลักษณะที่สังคม คาดหวังเป็นเครื่องมือที่จะทำให้การจัดการศึกษารรลุผลตามจุดหมายที่กำหนดไว้ โดยมีส่วนสำคัญ ในการส่งเสริมความเจริญงอกงามของบุคคล สามารถปลูกฝังพฤติกรรม คุณธรรม จริยธรรม วางรากฐาน ความคิดที่เป็นการสนับสนุน และสอดคล้องกับสภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การ ปกครองเพื่อให้ผู้เรียนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ทำให้ผู้เรียนค้นพบความสามารถ ความสนใจ ความ ถนัด ที่แท้จริงของตนเอง และพัฒนาได้เต็มตามศักยภาพ นอกจากนี้ยังเป็นโครงการ แผนงาน ข้อกำหนดที่ชี้แนะให้ผู้บริหารการศึกษา ครู อาจารย์ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องนำไปดำเนินงานสู่การ ปฏิบัติอย่างเป็นระบบ (ชนัท ชาติทอง. 2550: 5) ผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นผู้นำที่มีความจำ เป็นและสำคัญต่อหลักสูตรในการจัดการเรียนการสอนอย่างยิ่ง ซึ่งจะทำให้ดีจำเป็นต้องมีความรู้ ความเข้าใจในหลักการ แนวคิด และวิธีการดำเนินการ ซึ่งจะนำไปสู่เป้าหมายของการศึกษาไทยได้ อย่างมีประสิทธิภาพนับว่าเป็นผู้มีบทบาทสำคัญหลักต่อการจัดการศึกษา (ธีระ รุญเจริญ. 2550: 255)

จากที่ได้กล่าวมา สรุปได้ว่า หลักสูตรมีความสำคัญต่อการพัฒนาคนในสังคม ที่ จะเป็นเครื่องมือในการจัดการศึกษาเพื่อให้เกิดความเจริญงอกงาม มีคุณธรรม จริยธรรม ซึ่งจะนำไป สู่เป้าหมายของการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

องค์ประกอบของหลักสูตร

หลักสูตรเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการศึกษา ซึ่งเป็นพื้นฐานของการพัฒนา มนุษย์ หลักสูตรเปรียบเสมือนเครื่องมือที่กำหนดทิศทางในการเรียนการสอนให้เป็นไปตามความมุ่ง

งหมาย ของการศึกษา เคอร์รี่; และ เทมเพิล (นพเก้า ฌ พัทลุง. 2550?: 3-5; อ้างอิงจาก Curry; & Temple. 1992: unpagged) หลักสูตรจึงมีองค์ประกอบดังต่อไปนี้

1. ปรัชญา เป้าหมายของโรงเรียน ซึ่งกำหนดขึ้นสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน และท้องถิ่น

2. คุณลักษณะของโรงเรียน และผู้เรียนที่คาดหวัง
3. มาตรฐานด้านเนื้อหา หรือสิ่งที่คาดว่าผู้เรียนจะต้องเรียนรู้
4. มาตรฐานการประเมินการปฏิบัติ
5. ประเด็น (Themes) และมโนทัศน์ (Concepts) ของกลุ่มสาระวิชา
6. การพัฒนาวิชาชีพ / กลวิธีการสอนโดยใช้เทคโนโลยี
7. ตัวอย่างโปรแกรม หน่วยการเรียนรู้
8. เกณฑ์ วัสดุการสอนที่ใช้ในการเรียนการสอน
9. วิธีการบูรณาการเนื้อหาสาระต่างๆ

สรุปได้ว่าหลักสูตรมีองค์ประกอบ คือ ปรัชญา เป้าหมายคุณลักษณะ ผู้เรียนที่คาดหวัง มาตรฐานด้านเนื้อหาและการประเมินการปฏิบัติ กลุ่มสาระวิชา วิธีสอนโดยใช้ เทคโนโลยี หน่วยการเรียนรู้ วัสดุการสอน และการบูรณาการเนื้อหาสาระต่างๆ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดสาระการเรียนรู้ไว้ 8 กลุ่มกับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ซึ่งบังคับให้ผู้เรียนทุกคนต้องเรียนตามมาตรฐานที่กำหนดใน ลักษณะของหลักสูตรแกนกลางที่เน้นความเป็นเอกภาพของความเป็นไทย (เอกรินทร์ สีมหาศาล. 2546: 112) กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ต้อง เรียนตลอด 12 ปีการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ. 2545: 1-51) เป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ประกอบ มาจากหลายแขนงวิชา โดยการนำวิทยาการแขนงต่างๆ ในสาขาสังคมศาสตร์มาหลอมรวมเข้าด้วยกันเป็น 5 สาระ ได้แก่

- สาระที่ 1 ศาสนา ศิลปกรรม จริยธรรม
- สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม
- สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์
- สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์
- สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ว่าด้วยการอยู่ร่วมกันบนโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตลอดเวลา การเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจ ซึ่งแตกต่างกันอย่างหลากหลาย การปรับตนเองกับบริบทสภาพแวดล้อม ทำให้เป็นพลเมืองที่ รับผิดชอบ มีความสามารถทางสังคม มีความรู้ ทักษะ คุณธรรม และค่านิยมที่เหมาะสม โดยที่ผู้ เรียนเกิดความเจริญงอกงามในแต่ละด้าน ดังนี้

1. ด้านความรู้

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จะให้ความรู้แก่ผู้เรียนในเนื้อหาสาระความคิดรวบยอดและหลักการสำคัญๆ ในสาขาวิชาต่างๆ ทางสังคมศาสตร์ ได้แก่ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ รัฐศาสตร์ จริยธรรม สังคมวิทยา เศรษฐศาสตร์ กฎหมาย ประชากรศึกษา และสิ่งแวดล้อมศึกษาตามขอบเขตที่กำหนดไว้ในแต่ละระดับชั้น โดยจัดการเรียนรู้ในลักษณะ บูรณาการ หรือสหวิทยาการ

2. ด้านทักษะและกระบวนการ

ในการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมนั้น ผู้เรียนควรจะได้พัฒนากระบวนการต่างๆ จนเกิดทักษะและกระบวนการดังนี้

ทักษะการคิด เช่น การสรุปความคิด การแปลความ การวิเคราะห์ หลักการและการนำไปใช้ตลอดจนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

ทักษะการแก้ปัญหาตามกระบวนการทางสังคมศาสตร์ กระบวนการสืบสวน เช่น ความสามารถในการตั้งคำถามและการตั้งสมมติฐานอย่างมีระบบ การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล การทดสอบสมมติฐาน และสรุปเป็นหลักการ

ทักษะการเรียนรู้ เช่น ความสามารถแสวงหาข้อมูลความรู้โดยการอ่าน การฟัง และการสังเกต ความสามารถในการสื่อสารโดยการพูด การเขียน และการนำเสนอความสามารถในการตีความ การสร้างแผนภูมิ แผนที่ ตารางเวลา และการจัดบันทึก รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีและสื่อสารสนเทศต่างๆ ให้เป็นประโยชน์ในการแสวงหาความรู้

ทักษะกระบวนการกลุ่ม เช่น ความสามารถในการเป็นผู้นำและผู้ตามในการทำงานกลุ่ม มีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายการทำงานของกลุ่ม ปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายด้วยความรับผิดชอบ สร้างสรรค์ผลงาน ช่วยลดข้อขัดแย้งและแก้ปัญหาของกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ด้านเจตคติและค่านิยม

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จะช่วยพัฒนาเจตคติและ ค่านิยมเกี่ยวกับประชาธิปไตยและความเป็นมนุษย์ เช่น รู้จักตนเอง ฟังตนเอง เชื่อสัจยสุจริต มีวินัย มีความกตัญญู รักเกียรติภูมิแห่งตน มีนิสัยในการเป็นผู้ผลิตที่ดี มีความพอดีในการบริโภค เห็นคุณค่าของการทำงาน รู้จักคิดวิเคราะห์ การทำงานเป็นกลุ่ม เคารพสิทธิของผู้อื่น เสียสละเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม มีความผูกพันกับกลุ่ม รักท้องถิ่น รักประเทศชาติ เห็นคุณค่าอนุรักษ์และพัฒนาศิลปวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ศรัทธาในหลักธรรมของศาสนา และการปกครองของศาสนา และการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

4. ด้านการจัดการและการปฏิบัติ

กิจกรรมการเรียนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการทำงานกลุ่ม สามารถนำความรู้ ทักษะ ค่านิยมและเจตคติที่ได้รับการอบรมบ่มนิสัยมาใช้ในการแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของผู้เรียนได้

มาตรฐานการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา

สาระและมาตรฐานการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. 2552: 2)

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส 1.1 รู้และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่นและปฏิบัติตามหลักธรรมเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

มาตรฐาน ส 1.2 เข้าใจและปฏิบัติตามหน้าที่ของการเป็นศาสนิกชนที่ดี และธำรงรักษาพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ

มาตรฐาน ส 1.3 : ประพฤติปฏิบัติตามหลักธรรมและศาสนพิธีของพระพุทธศาสนา ค่านิยมที่ดีงาม และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตนบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมสิ่งแวดล้อมเพื่อการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

คำอธิบายรายวิชาตามมาตรฐานการเรียนรู้แกนกลางสาระการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาแบ่งตามช่วงชั้น ดังนี้

คำอธิบายรายวิชาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.1 – ม.3)

มีจุดมุ่งหมายให้รู้การทำสังคายนาเพื่อรักษาและเผยแผ่พระพุทธศาสนา สร้างคุณค่าให้แก่สังคมโลก และให้เกิดศรัทธาในพระรัตนตรัยด้วยการคิดวิเคราะห์พุทธประวัติที่เรียนมาแล้วอย่างละเอียดและเป็นระบบ เพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับคุชของพระรัตนตรัยให้เข้าใจขั้น 5 ธาตุ 4 และหลักธรรมที่มีความสัมพันธ์กับชีวิต และความเจริญของชีวิตทั้งส่วนที่ควรรู้คือ ทุกข์ ส่วนที่ควรละ คือ สมุทัย ส่วนที่ควรทำให้แจ้งคือ นิโรธ และส่วนที่ควรเจริญ คือ มรรคมีองค์ 8 และดำเนินชีวิตอย่างมีสติสัมปชัญญะ

คำอธิบายสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ศึกษา วิเคราะห์ ฝึกปฏิบัติ สร้างความคิดรวบยอด นำภูมิปัญญาท้องถิ่น สภาพปัญญาชีวิต สภาพแวดล้อมเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้ความเข้าใจตระหนัก และเห็นคุณค่าในเรื่องต่อไปนี้

พระพุทธ เกี่ยวกับประวัติและความสำคัญของพระพุทธศาสนา เรื่องการสังคายนา การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศไทย ความสำคัญของพระพุทธศาสนาต่อสังคมไทยในฐานะเป็นศาสนาประจำชาติ สถาบันหลักของสังคมไทย สภาพแวดล้อมที่กว้างขวางและครอบคลุมสังคมไทย พระพุทธศาสนากับการพัฒนาตนและครอบครัว พุทธประวัติ สรุปและวิเคราะห์พุทธประวัติเรื่อง ประสูติ เทวทูต 4 การบำเพ็ญทุกกิริยา การแสวงหาความรู้ ชาตก

เรื่องอัมพชาดก ติตติราชดก วันสำคัญทางพระพุทธศาสนาเรื่อง ระเบียบพิธี พิธีเวียนเทียนการปฏิบัติตนในมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอัฐมีบูชา วันอาสาฬหบูชา ประวัติและความสำคัญของวันชนมสวณะและเทศกาลสำคัญ คือ วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา และวันเทโวโรหณะ ศึกษาวิเคราะห์คุณค่าผลงานภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านพระพุทธศาสนา มุ่งอนุรักษ์ศาสนวัตถุ และศาสนสถานในท้องถิ่น

พระธรรม เกี่ยวกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เรื่อง พระรัตนตรัย (พุทธคุณ 9) อริยสัจ 4 ทุภะ(ธรรมที่ควรรู้) : ชั้น 5 – ธาตุ 4 , สมุทัย (ธรรมที่ควรละ) : หลักธรรม อบายมุข 6 นิโรธ (ธรรมที่ควรบรรลุ) : สุข 2 (กายิก,เจตสิก, มรรค (ธรรมที่ควรเจริญ) : ไตรสิขา กรรมฐาน 2 ปธาน 4 โภค 3 มงคล 38 ในเรื่องไม่คบคนพาล คนบัณฑิต บูชาผู้ควรบูชา พุทธศาสนสุภาษิต คือ ยี่ เว เสวติ ตาทิโส (คบคนเช่นไร เป็นคนเช่นนั้น) อุตตนา โจทยาดาน (จงเตือนตนด้วยตน) นิสมท กรณิ เสยโย (ใคร่ครวญก่อนทำจึงดี) ทูราวาสา ชราทุกุชา (เรือนที่ครองไม่ดี นำทุกข์มาให้) พระไตรปิฎก โครงสร้าง ชื่อคัมภีร์ และสาระสังเขปของพระวินัยปิฎก เรื่องนำรู้จากพรไตรปิฎก อภินพัจเวกขณ 5 ศัพท์ทางพระพุทธศาสนา คือ ปรียัติ-ปฏิบัติ-ปฏิเวธ การบริหารจิตและเจริญปัญญา สวตมณฑ์แปล และแผ่เมตตา วิธีปฏิบัติและประโยชน์ของการบริหารจิตและเจริญปัญญา ฝึกการบริหารจิตและเจริญปัญญาตามหลักสติปัฏฐาน เน้นอานาปานสติ นำวิธีการบริหารจิตและเจริญปัญญาไปใช้ในชีวิตประจำวัน พัฒนาการเรียนรู้ด้วยวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ 2 วิธีคือ วิธีคิดแบบคุณค่าแท้-คุณค่าเทียมและความคิดแบบคุณ-โทษ และทางออก ศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นในการนำหลักธรรมไปใช้ชีวิตประจำวัน

พระสงฆ์ เกี่ยวกับประวัติพุทธสาวก พุทธสาวิกา พระมหากัสสปะ พระอุบาลี อนาถบิณฑิกะ นางวิสาขา ชาวพุทธตัวอย่าง พระเจ้าอโศกมหาราช พระโสณะ พระอุตตระ หน้าที่ชาวพุทธ เรื่องวิถีชีวิตของพระภิกษุที่ต้องศึกษาค้นถุระและวิปัสสนาธุระ การปฏิบัติตัวที่เหมาะสมด้านกาย วาจา และใจ การเป็นเพื่อนที่ดีตามหลักทศเบื่องซ้ายในทศ 6 มิตรแท้-มิตรเทียม การเข้าค่ายพุทธบุตร การเข้าร่วมพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ มรยาทชาวพุทธและการปฏิบัติตนต่อพระภิกษุ เรื่องการไปวัด การแต่งกาย และการนำเด็กไปวัด การปฏิบัติตนในเขตวัด การเข้าพบพระภิกษุ การแสดงความเคารพ (การประนมมือ การไหว้ การกราบ การเคารพพระรัตนตรัย การฟังเจริญพระพุทธมนต์ การฟังสวดอภิธรรม การฟังพระธรรมเทศนา) ศาสนาพิธี เรื่อง การจัดโต๊ะหมู่บูชา (แบบหมู่ 5 หมู่ 7 และ หมู่ 9) การจุดธูปเทียน จัดเครื่องประกอบโต๊ะหมู่บูชา คำอาราธนาต่าง ๆ และศึกษาศาสนาพิธีและการปฏิบัติตนเป็นชาวพุทธที่ดีในท้องถิ่นต่าง ๆ สัมมนาพระพุทธศาสนากับการแก้ปัญหาและการพัฒนา เรื่องพระพุทธศาสนากับการพัฒนาตนและครอบครัวเพื่อให้เกิดศรัทธาอย่างยั่งยืนต่อพระรัตนตรัย และการเรียนรู้พระพุทธศาสนา ประพฤติปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรมในการอยู่ร่วมกันในสังคม และสามารถนำหลักธรรมไปใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ การทำงานอย่างมีคุณค่าต่อชีวิตตนและสังคมโดยส่วนร่วม

ผลการเรียนรู้สาระพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

รู้ และเข้าใจ ประวัติและความสำคัญของพระพุทธศาสนา พระพุทธประวัติ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา พุทธศาสนสุภาษิต พระไตรปิฎก เรื่องน่ารู้จากพระไตรปิฎก ศัพท์ทางพระพุทธศาสนา ประวัติพุทธสาวก พุทธสาวิกา ชาดก หน้าทีชาวพุทธ มรณาทชาวพุทธและการปฏิบัติตนต่อพระภิกษุ ชาวพุทธตัวอย่าง การบริหารจัดการและเจริญปัญญา วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ศาสนพิธี สัมมนาพระพุทธศาสนากับการแก้ไขปัญหาและพัฒนา และการเข้าใจว่าการทำสังคายนาพระธรรมวินัยเป็นไปเพื่อการรักษาและเผยแผ่พระพุทธศาสนา สร้างคุณค่าให้แก่สังคมโลก เห็นคุณค่าและศรัทธาในพระรัตนตรัยด้วยตารคติวิเคราะห์อย่างละเอียดและเป็นระบบมีนิสัยดี เห็นคุณค่าและอนุรักษ์ ศาสนวัตถุ ศาสนสถานในท้องถิ่น ปฏิบัติตนตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มีวิธีคิดแบบคุณค่าแท้-คุณค่าเทียม วิธีคิดแบบคุณ – โทษ และทางออก และดำเนินชีวิตอย่างมีสติสัมปชัญญะ

คำอธิบายสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ศึกษา วิเคราะห์ ฝึกปฏิบัติ สร้างความคิดรวบยอด นำภูมิปัญญาท้องถิ่น สภาพปัญญาชีวิต สภาพแวดล้อมเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้เข้าใจตระหนัก และเห็นคุณค่าในเรื่องต่อไปนี้

พระพุทธ เกี่ยวกับประวัติและความสำคัญของพระพุทธศาสนา เรื่องการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศเพื่อนบ้าน การนับถือพระพุทธศาสนาของประเทศเพื่อนบ้าน ในปัจจุบัน ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจอันดีกับประเทศเพื่อนบ้าน ความสำคัญของพระพุทธศาสนากับการพัฒนาชุมชนและการจัดระเบียบสังคม พุทธประวัติ สรูปและวิเคราะห์พุทธประวัติเรื่อง การผจญมาร การตรัสรู้ การสั่งสอน ชาดก เรื่องมิตติวินทุกชาดก ราโชวาทชาดก วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เรื่องหลักธรรมเบื้องต้นที่เกี่ยวข้องในวันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอัฐมีบูชา วันอาสาฬหบูชา ระเบียบและการปฏิบัติตนในวันธรรมสวนะและเทศกาลสำคัญ วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา และวันเทโวโรหณะ ศึกษาวิเคราะห์คุณค่า ผลงานภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านพระพุทธศาสนา มุ่งอนุรักษ์ศาสนวัตถุและศาสนสถานในท้องถิ่น

พระธรรม เกี่ยวกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เรื่อง พระรัตนตรัย (ธรรมคุณ 6) อริยสัจ 4 ทุกข์ (ธรรมที่ควรรู้) : ชั้นธ 5 – อายตนะ สมุทัย (ธรรมที่ควรละ) : หลักธรรม – สมบัติ 4 วิบัติ 4 อกุศลกรรมบถ 10 อบายมุข 6 นิโรธ (ธรรมที่ควรบรรลุ) : สุข 2 (สามีส , นiramis) มรรค (ธรรมที่ควรเจริญ) : บุญพรมิตของมัจฉินมาปฏิบัติทา ดรุณธรรม 6 กุลจิริฐิติ ธรรม 4 กุศลกรรมบถ 10 สติปัญญา 4 มงคล 38 ในเรื่องประพตติกรรม เว้นจากการทำ ความชั่ว เว้นจากการดื่มน้ำเมา พุทธศาสนสุภาษิต คือ กมมุนา วตตตี โลโก (สัตว์โลก ย่อมเป็นไปตามกรรม) กลยณการี กลยณั ปาปการี จ ปาปกั (ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว) สุขุ ปุญญสส อัจจ โย (การสั่งสมบุญ นำสุขมาให้) ปุชโก ลมเต ปุชั วนทโก ปฏิวณทณ (ผู้บูชา

เขาย่อมได้รับการบูชาตอบ ผู้ให้เขาย่อมได้รับการไหว้ตอบ) พระไตรปิฎก โครงสร้าง คัมภีร์ และสาระสังเขปของพระสูตรตันตปิฎก เรื่องนำรู้จักจากพระไตรปิฎก จุฬกัมมวิภังคสูตร ศัพท์ทาง พระพุทธศาสนา คือ ฌาน – ญาณ การบริหารจัดการและเจริญปัญญา สวดมนต์แปล และแผ่เมตตา วิธีปฏิบัติและประโยชน์ของการบริหารจัดการและเจริญปัญญา ฝึกการบริหารจิตและเจริญปัญญาตาม หลักสติปัฏฐานเน้นอานาปานสตินำวิธีการบริหารจัดการและเจริญปัญญาไปใช้ในชีวิตประจำวัน พัฒนาการเรียนรู้ด้วยวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ 2 วิธีคือ วิธีคิดแบบอุปายปลูกเร้าคุณธรรมและ วิธีคิดแบบอรรถธรรมสัมพันธ์ศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นในการนำหลักธรรมไปใช้ในชีวิตประจำวัน

พระสงฆ์ เกี่ยวกับ ประวัติพุทธสาวก พระพุทธสาวิกา เรื่องพระสารีบุตร พระโมคคัลลานะ นางชุชชุตตรา พระเจ้าพิมพิสาร ชาวพุทธตัวอย่าง เรื่อง สมเด็จพระมหาสมณ เจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส พระมหาธรรมราชาลิไท หน้าที่ชาวพุทธ เรื่องการเข้าใจบทบาท ของพระภิกษุในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา การแสดงธรรม ปาฐกถาธรรม การประพฤติตนให้ เป็นแบบอย่างการฝึกบทบาทของตนเองในการช่วยเผยแผ่พระพุทธศาสนา การบรรยาย การจัด นิทรรศการการเข้าค่ายพุทธบุตร การเข้าร่วมพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา การเป็นลูกที่ดีตาม หลักทศเบื้องต้นใน 6 ทิศ การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ มรยาทชาวพุทธและการปฏิบัติตนต่อ พระภิกษุ เรื่องการต้อนรับ(ปฏิสันถาร) มรยาทของผู้เป็นแขก ฝึกปฏิบัติระเบียบพิธี การยื่น การให้ที่หนึ่งการเดินทาง ดารสนทนา การรับสิ่งของ การแต่งกายไปวัด การแต่งกายไปงาน มงคล งานอวมงคล ศาสนพิธี เรื่องการทำบุญตักบาตร การถวายภัตตาการ สิ่งของที่ควรถวาย และสิ่งของต้องห้ามสำหรับพระภิกษุ ดารถวายสังฆทาน เครื่องสังฆทาน การถวายผ้าอาบน้ำฝน การจัดเครื่องไทยธรรม การกรวดน้ำ การทอดกฐิน การทอดผ้าป่า และการปฏิบัติตนเป็นชาว พุทธที่ดีในท้องถิ่นต่างๆ สัมมนาพระพุทธศาสนากับการแก้ไขปัญหาและการพัฒนา เรื่อง พระพุทธศาสนากับการพัฒนาชุมชนและระเบียบสังคมเพื่อให้เกิดศรัทธาอย่างยิ่งต่อพระ รัตนตรัย และการเรียนรู้พระพุทธศาสนา ประพฤติปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรมในการอยู่ร่วมกันในสังคม และสามารถนำหลักธรรมไปใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ การ ทำงานอย่างมีคุณค่าต่อชีวิตตนและสังคมโดยส่วนร่วม

ผลการเรียนรู้สาระพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

รู้ และเข้าใจ ประวัติและความสำคัญของพระพุทธศาสนา พระพุทธประวัติ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา พุทธศาสนสุภาษิต พระไตรปิฎก เรื่องนำรู้จักจากพระไตรปิฎก ศัพท์ ทางพระพุทธศาสนา ประวัติพุทธสาวก พุทธสาวิกา ชาดก หน้าที่ชาวพุทธ มรยาทชาวพุทธและ การปฏิบัติตนต่อพระภิกษุ ชาวพุทธตัวอย่าง การบริหารจัดการและเจริญปัญญา วันสำคัญทาง พระพุทธศาสนา ศาสนพิธี สัมมนาพระพุทธศาสนากับการแก้ไขปัญหาและพัฒนา และการเข้าใจว่า การทำสังคายนาพระธรรมวินัยเป็นไปเพื่อการรักษาและเผยแผ่พระพุทธศาสนา สร้างคุณค่าให้แก่ สังคมโลก เห็นคุณค่าและศรัทธาในพระรัตนตรัยด้วยดารคติวิเคราะห์อย่างละเอียดและเป็น

ระบบมีนิสัยดี เห็นคุณค่าและอนุรักษ์ ศาสนวัตถุ ศาสนสถานในท้องถิ่น ปฏิบัติตนตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มีวิธีคิดแบบคุณค่าแท้-คุณค่าเทียม วิธีคิดแบบคุณ – โทษ และทางออก และดำเนินชีวิตอย่างมีสติสัมปชัญญะ

คำอธิบายสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ศึกษา วิเคราะห์ ฝึกปฏิบัติ สร้างความคิดรวบยอด นำภูมิปัญญาท้องถิ่น สภาพปัญญาชีวิต สภาพแวดล้อมเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้ความเข้าใจตระหนัก และเห็นคุณค่าในเรื่องต่อไปนี้

พระพุทธ เกี่ยวกับ ประวัติปลละความสำคัญของพระพุทธศาสนา เรื่องการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศต่างๆ ทั่วโลก การนับถือพระพุทธศาสนาของประเทศเหล่านั้นในปัจจุบัน ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะที่ช่วยสร้างสรรค์อารยธรรม และความสงบสุขให้แก่โลก พระพุทธศาสนากับเศรษฐกิจพอเพียง พุทธประวัติ สรูปและวิเคราะห์พุทธประวัติ เรื่องปฐมเทศนา โอวาทปาฏิโมกข์ ศึกษาพุทธประวัติจากพระพุทธรูปปางต่างๆ เช่น ปางมารวิชัย ปางปฐมเทศนา ปางลีลา ปางประจำวันเกิด ชาดก เรื่องนั้นวิสาขชาดก สุวัณนหังสุชาดก วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เรื่องประวัติทางวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทย วันวิสาขบูชา วันสำคัญสากล หลักปฏิบัติตนการฟังพระธรรมเทศนา การแต่งกาย ในการประกอบศาสนพิธีที่วัด การงดเว้นอบายมุข การประพฤติวิริติในวันธรรมสวนะและเทศกาลสำคัญ ศึกษาวิเคราะห์คุณค่าผลงานภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านพระพุทธศาสนา มุ่งอนุรักษ์ศาสนวัตถุ และศาสนสถานในท้องถิ่น

พระธรรม เกี่ยวกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เรื่องพระรัตนตรัย(สังฆคุณ 9) อริยสัจ 4 ทุกข์ (ธรรมที่ควรรู้) : ชั้นร 5 – ไตรลักษณ์ ,สมุทัย(ธรรมที่ควรละ) : หลักธรรม วัฏฏะ 3 ปัญจธรรม 3 -ตัตถา มานะ ทิฏฐิ, นิโรธ (ธรรมที่ควรบรรลุ) : อัถถะ 3, มรรค (ธรรมที่ควรเจริญ) : มรรคมีองค์ 8 ปัญญา 3 สัปปริสธรรม 7 บุญกิริยาวัตถุ 10 อุบาสกธรรม 7 มงคล 38 ในเรื่องศิลปวิทยา พบสมณะ ฟังธรรมตามกาล สนทนาธรรมตามกาล พุทธศาสนสุภาษิต คือ อตตทา หเว ชิต์ เสยโย (ชนะตนนั้นแลดีกว่า) ธมมจารี สุขขติ (ผู้ประพฤติธรรมย่อมอยู่เป็นสุข) ปมาโท มจจโน ปหิ(ความประมาทเป็นทางแห่งความตาย) สุตสูสั สกตต ปญญั (ผู้ฟังด้วยดียอมได้ปัญญา) พระไตรปิฎก โครงสร้าง ชื่อคัมภีร์ และสาระสังเขปของพระอภิธรรมปิฎก เรื่องนำรู้จากพระไตรปิฎก พุทธปนิธาน 4 ในมหาปรินิพพานสูตร ศัพท์ทางพระพุทธศาสนา คือ อตตทา-อนัตตทา การบริหารจัดการและเจริญปัญญา สวดมนต์แปล และแผ่เมตตา วิธีปฏิบัติและประโยชน์ของการบริหารจัดการและเจริญปัญญา ฝึกการบริหารจิตเจริญปัญญาตามหลักสติปัฏฐานเน้นอานาปานสติ นำวิธีการบริการจิตและเจริญปัญญาไปใช้ในชีวิตประจำวัน พัฒนาการเรียนรู้ด้วยวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ 2 วิธีคือ วิธีคิดแบบอริยสัจ และวิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย ศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นในการนำหลักธรรมไปใช้ในชีวิตประจำวัน

พระสงฆ์ เกี่ยวกับประวัติพุทธสาวก พุทธสาวิก เรื่องพระอัญญาโกณฑัญญะ พระมหาปชาบดีเถรี พระเขมาเถรีพระเจ้าปเสนทิโกศล ชาวพุทธตัวอย่าง ม.จ. หญิง พูนพิสมัยติศกุล ศาสตราจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์ หน้าที่ชาวพุทธ เรื่องหน้าที่ของพระภิกษุในการปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัยและพระจริยาวัตรอย่างเหมาะสม การปลุกจิตสำนึกในด้านการบำรุงรักษาวัดและพุทธศาสนสถานให้เกิดประโยชน์ การปฏิบัติหน้าที่ชาวพุทธปณิธาน 4 ในมหาปริณิพพานสูตร การศึกษาเรียนรู้เรื่ององค์ประกอบของพระพุทธศาสนา นำไปปฏิบัติและเผยแพร่ตามโอกาส การศึกษาการรวบรวมตัวองค์กรชาวพุทธ การเป็นศิษย์ที่ดีตามหลักทศเบื้องต้นชาวในทศ 6 การเข้าคำพุทธบุตร การเข้าร่วมพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ ศาสนพิธี เรื่องพิธีบุญมงคล งานอวมงคล การนิมนต์พระภิกษุ การเตรียมพระพุทธรูปและเครื่องบูชา กาวางด้ายสายสิญจน์ การปลูลาดอสนะ การเตรียมเครื่องรับรอง การจตุรูปเทียน ข้อปฏิบัติในการเลี้ยงพระ การถวายข้าวพระพุทธรูป การถวายไทยธรรม การกรวดน้ำ มรยาทชาวพุทธและการปฏิบัติตนต่อพระภิกษุในงานศาสนพิธีที่บ้าน การจัดเตรียมมณีสถานที่ การสนทนา การแต่งกาย มรยาทการพูด การใช้คำพูดกับพระภิกษุตามฐานะ และการปฏิบัติตนเป็นชาวพุทธที่ดีในท้องถิ่นต่าง ๆ สัมมนาพระพุทธศาสนากับการแก้ไขปัญหาและการพัฒนา เรื่องพระพุทธศาสนากับเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้เกิดศรัทธาอย่างยิ่งต่อพระรัตนตรัย และการเรียนรู้พระพุทธศาสนา ประพฤติปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรมในการอยู่ร่วมกันในสังคม และสามารถนำหลักธรรมไปใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ การทำงานอย่างมีคุณค่าต่อชีวิตตนและสังคม โดยส่วนร่วม

ผลการเรียนรู้สาระพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

รู้ และเข้าใจ ประวัติและความสำคัญของพระพุทธศาสนา พระพุทธประวัติ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา พุทธศาสนสุภาษิต พระไตรปิฎก เรื่องน่ารู้จากพระไตรปิฎก ศัพท์ทางพระพุทธศาสนา ประวัติพุทธสาวก พุทธสาวิกา ชาดก หน้าที่ชาวพุทธ มรยาทชาวพุทธและการปฏิบัติตนต่อพระภิกษุ ชาวพุทธตัวอย่าง การบริหารจัดการและเจริญปัญญา วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ศาสนพิธี สัมมนาพระพุทธศาสนากับการแก้ไขปัญหาและพัฒนา และการเข้าใจว่า การทำสังคายนาพระธรรมวินัยเป็นไปเพื่อการรักษาและเผยแพร่พระพุทธศาสนา สร้างคุณค่าให้แก่สังคมโลก เห็นคุณค่าและศรัทธาในพระรัตนตรัยด้วยดารคติวิเคราะห์อย่างละเอียดและเป็นระบบมีนิสัยดี เห็นคุณค่าและอนุรักษ์ ศาสนวัตถุ ศาสนสถานในท้องถิ่น ปฏิบัติตนตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มีวิธีคิดแบบคุณค่าแท้-คุณค่าเทียม วิธีคิดแบบคุณ – โทษ และทางออก และดำเนินชีวิตอย่างมีสติสัมปชัญญะ

คำอธิบายรายวิชา ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4 –ม.6)

มีจุดมุ่งหมายให้รู้ว่า พระพุทธศาสนา มีคำสอนวิธีการที่เป็นสากล มีข้อปฏิบัติยึดทางสายกลาง เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีสันติสุข ให้เห็นว่า พระพุทธศาสนามีหลักคำสอนเชื่อมโยงได้กับศาสตร์สมัยใหม่ เราจักแก้ปัญหาตามวิธีการของอริยสัจ 4 ในขณะที่เดียวกันก็ให้ตระหนักถึงคุณค่าของชีวิตที่ดำเนินไปตามกระบวนการแห่งปัจจุสมุปบาท สรรพสัตว์ต้องอิงอาศัยกัน ทั้งนี้เพื่อให้เป็นคนมีน้ำใจกว้างและมีเหตุผลสำหรับการเป็นพลเมืองดีของสังคมประเทศชาติและโลก

คำอธิบายสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

ศึกษา วิเคราะห์ ฝึกปฏิบัติ สร้างความคิดรวบยอด นำภูมิปัญญาท้องถิ่น สภาพปัญญาชีวิต สภาพแวดล้อมเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้ความเข้าใจตระหนักและเห็นคุณค่าในเรื่องต่อไปนี้

พระพุทธ เกี่ยวกับประวัติและความสำคัญของพระพุทธศาสนา ในฐานะเป็นศูนย์รวมจิตใจของพุทธศาสนิกชน พระประวัติ สรูปพุทธประวัติ เกี่ยวกับการตรัสรู้ ประกาศธรรมโปรดชฎิล โปรดพระเจ้าพิมพิสาร อัครสาวก และแสดงโอวามปาฏิโมกข์ ชาดก เรื่องกุกกุฏกษัตราดก มหาอุกกุชชาดก วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วิธีปฏิบัติตนและการเข้าร่วมกิจกรรมในวันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอัฐมีบูชา วันอาสาฬหบูชา ศึกษาวิเคราะห์ คุณค่าของศาสนวัตถุและศาสนสถานในท้องถิ่น

พระธรรม เกี่ยวกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เรื่องศรัทธา พระรัตนตรัย (ศรัทธา 4) พระพุทธ(พระคุณ 3) พระธรรม (หลักธรรม) และพระสงฆ์ ไตรสิกขา (คือสมาธิ ปัญญา) โอวาท 3 การไม่ทำชั่ว (เบญจศีล) ทำความดี (เบญจธรรม สุจริต 3 พรหมวิหาร 4 กตัญญู กตเวทิต่อประเทศชาติ มงคล 38 ในเรื่องเคารพ ถ่อมตน ทำความดีให้พร้อมไว้ก่อน) ทำจิตให้บริสุทธิ์ (บริหารจิตและเจริญปัญญา) พุทธศาสนสุภาษิต คือ สุขา สุขขสส สามัคคี (ความพร้อมเพรียงของหมู่ให้เกิดสุข) โลโกปตถมกิกา เมตตา (เมตตาธรรมคำจุนโลก)พระไตรปิฎก ความหมายของพระไตรปิฎก เรื่องนำรู้จากพระไตรปิฎก พระโมคคัลลานะเรียนวิชาแก่งวง ศัพท์ทางพระพุทธศาสนา คือ อุเบกขา อัญญาณูเบกขา การบริหารจัดการและเจริญปัญญา ฝึกสวดมนต์ไหว้พระ สรรเสริญคุณพระรัตนตรัย แผ่เมตตา ความหมายและประโยชน์ของสติและปัญญา วิธีปฏิบัติและประโยชน์ของการบริหารจัดการและปัญญา การฝึกการยืน การเดิน การนั่ง การนอนอย่างมีสติ ฝึกการกำหนดความรู้สึกเมื่อตาเห็นรูป หูฟังเสียง จมูกดมกลิ่น ลิ้นลิ้มรส กายสัมผัสสิ่งที่มากระทบ ฝึกให้มีสมาธิในการฟัง การคิด การถาม และการเขียน

พระสงฆ์ เกี่ยวกับประวัติพุทธสาวก พุทธสาวิกา เรื่อง พระอรุณเวลกัสสปะหน้าที่ชาวพุทธ อานิสงส์ของการสวดมนต์ ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับวัด การบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์แก่วัด การเรียนธรรมศึกษา กิจกรรมพระพุทธศาสนา 1 วันโรงเรียน การเข้าค่ายพระพุทธบุตร และการเข้าร่วมพิธีกรรมทางศาสนาและสู่การปฏิบัติ การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ ฝึกปฏิบัติมรยาทชาว

พุทธและการปฏิบัติตนที่เหมาะสมต่อพระภิกษุ การยืน การเดิน และการนั่งที่เหมาะสมในโอกาสต่าง ๆ และศึกษากรณีชาวพุทธตัวอย่าง เรื่อง สมเด็จพระมหิตลาธิเบศรอดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก สมเด็จพระศรีนครินทร์ราชบรมราชชนนีและชาวพุทธตัวอย่างในชุมชน ศีลภาวนาศาสนพิธี เรื่อง เกี่ยวกับการอาราธนาศีล การอาราธนาธรรม การอาราธนาพระปริตรระเบียบพิธีและการปฏิบัติตน ในวันธรรมสวนะ การประพาศ การปฏิบัติตนต่อศาสนวัตถุ ศาสนสถาน แนวประพาศปฏิบัติตน ในศาสนาพิธีและพิธีกรรมของชุมชนในท้องถิ่น เพื่อให้เกิดศรัทธาอย่างยิ่งต่อพระรัตนตรัย และการเรียนรู้พระพุทธศาสนา ประพาศปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรมในการอยู่ร่วมกันในสังคม และสามารถนำหลักธรรมไปใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ การทำงานอย่างมีคุณค่าต่อชีวิตตนและสังคมโดยส่วนร่วม

ผลการเรียนรู้สาระพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

รู้ และเข้าใจ ประวัติและความสำคัญของพระพุทธศาสนา พระพุทธประวัติ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา พุทธศาสนสุภาษิต พระไตรปิฎก เรื่องนำรู้จากพระไตรปิฎก ศัพท์ทางพระพุทธศาสนา ประวัติพุทธสาวก พุทธสาวิกา ชาดก หน้าชีชาวพุทธ มรณาทชาวพุทธและการปฏิบัติตนต่อพระภิกษุ ชาวพุทธตัวอย่าง การบริหารจัดการและเจริญปัญญา วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ศาสนพิธี เห็นคุณค่าและศรัทธาในพระรัตนตรัย มินิสัยดี เห็นคุณค่าและอนุรักษ์ศาสนวัตถุ ศาสนสถานในท้องถิ่น ปฏิบัติตนตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มีสติในการเรียนรู้การทำงาน การอยู่ร่วมกัน และการดำเนินชีวิต

คำอธิบายสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

ศึกษา วิเคราะห์ ฝึกปฏิบัติ สร้างความคิดรวบยอด นำภูมิปัญญาท้องถิ่น สภาพปัญญาชีวิต สภาพแวดล้อมเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้เพื่อความเข้าใจตระหนัก และเห็นคุณค่าในเรื่องต่อไปนี้

พระพุทธ เกี่ยวกับประวัติและความสำคัญของพระพุทธศาสนา ในฐานะเป็นมรดกทางวัฒนธรรมล้ำค่าขงชาติไทย เป็นหลักในการพัฒนาชาติไทย พระประวัติ สรูปพุทธประวัติ เกี่ยวกับการเสด็จกลับกรุงกบิลพัสดุ์ และพุทธกิจสำคัญอื่น ๆ ชาดก เรื่องจุฬเสฏฐิชาดก วัฒนโรหาชาดก วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา สรูปประโยชน์ของการเข้าร่วมและหลักการปฏิบัติตนในวันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอัฐมีบูชา วันอาสาฬหบูชา ศึกษาวิเคราะห์ คุณค่าของศาสนวัตถุและศาสนสถานในท้องถิ่น

พระธรรม เกี่ยวกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เรื่องศรัทธา พระรัตนตรัย (ศรัทธา 4) พระพุทธ(พุทธจริยา 3) พระธรรม (อริยสัจ 4 หลักธรรม) และพระสงฆ์ ไตรสิกขา (คือ ศีล สมาธิ ปัญญา) โอวาท 3 การไม่ทำชั่ว (เบญจศีล อบายมุข 4) ทำความดี (เบญจธรรม บุญกิริยาวัตถุ 3) อคติ 4 อิทธิบาท 4 กตัญญูกตเวทิต่อพระพุทธศาสนา มงคล 38 ในเรื่องใฝ่รู้ ใฝ่เรียน การงาน ไม่อากูล อตหน) ทำจิตให้บริสุทธิ์ (บริหารจัดการและเจริญปัญญา) พุทธศาสนสุภาษิต คือ

วิริเยน ทุกขมจเจติ (คนจะล่วงทุกข์ได้เพราะความเพียร) ปญญา โลกสุมิ ปชโชโต (ปัญญาคือแสงสว่างในโลก)พระไตรปิฎก การแบ่งพระไตรปิฎกเป็น 3 ปิฎก คือ พระวินัย พระสูตร พระอภิธรรม เรื่องนำรู้จากพระไตรปิฎก อสรพิษร้าย 4 ตัว ศัพท์ทางพระพุทธศาสนา คือ สันโดษ (ในสิ่งเสพเสวย) ไม่สันโดษ (ในกุศลกรรม) การบริหารจัดการและเจริญปัญญา สวดมนต์ไหว้พระสรรเสริญคุณพระรัตนตรัย แผ่เมตตา ความหมายของสมาธิและปัญญา วิธีปฏิบัติและประโยชน์ของการบริหารจัดการและเจริญปัญญา การฝึกการยืน เดิน นั่งและนอนอย่างมีสติ ฝึกการกำหนดรู้ความรู้สึกเมื่อตาเห็นรูป หูฟังเสียง จมูกดมกลิ่น ลิ้นลิ้มรส กายสัมผัสสิ่งที่มากระทบ ฝึกให้มีสมาธิในการฟัง การคิด การถาม และการเขียน

พระสงฆ์ เกี่ยวกับประวัติพุทธสาวก พุทธสาวิกา เรื่องพระโสณโกปิวิสะหน้าที่ชาวพุทธ การจัดพิธีกรรมที่เรียบง่าย ประหยัด และถูกต้องตามหลักศาสนา ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับศาสนาสถาน การสร้างความสำนึกในประโยชน์และคุณค่าของการรักษาศีลการเข้าค่ายพุทธบุตรและการแสดงตนเป็นพุทธมามกะ มรณาทชาวพุทธและการปฏิบัติตนต่อพระภิกษุ ฝึกปฏิบัติในเรื่องการชวนขายและการมีส่วนร่วมในการจัดเตรียมสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางพุทธศาสนา การปฏิบัติตนขณะประกอบพิธีกรรม ทารไหว้พระรัตนตรัย บิศา มารดา ครูอาจารย์ ผู้ที่เคารพนับถือและบุคคลตามฐานะ การกราบพระรัตนตรัย กราบบุคคลตามฐานะและการกราบศพ และศึกษากรณีชาวพุทธตัวอย่าง คือ สมเด็จพระสังฆราช (สา) อาจารย์เสถียร โพธิ์นันทะ และชาวพุทธตัวอย่างในชุมชน ศาสนพิธี เกี่ยวกับพิธีกรรมในการทำบุญงานมงคล พิธีถวายสังฆทาน เครื่องสังฆทาน การประพาดปฏิบัติตนในศาสนาพิธีและพิธีกรรมของชุมชนในท้องถิ่น เพื่อให้เกิดศรัทธาอย่างยิ่งต่อพระรัตนตรัย และการเรียนรู้พระพุทธศาสนา ประพาดปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรมในการอยู่ร่วมกันในสังคม และสามารถนำหลักธรรมไปใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ การทำงานอย่างมีคุณค่าต่อชีวิตตนและสังคมโดยส่วนร่วม

ผลการเรียนรู้สาระพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

รู้ และเข้าใจ ประวัติและความสำคัญของพระพุทธศาสนา พระพุทธประวัติ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา พุทธศาสนสุภาษิต พระไตรปิฎก เรื่องนำรู้จากพระไตรปิฎก ศัพท์ทางพระพุทธศาสนา ประวัติพุทธสาวก พุทธสาวิกา ชาดก หน้าที่ชาวพุทธ มรณาทชาวพุทธและการปฏิบัติตนต่อพระภิกษุ ชาวพุทธตัวอย่าง การบริหารจัดการและเจริญปัญญา วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ศาสนพิธี เห็นคุณค่าและศรัทธาในพระรัตนตรัย มีนิสัยดี เห็นคุณค่าและอนุรักษ์ศาสนวัตถุ ศาสนสถานในท้องถิ่น ปฏิบัติตนตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มีสติในการเรียนรู้การทำงาน การอยู่ร่วมกัน และการดำเนินชีวิต

คำอธิบายสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

ศึกษา วิเคราะห์ ฝึกปฏิบัติ สร้างความคิดรวบยอด นำภูมิปัญญาท้องถิ่น สภาพปัญญาชีวิต สภาพแวดล้อมเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้ความเข้าใจตระหนัก และเห็นคุณค่าในเรื่องต่อไปนี้

พระพุทธ เกี่ยวับประวัติและความสำคัญของพระพุทธศาสนา ในฐานะเป็นศาสนาประจำชาติ พระประวัติ สรุปรุพุทธประวัติ เกี่ยวกับการการปลงอายุสังขาร บัจฉิมสาวก ปรีณิพาน การถวายพระเพลิง แจกพระบรมสารีริกธาตุ สังเวชนียสถาน 4 ซาดก เรื่องที่มีติโกศล ซาดก สะพพทาจฐิซาดก วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา สรุปรุความหมาย ความสำคัญ ประโยชน์ การเข้าร่วมและหลักการปฏิบัติตนในวันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอัฐมีบูชา วันอาสาฬหบูชา ศึกษาวิเคราะห์ คุณค่าของศาสนวัตถุและศาสนสถานในท้องถิ่น

พระธรรม เกี่ยวับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เรื่องศรัทธา พระรัตนตรัย (ศรัทธา 4) พระพุทธ(พุทธกิจ 5) พระธรรม (อริยสัจ 4 หลักธรรม) และพระสงฆ์ ไตรลธิซา (คือ ศิลสมาริ ปัญญา)โอวาท 3 การไม่ทำชั่ว (เบญจศีล อบายมุข 6 อุกุศลมูล 3) ทำความดี (เบญจธรรม กุศลมูล 3 พละ 4 คาราวะ กตัญญูกตเวทิต่อพระมหากษัตริย์ มงคล 38 ในเรื่อง มีวินัย การงาน ไม่มีโทษ ไม่ประมาทในธรรม) ทำจิตให้บริสุทธิ์ (บริหารจิตและเจริญปัญญา) พุทธศาสนสุภาษิต คือ สจเจณ กิตติ ปโปติ (คนจะได้รับเกียรติด้วยสัจจะ) ยถาวาทิ ตถาการิ (พูดเช่นไร ทำเช่นนั้น) พระไตรปิฎก ลักษณะเฉพาะและความสำคัญของพระไตรปิฎก เรื่องนำรู้จากพระไตรปิฎก หากินผิต ถิ่นยอมพินาศ ศัพททางพระพุทธศาสนา คือ ถันหา ฉันทะ การบริหารจิตและเจริญปัญญา สวดมนต์ไหว้พระสรรเสริญคุณพระรัตนตรัย แผ่เมตตา ความหมายของสมาธิและปัญญา วิธีปฏิบัติและประโยชน์ของการบริหารจิตและเจริญปัญญา การฝึกการยืน เดิน นั่งและนอนอย่างมีสติ ฝึกการกำหนดรู้ความรู้สึกเมื่อตาเห็นรูป หูฟังเสียง จมูกดมกลิ่น ลิ้นลิ้มรส กายสัมผัสสิ่งที่มากระทบ ฝึกให้มีสมาธิในการฟัง การคิด การถาม และการเขียน

พระสงฆ์ เกี่ยวับประวัติพุทธสาวก พุทธสาวิกา เรื่อง พระโสณโกปิวิสะหน้าทึ ชาวพุทธ ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสถานที่ต่างๆ ภายในวัด เขตพุทธาวาส-สังฆาวาส และการปฏิบัติตนที่เหมาะสม การเข้ารับการบรรพชาในพระพุทธศาสนา การเข้าค่ายพุทธบุตร การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ มรรยาทชาวพุทธและการปฏิบัติตนต่อพระภิกษุ ฝึกปฏิบัติในเรื่องการถวายของแก่พระภิกษุ การปฏิบัติตนในขณะที่ฟังธรรม การปฏิบัติตนตามแนวทางของพระศาสนิกชน เพื่อประโยชน์ต่อศาสนา และศึกษากรณีชาวพุทธตัวอย่าง เรื่องพ่อขุนรามคำแหงมหาราช สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระปรมานุชิตชิโนรส และชาวพุทธตัวอย่างในชุมชน ทบทวน ศาสนพิธี เกี่ยวกับการอาราธนาศีล อาราธนาธรรม และการอาราธนาพระปริตร พิธีทอดผ้าป่า พิธีทอดกฐิน ระเบียบพิธีในการทำบุญงานอวมงคล การประพฤติปฏิบัติตนในศาสนพิธีและพิธีกรรมของชุมชน ในท้องถิ่นเพื่อให้เกิดศรัทธาอย่างย้งต่อพระรัตนตรัย และการเรียนรู้พระพุทธศาสนา ประพฤติปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรมในการอยู่ร่วมกันในสังคม และสามารถนำ

หลักธรรมไปใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ การทำงานอย่างมีคุณค่าต่อชีวิตตนและสังคมโดยส่วน
รวม

ผลการเรียนรู้สาระพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

รู้ และเข้าใจ ประวัติและความสำคัญของพระพุทธศาสนา พระพุทธประวัติ
หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา พุทธศาสนสุภาษิต พระไตรปิฎก เรื่องนำรู้จากพระไตรปิฎก ศัพท์
ทางพระพุทธศาสนา ประวัติพุทธสาวก พุทธสาวิกา ชาดก หน้าี่ชาวพุทธ มรรยาทชาวพุทธและ
การปฏิบัติตนต่อพระภิกษุ ชาวพุทธตัวอย่าง การบริหารจัดการและเจริญปัญญา วันสำคัญทาง
พระพุทธศาสนา ศาสนพิธี เห็นคุณค่าและศรัทธาในพระรัตนตรัย มีนิสัยดี เห็นคุณค่าและ
อนุรักษ์ศาสนวัตถุ ศาสนสถานในท้องถิ่น ปฏิบัติตนตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มีสติในการ
เรียนรู้ การทำงาน การอยู่ร่วมกัน และการดำเนินชีวิต

จากเนื้อหาและสาระการเรียนรู้ของหลักสูตรในแต่ละช่วงชั้นตลอดถึงแนวความคิด
ของนักวิชาการผู้วิจัยจึงนำสภาพการปฏิบัติงานสอนของพระสอนศีลธรรมด้านเนื้อหาหลักสูตรตั้ง
ข้างต้นเป็นตัวแปรหนึ่งในการวิจัย จึงสรุปได้ว่าสภาพการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมใน
โรงเรียนด้านเนื้อหาหลักสูตร หมายถึง การใช้หลักสูตรตามสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนาใน
หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ซึ่งกรมการศาสนาประกาศใช้กับโครงการพระสอน
ศีลธรรมในโรงเรียน พ.ศ. 2548 การนิเทศการเรียนการสอน ความสามารถในการกำหนดจุดประสงค์
การเรียนรู้สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ ความสามารถในการปรับเนื้อหาบทเรียนวิชา
พระพุทธศาสนาให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตประจำวันของผู้เรียน และความสามารถในการกำหนด
เนื้อหาสาระการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับชั่วโมงของการเรียนการสอน

แนวทางการดำเนินงานจัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงหลักสูตร
แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และความต้องการของท้องถิ่นสู่การพัฒนา
หลักสูตรสถานศึกษาและการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน อีกทั้งเป็นหน่วยงานที่มีภารกิจหลัก
ในการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาของโรงเรียนภายใต้การดูแลรับผิดชอบในเขตพื้นที่การศึกษาให้จัด
การศึกษาได้อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพเพื่อพัฒนาผู้เรียนไปสู่มาตรฐานการเรียนรู้ซึ่งเป็น
เป้าหมายที่กำหนดไว้ร่วมกันในระดับชาติ นอกจากนี้ จะต้องปลุกฝังให้ผู้เรียนเป็นสมาชิกที่ดีของ
ชุมชน มีความรักความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะต้องจัดทำกรอบ
หลักสูตรระดับท้องถิ่น สำหรับสถานศึกษาใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนในเรื่อง
เกี่ยวกับชุมชน ท้องถิ่น โดยดำเนินการให้ฝ่ายต่าง ๆ อาทิ โรงเรียน ผู้ปกครอง ปราชญ์ในท้องถิ่น
นักธุรกิจชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำกรอบหลักสูตรระดับท้องถิ่นเพื่อให้ได้แนวคิด
มุมมองที่หลากหลายครอบคลุมเรื่องสำคัญที่ผู้เรียนในท้องถิ่นควรเรียนรู้และมีความสอดคล้องกับ
สภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นอย่างแท้จริง (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา.

2552) การกำหนดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เพื่อให้สถานศึกษานำไปใช้จัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นของตนเอง ทั้งในด้านความสำคัญประวัติความเป็นมา สภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศ สภาพเศรษฐกิจ สังคม การดำรงชีวิต การประกอบอาชีพ ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณีภูมิปัญญา ฯลฯ ตลอดจนสภาพปัญหาในชุมชนและสังคมนั้น ๆ อันจะทำให้ผู้เรียนเกิดความรัก ความผูกพัน มีความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน ยินดีที่จะร่วมสืบสานพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาของท้องถิ่นนั้นมีข้อเสนอแนะแนวทางการดำเนินงานที่สำคัญ

การดำเนินงานของสถานศึกษา

สถานศึกษาเป็นหน่วยงานระดับปฏิบัติการที่จะต้องนำกรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นผู้จัดทำนำไปสู่การปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม เพื่อให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นของตนเอง เกิดความรัก ความผูกพัน และมีความภาคภูมิใจในท้องถิ่น สถานศึกษาจึงต้องนำ กรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น มาจัดทำ รายละเอียดของเนื้อหา องค์ความรู้ที่เกี่ยวกับท้องถิ่น ให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาและสภาพชุมชนนั้น ๆ แนวทางการดำเนินงาน

1. ควรดำเนินงานในรูปคณะกรรมการระดับสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วย ครู ผู้บริหาร ผู้นำทางศาสนา ผู้นำชุมชน ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มีความรู้และประสบการณ์หลากหลายเพื่อจะได้ร่วมกันพิจารณาจัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา และสภาพของชุมชน ตามกรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำหนดไว้

2. วิเคราะห์กรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำหนดไว้เพื่อจะได้ทราบถึงขอบข่ายในการกำหนดรายละเอียดของเนื้อหาองค์ความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นของสถานศึกษา

3. วิเคราะห์หลักสูตรสถานศึกษา เพื่อจะได้ทราบถึงจุดเน้น หรือประเด็นที่สถานศึกษาให้ความสำคัญ และการจัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ว่าควรอยู่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ใด ชั้นปีใด เป็นรายวิชาพื้นฐาน หรือรายวิชาเพิ่มเติมและควรจะมีเนื้อหาหมากน้อยอย่างไรตามที่หลักสูตรสถานศึกษากำหนดไว้

4. ศึกษา/วิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษาและชุมชน เพื่อนำมาเป็นข้อมูลจัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของสถานศึกษาให้สมบูรณ์ขึ้น

5. จัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของสถานศึกษา เมื่อคณะกรรมการได้วิเคราะห์/สังเคราะห์ กรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษา ชุมชน และวิเคราะห์หลักสูตรสถานศึกษา ทราบแล้วว่าในกลุ่มสาระการเรียนรู้ใด ชั้นปีใดบ้างที่จะต้องจัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น และจะจัดทำเป็นรายวิชาพื้นฐานหรือรายวิชาเพิ่มเติม จากนั้น จึงร่วมกันพิจารณา กำหนดเนื้อหาองค์ความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นอย่างเหมาะสม ให้สอดคล้องกับบริบท และจุดเน้นของสถานศึกษาและสภาพชุมชนซึ่งอาจจัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นเป็นช่วงชั้น หรือเป็นชั้นปีก็ได้การนำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นไปจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนนั้นสถานศึกษาหรือครูผู้สอน

สามารถนำไปวางแผนจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นของตนเอง ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ให้บรรลุมาตรฐานการเรียนรู้ ในโครงสร้างของหลักสูตรสถานศึกษาที่กำหนด โดยสามารถดำเนินการได้ ในลักษณะจัดทำเพิ่มเติมหรือสอดแทรกในรายวิชาที่เป็นสาระการเรียนรู้พื้นฐาน และหรือรายวิชาที่เป็นสาระการเรียนรู้เพิ่มเติมของสถานศึกษานั้น ๆ ก็ได้ในการจัดทำ ครูผู้สอนอาจปรับปรุงพัฒนารายวิชาที่มีอยู่เดิม หรือจัดเป็นรายวิชาใหม่ ๆ เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพบรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ และระดับชั้นนั้น ๆ หรือ ปรับกิจกรรมการเรียนรู้การสอนหรือจัดกิจกรรมเสริมหรือบูรณาการในรายวิชาต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนมีประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นของตนเองตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ และระดับชั้นนั้น ๆ ทั้งนี้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ครูผู้สอนอาจเชิญวิทยากร/ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือนำนักเรียนออกไปเรียนรู้สภาพจริงในท้องถิ่น ก็จะทำให้การเรียนรู้มีความหมายต่อผู้เรียนมากยิ่งขึ้น

การจัดประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นนี้ ครูผู้สอนอาจพัฒนาสื่อ สิ่งพิมพ์ หรือจัดทำสื่อประกอบการเรียนรู้อื่น ๆ ให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้า หรือเรียนรู้ด้วยตนเองก็ได้ เมื่อดำเนินการจัดกิจกรรมเรียนรู้เสร็จแล้ว ครูผู้สอนควรประเมินคุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานการเรียนรู้ และประเมินสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของสถานศึกษา รวมทั้ง ควรปรับปรุงและพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ให้มีความเหมาะสมและเป็นปัจจุบันอยู่เสมอ

จากเนื้อหาและสาระการเรียนรู้ของหลักสูตรในแต่ละช่วงชั้นตลอดถึงแนวความคิดของนักวิชาการผู้วิจัยจึงนำสภาพการปฏิบัติงานสอนของพระสอนศีลธรรมด้านเนื้อหาหลักสูตรตั้งข้างต้นเป็นตัวแปรหนึ่งในการวิจัย จึงสรุปได้ว่าสภาพการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนด้านเนื้อหาหลักสูตร หมายถึง การใช้หลักสูตรตามสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนาในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ซึ่งกรมการศาสนาประกาศใช้กับโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน พ.ศ. 2548 การนิเทศการเรียนการสอน ความสามารถในการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ ความสามารถในการปรับเนื้อหาบทเรียนวิชาพระพุทธศาสนาให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตประจำวันของผู้เรียน และความสามารถในการกำหนดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับชั่วโมงของการเรียนการสอน

3.2 ด้านการเรียนการสอน

กระบวนการเรียนการสอนจะประกอบด้วยกิจกรรมต่างๆ หลายชนิดและจะต้องอาศัยความรู้ในทฤษฎีหรือหลักการต่างๆ จากหลายแขนงวิชา เช่น ความรู้เกี่ยวกับเทคนิควิธีสอน การใช้ทรัพยากรและเครื่องมือต่างๆ และการแนะแนวการเรียนการสอน เป็นต้น (สังกัด อุทรานันท์. 2532: 84) กระบวนการจัดการเรียนการสอนเป็นวิธีการหรือกลวิธีในการใช้ความพยายามของครูที่จะดำเนินการจัดการเรียนการสอนตามขั้นตอนที่วางแผนไว้ให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล โดยในกระบวนการจัดการเรียนการสอนนั้นต้องบูรณาการส่วนต่างๆ อย่างเหมาะสมและกลมกลืนกับหลักการ ทฤษฎี ความก้าวหน้าทางวิชาการ ผู้เรียน ผู้สอน สื่อ รูปแบบวิธีการ ศิลป์การสอน การวัดและประเมินผล ตลอดจนปัจจัยสภาพแวดล้อม และทรัพยากรที่มีอยู่ในช่วงเวลาขณะที่สอนได้อย่างดี (ชาญชัย ยมดิษฐ์. 2548: 66) ดังนั้น ครูผู้สอนจึงต้องมีความรู้ในด้านการเตรียมการสอนซึ่งประกอบด้วยการศึกษาวิเคราะห์เรื่องที่สอนให้เข้าใจ การศึกษาหาแหล่งความรู้ที่หลากหลาย การวางแผนการสอน การจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ ประกอบการสอนต่างๆ ตลอดจนห้องเรียน เป็นต้น และในระหว่างการสอนครูก็ต้องมีความสามารถในการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี การกระตุ้นผู้เรียนให้สนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมตลอดถึงการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนที่ได้วางไว้ ซึ่งอาจจะมีการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับผู้เรียนและสถานการณ์ที่เป็นจริง

การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ต้องจัด ให้เหมาะสมกับวัยและวุฒิภาวะของผู้เรียนให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมจัดการเรียนรู้ของตนเอง พัฒนาและขยายความคิดของตนเองจากความรู้ที่เรียน

หลักการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมให้มีประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2545: 1-51) ได้แก่

1. จัดการเรียนการสอนที่มีความหมายโดยเน้นแนวคิดที่สำคัญๆ ที่ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ทั้งในและนอกโรงเรียนได้ เป็นแนวคิดความรู้ที่คงทนยั่งยืนมากกว่าที่จะศึกษาในสิ่งที่เป็นเนื้อหาหรือข้อเท็จจริงที่มากมายกระจัดกระจายแต่ไม่มีแก่นสารด้วยการจัดกิจกรรมที่มีความหมายต่อผู้เรียนและด้วยการประเมินผลที่ทำให้ผู้เรียนต้องใส่ใจในสิ่งที่เรียน เพื่อแสดงให้เห็นว่าเขาได้เรียนรู้และสามารถทำอะไรได้บ้าง

2. จัดการเรียนการสอนที่บูรณาการ การบูรณาการตั้งแต่หลักสูตร หัวข้อที่จะเรียนโดยเชื่อมโยงเหตุการณ์พัฒนาการต่างๆ ทั้งในอดีตและปัจจุบันที่เกิดขึ้นในโลกเข้าด้วยกัน บูรณาการความรู้ ทักษะ ค่านิยมและจริยธรรมลงสู่การปฏิบัติจริงด้วยการใช้แหล่งความรู้ สื่อและเทคโนโลยีต่างๆ และสัมพันธ์กับวิชาต่างๆ

3. จัดการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนา ค่านิยม จริยธรรม จัดหัวข้อหน่วยการเรียนรู้ สะท้อน ค่านิยม จริยธรรม ปทัสถานในสังคม การนำไปใช้จริงในการดำเนินชีวิตช่วยผู้เรียนให้ได้

คิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ ตัดสินใจแก้ปัญหาคำต่างๆ ยอมรับและเข้าใจในความคิดเห็นที่แตกต่างไปจากตน และรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวม

4. จัดการเรียนการสอนที่ทำทลาย คาดหวังให้ผู้เรียนได้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ทั้งในส่วนตัวตนและการเป็นสมาชิกกลุ่ม ให้ผู้เรียนใช้วิธีการสืบเสาะจัดการกับการเรียนรู้ของตนเอง ใส่ใจ และเคารพในความคิดของผู้เรียน

5. จัดการเรียนการสอนที่เน้นการปฏิบัติให้ผู้เรียนได้พัฒนาความคิด ตัดสินใจ สร้างสรรค์ความรู้ด้วยตนเอง จัดการตัวเองได้ มีวินัยในตนเองทั้งด้านการเรียนและการดำเนินชีวิต เน้นการจัดกิจกรรมที่เป็นจริงเพื่อให้ผู้เรียนนำความรู้ความสามารถไปใช้ในชีวิตจริง

ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ต้องมีความเชื่อว่าผู้เรียนทุกคนเรียนรู้ได้ แม้ว่าอาจจะไม่ใช่เด็กทุกคนจะประสบความสำเร็จในการเรียนในระดับที่เท่ากัน ดังนั้น การจัดกระบวนการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมนั้น ครูผู้สอนควรใช้วิธีการสอนที่หลากหลายผสมผสานกันเหมือนกับการสอนอื่นๆ เพราะเหตุว่าไม่มีการสอนวิธีใดวิธีหนึ่งที่ดีที่สุดเพียงวิธีเดียว การสอนที่ดีคือการสอนที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับสถานการณ์ ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการสอนและนักการศึกษาในปัจจุบันรู้ว่าการพัฒนารูปแบบการสอนแบบต่างๆ เพื่อให้เหมาะสมกับครูผู้สอนซึ่งมีบุคลิกภาพต่างกัน ผู้เรียนที่มีความแตกต่างกัน และบริบทที่แตกต่างกันเป็นสิ่งที่ทำได้ ครูผู้สอนบางคนและนักเรียนบางกลุ่มอาจชอบใช้วิธีการสอนเป็นรายบุคคล ครูบางคนและนักเรียนบางกลุ่มอาจชอบใช้วิธีสอนด้วยการอภิปราย การทำงานกลุ่มนักเรียนบางคนและบางกลุ่มอาจชอบใช้ทั้งสองวิธี อย่างไรก็ตามตัวครูผู้สอนเองก็จะต้องมีความยืดหยุ่น ใจกว้างยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้เรียนบ้าง พร้อมทั้งมีการวางแผนการสอนไว้ล่วงหน้าเป็นอย่างดี (พระมหาสมศักดิ์ ศรีสมบุรณ์. 2551: 88)

ในการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและ วัฒนธรรม ครูผู้สอนจะต้องสามารถจัดการเรียนการสอนที่ทำทลายตอบสนองต่อความแตกต่างของนักเรียนแต่ละคน โดยให้นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริงสามารถแก้ปัญหาด้วยตนเองได้ ทั้งนี้เพื่อให้นักเรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์และได้ต่อยอดองค์ความรู้ที่ได้เรียนรู้มา และครูจะต้องสามารถบูรณาการองค์ความรู้ต่างๆ โดยการใช้แหล่งการเรียนรู้ สื่อและเทคโนโลยีที่หลากหลาย เน้นให้ความรู้ อันเป็นหลักการสำคัญสอดคล้องกับการดำรงชีวิตจริงมากกว่าการสอนเนื้อหาซึ่งมีอยู่มากมาย มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีค่านิยมที่ดีงามสอดคล้องกับปรัชญาของสังคมและสามารถทำงานร่วมกันกับผู้อื่นได้

3.2.1 หลักการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

การสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน เป็นกิจกรรมเชิงปฏิบัติ ให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ มีคุณธรรมที่เหมาะสมในการดำรงชีวิต มุ่งเน้นให้สามารถนำหลักธรรมไปปฏิบัติใช้ในชีวิตประจำวันได้ สอดคล้องกับพจนม พงษ์ไพบูลย์ (2540: 78) ที่ได้กล่าวไว้ว่า “จุดเน้นของการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาไม่ได้อยู่ที่เนื้อหาสาระว่าผู้เรียนได้เรียนรู้

อะไรบ้าง แต่อยู่ที่ผู้เรียนคิดอย่างไร เชื้ออย่างไร และปฏิบัติตนอย่างไร ” การสอนวิชา พระพุทธศาสนามีหลักการสอนที่ควรยึดถือเป็นแนวทางการสอน ดังนี้ (พินิตา สิ้นสุวรรณ ; และคนอื่น ๆ. 2532: 21-23)

1. การสอนควรคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ได้แก่ วัยของนักเรียน ความสนใจของผู้เรียน พื้นฐานสภาพทางครอบครัว สภาพแวดล้อม สติปัญญาเป็นพื้นฐานสำคัญต่อการเรียน พระพุทธศาสนา
 2. การสอนพระพุทธศาสนาต้องใช้วิธีสอนหลายๆ วิธี และเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองให้มากที่สุด
 3. ในการสอนพระพุทธศาสนา ต้องให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ ด้านความรู้ควบคู่กับการปฏิบัติด้วย และการปฏิบัตินั้นจะต้องให้นักเรียนอภิปรายหาแนวทางที่ดีที่สุดในการนำหลักธรรมไปสู่การปฏิบัติ
 4. การสอนพระพุทธศาสนา ต้องมีกิจกรรมอย่างหลากหลายให้ผู้เรียนมีโอกาส เข้าร่วมกิจกรรมด้วยตนเองอย่างสม่ำเสมอ เช่น การตั้งชุมนุมการปฏิบัติธรรมต่างๆ
- ในทำนองเดียวกัน พระมหาสมศักดิ์ ศรีสมบุรณ์ (2551: 89-90) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับหลักการสอนศีลธรรมหรือพระพุทธศาสนาไว้ดังนี้
1. การสอนให้เข้าใจเหตุผล สอนโดยยกตัวอย่างให้เห็นผลดีและผลเสียที่จะเกิดขึ้นตามมาเมื่อประพฤติปฏิบัติ
 2. สอนให้คิด การสอนให้คิดเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง เพราะผู้เรียนจะต้องเผชิญกับปัญหาที่ขัดแย้งต่างๆ ในชีวิตประจำวัน ซึ่งต้องรู้จักตัดสินใจเลือกประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องการตัดสินใจเช่นนี้เรียกว่า “ คุณพินิจทางศีลธรรม ”
 3. การสอนโดยการปฏิบัติให้ดูเป็นตัวอย่าง
 4. สอนโดยแสดงผลแห่งการปฏิบัติให้เห็นจริง โดยการยกตัวอย่างให้เห็น เช่น ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว เป็นต้น
 5. สอนโดยให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง
 6. สอนจากเนื้อหาง่ายไปสู่เนื้อหายาก จากสิ่งที่ใกล้ตัวไปหาสิ่งที่ไกลตัวจากรูปธรรมไปสู่นามธรรม และจากชีวิตไปสู่อุดมการณ์
 7. สอนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ดังเช่น พระพุทธองค์ได้เปรียบเทียบบุคคลกับบัวสี่เหล่า
 8. สอนด้วยการแนะแนว เพราะการแนะแนวทางที่ถูกต้องควรเป็นหน้าที่ของครูผู้สอน โดยตรงเพราะโรงเรียนเปรียบเสมือนบ้านที่สองของนักเรียน และการแนะแนวจะสามารถแก้ปัญหาในส่วนของผู้ที่เบี่ยงเบนได้
 9. การจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา ด้วยการจัดสภาพที่เอื้ออำนวยต่อการสอนศีลธรรมให้มีประสิทธิภาพ เนื่องจากสภาพแวดล้อมมีอิทธิพลต่อการปลูกฝังคุณธรรมมาก

ทั้งเป็นเครื่องกระตุ้นทางใจให้ผู้เรียนได้สัมผัสอยู่ทุกเมื่อเชื่อกัน ย่อมจะโน้มน้าวจิตใจให้คล้อยตามได้ง่าย

นอกจากนี้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544: 15-16) ได้เสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาไว้ดังนี้

1. การนำพุทธธรรมเข้ามาประยุกต์ในการศึกษา และการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในชั้นเรียนนั้น ควรจะเป็นวิธีการที่ให้นักเรียนเป็นจุดศูนย์กลางหรือเรียกว่า เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ นั่นคือว่าจะสอนเรื่องอะไร ควรจะนำตัวอย่างเรื่องนั้นที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงนำมาเล่าให้นักเรียนฟัง หรือนำเข้าไปสู่ความสนใจของนักเรียน ครูไม่จำเป็นต้องอธิบายให้นักเรียนฟังเองทั้งหมด ควรถามให้นักเรียนในชั้นแต่ละคนได้แสดงความคิดเห็นที่เขาทำอย่างนั้นดี ไม่ดี ผิดหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาในข้อไหน อย่างไร

2. ครู อาจารย์จะต้องเป็นนักเก็บข้อมูลจะต้องจดบันทึกยกตัวอย่างให้นักเรียนอภิปรายว่า ผิดคำสอนพระพุทธศาสนาตรงไหนและควรแก้ไขอย่างไร

3. วิชาพระพุทธศาสนานั้นเป็นวิชาพิเศษ ควรให้อิสระกับครูผู้สอนในการทำหลักสูตรสาระ เนื้อหาวิชา จุดประสงค์ การวัดและการประเมินผล

4. ควรมีการกำหนดว่าเด็กวัยไหนควรจะสอนพระพุทธศาสนาหรือศีลธรรมอะไรบ้าง ควรกำหนดชั้นตอนต่างๆ ตั้งแต่ระดับอนุบาล ประถม มัธยม และอุดมศึกษา และชี้เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันนำมาสอนให้คิด วิเคราะห์ และครูควรมีจิตวิญญาณในการสอน และให้ความสำคัญในวิชาที่สอน

การเรียนการสอนพุทธศาสนามีจุดประสงค์เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ เข้าใจ ศรัทธา ซาบซึ้ง อันจะนำไปสู่การนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน เพราะวัตถุประสงค์หลักจริง ๆ ของการจัดการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาก็คือ การเน้นให้นักเรียนนำหลักการทางศาสนาไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ดังนั้น ครูที่สอนพุทธศาสนาจึงควรเน้นการสอนโดยให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ เน้นให้นักเรียนได้นำหลักคำสอนทางศาสนาปฏิบัติจริงและที่สำคัญที่สุดก็คือผู้สอนจะต้องดำรงตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีอันจะทำให้เด็กเกิดความเลื่อมใสศรัทธาในตัวผู้สอน และเป็นการต่อยอดถึงความเชื่อมั่นในหลักการที่ผู้สอนนำมาสอนอย่างแท้จริงเหมือนอย่างคำที่นักปราชญ์ท่านกล่าวไว้ว่า ทำให้ดู อยู่ให้เห็น เย็นให้สัมผัส อันเป็นหลักการสอนคนโดยอุบายแยบคายของนักปราชญ์ทั้งหลาย โดยสรุปแล้วครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาจำเป็นจะต้องรู้จักบุคคลที่จะสอน รู้จักเลือกและจัดเนื้อหา และใช้วิธีการให้สอดคล้องเหมาะสมกับอุปนิสัยของผู้เรียน จึงจะสามารถจัดการเรียนการสอนให้เกิดการเรียนรู้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพ (พระมหาสมศักดิ์ ศรีสมบูรณ์. 2551: 90-91)

ในการทำวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาคู่มือพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนได้กล่าวถึงด้านการเรียนการสอน ดังนี้

การเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาประกอบด้วยมาตรฐานการเรียนรู้ตามช่วงชั้น (กรมการศาสนา. 2548: 3-7) วิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนกำหนดไว้ดังนี้

3.2.2 มาตรฐานการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา

คู่มือพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้พระพุทธศาสนา และสอดคล้องกับตัวชี้วัดสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ดังต่อไปนี้

มาตรฐาน ส 1.1 : เข้าใจประวัติ ความสำคัญ หลักธรรมของพระพุทธศาสนา และสามารถนำหลักธรรมของพระพุทธศาสนาไปเป็นหลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน

สรุปได้ว่า จากมาตรฐาน ส 1.1 เข้าใจประวัติ ความสำคัญ หลักธรรมของพระพุทธศาสนา และสามารถนำหลักธรรมของพระพุทธศาสนาไปเป็นหลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน มีจุดประสงค์ให้ผู้เรียนมีความรู้เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา (Knowledge) เน้นการพัฒนาความรู้ซึ่งรวมทั้งความรู้ ความเข้าใจทั่วไปเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา และความเห็นที่ถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนาที่เรียกว่า โลกียสัมมาทิฎฐิ ซึ่งมาตรฐานนี้เทียบได้กับหลักอริยัญญาสิกขาซึ่งเป็นการฝึกอบรมในเรื่องปัญญา

ตาราง 3 มาตรฐาน ส 1.1 เข้าใจประวัติ ความสำคัญ หลักธรรมของพระพุทธศาสนา

มาตรฐานการเรียนรู้ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย	
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6
<p>1. รู้เข้าใจประวัติความเป็นมา ความหมาย องค์ประกอบความสำคัญของศาสนา คัมภีร์ ศาสนาที่ตนนับถือและวิเคราะห์พระจริยาวัตรของศาสดา-สาวกที่สำคัญของศาสนาต่างๆ</p> <p>2. สามารถนำหลักธรรมในศาสนาไปใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างสันติสุข</p> <p>3. รู้และเข้าใจความหมาย ประโยชน์ และกระบวนการของการฝึกบริหารจิตและเจริญปัญญา และใช้ชีวิตประจำวัน</p>	<p>1. เข้าใจและวิเคราะห์เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาองค์ประกอบของศาสนาต่างๆ ในเรื่องศาสดาหลักธรรม สาวก ผู้สืบทอดศาสนา ศาสนสถาน ศาสนพิธี และเป้าหมายสูงสุดของชีวิต</p> <p>2. สามารถเลือกสรรหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือไปประยุกต์ใช้ในการกำหนดเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตอย่างมีเหตุผลเพื่อการอยู่กันได้อย่างสันติสุข</p> <p>3. วิเคราะห์กระบวนการบริหารจิต และเจริญปัญญา โดยให้รู้การคิดที่ถูกต้อง เพื่อใช้ใน ชีวิตประจำวัน และให้คำปรึกษาแก่ผู้อื่นได้</p>

ตาราง 4 มาตรฐาน ส 1.2 : ยึดมั่นในศีลธรรม การกระทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม และศรัทธาในพระพุทธรศาสนา

มาตรฐานการเรียนรู้ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย	
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6
1. เชื่อมมั่นการทำความดีตามหลักจริยธรรมโดยใช้ข้อมูลสารสนเทศมาสนับสนุนการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข	1. ตระหนักถึงผลของการกระทำความดีและความเชื่อจากการศึกษาวิเคราะห์ข่าวสารสารสนเทศ ความเป็นเหตุผลของสถานการณ์ที่ต้องเผชิญเพื่อการตัดสินใจเลือกแนวทางปฏิบัติตามหลักศีลธรรมจริยธรรม และกำหนดบทบาทเป้าหมายในการดำรงชีวิตเพื่อการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข
2. ตระหนักถึงการกระทำความดีของบุคคลที่เป็นแบบอย่างทางศีลธรรมจากการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล ข่าวสาร ความเป็นเหตุผลของสถานการณ์ที่ต้องเผชิญและนำเสนอเป็นทางการประพฤติปฏิบัติของตนเอง กลุ่มเพื่อน ชุมชน และสังคมเพื่อการอยู่กันได้อย่างสันติสุข	2. เห็นความสำคัญของค่านิยมและจริยธรรมทางสังคมที่เป็นตัวกำหนดความเชื่อและพฤติกรรมที่แตกต่างกันของแต่ละบุคคล เพื่อขจัดความขัดแย้งและนำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข
3. ตระหนักในคุณค่าและความสำคัญของการบริหารจัดการและเจริญปัญญาและสามารถปฏิบัติได้	3. ศรัทธาและเห็นคุณค่าความสำคัญของการบริหารจัดการและเจริญปัญญาและสามารถปฏิบัติได้ในชีวิตประจำวัน

สรุปได้ว่า จากมาตรฐาน ส 1.2 : ยึดมั่นในศีลธรรม การกระทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม และศรัทธาในพระพุทธรศาสนา เน้นให้ผู้เรียนมีค่านิยมที่ดีงามและมีศรัทธาในพระพุทธรศาสนา (Attitude) เน้นเรื่องการพัฒนาคุณธรรมที่ดี เช่น สมာธิ ศรัทธา ซึ่งมาตรฐานนี้เทียบได้กับบวรจิตตสิกขาเป็นการฝึกอบรมในเรื่องจิต คือ คุณสมบัตินี้ที่ดีภายในจิตใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือสมมาธิ

ตาราง 5 มาตรฐาน ส 1.3 : ประพฤติปฏิบัติตามหลักธรรมและศาสนพิธีของพระพุทธศาสนา
ค่านิยมที่ดีงาม และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตนบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม
สิ่งแวดล้อมเพื่อการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

มาตรฐานการเรียนรู้ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย	
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6
<p>1. รู้และปฏิบัติตนตามหลักศีลธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงาม หลักธรรมทางศาสนาที่ตนนับถือ โดยนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตน สังคม สิ่งแวดล้อมในชุมชนที่ตนเกี่ยวข้องและประเทศชาติเพื่อการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข</p> <p>2. ใช้ภาษาในคำภีร์ทางศาสนาที่ตนนับถือและร่วมศาสนพิธี พิธีกรรมวันสำคัญทางศาสนา ด้วยความเต็มใจและเห็นคุณค่า</p> <p>3. มีทักษะในการบริหารจัดการและเจริญปัญญา และนำมาใช้ในการคิดที่ถูกต้องเพื่อพัฒนาการเรียนรู้และแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน</p>	<p>1. รู้และปฏิบัติตนตามศีลธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงามหลักธรรมทางศาสนาที่ตนนับถืออย่างมีเหตุผลโดยนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตน สังคม และสิ่งแวดล้อมในสังคมไทย สังคมโลก เพื่อการอยู่กันได้อย่างสันติสุข</p> <p>2. ใช้ภาษาในคำภีร์ที่ใช้ในศาสนาที่ตนนับถือและร่วมศาสนพิธี พิธีกรรมวันสำคัญทางศาสนาและสนับสนุนเผยแพร่แนวปฏิบัติตามหลักธรรมทางศาสนา</p> <p>3. มีทักษะในการบริหารจัดการและเจริญปัญญา นำมาใช้ในการคิดที่ถูกต้องเพื่อพัฒนาการเรียนรู้คุณภาพชีวิตและสังคม</p>

สรุปได้ว่า จากมาตรฐาน ส 1.3 : ประพฤติปฏิบัติตามหลักธรรม และศาสนพิธีของพระพุทธศาสนา ค่านิยมที่ดีงาม และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตน บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม สิ่งแวดล้อมเพื่อการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข เน้นให้ผู้เรียนประพฤติปฏิบัติตามหลักธรรมและศาสนพิธี ทั้งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต (Process) ซึ่งเป็นการประพฤติปฏิบัติที่แสดงออกมาให้ปรากฏแก่คนอื่น มาตรฐานนี้สามารถเทียบได้กับหลักอริสสิลสิกขาซึ่งเป็นการฝึกอบรมในเรื่องศีล คือการรักษากาย วาจา ให้เรียบร้อย

3.2.3 วิธีการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

หลักสูตรในปัจจุบัน เน้นให้จัดการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการสอนที่หลากหลายรูปแบบ เพื่อหวังให้ผู้เรียนเกิดทักษะวิธีหาความรู้ สามารถนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้จริง ดังนั้นผู้สอนจึงต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิควิธีการสอนแบบต่างๆ และสามารถใช่วิธีการสอนเหล่านั้นได้อย่างถูกต้อง(กรมการศาสนา. 2548 : 189-254) วิธีการสอนผู้สอนสามารถเลือกใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอนหลายวิธี เช่น

1. วิธีสอนแบบบรรยาย
2. วิธีสอนแบบอภิปราย
3. วิธีการสอนแบบมุ่งกลุ่มกิจกรรม
4. วิธีสอนแบบแก้ปัญหา
5. วิธีสอนแบบทดลอง
6. วิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวน
7. วิธีสอนแบบศูนย์การเรียนรู้
8. วิธีสอนแบบอุปนัย
9. วิธีสอนแบบนิรนัย
10. วิธีสอนโดยใช้บทบาทสมมติ
11. วิธีสอนโดยใช้สถานการณ์จำลอง

1. วิธีการสอนแบบบรรยาย

วิธีการสอนแบบบรรยาย หมายถึง วิธีสอนที่ผู้สอนพูด บอกเล่า อธิบาย เนื้อหาหรือเรื่องราวต่างๆ ให้แก่ผู้เรียนโดยที่ผู้สอนเป็นฝ่ายเตรียมการศึกษาค้นคว้าเนื้อเรื่องมาแล้วเป็นอย่างดีจากผู้สอนไปสู่ผู้เรียน ผู้เรียนจะมารับผลการศึกษาค้นคว่านั้น โดยทั่วไปมักเป็นการสื่อความหมายทางเดียว คือ จากผู้สอนไปสู่ผู้เรียนโดยผู้เรียนจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนน้อย เพียงแต่ฟัง จดบันทึก หรือซักถามบางครั้ง วิธีสอนแบบนี้จะยึดบทบาทผู้เรียนเป็นหลักสำคัญ

ความมุ่งหมาย

1. เพื่อให้ความรู้หรือประสบการณ์ใหม่แก่ผู้เรียน เป็นความรู้ที่ค้นคว้าหาได้ยาก หรือประสบการณ์เฉพาะของผู้สอนเอง
 2. เพื่อช่วยนำทางการอ่านหนังสือของผู้เรียน และช่วยสรุปประเด็นสำคัญในกรณีที่ผู้สอนมอบหมายให้ไปอ่านหนังสือล่วงหน้าแล้ว
 3. เพื่อมุ่งถ่ายทอดความรู้ให้ผู้เรียนได้อย่างเต็มที่เต็มเม็ดเต็มหน่วยในเวลาอันจำกัด
- ขั้นตอนในการสอนแบบบรรยาย
- ขั้นตอนการสอนแบบบรรยายมี 3 ขั้นตอนดังนี้
1. ขั้นเตรียมการสอน ประกอบด้วย

1.1 วิจัยผู้เรียน โดยพิจารณาถึงพื้นความรู้ ประสบการณ์เดิม ความสามารถของผู้เรียนอาจใช้วิธีการพูดคุย ชักถาม หรือใช้แบบสอบถามก่อนเรียนเพื่อประโยชน์ในการเตรียมเนื้อหาและวิธีการสอน

1.2 เตรียมเนื้อหา โดยพิจารณาถึงความละเอียด ลึกซึ้ง มากน้อย และลำดับของเนื้อหาให้เหมาะสมกับเวลาและลักษณะของผู้เรียน

1.3 เตรียมคำถาม เพื่อใช้ถามผู้เรียนระหว่างการบรรยายจะช่วยให้ผู้เรียนตื่นตัวและสนใจได้ยิ่งขึ้น

1.4 เตรียมสื่อการเรียนการสอน โดยเตรียมสื่อให้อยู่ในสภาพที่ใช้งานได้ดี อาจเป็นแผ่นใส ภาพจำลอง ของจริง ฯลฯ จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจได้ดียิ่งขึ้น

1.5 เตรียมการวัดผลการประเมิน อาจจัดทำเป็นแบบทดสอบหลังการเรียนเป็นแบบฝึกหัด หรือการถามคำถามเพื่อวัดดูว่าผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ และมากน้อยเพียงใด

2. ชั้นการสอน ประกอบด้วย

2.1 ชั้นนำ อาจใช้วิธี

2.1.1 ชักถามพูดคุยกับผู้เรียนเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนเริ่มเรียน

2.1.2 ทบทวนการบรรยายในครั้งก่อนเพื่อเชื่อมโยงกับเนื้อหาใหม่

2.2 ชั้นอธิบาย เป็นชั้นที่สำคัญที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาที่เรียนผู้สอนควรได้ดำเนินการ ดังนี้

2.2.1 บอกโครงเรื่อง ขอบข่ายเนื้อหา และแจ้งจุดประสงค์ของบทเรียน

2.2.2 อธิบายเนื้อหาให้ชัดเจนตามลำดับต่อเนื่องกัน

2.2.3 สังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนตลอดเวลาเพื่อการย้ำซ้ำ หรือทบทวนใหม่

2.2.4 ถามคำถามในบางตอนเพื่อกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน และทดสอบความ

เข้าใจ

2.2.5 ยกตัวอย่างประกอบเพื่อความแจ่มแจ้งในบทเรียน

2.2.6 ใช้น้ำเสียง บุคลิกท่าทาง ทำที่การพูดอธิบาย การใช้ภาษา และอารมณ์ขั้นที่

เหมาะสม

2.3 ชั้นสรุป เป็นการปิดท้ายชั่วโมงการบรรยาย อาจใช้วิธี

2.3.1 สรุปเนื้อหาตั้งแต่ต้นจนจบ

2.3.2 ตั้งปัญหาให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์วิจารณ์

2.3.3 ผูกปัญหาให้ผู้เรียนไปคิดต่อ

2.3.4 เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ถามปัญหา

2.3.5 มอบหมายงานให้ผู้เรียนไปค้นคว้าเพิ่มเติม

2.3.6 ควรบอกเนื้อหาที่ต้องเรียนครั้งต่อไป

3. ขั้นสรุปประเมินผล

3.1 ผู้สอนเป็นผู้สรุปความสำคัญ ขั้นตอนของสิ่งที่สาธิตด้วยตนเอง

3.2 ให้ผู้เรียนเป็นผู้สรุป เพื่อประเมินว่าผู้เรียนมีความเข้าใจในบทเรียนนั้นๆ มากน้อยเพียงใด

3.3 ผู้สอนอาจใช้วิธีการต่างๆ เพื่อประเมินว่าผู้เรียนเข้าใจเนื้อเรื่อง ขั้นตอนการสาธิตมากน้อยเพียงใด เช่น ให้ตอบคำถาม ให้เขียนรายงาน ให้แสดงการสาธิตให้ดู ฯลฯ

3.4 ผู้สอนควรเปิดโอกาสผู้เรียนได้ซักถามหรือแสดงความคิดเห็นภายหลังการสาธิตแล้ว

2. วิธีสอนแบบอภิปราย

วิธีสอนแบบอภิปราย หมายถึง วิธีสอนที่มุ่งให้ผู้เรียนได้มีโอกาสสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือพิจารณาหัวข้อที่กลุ่มมีความสนใจร่วมกันโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อหาคำตอบแนวทางหรือเพื่อแก้ปัญหาใดปัญหาหนึ่งร่วมกัน วิธีสอนแบบอภิปรายจึงเป็นวิธีสอนแบบที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียน คือ ได้คิด ได้ทำ ได้แก้ปัญหา และได้ฝึกการร่วมกันทำงานแบบประชาธิปไตยผู้เรียนจึงเป็นศูนย์กลางของการเรียนมีการเรียนรู้แบบกระตือรือร้น (Active Learning) เป็นการพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านความรู้ ด้านเจตคติ และด้านทักษะการเรียนรู้ เช่น ทักษะการคิด การพูด การรับฟัง การแสดงความคิดเห็น การทำงานร่วมกับกลุ่ม เป็นต้น

ความมุ่งหมายของการสอนแบบอภิปราย

1. เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นร่วมกัน เป็นการพัฒนาทักษะการพูดและการคิด

2. เพื่อฝึกการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ฝึกการเป็นผู้นำ ผู้ตาม การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และการเป็นสมาชิกที่ดีของกลุ่ม

3. เพื่อฝึกการค้นคว้าหาความรู้มาเพื่ออภิปรายให้ผู้อื่นรับทราบ

ขั้นตอนการสอนแบบอภิปราย

ขั้นตอนการสอนแบบสาธิต มี 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นตอนการเตรียมการอภิปราย ผู้สอนต้องเตรียมในสิ่งต่อไปนี้

1.1 หัวข้อและรูปแบบการอภิปราย เตรียมให้สอดคล้องเหมาะสมกับจุดประสงค์ของบทเรียนเวลาเรียน จำนวนผู้เรียน สถานที่ ฯลฯ เช่น ถ้ามีเวลาจำกัดควรใช้แบบซุบซิบปรึกษา (Phillips หรือ Buzz Group) ถ้าต้องการรวบรวมความคิดอาจใช้แบบระดมสมอง (Brain Storming) ถ้ามีเวลาให้ผู้เรียนได้เตรียมเนื้อหาสาระมาล่วงหน้าควรใช้แบบซิมโพเซียม (Symposium)

1.2 ผู้เรียนผู้สอนควรได้ให้ผู้เรียนเตรียมตัวการอภิปรายมาล่วงหน้าทั้งด้านเนื้อหาสาระและประเด็นความคิดสำคัญและวิธีการพูดจะทำให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์จากการเรียนแบบอภิปรายอย่างแท้จริง

1.3 ห้องเรียน ผู้สอนควรจัดโต๊ะเก้าอี้ให้เหมาะสมกับรูปแบบการอภิปราย เช่น

- 1.3.1 จัดแบบวงกลม หรือครึ่งวงกลม เหมาะสำหรับการอภิปรายแบบระดมสมอง
- 1.3.2 จัดแบบรูปตัวยู หรือสี่เหลี่ยมผืนผ้าเหมาะสำหรับการอภิปรายกลุ่มใหญ่
- 1.3.3 จัดแบบรูปตัวที (T) หรือแบบเรียงแถวหน้ากระดานเหมาะสำหรับการอภิปรายหมู่แบบพาเนล(Panel)
- 1.3.4 สื่อการเรียน อาจต้องใช้เอกสารไว้แจกประกอบการอภิปราย อาจมีการใช้สไลด์ภาพ แผนภูมิ แผ่นใส ฯลฯ เพื่อสรุปผลการอภิปรายของแต่ละกลุ่มผู้สอนต้องเตรียมตัวไว้ให้พร้อม
2. ขั้นตอนการอภิปราย ผู้สอนมีบทบาทสำคัญในการควบคุมการอภิปรายให้ดำเนินไปด้วยดีจึงต้องดำเนินการดังต่อไปนี้
- 2.1 บอกหัวข้อหรือปัญหาที่อภิปรายให้ชัดเจน
- 2.2 ระบุจุดประสงค์การอภิปรายให้ชัดเจน
- 2.3 บอกเงื่อนไขหลักเกณฑ์ในการอภิปราย เช่น ระยะเวลาที่ใช้ รูปแบบวิธีการอภิปรายบทบาทหน้าที่ของผู้อภิปราย การรายงานผล ตลอดจนมารยาทในการพูด การรับฟังผู้อื่น และการเคารพมติของส่วนรวม
- 2.4 ให้ดำเนินการอภิปรายโดยผู้สอนควรช่วยเหลือให้การอภิปรายดำเนินไปได้ด้วยดีขณะที่ผู้เรียนเข้ากลุ่มอภิปราย ผู้สอนไม่ควรเข้าไปกำกับหรือแทรกแซงผู้เรียนตลอดควรคอยดูแลอยู่ห่างๆ คอยกระตุ้นให้กำลังใจ ให้คำแนะนำเมื่อผู้เรียนต้องการเท่านั้น
3. ขั้นสรุป ประกอบด้วย
- 3.1 สรุปการอภิปราย เป็นช่วงผู้แทนกลุ่มสรุปผลการอภิปรายนำเสนอผลการอภิปรายต่อที่ประชุมเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เปิดโอกาสให้ผู้ฟังซักถามผู้อภิปรายตอบคำถาม ผู้สอนอาจถามคำถามผู้อภิปรายได้ในสาระที่ต้องการให้ผู้เรียนได้รับ ขณะเดียวกันช่วยกลุ่มอภิปรายให้เกิดความกระจ่างในเนื้อหาบางตอนได้
- 3.2 สรุปบทเรียน ผู้สอนเป็นผู้สรุปเนื้อหาสาระสำคัญที่ได้จากการอภิปราย ควรได้เสริมข้อความแทรกความรู้ย้ำประเด็นสำคัญและสรุปแนวคิดหลักให้แก่ผู้เรียน ตลอดจนแนวทางการนำความรู้ไปใช้ให้เป็นประโยชน์ในชีวิต การสรุปนั้นควรสรุปเป็นหัวข้อบนกระดานดำเพื่อผู้เรียนจะได้เข้าใจชัดเจนและบันทึกไว้ได้ง่าย
- 3.3 ประเมินผลการเรียน ผู้สอนควรมีการประเมินผลการอภิปรายภายหลังที่สิ้นสุดบทเรียนเพื่อดูว่าการเรียนการสอนในคาบเรียนนั้นๆ ด้วยวิธีการอภิปรายมีคุณค่าหรือมีข้อบกพร่องอย่างไรโดยประเมินให้ครอบคลุมถึงเนื้อหา หัวข้อการอภิปราย จุดประสงค์ รูปแบบพฤติกรรมของผู้เรียน บรรยากาศ สิ่งแวดล้อมต่างๆ ในการอภิปราย ฯลฯ ทั้งนี้เพื่อเป็นข้อมูลในการปรับปรุงการเรียนการสอนด้วยวิธีการอภิปรายครั้งต่อไป

3. วิธีสอนแบบแบ่งกลุ่มทำกิจกรรม

วิธีสอนแบบแบ่งกลุ่มทำกิจกรรม หมายถึง วิธีสอนที่ผู้สอนมอบหมายให้ผู้เรียนทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มช่วยกันค้นคว้าหรือทำกิจกรรมที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ เพื่อช่วยให้เกิดความรู้ความเข้าใจในบทเรียนยิ่งขึ้น ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้ได้ดีเพราะได้ลงมือปฏิบัติงานด้วยตนเอง

ความมุ่งหมายของการสอนแบบแบ่งกลุ่มทำกิจกรรม

1. เพื่อฝึกทักษะการค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งวิทยาการต่างๆ
2. เพื่อฝึกการทำงานร่วมกับผู้อื่นจนเกิดทักษะกระบวนการกลุ่ม สามารถนำไปใช้เป็นประโยชน์ในชีวิตได้

3. เพื่อฝึกคุณลักษณะนิสัยของผู้เรียน เช่น ความรับผิดชอบในการทำงาน ความมีระเบียบวินัย ความตรงต่อเวลา ความซื่อสัตย์ ความมีน้ำใจ ฯลฯ

4. เพื่อฝึกทักษะการพูด การคิด การเขียนรายงาน การวิเคราะห์ การสรุป ฯลฯ

5. เพื่อฝึกความกล้าในการแสดงออก

ขั้นตอนการสอนแบบแบ่งกลุ่มทำกิจกรรม

ขั้นตอนการสอนแบบแบ่งกลุ่มทำกิจกรรมมี 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นเตรียม เป็นขั้นที่ผู้สอนจัดเตรียมวางแผนการสอน โดยเตรียมหัวข้องานที่จะมอบหมายให้เป็นกลุ่ม กำหนดจุดมุ่งหมาย เวลา วิธีการ ตลอดจนการเตรียมสื่อการสอนและเอกสารที่ต้องใช้ในการสอน

2. ขั้นดำเนินการสอน ประกอบด้วย

2.1 ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน เป็นขั้นจูงความสนใจของผู้เรียนเข้าสู่บทเรียนให้ผู้เรียนเกิดความพร้อมที่จะเรียนรู้ อาจใช้วิธีทบทวนความรู้เดิม สนทนา ชักถาม อภิปรายนำเรื่อง ฯลฯ นอกจากนี้ผู้สอนควรได้แจ้งจุดประสงค์การสอน แจ้งขั้นตอนการทำกิจกรรม กำหนดเวลา และข้อตกลงอื่นๆ ให้ผู้เรียนเข้าใจตรงกันก่อนเข้ากลุ่มทำกิจกรรม

2.2 ขั้นสอน มีลำดับขั้นดังนี้

2.2.1 แบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่มตามจำนวนที่เหมาะสมให้ใช้วิธีแบ่งกลุ่มที่

น่าสนใจ

2.2.2 ให้แต่ละกลุ่มเลือกประธาน เลขานุการ

2.2.3 แจกเอกสาร บัตรคำถาม หรือสื่อการเรียนที่กลุ่มจำเป็นต้องใช้ในการทำ

กิจกรรมกลุ่ม

2.2.4 ให้กลุ่มทำกิจกรรมที่ได้รับมอบหมายภายในเวลาที่กำหนด

2.2.5 ให้แต่ละกลุ่มรายงานผลงานของกลุ่มตามที่ผู้สอนกำหนด

2.3 ขั้นสรุป

2.3.1 ให้ผู้เรียนอภิปรายร่วมกันเพื่อสรุปความสำคัญจากการรายงานของแต่ละกลุ่มและผู้สอนให้ข้อเสนอแนะพร้อมแนวคิดในการประยุกต์ใช้

2.3.2 สนทนาและซักถามผู้เรียนถึงประเด็นปัญหาสำคัญเพื่อเป็นการวัดผล

2.3.3 ชั้นประเมินผล เป็นขั้นที่ผู้สอนประเมินผลการทำงานของผู้เรียนว่าผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในบทเรียน เกิดเจตคติและทักษะในการทำงานกลุ่มมากน้อยเพียงใด บรรลุตามจุดประสงค์หรือไม่ ผู้สอนควรได้ประเมินพฤติกรรมของผู้เรียนในด้านต่างๆ ด้วย เช่น ความกระตือรือร้นในการแบ่งกลุ่ม การแสดงความคิดเห็น การยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ความร่วมมือ ความรับผิดชอบ ความสนใจ ความกล้าแสดงออก ลักษณะการเป็นผู้นำ ผู้ตามที่ดี เป็นต้น

4. วิธีสอนแบบแก้ปัญหา

วิธีสอนแบบแก้ปัญหา เป็นวิธีที่ให้ผู้เรียนคิดแก้ปัญหาโดยใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ (Scientific Method) ซึ่งมีวิธีการแก้ปัญหาที่มีขั้นตอน มีเหตุผล มีการรวบรวมข้อมูล มีการทดลอง วิเคราะห์ข้อมูล และสรุปผล ดังนั้น จึงอาจเรียกวิธีการสอนแบบนี้ว่า วิธีสอนแบบวิทยาศาสตร์ ความมุ่งหมายของการสอนแบบแก้ปัญหา

1. มุ่งฝึกทักษะการสังเกต การเก็บข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล ตีความ และสรุป
2. มุ่งฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหาแบบวิทยาศาสตร์อันเป็นวิธีที่มีเหตุผล ซึ่งจะมีประโยชน์ต่อการที่ผู้เรียนจะนำวิธีการไปใช้แก้ปัญหาที่พบในชีวิตประจำวันได้
3. มุ่งฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์พิจารณาหาเหตุผลและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
4. มุ่งฝึกความเชื่อมั่นในตนเอง มีความคิดอิสระ และการทำงานร่วมกับเพื่อน

ขั้นตอนการสอนแบบแก้ปัญหา

ขั้นตอนการสอนแบบแก้ปัญหา มี 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นตอนเตรียม
 - 1.1 ผู้สอนศึกษาแผนการสอน เนื้อหา และจุดประสงค์การสอนอย่างละเอียด
 - 1.2 ผู้สอนวางแผนกำหนดกิจกรรมที่จะให้ผู้เรียนปฏิบัติเป็นขั้นตอนตามลำดับ
2. ขั้นตอนดำเนินการสอน
 - 2.1 ขั้นกำหนดขอบเขตของปัญหา เป็นขั้นที่ให้ผู้เรียนมองเห็นปัญหา และกำหนดขอบเขตของปัญหา ผู้สอนอาจใช้วิธีเล่าเรื่อง สร้างสถานการณ์จำลอง อภิปราย ศึกษากรณีเฉพาะ ราย ฯลฯ เพื่อให้ผู้เรียนได้เห็นปัญหานั้น ถ้ามีหลายปัญหา อาจแยกเป็นข้อๆ ดังนั้นบทบาทของผู้สอนในขั้นนี้คือ
 - 2.1.1 นำทางให้ผู้เรียนเห็นปัญหา
 - 2.1.2 จัดสิ่งแวดล้อมให้ผู้เรียนเข้าใจปัญหา
 - 2.1.3 ช่วยตั้งจุดมุ่งหมายในการแก้ปัญหาให้ทุกคนเข้าใจได้ตรงกัน

2.2 **ขั้นตั้งสมมุติฐาน** เป็นขั้นวางแผนทางที่จะหาคำตอบของปัญหา โดยให้ผู้เรียนตั้งสมมุติฐานว่า ปัญหานั้นน่าจะมีสาเหตุมาจากอะไร หรือวิธีการแก้ปัญหานั้นน่าแก้ไขได้โดยวิธีใดบ้าง บทบาทของผู้สอนในขั้นนี้คือ

2.2.1 ช่วยผู้เรียนวางแผนจะแก้ปัญหาคำตอบได้โดยวิธีใดบ้าง

2.2.2 แบ่งผู้เรียนเป็นกลุ่มรับผิดชอบงานตามความสามารถและความสนใจ

2.2.3 **ขั้นรวบรวมข้อมูล** เป็นขั้นที่ผู้เรียนศึกษาหาความรู้จากแหล่งต่างๆ เพื่อเป็นข้อมูลในการแก้ปัญห โดยอาจค้นคว้าจากตำรา เอกสารต่างๆ จากการสัมภาษณ์ ชักถามผู้เชี่ยวชาญ ฯลฯ แล้วจัดบันทึกข้อมูลไว้บทบาทของผู้สอนในขั้นนี้คือ

2.2.3.1 แนะนำแหล่งความรู้เพื่อค้นคว้าหาข้อมูล

2.2.3.2 ติดต่อบุคคลที่เป็นผู้เชี่ยวชาญล่วงหน้าเพื่อให้สัมภาษณ์แก่ผู้เรียน

2.3 **ขั้นทดลองและวิเคราะห์ข้อมูล** เป็นขั้นที่ผู้เรียนนำข้อมูลมาพิจารณาโดยเริ่มจากการทดลองปฏิบัติดู และนำจากการมาวิเคราะห์ว่าวิธีใดใช้ได้ผลในการแก้ปัญห อาจใช้ได้หลายวิธีแตกต่างกันไปบทบาทของผู้สอนในขั้นนี้คือ

2.3.1 สังเกตการณ์ทดลองหรือวิธีการแก้ปัญหของผู้เรียนและให้คำแนะนำเมื่อจำเป็น

2.3.2 อำนวยความสะดวกด้านวัสดุอุปกรณ์ และสิ่งจำเป็นต่างๆ ที่ผู้เรียนต้องการใช้ในการทดลองและการวิเคราะห์ข้อมูล

2.4 **ขั้นประเมินและสรุปผล** เป็นขั้นสุดท้ายของลำดับขั้นสอน เมื่อผู้เรียนได้ทำการทดลองและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากขั้นที่ 2.3 แล้ว ผู้เรียนย่อมสามารถประเมินผลวิธีการแก้ปัญหและสรุปได้ว่าวิธีการใดได้ผลดีที่สุดในการแก้ปัญหานั้นบทบาทของผู้สอนในขั้นนี้คือ

2.4.1 ให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มรายงานวิธีการแก้ปัญหาดังแต่ขั้นที่ ๑ จนถึงขั้นที่ ๕

2.4.2 ผู้สอนอภิปรายซักถามผู้เรียนช่วยเสริมและสรุปประเด็นสำคัญของการเรียนการสอนครั้งนี้

3. ขั้นประเมินผล

ผู้สอนประเมินผลการทำงานของนักเรียน แล้วแจ้งให้ผู้เรียนทราบข้อดีและข้อบกพร่องเพื่อแก้ไขปรับปรุง

5. วิธีสอนโดยใช้บทบาทสมมติ

วิธีสอนโดยใช้บทบาทสมมติ หมายถึง วิธีสอนที่ผู้สอนสร้างสถานการณ์และบทบาทสมมติขึ้นจากความเป็นจริงมาให้ผู้เรียนได้แสดงออกตามที่ผู้เรียนคิดว่าควรจะเป็นผู้สอนจะให้การแสดงออกทั้งทางด้านความรู้ ความคิด และพฤติกรรมของผู้แสดงมาเป็นพื้นฐานในการให้ความรู้

และสร้างความเข้าใจแก่ผู้เรียนอันจะทำให้ผู้เรียนเข้าใจในเนื้อหาสาระของบทเรียนอย่างลึกซึ้งและรู้จักปรับหรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และการแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม

ความมุ่งหมายของการสอนโดยใช้บทบาทสมมติ

1. เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในพฤติกรรมและความรู้สึกของผู้อื่น
2. เพื่อให้ผู้เรียนได้ปรับหรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่เหมาะสม
3. เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกการใช้ความรู้ความคิดในการแก้ปัญหา และการตัดสินใจ
4. เพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสแสดงออกได้เรียนด้วยความเพลิดเพลิน
5. เพื่อให้การเรียนการสอนมีความใกล้เคียงกับสภาพความเป็นจริงมากขึ้น

ลักษณะของบทบาทสมมติ

บทบาทสมมติที่ผู้เรียนแสดงออกแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

1. การแสดงบทบาทสมมติแบบละคร เป็นการแสดงบทบาทตามเรื่องราวที่มีอยู่แล้ว ผู้แสดงจะได้รับทราบเรื่องราวทั้งหมด แต่จะไม่ได้รับบทที่กำหนดให้แสดงตามอย่างละเอียด ผู้แสดงจะต้องแสดงออกเองตามความคิดของตน และดำเนินเรื่องไปตามท้องเรื่องที่กำหนดไว้แล้ว ซึ่งมีลักษณะเหมือนละคร

2. การแสดงบทบาทสมมติแบบแก้ปัญหา เป็นการแสดงบทบาทสมมติที่ผู้เรียนได้รับทราบสถานการณ์หรือเรื่องราวแต่เพียงเล็กน้อยเท่าที่จำเป็น ซึ่งมักเป็นสถานการณ์ที่เป็นปัญหาหรือมีความขัดแย้งแฝงอยู่ ผู้แสดงบทบาทจะใช้ความคิดของตนในการแสดงออกและแก้ปัญหาต่าง ๆ อย่างเสรี

ขั้นตอนการสอนโดยใช้บทบาทสมมติ

การสอนโดยใช้บทบาทสมมติ มี 5 ขั้นตอน ในแต่ละขั้นตอนนี้มีวิธีการสอน ดังนี้(กรมวิชาการ.2527 : 37-40)

1. ขั้นเตรียมการสอน เป็นการเตรียมใน 2 หัวข้อใหญ่ ได้แก่

- 1.1 เตรียมจุดประสงค์ของการแสดงบทบาทสมมติให้แน่ชัดและเฉพาะเจาะจงว่าด้วยการทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจอะไรบ้างจากการแสดง

- 1.2 เตรียมสถานการณ์สมมติ เพื่อเล่าให้ผู้เรียนฟังโดยให้ผู้เรียนฟังโดยสอดคล้องกับจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ การเตรียมสถานการณ์และบทบาทสมมตินี้อาจเตรียมเขียนไว้อย่างละเอียดเพื่อมอบให้แก่ผู้เรียน หรือเตรียมการเฉพาะสถานการณ์เพื่อเล่าให้ผู้เรียนฟัง ส่วนรายละเอียดผู้เรียนต้องคิดเอง การเตรียมสถานการณ์และบทบาทสมมตินี้ควรให้มีความชัดเจน มีความยากง่ายให้เหมาะสมกับระดับผู้เรียน มีเนื้อหาที่ใกล้เคียงกับความจริง และควรให้มีความขัดแย้งหรือปัญหาที่จะต้องแก้ไขเพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสฝึกคิดและแก้ปัญหา

2. ขั้นตอนการสอน จัดแบ่งย่อยได้ 7 ขั้นตอน ดังนี้

2.1 ขั้นนำเข้าสู่การแสดงบทบาทสมมติ เป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ และกระตือรือร้นที่จะเข้าร่วมกิจกรรมโดยผู้สอนอาจใช้วิธีโยนประสบการณ์ใกล้ตัวผู้เรียนเล่าเรื่องราว หรือสถานการณ์สมมติที่แจ่มชัดประโยชน์ของการแสดงบทบาทสมมติและการร่วมกันช่วยกันแก้ปัญหา

2.2 เลือกผู้แสดง เมื่อผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นที่จะเข้าร่วมกิจกรรมแล้วผู้สอน จะจัดตัวแสดงในบทบาทต่างๆ ในการเลือกตัวผู้แสดงนั้นอาจใช้วิธีดังนี้

2.2.1 เลือกอย่างเจาะจง เช่น เลือกผู้ที่มีปัญหาออกมาแสดงเขาได้รู้สึกใน ปัญหาและเห็นวิธีแก้ปัญหา

2.2.2 เลือกผู้ที่มีบุคลิกลักษณะคุณสมบัติ มีความสามารถเหมาะสมกับ บทบาทที่กำหนดไว้

2.2.3 เลือกผู้แสดงโดยให้อาสาสมัครเพื่อให้เสรีภาพแก่ผู้เรียนในการเรียน และการตัดสินใจ

2.3 การเตรียมความพร้อมของผู้แสดง เมื่อเลือกผู้แสดงได้แล้ว ผู้สอนควรใช้เวลา ผู้แสดงได้เตรียมตัวและตกลงกันก่อนการแสดง ผู้สอนควรช่วยให้กำลังใจช่วยขจัดความตื่นเต้น ประหม่า และความวิตกกังวลต่างๆ เพื่อแสดงได้แสดงอย่างเป็นธรรมชาติ

2.4 การจัดการฉากการแสดง การจัดการฉากการแสดงจะจัดแบบง่าย ๆ คำนี้ถึงความประหยัดทั้งเวลาและทรัพยากร เช่น อาจสมมติโดยการเลื่อนโต๊ะเพียงตัวเดียว เพราะการจัด ฉากนี้เป็นเพียงส่วนประกอบย่อยของการแสดง

2.5 การเตรียมผู้สังเกตการณ์ ในขณะที่ผู้แสดงเตรียมตัวผู้สอนควรได้ใช้เวลานั้น เตรียมผู้ชมด้วยโดยควรทำความเข้าใจกับผู้ชมว่าควรสังเกตอะไรจึงจะเป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์ และอภิปรายในภายหลัง ผู้สอนอาจเตรียมหัวข้อการสังเกต หรือจัดทำแบบสังเกตการณ์เตรียมไว้ให้ พร้อม แล้วเลือกผู้สังเกตการณ์ช่วยกันดู และบันทึกพฤติกรรมและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นเรื่อง ๆ ไป

2.6 การแสดง เมื่อทุกฝ่ายพร้อมแล้วจึงเริ่มแสดง การแสดงนี้ควรปล่อยให้ไป ตามธรรมชาติผู้สอนและผู้ชมไม่ควรเข้าขัดกลางคันนอกจากในกรณีที่ผู้แสดงต้องการความช่วยเหลือ ในขณะที่แสดงผู้สอนควรสังเกตพฤติกรรมของผู้แสดงและผู้ชมอย่างใกล้ชิด

2.7 การตัดบท ผู้สอนหรือผู้กำกับควรตัดบทหรือหยุดการแสดงเมื่อการแสดงผ่านไป เป็นเวลาพอสมควร ไม่ควรปล่อยให้การแสดงเยิ่นเย้อเกินไปจะทำให้เสียเวลาและผู้ชมเกิดความ เบื่อหน่าย การตัดสินใจควรจะทำเมื่อ

2.7.1 การแสดงได้ให้ข้อมูลแก่กลุ่มเพียงพอที่จะนำมาวิเคราะห์และอภิปราย

2.7.2 ผู้ชมและผู้แสดงพอจะเล่าได้ว่า เรื่องราวจะเป็นอย่างไรถ้ามีการแสดง ต่อไป

2.7.3 ผู้แสดงไม่สามารถแสดงต่อไปได้ เพราะเกิดการเข้าใจผิดบางประการ หรือเกิดอารมณ์สะเทือนใจมากเกินไป

2.7.4 การแสดงยืดเยื้อไม่ยอมจบหรือจบไม่ลง และผู้ชมหมดความสนใจที่จะชมการแสดงจนจบเรื่อง

3. ชั้นวิเคราะห์และอภิปรายผลการแสดง (ชั้นประเมินผล) ชั้นนี้ถือเป็นชั้นที่สำคัญยิ่งในการสอนเพราะเป็นชั้นที่ช่วยให้ผู้เรียนได้รวบรวมข้อมูลต่างๆ ที่ได้สังเกตเห็นและนำมาวิเคราะห์ อภิปรายจนเกิดเป็นการเรียนรู้ที่มีความหมายสำหรับตนเอง ในชั้นนี้ครูควรเตรียมคำถามต่างๆ ไว้เป็นแนวทางสำหรับตนเองที่จะใช้กระตุ้นให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์และอภิปรายร่วมกันโดยทั่วๆ ไป วิธีการที่ใช้ในการดำเนินการในชั้นนี้มีดังนี้

3.1 ชี้แจงให้ทั้งผู้แสดงและผู้ชมเข้าใจว่า การอภิปรายจะเน้นที่เหตุผลและพฤติกรรมที่ผู้แสดงได้แสดงออกมาไม่ใช่เน้นที่ใครแสดงดีไม่ได้อย่างไร

3.2 สัมภาษณ์ความรู้สึกและความคิดของผู้แสดง

3.3 สัมภาษณ์ความรู้สึกและความคิดของผู้สังเกตการณ์หรือผู้ชม

3.4 ให้กลุ่มผู้แสดงและผู้ชมวิเคราะห์เหตุการณ์เสนอความคิดเห็นและอภิปรายร่วมกันโดยครูอาจใช้คำถามต่างๆ กระตุ้นให้ผู้เรียนคิด ข้อสำคัญข้อหนึ่งของครูพึงระวังในการดำเนินการอภิปรายก็คือ ครูควรแสดงความเป็นประชาธิปไตย ให้เสรีภาพแก่ผู้เรียนอย่างเต็มที่ในการคิด ตัดสินใจ ไม่ประเมินค่าตัดสินความคิดเห็นของผู้เรียน อันอาจทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกไม่ปลอดภัยไม่กล้าเปิดเผยความรู้สึกที่แท้จริง

4. ชั้นแสดงเพิ่มเติม หลังจากการวิเคราะห์และอภิปรายผลการแสดงแล้ว กลุ่มอาจจะเสนอแนวทางใหม่ๆ ในการแก้ปัญหาหรือการตัดสินใจ ครูอาจจะให้มีการแสดงเพิ่มเติมก็ได้ แต่ถ้การแสดงเพิ่มเติมนี้ไม่จำเป็นครูสามารถข้ามขั้นไปถึงขั้นที่ 5 เลยก็ได้

5. ชั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป

หลังจากจบการอภิปรายเกี่ยวกับการแสดงแล้วครูควรกระตุ้นให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่มีส่วนสัมพันธ์หรือเกี่ยวข้องกับเรื่องที่ได้ศึกษาแก่กันและกันการแลกเปลี่ยนประสบการณ์นี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้แนวความคิดกว้างขวางขึ้น และส่งเสริมให้ผู้เรียนเห็นว่าสิ่งที่เรียนนั้นเกี่ยวข้องกับความจริงจะทำให้ผู้เรียนสามารถที่จะหาข้อสรุป หรือได้แนวความคิดรวบยอดที่ตนสามารถเข้าใจได้อย่างดี

นอกจากนี้ยังมีวิธีการสอนในแนวการสอนพุทธวิธีตามการจัดสาระการเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนา (กรมการศาสนา. 2548 : 242-246) ในการสอนตามวิธีทางพุทธศาสนามีวิธีการสอนในหลายรูปแบบ ได้แก่

1. วิธีการสอนแบบอุปมาอุปไมย

วิธีสอนแบบอุปมาอุปไมย หมายถึง วิธีการสอนโดยการบรรยายเนื้อหาเปรียบเทียบกับคนสัตว์หรือสิ่งของเพื่อให้นักเรียนเข้าใจและมองเห็นภาพ เกิดโมหัตศน์ง่าย ชัดเจนและสมจริง ใช้วิธีการบรรยายอธิบายเนื้อหาที่เป็นนามธรรมหรือเรื่องที่เข้าใจยาก เปรียบเทียบกับสิ่งที่นักเรียนจะเข้าใจและมองเห็นเป็นรูปธรรมได้ ในการเปรียบเทียบอุปมาอุปไมย จะต้องเลือกตัวอย่างสิ่งของที่

นำมาเปรียบเทียบอุปมา อุปไมย ที่ชัดเจนและตรงกับเนื้อหาตรงกับจุดมุ่งหมายของการสอนเรื่องนั้นๆ มากที่สุด

2. วิธีสอนแบบปจฺฉาวิชันนา

วิธีการสอนแบบปจฺฉาวิชันนา หมายถึง วิธีการสอนที่ใช้การถาม-ตอบ ระหว่างผู้สอนกับนักเรียน โดยผู้สอนเป็นผู้ถาม นักเรียนเป็นผู้ตอบ หรือนักเรียนเป็นผู้ถาม นักเรียนเป็นผู้ตอบ เพราะในการถาม-ตอบนี้ผู้สอนจะไม่ตอบคำถามเอง แต่จะกระตุ้นให้เร้าหรือส่งเสริมให้นักเรียนช่วยกันตอบ เป็นวิธีทำให้นักเรียนเกิดปัญญาขึ้นในตนเอง คิดเป็นทำเป็น แก้ปัญหาเป็น

3. วิธีสอนแบบธรรมสภาจฺจา

วิธีสอนแบบธรรมสภาจฺจา หมายถึง วิธีสอนที่ผู้สอนเสนอสถานการณ์ที่เป็นปัญหาของการปฏิบัติศีล หรือการขาดหลักธรรม ให้นักเรียนสนทนากันจนได้ข้อสรุปความรู้ทางธรรมโดยมีลักษณะการสนทนาดังนี้

3.1 อภิปรายตามหัวข้อธรรมในหมู่ นักเรียน จนนักเรียนสรุปหลักธรรมได้

3.2 ชักถามกันระหว่างนักเรียนกับนักเรียน นักเรียนกับครูผู้สอน โดยนักเรียนเป็นฝ่ายถาม หรือเป็นฝ่ายตอบสลับกัน หรือนักเรียนและครูผู้สอนผลัดกันถาม-ตอบ จนนักเรียนสรุปหลักธรรมได้

3.3 ตั้งตัวแทนขึ้นชักถามกันระหว่างนักเรียนสองฝ่ายจนสรุปหลักธรรมได้วิธีสอนแบบนี้เหมาะกับนักเรียนที่มีพื้นฐานความรู้ในเนื้อหาพอสมควร และต้องการที่จะหาความกระจ่างในเนื้อหาเพิ่มขึ้น วิธีนี้ใช้ได้ดีกับนักเรียนจำนวนน้อยและมีความสามารถในการใช้ภาษา การชักถาม โต้ตอบ แสดงความคิดเห็น อภิปราย อธิบายได้ดีพอสมควร

4. วิธีสอนแบบอริยสัจ 4

วิธีสอนแบบอริยสัจ 4 มีขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 4 ขั้นตอนดังนี้

4.1 ขั้นตอนกำหนดปัญหา หรือขั้นตอนทุกข์ ครูช่วยนักเรียนให้ได้ศึกษาพิจารณาที่เกิดขึ้นด้วยตนเอง ด้วยความรอบคอบ และพยายามกำหนดขอบเขตของปัญหา ซึ่งนักเรียนจะต้องคิดแก้ไขให้ได้

4.2 ขั้นตั้งสมมุติฐาน หรือขั้นสมุทัย

4.2.1 ครูช่วยนักเรียนให้ได้พิจารณาตัวเองว่าสาเหตุของปัญหาที่ยกขึ้นมากล่าวในขั้นที่ ๑ นั้นมีอะไรบ้าง

4.2.2 ครูช่วยนักเรียนให้เกิดความเข้าใจว่า ในการแก้ปัญหาใดๆ นั้นจะต้องกำจัดหรือดับที่ต้นตอ หรือแก้ปัญหาเหล่านั้น

4.2.3 ครูช่วยนักเรียนให้คิดว่าจะแก้ที่สาเหตุนั้น อาจจะกระทำอะไรได้บ้าง คือให้กำหนดสิ่งที่กระทำเป็นข้อๆ ไป

4.3 ขั้นทดลองและเก็บข้อมูล หรือขั้นนิโรธ

4.3.1 ขั้นทำให้แจ้ง ครูต้องสอนให้นักเรียนได้กระทำหรือทำการทดลองด้วยตนเองตามหัวข้อต่างๆ ที่ได้กำหนดไว้ในขั้นที่ 2 ข้อ 4.2.3

4.3.2 เมื่อทดลองได้ผลประการใด ต้องบันทึกผลการทดลองแต่ละอย่างหรือที่เรียกว่าข้อมูลไว้เพื่อพิจารณาในขั้นต่อไป

4.4 ชั้นวิเคราะห์ข้อมูล และสรุปผล หรือขั้นมรรค

4.4.1 จากการทดลองกระทำด้วยตนเองหลายๆ อย่างนั้น ย่อมจะได้ผลออกมาให้เห็นชัดเจน ผลบางประการบ่งชี้ให้เห็นว่า แก่ปัญหาได้บ้าง แต่ไม่ค่อยชัดเจนนัก ผลที่ถูกต้องชี้ให้เห็นว่าแก้ปัญหาได้แน่นอนแล้ว และได้บรรลุจุดหมายแล้ว ได้แนวทางหรือข้อปฏิบัติที่เราต้องการแล้วเหล่านี้หมายความว่า จะต้องวิเคราะห์และเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้นั้นที่ไว้ในขั้นที่ 3 ข้อ ข. นั้นจนแจ่มแจ้งว่าทำอย่างไรจึงจะแก้ปัญหาที่กำหนดในขั้นที่ 1 ได้สำเร็จ

4.4.2 จากการวิเคราะห์ดังกล่าวนี้ จะทำให้เห็นว่าสิ่งใดแก้ปัญหาได้จริง ต่อไปก็สรุปการกระทำที่ได้ผลนั้นไว้เป็นข้อๆ หรือเป็นระบบ หรือเป็นแนวทางปฏิบัติและให้ลงมือกระทำหรือปฏิบัติอย่างเต็มที่ตามแนวทางนั้นโดยทั่วกัน

4.5 วิธีสอนแบบสืบสวน สอบสวนตามแนวพุทธศาสตร์ระบบการเรียนการสอนแบบสืบสวน สอบสวน มีแนวคิดว่าการสืบสวน สอบสวนเป็นกระบวนการหาความจริงและวิธีแก้ปัญหาด้วยการตั้งคำถามในแนวกระบวนการวิทยาศาสตร์ทั้งทางโลกและทางธรรม โดยมีขั้นตอนการจัดการเรียนการสอน ดังนี้

- 4.5.1 การเห็นปัญหา และการวิเคราะห์ปัญหา
- 4.5.2 การเสนอเหตุแห่งปัญหาในรูปของการตั้งสมมติฐาน
- 4.5.3 การรวบรวมข้อมูล
- 4.5.4 การทดสอบสมมติฐานด้วยข้อมูล
- 4.5.5 การสรุปผล

5. วิธีการสอนแบบไตรสิกขา

วิธีการสอนแบบไตรสิกขา เป็นวิธีสอนที่ประกอบด้วย ขั้นตอนในการศึกษา 3 ขั้นตอน ดังนี้

5.1 ขั้นศีล (ศีลสิกขา) คือ การควบคุมให้นักเรียนอยู่ในระเบียบวินัยทั้งทางการและวาจาให้อยู่ในสภาพเรียบร้อยเป็นปกติพร้อมที่จะเรียน

5.2 ขั้นสมาธิ (จิตตสิกขา) คือการฝึกสมาธิขั้นต้นในการควบคุมสติ ให้นักเรียนรวมจิตใจความคิดแน่วแน่เป็นจุดเดียว นักเรียนตัดสิ่งรบกวนอื่นๆ ออกจากความคิดและจิตใจ

5.3 ขั้นปัญญา (ปัญญาสิกขา) คือ ขั้นนักเรียนใช้สมาธิ ความมีจิตใจแน่วแน่ทำความเข้าใจในปัญหา การหาสาเหตุของปัญหาเพื่อการแก้ไข พิจารณาผลที่เกิดขึ้นจนเกิดความรู้แจ้งเข้าใจ และแก้ปัญหาได้ เกิดการเรียนรู้ เกิดปัญญาญาณขึ้นในตนเอง มีมโนทัศน์ในเรื่องนั้นได้ถูกต้องตามความเป็นจริง กล่าวโดยสรุป วิธีสอนแบบไตรสิกขา มีความเชื่อว่า คนจะมีปัญญาเกิดจากการฝึกฝน กำลังใจให้แน่วแน่มีสมาธิการที่จะมีสมาธิแน่วแน่ก็ต่อเมื่อร่างกายอยู่ในสภาพปกติอยู่ในระเบียบวินัย

อันได้แก่ การมีศีล เมื่อทางกายควบคุมสติได้ จิตใจก็จะสงบ ช่วยให้กำลังความคิดคมกล้าเกิดปัญญา
รู้แจ้ง

6. วิธีสอนแบบเบญจชั้น

การสอนแบบเบญจชั้น ใช้หลักการยึดมั่น ถือมั่นในชั้น 5 อันได้แก่ รูป เวทนา
สัญญา สังขาร และวิญญาณ ซึ่งมี 5 ขั้นตอนคือ

6.1 ขั้นกำหนดและเสนอสิ่งเร้า (ขั้นรูป) โดยครูกำหนดสิ่งเร้าเป็นสิ่งที่สัมผัสรับรู้แล้ว
เกิดอารมณ์ความรู้สึก และสถานการณ์หลาย ๆ สถานการณ์

6.2 ขั้นรับรู้ (ขั้นเวทนา) ครูควบคุมการสัมผัสโดยอายตนะทั้งนักเรียนคิดแยกแยะว่ามี
อะไรเกิดขึ้น ใครทำอะไรเกิดขึ้น ใครทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร ผลเป็นอย่างไร ใช้คำถามเพื่อให้นักเรียน
สรุปความรู้สึกที่รู้สึกขั้นต้นที่เกิดขึ้นภายในจิตใจ

6.3 ขั้นวิเคราะห์เหตุผลและสังเคราะห์ความรู้สึก (ขั้นสัญญา) ครูตั้งคำถามเพื่อให้
นักเรียนคิดแยกแยะ ว่าอะไรเกิดขึ้น ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร ผลเป็นอย่างไร ใช้คำถามเพื่อให้
นักเรียนสรุปความรู้สึกขั้นต้นที่เกิดขึ้นภายในจิตใจ

6.4 ขั้นตัดสินความดีงาม (ขั้นสังขาร) เป็นขั้นที่นักเรียนพิจารณาคุณค่า ความรัก
ความดีงาม ความชั่วร้าย ความเหมาะสม ควรประพฤติและไม่ควรประพฤติ

6.5 ขั้นก่อเกิดอุปนิสัยหรือคุณธรรมฝังใจ (ขั้นวิญญาณ) เป็นขั้นที่ใช้คำถามเพื่อโน้มนำ
ความดีหรือความรู้สึกอันชอบธรรมเข้ามาไว้ในใจตนเอง เป็นคำถามที่นักเรียนตอบโดยคำนึงถึงตน
เป็นที่ตั้ง

จากหลักการ แนวคิด ทฤษฎีการจัดการเรียนการสอนตลอดถึงแนวความคิดของ
นักวิชาการ ผู้วิจัยจึงนำสภาพการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนด้านการเรียนการสอน
เป็นตัวแปรหนึ่งในการวิจัย จึงสรุปได้ว่า สภาพการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนด้าน
การเรียนการสอน หมายถึง การวางแผนการสอน การเตรียมการสอน การบันทึกการสอน
 ความสามารถในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม การสร้างบรรยากาศในการเรียนการ
 สอนให้เอื้อต่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

3.3 ด้านสื่อและวัสดุ อุปกรณ์

สื่อการสอนมิใช่เป็นเพียงวัสดุอุปกรณ์ที่มนุษย์ใช้เทคโนโลยีประดิษฐ์ขึ้นมาเท่านั้น แต่ทุกสิ่งทุกอย่างที่มีอยู่ในโลกสามารถนำมาใช้เป็นสื่อการสอนได้ทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น แร่ธาตุ หิน แหล่งน้ำ ฯลฯ สิ่งมีชีวิตทั้งคนสัตว์พืชพันธุ์ไม้ต่างๆ หรือสิ่งที่สร้างสรรค์ขึ้นโดยฝีมือมนุษย์ เช่น อาคารสถานที่ วัด พิพิธภัณฑสถาน ชุมชน ตลาด ฯลฯ หรือแม้แต่เทคนิควิธีการ เช่น การแสดง การจัดนิทรรศการ การสาธิต ฯลฯ สิ่งเหล่านี้นำมาเป็นสื่อการสอนเพื่อผลแห่งการเรียนรู้ได้ทั้งสิ้น ทั้งนี้เพราะทุกสิ่งนับเป็นทรัพยากรการเรียนรู้ตามหลักการของเทคโนโลยีการศึกษา (กิดานันท์ มลิทอง. 2548: 101) สื่อการสอนเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้การจัดการเรียนการสอนบรรลุได้ตามจุดมุ่งหมาย เพราะจะทำให้ผู้เรียนได้มีโอกาสได้ลงมือปฏิบัติจริงและเรียนรู้ได้จากสื่อการสอนต่างๆ ที่มีอย่างหลากหลาย นอกจากนั้นสื่อเป็นสิ่งที่ช่วยให้งิจกรรมการเรียนการสอนน่าสนใจและเข้าใจแก่ผู้เรียน

สื่อการเรียนการสอนตรงกับภาษาอังกฤษว่า Media Instruction เป็นตัวกลางที่เชื่อมโยงความรู้ ความเข้าใจระหว่างสารที่ผู้สอนส่งไปยังผู้เรียนทำให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตามวัตถุประสงค์ที่ผู้สอนกำหนดไว้ สื่อการเรียนการสอนมีความสำคัญประดุจเสาหลักของการสอนเพราะเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ง่ายมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิภาพ (ชาญชัย ยมดิษฐ์. 2548: 416-417) ดังนั้น ครูผู้สอนจึงต้องมีความรู้ ความสามารถในการเลือก การใช้ การผลิตและการปรับปรุงพัฒนาสื่อที่มีอยู่แล้วเพื่อนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งมีหลักการโดยทั่วไป (บุรุษย์ ศิริมหาสาคร. 2545: 56) ดังนี้

1. สื่อการสอนจะต้องสัมพันธ์กับจุดมุ่งหมายและเรื่องที่สอน
2. จะต้องเหมาะสมกับความรู้และประสบการณ์ของผู้เรียน
3. เหมาะสมกับวัย และระดับชั้นของผู้เรียน
4. เนื้อหาและวิธีใช้ไม่ยุ่งยากซับซ้อน
5. น่าสนใจ ทันสมัย
6. เทคนิคการผลิตดี
7. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียน
8. สามารถนำเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนได้ดี
9. ถ้ามีสื่อการสอนหลายอย่างในเรื่องเดียวกัน ให้พิจารณาว่าสื่อใดเหมาะสมที่สุดที่จะให้

ความรู้ความเข้าใจแก่ผู้เรียนได้ดีที่สุด และระยะเวลาสั้นที่สุด

ในทำนองเดียวกัน โด널ด์สัน (Donaldson. 1983) ได้เสนอหลักในการเลือกสื่อการสอนไว้ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ของวิชา (Session Objectives) เป็นจุดแรกที่จะต้องพิจารณาก่อน เช่น ต้องการให้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างไรแล้วเลือกสื่อที่แสดงให้เห็นจุดประสงค์นั้นได้ใกล้เคียงที่สุด

2. ขนาดของกลุ่มผู้เข้ารับการฝึกอบรม (Group Size) สื่อที่ใช้ต้องมีขนาดเหมาะสมเพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมมองเห็นได้ชัดเจน
3. ขนาดและลักษณะของห้อง (Size and Shape of Room) ในบางครั้งการฝึกอบรมไม่ได้จัดในสถานที่เดิม อาจเปลี่ยนแปลงไปจึงต้องพิจารณาว่าสถานที่ใหม่นั้นเหมาะสมที่จะใช้สื่อที่ต้องการได้หรือไม่
4. ความชอบ (Your Preferences) ของวิทยากรแต่ละคนจะมีความชอบในสื่อแต่ละชนิดแตกต่างกัน
5. เนื้อหาวิชา (Session Content) เนื้อหาบางเรื่องอาจแสดงให้เห็นได้ชัดเจน ด้วยภาพที่ง่าย ๆ ดังนั้น ในการใช้สื่อจึงควรทบทวนเนื้อหาดูก่อนว่าควรเลือกภาพอย่างไรที่จะอธิบายเนื้อหานั้นให้เข้าใจได้ดีที่สุด
6. ผู้ช่วยด้านโสตทัศน (Audiovisual Assistance) พิจารณาว่าในองค์กรนั้นมีฝ่ายผลิตโสตทัศนอุปกรณ์หรือไม่ ถ้ามีความรู้การปรึกษาของคำแนะนำก่อน เพื่อที่จะได้ช่วยแนะนำ การนำเสนอที่แปลกใหม่และน่าสนใจ
7. ค่าใช้จ่าย (Cost) ต้องพิจารณาว่า มีผู้สนับสนุนงบประมาณในการจัดหาสื่อต่างๆ ได้หรือไม่
8. ความสะดวก (Portability) ในบางครั้งอาจมีการนำสื่อไปใช้ในที่ไกลๆ ควรพิจารณาว่ามีความสะดวก เหมาะสม และปลอดภัยในการเคลื่อนย้ายสื่อเหล่านั้นหรือไม่ ซึ่งต้องระวังในการขนย้ายด้วย

ในการทำวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาคู่มือพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนได้กล่าวถึงด้านสื่อและวัสดุ อุปกรณ์ ดังนี้

สื่อการสอนนับว่าเป็นสิ่งสำคัญในการเรียนรู้เนื่องจากเป็นตัวกลางในการถ่ายทอดเนื้อหาจากผู้สอนไปยังผู้เรียน หรือเป็นสื่อที่ผู้เรียนใช้เรียนรู้ได้ด้วยตนเอง อย่างไรก็ตาม สื่อการสอนจะมีคุณค่าต่อเมื่อผู้สอนได้นำไปใช้อย่างเหมาะสมและถูกวิธี ดังนั้น ก่อนที่จะนำสื่อแต่ละอย่างไปใช้ ผู้สอนควรที่จะศึกษาถึงลักษณะและคุณสมบัติของสื่อการสอน ข้อดีและข้อจำกัดอันเกี่ยวเนื่องกับตัวสื่อและการใช้สื่อแต่ละอย่าง ตลอดจนการผลิตและการใช้สื่อให้เหมาะสมกับสภาพการเรียนการสอนด้วย ทั้งนี้ เพื่อให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ที่วางไว้ สื่อการเรียนการสอน วัสดุและอุปกรณ์ในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา (กรมการศาสนา. 2548 : 274-288) ต้องมีองค์ประกอบ ได้แก่

ทักษะการใช้สื่อการสอน

สื่อการสอนเปรียบได้กับมือที่สามของคุณ เพราะคุณสามารถนำมาใช้เป็นเครื่องทุ่นแรงช่วยเสริมให้การสอนน่าสนใจ และลดพลังงานการที่ครูต้องพูดอธิบายให้น้อยลงได้เป็นการประหยัดเวลา การสอนลงสื่อการสอนจะช่วยกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน ช่วยสร้างความเข้าใจให้ชัดเจนขึ้น และช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้เร็วขึ้น ตลอดจนจำได้นาน สื่อการสอนแบ่งได้เป็นสื่อประเภท

วัสดุ เช่น ของจริง ของจำลอง รูปภาพ บัตรคำ แผนภูมิ แผนที่ หนังสือ ฯลฯ สื่อประเภทอุปกรณ์ เช่น เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ โทรทัศน์ เครื่องบันทึกเสียง วิทยุ ฯลฯ และสื่อประเภทวิธีการ ได้แก่ กิจกรรมทุกอย่างที่ครูหรือนักเรียนจัดขึ้นทั้งในและนอกห้องเรียน เช่น การสาธิต การแสดง บทบาทสมมุติ การแสดงละคร การเชิดหุ่น การศึกษานอกสถานที่ ฯลฯ เนื่องจากสื่อมีหลายประเภท ผู้สอนจึงต้องเลือกใช้ให้เหมาะสมกับลักษณะเนื้อหาวิชา จุดประสงค์ของบทเรียน ลักษณะของผู้เรียน และสภาพแวดล้อมต่างๆ

ประโยชน์ของสื่อการสอน

สื่อการสอนให้ประโยชน์ทั้งต่อผู้เรียนและผู้สอน ดังนี้

สื่อกับผู้เรียน

เป็นสิ่งที่ช่วยให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจ เนื้อหาบทเรียนที่ยุกยากซับซ้อนได้ง่ายขึ้นในระยะเวลาอันสั้น และสามารถช่วยให้เกิดความคิดรวบยอดในเรื่องนั้นได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว สื่อจะช่วยกระตุ้นและสร้างความสนใจให้กับผู้เรียนทำให้เกิดความสนุกและไม่เบื่อหน่ายการเรียน การใช้สื่อจะทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจตรงกัน และเกิดประสบการณ์ร่วมกันในวิชาที่เรียนนั้นช่วยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนมากขึ้น ทำให้เกิดมนุษยสัมพันธ์อันดีในระหว่างผู้เรียนด้วยกันเองและกับผู้สอนด้วยช่วยสร้างเสริมลักษณะนิสัยที่ดีในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ และช่วยให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์จากการใช้สื่อเหล่านั้นช่วยแก้ปัญหาเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยการจัดให้มีการใช้สื่อในการเรียนการสอนรายบุคคล

สื่อกับผู้สอน

การใช้สื่อวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ประกอบการเรียนการสอน ช่วยให้บรรยากาศในการเรียน น่าสนใจยิ่งขึ้นทำให้ผู้สอนมีความสนุกสนานในการสอนมากกว่าวิธีการที่เคยใช้การบรรยายแต่เพียงอย่างเดียวเป็นการสร้างความเชื่อมั่นในตัวเองให้เพิ่มขึ้นด้วยสื่อจะช่วยแบ่งเบาภาระของผู้สอนในด้านการเตรียมเนื้อหาเพราะบางครั้งอาจให้ผู้เรียนศึกษาเนื้อหาจากสื่อได้เองเป็นการกระตุ้นให้ผู้สอนตื่นตัวอยู่เสมอในการเตรียมและผลิตวัสดุใหม่ๆ เพื่อใช้เป็นสื่อการสอน ตลอดจนคิดค้นเทคนิควิธีการต่างๆ เพื่อให้การเรียนรู้น่าสนใจยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตามสื่อการสอนจะมีคุณค่าก็ต่อเมื่อผู้สอนได้นำไปใช้อย่างเหมาะสมและถูกวิธี ดังนั้นก่อนที่จะนำสื่อแต่ละอย่างไปใช้ ผู้สอนจึงควรที่จะได้ศึกษาถึงลักษณะและคุณสมบัติของสื่อการสอน ข้อดีและข้อจำกัดอันเกี่ยวเนื่องกับสื่อและการใช้สื่อแต่ละอย่าง ตลอดจนการผลิตและการใช้สื่อให้เหมาะสมกับสภาพการเรียนการสอนด้วย ทั้งนี้เพื่อให้การจัดกิจกรรมการสอนบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ที่วางไว้(กรมการศาสนา. 2548 : 76 ; อ้างอิงจาก กิตานันท์ มลิทอง. 2531 : 81-82)

หลักการเตรียมสื่อการสอน

ในการเตรียมสื่อการสอน ผู้สอนควรมีหลักการ ดังนี้

1. จัดทำ จัดหาสื่อการสอนให้สอดคล้องเหมาะสมกับบทเรียน ตามแผนการสอนที่เตรียมไว้ เช่น ภาพ บัตรคำ กระดาษแผ่น วิทยุ แผนภูมิ ฯลฯ
2. สำนักรววัสดุอุปกรณ์ทุกชิ้นที่นำมาใช้ก่อนว่าอยู่ในสภาพที่ใช้การได้มีความชัดเจนไม่ขาดไม่ชำรุดอาจจำเป็นต้องปรับปรุงแก้ไขก่อนใช้ เช่น เต็มสีให้เข้มขึ้นถ้าของเดิมสีอ่อนหรือจางไป
3. ทดลองใช้วัสดุอุปกรณ์ก่อนที่จะใช้จริง เพื่อการใช้ได้อย่างคล่องแคล่ว ถูกต้องตามขั้นตอนทำให้ไปเสียเวลาในขณะสอน
4. สำนักรวและจัดเตรียมห้องเรียนก่อนใช้จริงเพื่อมิให้เกิดความบกพร่องในการใช้อุปกรณ์ เช่น มีสำหรับวางอุปกรณ์ มีสายไฟ มีปลั๊กไฟ มีที่แขวนจอฉาย เป็นต้น จัดเรียงลำดับวัสดุอุปกรณ์การใช้ก่อนหลังเพื่อความคล่องตัวในขณะสอน

หลักการเลือกใช้สื่อการสอน

ในการเลือกใช้สื่อการสอน ผู้สอนควรได้กำหนดจุดประสงค์การสอนเสียก่อน เพื่อเป็นเครื่องชี้้นำในการเลือกใช้สื่อการสอน และควรมีหลักการในการเลือกใช้สื่อการสอน ดังนี้

1. เลือกใช้สื่อการสอนที่สัมพันธ์กับบทเรียนและตรงเป้าหมายกับเรื่องที่จะสอน ตัวอย่างเช่น ถ้าต้องการจะสอนแหล่งเพาะปลูกข้าวที่สำคัญของประเทศไทย ก็ต้องเลือกใช้แผนที่ประเทศไทยที่แสดงอาณาบริเวณที่ปลูกข้าว ไม่ใช่ใช้แผนที่ประเทศไทยแบบทั่วๆ ไป เป็นต้น
2. เลือกสื่อที่มีเนื้อหาถูกต้อง ทันสมัย น่าสนใจ และเป็นสื่อที่จะให้ผลต่อการเรียนการสอนมากที่สุด ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาวิชานั้นได้ดีเป็นลำดับขั้นตอน
3. เป็นสื่อที่เหมาะสมกับวัย ระดับชั้น ความรู้ และประสบการณ์ของผู้เรียน
4. สื่อนั้นควรสะดวกในการใช้ มีวิธีใช้ไม่ซับซ้อนยุ่งยากเกินไป
5. ต้องเป็นสื่อที่มีคุณภาพเทคนิคการผลิตที่ดี มีความชัดเจนและเป็นจริง
6. มีราคาไม่แพงจนเกินไป หรือถ้าจะผลิตเอง ควรคุ้มกับเวลาและการลงทุน
7. พิจารณาเลือกสื่อในปริมาณที่พอเหมาะที่จะใช้ประกอบการสอนอย่างแท้จริงไม่มากเกินไปจนทำให้การเรียนการสอนส่วนอื่นบกพร่อง หรือเหลือใช้ในแต่ละชั่วโมงเรียน
8. เลือกสื่อการสอนที่ไม่เป็นอันตรายแก่ผู้เรียน
9. เลือกใช้สื่อการสอนที่มีสีสันดึงดูดความสนใจผู้เรียน ควรใช้สีที่เย็นตาและสีสดใส
10. เลือกใช้สื่อที่มีขนาดถูกต้องตามหลักเกณฑ์ เช่น บัตรคำ ควรมีตัวอักษรประมาณ 1/5 นิ้ว ความหนาตัวอักษรประมาณ 1/8 นิ้ว และเขียนด้วยหมึกที่มีสีชัดเจน สีที่ควรใช้คือสีเขียว น้ำเงินบนกระดาษสีขาว จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี ส่วนรูปแบบของตัวอักษรควรเป็นแบบที่อ่านง่าย มีหัวตัวอักษรชัดเจน หัวไม้ทึบเพื่อเป็นตัวอย่างแก่ผู้เรียน
11. ควรเลือกใช้สื่อที่แปลกไปจากสิ่งที่ผู้เรียนเคยเห็นจำเจแล้ว หรือเลือกใช้สื่อที่สามารถเคลื่อนไหวได้ (Movement) จะช่วยเร้าความสนใจผู้เรียนได้ดีเป็นพิเศษ

ขั้นตอนการใช้สื่อการสอน

การใช้สื่อการสอนนั้นอาจจะใช้เฉพาะขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งของการสอน หรือจะใช้ในทุกขั้นตอนก็ได้ ดังนี้ (กรมการศาสนา. 2548 : 278 อ้างอิงจาก กิตานันท์ มลิทอง. 2531 : 97-88)

1. ชี้นำเข้าสู่บทเรียน เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในเนื้อหาที่กำลังจะเรียนนั้น สื่อที่ใช้ในขั้นนี้จึงเป็นสื่อที่แสดงเนื้อหากว้าง ๆ หรือเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการเรียนในครั้งก่อนยังมีสื่อที่เน้นเนื้อหาเจาะลึกอย่างแท้จริง อาจเป็นสื่อที่เป็นแนวปัญหา หรือเพื่อให้ผู้เรียนคิด และควรเป็นสื่อที่ง่ายต่อการนำเสนอในระยะเวลาอันสั้น เช่น ภาพ บัตรคำ หรือบัตรปัญหา เป็นต้น

2. ชี้นำดำเนินการสอนหรือประกอบกิจกรรมการเรียน เป็นขั้นสำคัญในการเรียนเพราะเป็นขั้นที่จะให้ความรู้เนื้อหาอย่างละเอียดเพื่อสนองวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ผู้สอนจะต้องเลือกสื่อให้ตรงกับเนื้อหาและวิธีการสอน หรืออาจจะใช้สื่อผสมก็ได้ต้องมีการจัดลำดับขั้นตอนการใช้สื่อให้เหมาะสม และสอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนการใช้สื่อในขั้นนี้จะต้องให้ผู้เรียน ได้รับความรู้นั้นอย่างละเอียด ถูกต้องและชัดเจน เช่น แผนภูมิ ภาพยนตร์ สไลด์ แผ่นโปร่งใส วีดิทัศน์ หรือชุดการเรียน เป็นต้น

3. ชี้นำวิเคราะห์และฝึกปฏิบัติ เป็นการเพิ่มพูนประสบการณ์ตรงแก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้ทดลองนำความรู้ด้านทฤษฎี หรือหลักการที่เรียนมาแล้วไปใช้แก้ปัญหาในขั้นฝึกหัดโดยลงมือปฏิบัติเอง สื่อในขั้นนี้จึงเป็นประเด็นปัญหาให้ผู้เรียนได้ขบคิด โดยผู้เรียนเป็นผู้ใช้สื่อเองมากที่สุด เช่น สมุดแบบฝึกหัดภาพ บัตรปัญหา แถบบันทึกเสียง หรือชุดการเรียนรายบุคคลเหล่านี้ เป็นต้น

4. ชี้นำสรุปบทเรียน เป็นขั้นสุดท้ายของการเรียนการสอนเพื่อการย้ำเนื้อหาบทเรียนให้ผู้เรียนมีความเข้าใจที่ถูกต้องและตรงตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ด้วยขั้นสรุปนี้ควรใช้ระยะเวลาสั้น ๆ เช่นเดียวกับขั้นนำสื่อที่ใช้สรุปจึงควรครอบคลุมเนื้อหาที่สำคัญทั้งหมดโดยย่อและใช้เวลาสั้น เช่น แผนภูมิ หรือแผ่นโปร่งใส เป็นต้น

ข้อควรคำนึงในการใช้สื่อการสอน

การใช้สื่อการสอนให้ถูกต้องเป็นการใช้ที่มีประสิทธิภาพทำให้สื่อการสอนนั้นมีคุณค่าต่อผู้เรียนก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนการสอนอย่างแท้จริง การใช้สื่อการสอนจึงต้องคำนึงถึงข้อต่อไปนี้

1. ควรฝึกใช้ก่อนสอนเสมอเพื่อความคล่องตัวในการสอน
2. ควรแสดงสื่อการสอนให้เห็นได้ชัดทั่วทั้งห้อง เช่น การยกภาพให้ผู้เรียนดู ควรยกให้สูงในระดับอกของผู้สอนและอยู่ข้างหน้า พยายามยื่นชิดกระดานดำให้มากที่สุด โดยเฉพาะห้องที่มีช่องว่างเล็กน้อยระหว่างที่นั่งของผู้เรียนกับกระดานดำเพื่อช่วยให้ผู้เรียนที่นั่งหน้าสุดสามารถมองเห็นได้
3. ควรหาที่ตั้งวงแขวนสื่อที่มีขนาดใหญ่และมีน้ำหนักเบา เช่น แผนภูมิ แผนที่ เป็นต้น ในจุดที่จะทำให้ผู้เรียนเห็นได้ชัดทั่วทั้งห้องไม่ควรยื่นถือแล้วอธิบาย จะทำให้ผู้สอนไม่คล่องแคล่วเท่าที่ควรและระหว่างที่ผู้สอนอธิบายมักมีท่าทางเคลื่อนไหวไปมาซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเห็นสื่อนั้นไม่ชัดเจน

4. ควรใช้ไม้ยาวและมีปลายแหลมชี้ แผนภูมิ แผนที่ กระดานดำแทนการใช้นิ้วมือโดยที่ผู้สอนยื่นชี้ไปด้านใดด้านหนึ่งเพื่อมิให้บังสายตาของผู้เรียนส่วนใดส่วนหนึ่งจากสื่ออื่นๆ
5. ควรนำสื่อการสอนมาวางเรียงกันไว้เป็นลำดับที่หน้าชั้นเรียนก่อนถึงเวลาสอน เพื่อสะดวกในการหยิบใช้ เช่น การใช้ภาพ ภาพโตใช้ก่อนควรเรียงไว้ข้างบน เป็นต้น และควรจัดวางไว้ในลักษณะที่จะไม่หันเหความสนใจของผู้เรียนเมื่อยังไม่ถึงเวลาใช้โดยคว่านำภาพหรือแผนภูมิที่ยังไม่ใช้ หรือนำหุ่นจำลองใส่ถุงหรือกล่อง เป็นต้น
6. ควรเลือกใช้เครื่องมือประกอบการใช้สื่อให้เหมาะสม เช่น ถ้าต้องการจะติดแผนภูมิ ภาพแผนที่ ฯลฯ บนกระดานนิเทศควรใช้หมุดติด แต่ถ้าจำเป็นต้องติดบนกระดานดำก็ไม่ควรใช้หมุด ควรใช้ดินน้ำมัน หรือเทปกาวแทนและควรตัดเทปกาวเป็นชิ้นๆ โดยติดปลายข้างหนึ่งไว้กับแผนภูมิให้ครบทุกมุมเสียก่อนเมื่อจะใช้ก็สามารถติดกระดานดำได้เลยหรือตัดเทปกาวเป็นชิ้น ๆ ขนาดที่ต้องการแล้วติดไว้ที่มุมเทปกาวก่อนโดยไม่ต้องเสียเวลาตัดเทปกาวแล้วนำมาติดแผนภูมิ
7. ในบางกรณีควรมีการเตรียมผู้เรียนล่วงหน้าก่อนใช้สื่อการสอน เช่น ผู้สอนต้องการให้ผู้เรียนมีการสังเกตในเรื่องใด ตอนใดควรบอกให้ผู้เรียนทราบเสียก่อนผู้เรียนจึงจะทำตามความประสงค์ของผู้สอนได้ เช่น การทดลองทางวิทยาศาสตร์ที่ต้องการให้มีการสังเกตผล
8. ควรใช้สื่อการสอนให้คุ้มค่ากับที่ได้เตรียมมา และใช้อย่างทะนุถนอม กล่าวคือพยายามใช้ให้เป็นประโยชน์มากที่สุด เช่น ใต้ใช้แผนภูมิแสดงส่วนประกอบของต้นไม้ในชั้นการสอนแล้ว ครูอาจจะใช้แผนภูมินั้นซ้ำอีกครั้งหนึ่งในชั้นสรุปบทเรียน แต่ต้องมีวิธีใช้ที่แตกต่างกับชั้นการสอน ผู้สอนควรใช้แผนภูมิเป็นสื่อช่วยอธิบายเนื้อหา จึงควรให้ผู้เรียนได้เห็นคำอธิบายประกอบแผนภูมินั้น ได้แก่ ราก ใบ หน่อ ฯลฯ แต่ถ้าใช้ในชั้นสรุปบทเรียนผู้สอนควรหากระดาษแผ่นเล็กๆ ปิดคำอธิบายนั้นเสีย เมื่อตั้งคำถามถามผู้เรียนในแต่ละส่วนของตนไม้แล้ว จึงดึงออกเพื่อเฉลยคำตอบทีละส่วน เพื่อจะได้วัดผลการเรียนในชั่วโมงนั้นด้วยการใช้สื่อการสอนเช่นนี้ นอกจากจะทำให้ประหยัดแรงงานในการทำสื่อแล้วยังใช้ประโยชน์ได้เต็มที่ และเป็นการใช้ที่บรรลุจุดมุ่งหมายของการสอนในแต่ละขั้นตอนด้วย
9. พยายามเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีกิจกรรมร่วมหรือได้ศึกษาจากสื่อการสอนนั้นด้วยตนเอง เช่น การให้ผู้เรียนอธิบายภาพ สะกดและอ่านบัตรคำ การเลือกภาพจับคู่กับคำ เป็นต้น
10. ควรฝึกให้ผู้เรียนเกิดระเบียบในการใช้สื่อการสอน เช่น ในโอกาสที่ต้องการแจกสื่อไปตามโต๊ะผู้เรียน เพื่อทำการทดลอง ผู้สอนควรส่งสื่อทั้งหมดให้กับผู้เรียนที่นั่งหน้า หยิบส่วนของตนไว้ แล้วส่งที่เหลือให้แก่คนต่อไป หรือในโอกาสที่ต้องการให้ผู้เรียนมาใช้สื่อหน้าชั้นเรียน ควรฝึกให้ผู้เรียนหันหน้าเข้าหาชั้นเรียน และไม่ยื่นบังสายตาของเพื่อน
11. ควรคำนึงความปลอดภัยในการใช้สื่อบางชนิด โดยเฉพาะในกรณีที่ต้องให้ผู้เรียนใช้เองควรกำชับผู้เรียนให้ระมัดระวังในการใช้เป็นพิเศษ เช่น การใช้ของมีคม การใช้สิ่งของที่เกี่ยวข้องกับไฟ เช่น การจุดไม้ขีด ควรมีฝาโลหะ หรือจานแก้วรองรับก้านไม้ขีดที่จุดแล้วมากกว่าจะวางทิ้งไว้บนโต๊ะ ซึ่งอาจทำให้โต๊ะเป็นรอยไหม้ และอาจเกิดอุบัติเหตุขึ้นได้เสมอ

จากหลักการ แนวคิด ทฤษฎีด้านสื่อและวัสดุ อุปกรณ์ตลอดถึงแนวความคิดของ นักวิชาการ ผู้วิจัยจึงนำสภาพการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนด้านสื่อและวัสดุ อุปกรณ์เป็นตัวแปรหนึ่งในการวิจัย จึงสรุปได้ว่า สภาพการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมใน โรงเรียนด้านสื่อและวัสดุ อุปกรณ์ หมายถึง ความสามารถในการใช้สื่อประเภทต่างๆ เพื่อสร้าง แรงจูงใจในการเรียนการสอน ความสามารถในการคิดค้น ดัดแปลง ผลิต ประยุกต์ สื่อการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความสนใจและวัยของผู้เรียนวิชาพระพุทธศาสนา

4.4 ด้านการวัดผลและการประเมินผล

การวัดและประเมินผลเป็นกิจกรรมที่ทำให้ทราบพฤติกรรมและการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมของผู้เรียน เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการดำเนินการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพและ ดัดสนผลการเรียนตามระเบียบว่าด้วยการประเมินผลอย่างมีประสิทธิภาพ (นภัสวรรณ ตลับไธสง. 2546: 36) การวัดและประเมินผลจัดเป็นกิจกรรมสำคัญที่สอดแทรกอยู่ในทุกขั้นตอนของ กระบวนการจัดการเรียนการสอน เริ่มตั้งแต่ก่อนการเรียนการสอนจะเป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบ ความรู้พื้นฐานของผู้เรียน ระหว่างการเรียนการสอนจะเป็นการประเมินเพื่อปรับปรุงผลการเรียน และเพื่อให้ผู้เรียนทราบผลการเรียนของตนเป็นระยะๆ และเมื่อสิ้นสุดการเรียนการสอนในแต่ละ รายวิชา/ภาคเรียน จะเป็นการประเมินเพื่อตัดสินผลการเรียน เพื่อตรวจสอบให้แน่ชัดว่าผู้เรียนบรรลุ จุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ (วัฒนาพร ระบุว่าทุกซ์. 2542: 124) การวัดผลและประเมินผลนี้ ประกอบด้วยองค์ประกอบ 2 ส่วนด้วยกัน คือ การวัดผล (measurement) หมายถึง กระบวนการ รวบรวมข้อมูลที่นำมาซึ่งตัวเลข จำนวนหรือปริมาณใดหรือปริมาณหนึ่ง โดยอาศัยเครื่องมือหรือ วิธีการต่างๆ เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ การตรวจผลงาน และการใช้แบบทดสอบ เป็นต้น (พิสมัย ถิณะแก้ว. 2535 : 225) ทั้งนี้ก็เพื่อตรวจสอบว่าผู้เรียนมีพฤติกรรมทางด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติเปลี่ยนแปลงไปตามจุดประสงค์การเรียนรู้หรือไม่ ส่วนการจะใช้เครื่องมือชนิดใดนั้นก็ขึ้นอยู่กับ จุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในแผนการสอน และอีกส่วนหนึ่งก็คือ การประเมินผล (evaluation) คือ การตัดสินว่าผู้เรียนมีคุณภาพเป็นอย่างไร เมื่อนำคะแนนที่ได้จากการวัดผลมา เปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ การประเมินผลจะออกมาในเชิงคุณภาพ เช่น สอบผ่านหรือไม่ผ่าน หรือแบ่งเป็นระดับ 4 3 2 1 0 คือ ดีมาก ดี ปานกลาง พอใช้ และต้องแก้ไข เป็นต้น (วัฒนาพร ระบุว่าทุกซ์. 2542 : 124) จากความหมายของการวัดผลและการประเมินผลที่นักวิชาการ ได้ให้ไว้ดังกล่าวแล้วสรุปได้ว่า การวัดผลและประเมินผลเป็นกระบวนการต่อเนื่องกันที่ใช้เพื่อ ตรวจสอบผลการ เรียนรู้ทั้งทางด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติของผู้เรียน โดยการใช้เครื่องมือที่ หลากหลายและสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในแผนการสอน

ในการวัดและประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและ วัฒนธรรมใช้หลักการประเมินผลที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Learner-Centered Assessment) มี จุดหมายเบื้องต้นคือเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อันผู้เรียนเป็นสำคัญ การกำหนดมาตรฐาน และการ

ออกแบบระบบการประเมินควรเป็นผลที่เกิดจากการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความสามารถที่แท้จริงออกมา และสะท้อนให้เห็นถึงแรงจูงใจและความตั้งใจในการเรียนรู้ พร้อมทั้งส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักกำกับดูแลและประเมินการเรียนรู้ด้วยตนเอง (สุนันท์ ศลโกสุม. 2545: 5) ดังนี้

1. การวัดความรู้ ทักษะกระบวนการและยุทธศาสตร์ที่ประเมินสอดคล้องตามที่ นักเรียนใช้ในกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรและตามประสบการณ์ในชีวิตประจำวัน

2. การประเมินผลควรอาศัยข้อมูลจาก การปฏิบัติภาระงานที่มอบหมายให้นักเรียนปฏิบัติที่ สอดคล้องกับงานที่เป็นสภาพจริง และสอดคล้องกับหลักสูตรและแผนการเรียนรู้ในชั้นเรียน

3. การประเมินและการตัดสินผลการเรียนใช้ข้อมูลจากผลการสอบแบบทดสอบมาตรฐาน ประกอบกับผลการเรียนรู้ระหว่างเรียนที่เป็นพฤติกรรมในการเรียนรู้ การปฏิบัติงานและผลงานของ ผู้เรียน

4. การประเมินต้องเป็นธรรมกับผู้เรียนทุกคน โดยไม่มีความลำเอียงทางพื้นฐาน ทาง วัฒนธรรม ภาษา เชื้อชาติ เพศ และภูมิหลังทางผลสัมฤทธิ์

5. การประเมินในชั้นเรียนควรกระทำอย่างต่อเนื่องเพื่อใช้เป็นข้อมูลระยะยาวสำหรับใช้ เป็นหลักฐานการเรียนการพัฒนาและความก้าวหน้าของผู้เรียนเป็นรายบุคคล

6. การประเมินควรจะรวมถึงการวัดแรงจูงใจ เจตคติ และจิตพิสัยของผู้เรียนต่อการเรียน

7. ผลการประเมินควรให้ข้อมูลป้อนกลับอันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาผู้เรียนผู้เกี่ยวข้อง และการปรับปรุงแผนการเรียนรู้

8. การวัดผลจากการปฏิบัติงานของผู้เรียนและผลการสอบวัด ผู้สอนต้องพิจารณาคำตอบ ที่เป็นไปได้และสมเหตุสมผล และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการทำงานที่ผิดพลาด

9. การประเมินควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจทักษะกระบวนการ ที่สร้าง สรรค์และเป็นอิสระ

ในการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและ วัฒนธรรมครูผู้ สอนจะต้องสามารถใช้วิธีการประเมินการเรียนรู้ที่หลากหลายต่อเนื่องสอดคล้องกับสภาพการจัดการ เรียนการสอนจริง สามารถวัดพัฒนาการของผู้เรียนได้ทุกด้านตามจุดประสงค์ของหลักสูตร การ ประเมินต้องเที่ยงตรงและเป็นธรรมกับนักเรียนทุกคน นอกจากนี้ครูผู้สอนจะต้องให้ข้อมูลป้อน กลับกับตัวผู้เรียนและผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนาตนเองและการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนให้มี ประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

การประเมินผลการเรียนการสอนนักเรียนนั้น ครูผู้สอนสามารถเลือกใช้ได้หลายวิธีในแต่ ละวิชาที่สอน และอาจเลือกใช้หลาย ๆ วิธีในการประเมินแต่ละครั้ง หรืออาจจะเลือกใช้เพียงวิธีเดียว ในการประเมินผลคราวนั้น ๆ ก็ได้ วิธีการวัดผลประเมินผลการเรียนการสอนนักเรียนที่ครูสามารถ กระทำได้มีหลายวิธีดังต่อไปนี้ (ยนต์ ชุ่มจิต. 2544: 253-254)

1. การสังเกต หมายถึง การสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนขณะกำลังเรียนหรือกำลังทำงาน การร่วมกิจกรรมกลุ่ม ความตั้งใจฟังขณะที่ครูกำลังอธิบายหน้าชั้น เป็นต้น

2. การสัมภาษณ์ หมายถึง การสัมภาษณ์เพื่อต้องการทราบความเจริญก้าวหน้าทางด้านการเรียนของนักเรียน ซึ่งอาจจะเป็นการสัมภาษณ์ในเนื้อหาวิชาที่สอน วิธีการทำงานหรือวิธีการเรียนของนักเรียน เป็นต้น

3. การทดสอบ หมายถึง การทดสอบความรู้ในเนื้อหาวิชาที่เรียน อาจจะเป็นการทดสอบความรู้ทางด้านทฤษฎีหรือการทดสอบภาคปฏิบัติก็ได้ ถ้าจะให้ได้ดีจะต้องทำการทดสอบทั้งด้านความรู้และภาคปฏิบัติควบคู่กันด้วย

4. การจัดอันดับคุณภาพ หมายถึง การนำผลงานของผู้เรียนในกลุ่มมาเปรียบเทียบกับกันในด้านคุณภาพ แล้วประเมินคุณภาพของนักเรียนแต่ละคนว่าคนใดควรอยู่ระดับใด

5. การใช้แบบสอบถามและแบบสำรวจ เป็นวิธีการประเมินผลอีกแบบหนึ่งเพื่อสำรวจตรวจสอบคุณภาพการเรียนการสอนทั้งของนักเรียนและของครู

6. การบันทึกย่อและระเบียบวาระ เป็นวิธีการที่ครูจดบันทึกพฤติกรรมความเจริญก้าวหน้าของนักเรียนแต่ละคนไว้เป็นลายลักษณ์อักษร

7. การศึกษาเป็นรายบุคคล เป็นวิธีการที่นิยมใช้กับนักเรียนที่มีปัญหาเป็นรายกรณีปัญหาในที่นี้มีความหมายครอบคลุมทั้งเด็กนักเรียนที่เรียนเก่งและเรียนอ่อน รวมทั้งเด็กที่มีปัญหาด้านพฤติกรรมอื่นๆ ด้วย

8. การใช้วิธีสังคมมิติ เป็นวิธีที่นิยมใช้เพื่อให้สมาชิกในกลุ่มเดียวกันประเมินคุณภาพของสมาชิกในกลุ่มเดียวกัน เพื่อตรวจสอบดูว่าสมาชิกคนใดได้รับความนิยมสูงสุดในด้านใด ด้านหนึ่งหรือหลายๆ ด้านก็ได้

9. การให้ปฏิบัติและนำไปใช้ เป็นวิธีการที่ครูอาจารย์ต้องการทราบพัฒนาการ ทางด้านทักษะหรือการปฏิบัติงานของนักเรียนจากที่ได้แนะนำวิธีการปฏิบัติไปแล้ว

ในการทำวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาคู่มือพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนได้กล่าวถึงด้านการวัดผลและการประเมินผล ดังนี้

การวัดผลและการประเมินผลการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนานั้นจะเน้นการวัดผลประเมินผลตามสภาพจริง ซึ่งเป็นการประเมินเชิงคุณภาพอย่างต่อเนื่องในด้านความรู้ ความคิด พฤติกรรม วิธีการปฏิบัติและผลการปฏิบัติของผู้เรียน การประเมินลักษณะนี้จะมีประสิทธิภาพเมื่อประเมินการปฏิบัติของผู้เรียนในสภาพที่เป็นจริง วิธีการที่ใช้ประเมิน ได้แก่ การสังเกต การสัมภาษณ์ การบันทึกจากผู้เกี่ยวข้อง แบบทดสอบวัดความสามารถจริง การรายงานตนเอง และแฟ้มสะสมผลงาน (portfolio) (วัฒนาพร ระบุว่าทุกข. 2542: 53-56) สอดคล้องกับการวัดผลและการประเมินผลการเรียนรู้อาจารย์พระพุทธศาสนาตามสภาพจริง (กรมการศาสนา. 2548 : 292-297) กล่าวไว้ว่า การวัดและประเมินผลตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 จะวัดและประเมินผลตามสภาพจริง (Authentic Assessment) ให้สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ตามสภาพจริง โดยยึดธรรมชาติของวิชาและชีวิตจริงของผู้เรียนเป็นตัวตั้ง ในสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา จะเน้นการวัดและประเมินผลที่สอดคล้องกับหลักการของพระพุทธศาสนา คือนอกจากวัดองค์ความรู้

กระบวนการเรียนรู้ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์แล้วยังอาจใช้กระบวนการวัดตามระบบศีล – สมานธิ – ปัญญา เพื่อให้ครอบคลุมและดูด้านที่ฝึกปฏิบัติ คือ

ศีล พฤติกรรมดีงามทั้ง กาย วาจา และอินทรีย์ทั้ง 6 เคยชิน คล่องแคล่ว อยู่ตัวเป็นวินัย เข้าสู่ชีวิต โดยการสังเกต การบันทึก

สมานธิ จิตใจมีคุณธรรม มีประสิทธิภาพ โดยการสังเกต การสัมภาษณ์การตรวจสอบตนเอง ปัญญา ความรู้ คิด เข้าใจ การมองเห็นความจริงเท่าทัน ทั้งระบบความสัมพันธ์เป็นเหตุ เป็นผลเชื่อมโยงประยุกต์เข้าสู่วิถีชีวิตใหม่ โดยการสังเกต การสัมภาษณ์ การตรวจสอบตนเองหรือ ถ้าจะให้ชัดเจนขึ้น ควรประเมินตามสภาพจริงเพื่อดูการพัฒนาดุติภาวะทางธรรมจริยา ตามหลัก อริยวัฑฒิ 5 คือ

1. ศรัทธา วัดว่ามีความเชื่อที่ไม่งมงาย มีเหตุผลประกอบด้วยปัญญา ซึ่งไม่เบียดเบียน ชีวิตและสังคม โดยการสังเกต การสะท้อนความคิด การตรวจสอบตนเอง
2. ศีล วัดว่ามีความประพฤติและวิถีชีวิต ไม่เบียดเบียน แต่เกื้อกูล มีวินัย เอื้อต่อ วัฒนธรรม โดยการสังเกต การตรวจสอบตนเอง การบันทึกพฤติกรรม
3. สุตะ วัดว่ามีความรู้เกี่ยวกับข่าวสาร ข้อมูล ทันต่อเหตุการณ์ สถานการณ์ และมีความรู้เหมาะแก่การดำเนินชีวิต กิจการของตน โดยการสอบถาม การสังเกต การสัมภาษณ์
4. จาคะ วัดว่ามีจิตใจกว้างขวาง ไม่คับแคบเห็นแก่ตัว รู้จักเสียสละ บำเพ็ญประโยชน์ โดยการสังเกต การสัมภาษณ์ และการบันทึก
5. ปัญญา วัดว่าคิด เข้าใจ ทำการต่าง ๆ ด้วยปัญญา รู้จักแยกแยะชั่วดี คุณโทษ ประโยชน์ – มิใช่ประโยชน์ มองสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง หยั่งถึงเหตุปัจจัย และความสัมพันธ์ ระหว่างสิ่งทั้งหลายโดยการสอบถาม การสัมภาษณ์ การตรวจสอบตนเอง

หลักการสำคัญของการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง

เป็นการประเมินในสถานการณ์ที่ปฏิบัติจริง หรือเกี่ยวข้องในชีวิตจริง ผสมผสานไปกับการเรียนการสอน โดยสอดคล้องกับเป้าหมาย / ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังเป็นการประเมินที่ครอบคลุม การแสดงออก การกระทำกิจกรรม และกระบวนการทำงานผลงาน / ผลการกระทำรวมถึงแฟ้มสะสม ผลงานของผู้เรียนเน้นการประเมินความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การคิดค้น การใช้เหตุผลกระบวนการคิด การแก้ปัญหา การประยุกต์ใช้และการปรับปรุงพัฒนางาน เน้นการประเมินพัฒนาการ ค้นหาสิ่งที่ดีงามของผู้เรียน เป็นการประเมินเชิงบวกไม่ใช่การประเมินเพื่อจับผิดหรือค้นหาข้อบกพร่อง และมีข้อมูลจากการประเมินไปใช้เพื่อปรับปรุงและพัฒนาพฤติกรรมของผู้เรียนด้วย เป็นการประเมินที่ต่อเนื่องโดยใช้วิธีการที่หลากหลายและเหมาะสมเป็นการประเมินเชิงคุณภาพ โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด โดยจำแนกองค์ประกอบของสิ่งที่ประเมิน และอธิบายถึงระดับคุณภาพของผลงาน / การปฏิบัติ (Rubric Assessment) เป็นการประเมินที่ผู้เกี่ยวข้องหลายด้านมีส่วนร่วมในการประเมิน ได้แก่ ผู้สอน ผู้เรียน เพื่อนักเรียน และผู้ปกครอง

ขั้นตอนการดำเนินงานการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง

1. กำหนดผู้ประเมิน ได้แก่ ผู้สอน ผู้เรียน เพื่อนนักเรียน และผู้ปกครอง
2. กำหนดเป้าหมาย / วัตถุประสงค์ในการประเมิน
3. กำหนดขอบเขต องค์ประกอบของสิ่งที่จะประเมิน พร้อมทั้งระบุเกณฑ์การประเมิน
4. เลือกวิธีการ และสิ่งที่จะประเมินให้เหมาะสมสอดคล้องกับกิจกรรมและงาน
5. กำหนดเวลา และสถานที่ที่จะประเมิน
6. รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ และสรุปผลการประเมิน และนำผลการประเมินไปใช้พัฒนาผู้เรียนและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง

การวัดและประเมินผลตามสภาพจริงในการเรียนการสอนตามหลักสูตรพระพุทธรศาสนาจะผสมผสานไปกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ให้แก่ผู้เรียนในสถานการณ์ที่ผู้เรียนปฏิบัติจริง โดยเน้นให้ครอบคลุมพฤติกรรมแสดงออก กระบวนการผลิต และแฟ้มสะสมผลงาน ดังนั้นวิธีการ และเครื่องมือที่ใช้มีหลากหลาย เช่น การสังเกต มีทั้งการสังเกตอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ สามารถทำได้ตลอดเวลาทั้งในระหว่างการเรียนการสอนหรือทำกิจกรรมอื่นๆ นอกห้องเรียนจากการสังเกตผู้สอนสามารถเห็นพฤติกรรมของผู้เรียนเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่มได้ พฤติกรรมที่สังเกต ได้แก่ การแสดงอารมณ์ สีหน้า กิริยาท่าทาง การพูดคุยโต้ตอบ ความสนุกสนาน เพลิดเพลิน การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน พฤติกรรมการทำงานในกลุ่ม ความอดทน วิธีการแก้ปัญหา ความคล่องแคล่วในการใช้อุปกรณ์เครื่องมือต่างๆ เครื่องมือที่ใช้ในการสังเกต ได้แก่ แบบตรวจสอบรายการ (Check list) แบบประมาณค่า (Rating scales) แบบบันทึกพฤติกรรม เป็นต้น

การประเมินแฟ้มสะสมผลงาน (Portfolio Assessment)

ในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นการจัดการเรียนการสอนในสภาพจริง (Authentic Learning) และบูรณาการความรู้ในวิชาต่างๆ เข้าด้วยกัน ผลงานต่างๆ ในระหว่างการเรียนการสอนนั้นผู้เรียนจะจัดเก็บไว้ในแฟ้ม หรือกล่อง หรือวัสดุอื่นๆ ที่เหมาะสมกับชิ้นงาน เรียกว่าแฟ้มสะสมผลงาน เป็นการสะสมงานอย่างมีจุดมุ่งหมาย เพื่อแสดงความรู้ ความสามารถ ความก้าวหน้า และผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนในการเรียนรู้ ดังนั้น ขั้นตอนสำคัญของการจัดทำแฟ้มสะสมผลงาน คือการสะสมงาน (Collect) เป็นระยะที่รวบรวมงานของผู้เรียน การคัดเลือกงาน (Select) เป็นระยะที่ผู้เรียนคัดเลือกงาน / ชิ้นงานที่ดีที่สุด ซึ่งอาจมีหลายชิ้นที่เพียงพอที่จะแสดงความก้าวหน้า แสดงศักยภาพ และตอบสนองเป้าหมายหรือจุดประสงค์การเรียนรู้ แล้วจัดระบบแฟ้มให้สมบูรณ์ การสะท้อนความรู้สึกร่องาน (Reflect) เป็นระยะการประเมินซึ่งอาจผสมผสานอยู่ในผลงาน ประกอบด้วย การประเมินตนเองของผู้เรียน การประเมินของผู้สอนความคิดเห็นของผู้เรียนของผู้เรียนต่อชิ้นงาน / ผลงาน และต่อแฟ้มสะสมผลงานของตน การประเมิน (Assess) เป็นการประเมินความสำเร็จของผู้เรียนจากผลงานที่แสดงความก้าวหน้า และผลสัมฤทธิ์ตามวัตถุประสงค์ในวิชา หรือในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือบูรณาการวิชาต่างๆ ซึ่งจะต้องครอบคลุมทั้งการประเมินตนเองของ

ผู้เรียน การประเมินของผู้สอน เพื่อน และผู้ปกครอง ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ในการประเมิน ผู้สอน จะต้องเขียนอธิบายระดับคุณภาพของชิ้นงานเพื่อให้เป็นมาตรฐานและแนวทางให้ผู้เรียนจัดทำแฟ้มสะสมผลงานที่แสดงความรู้ความสามารถและศักยภาพของตนอย่างชัดเจน ให้ผู้สอนสามารถทราบความสามารถที่แท้จริงและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนได้

จากหลักการ แนวคิด ทฤษฎีด้านการวัดผลและการประเมินผล ตลอดจนถึงแนวความคิดของ นักวิชาการ ผู้วิจัยจึงนำสภาพการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนด้านการวัดผลและการประเมินผลเป็นตัวแปรหนึ่งในการวิจัย จึงสรุปได้ว่า สภาพการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนด้านการวัดผลและการประเมินผล หมายถึง ความรู้ ความเข้าใจในการวัดผลและประเมินผล ตามสภาพจริง สร้างและใช้เครื่องมือเพื่อการวัดผลและประเมินผลตามสภาพจริงได้ รวมถึงมีความ เข้าใจในการออกแบบคำถามเพื่อการประเมินผลการเรียนเพื่อการตัดสินผลการเรียนวิชา พระพุทธศาสนาได้

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.1 งานวิจัยในประเทศ

รัชฎาภรณ์ ทองแป้น. (2545 : 127) ศึกษาสภาพปัญหาการจัดทำหลักสูตร สถานศึกษาและความพร้อมในการใช้หลักสูตรสถานศึกษาสาระภูมิศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 4 ของโรงเรียนนาร่องทดลองใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 ผลการวิจัย พบว่า 1. สภาพปัญหาในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาสาระภูมิศาสตร์โดยภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลางและเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านบุคลากร ด้านหลักสูตร ด้านสื่อเอกสารประกอบ หลักสูตร ด้านงบประมาณ ด้านอาคารสถานที่ และด้านสภาพแวดล้อมภายนอกมีปัญหาในการจัดทำ หลักสูตรอยู่ในระดับปานกลาง 2. ความพร้อมในการใช้หลักสูตรสถานศึกษาสาระภูมิศาสตร์ โดย ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านบุคลากร ด้านหลักสูตร และด้าน งบประมาณมีความพร้อมในระดับมาก ส่วนด้านสื่อเอกสารประกอบหลักสูตร ด้านอาคารสถานที่ และด้านสภาพแวดล้อมภายนอกมีความพร้อมในระดับปานกลาง 3. โรงเรียนนาร่องทดลองใช้ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 ที่มีขนาดแตกต่างกันมีสภาพปัญหาในการจัดทำ หลักสูตรสถานศึกษาสาระภูมิศาสตร์ไม่แตกต่างกัน 4. โรงเรียนนาร่องทดลองใช้หลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 ที่มีขนาดแตกต่างกันมีความพร้อมในการใช้หลักสูตรสถานศึกษา สาระ ภูมิศาสตร์แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 5. ครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมมีความสามารถในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาสาระภูมิศาสตร์ ในด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาสาระภูมิศาสตร์ ทั้งมาตรฐาน ส 5.1 มาตรฐาน ส 5.2 ใน ด้านการนำความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาสาระภูมิศาสตร์ไปจัดทำหลักสูตรอยู่ในระดับปานกลาง 6. ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

และ 4 ที่มีประสบการณ์การสอนแตกต่างกันมีความสามารถในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาสาระ ภูมิศาสตร์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

มนตรี ยานะกิจ(2546 : 97) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาปัญหาการจัดการหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 ช่วงชั้นที่ 3 ของสถานศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้การงาน อาชีพและเทคโนโลยีในโรงเรียนแกนนำการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ พบว่า ผู้บริหารและผู้สอนมีความเห็นว่า การจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้น พื้นฐานพุทธศักราช 2544 ช่วงชั้นที่ 3 ของสถานศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและ เทคโนโลยีในโรงเรียนแกนนำการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรมสามัญศึกษามีปัญหา ระดับน้อยกว่าปานกลางทั้ง 5 ด้าน คือ 1. ด้านการเตรียมความพร้อม 2. ด้านการจัดการหลักสูตร 3. ด้านการวางแผนการดำเนินการใช้หลักสูตร 4. ด้านการวางแผนการดำเนินการใช้หลักสูตร 5. ด้านการนิเทศกำกับติดตาม

สุรชาติ พันธุ์ชาติ (2546 : 108) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัญหาการสอนของครูวิชาการงาน อาชีพและเทคโนโลยีชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในจังหวัดเพชรบุรี พบว่า ปัญหาการสอนของครูวิชาการ งานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในจังหวัดเพชรบุรีโดยรวมมีปัญหาน้อย รายด้านพบว่าเนื้อหาสาระวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการวัดผลและการประเมินผลการเรียนการสอนมีปัญหาน้อย ส่วนด้านสื่อและอุปกรณ์การเรียน การสอนมีปัญหามากกว่าครูที่มีเพศและประสบการณ์ในการสอนต่างกันมีปัญหาโดยรวมและราย ด้านแตกต่างกัน ครูที่ทำการสอนในโรงเรียนขนาดต่างกัน มีปัญหาโดยรวมแตกต่างกันรายด้านพบว่า กิจกรรมการเรียนการสอน ครูที่อยู่ในโรงเรียนขนาดใหญ่มีปัญหาแตกต่างกับครูที่สอนในโรงเรียน ขนาดเล็ก

ธัญชัย มณีธรรม (2547 : 135) ได้ศึกษาปัญหาการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ของโรงเรียนนาร่องและโรงเรียนเครือข่ายสังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาและ แนวทางแก้ไขปัญหาการใช้หลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนนาร่อง คือ 1) งานบริหารและบริการ หลักสูตรครูมีภาระรับผิดชอบทั้งงานสอนและงานพิเศษมาก แนวทางแก้ปัญหา คือต้องเพิ่ม จำนวนครูเพื่อลดภาระงานให้น้อยลง 2) งานดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร ครูมีจำนวน คาบที่สอนมากเกินไปทำให้การสอนขาดประสิทธิภาพ แนวทางแก้ปัญหา คือ เพิ่มจำนวนครูเพื่อ ลดชั่วโมงสอน 3) งานสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร ขาดงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ เพื่อปรับปรุงและพัฒนาห้องสมุด แนวทางแก้ปัญหา คือ ต้องจัดหางบประมาณให้เพียงพอสำหรับ ปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการใช้หลักสูตรของโรงเรียนเครือข่าย คือ 1) งานบริหารและ บริการหลักสูตร ไม่มีห้องสื่อเฉพาะที่จะให้สื่อการเรียนการสอน แนวทางแก้ปัญหา คือ ใช้ห้องเรียนมุมตู้เก็บสื่อ และจัดทำห้องเก็บสื่อโดยเฉพาะพร้อมทั้งครูรับผิดชอบ 2) งานดำเนินการ เรียนการสอนตามหลักสูตร ครูมีจำนวนคาบที่สอนมากเกินไปทำให้การสอนขาดประสิทธิภาพ แนวทางแก้ปัญหา คือ ปรับจัดตารางสอนใหม่ให้เหมาะสม 3) งานสนับสนุนและส่งเสริมการใช้ หลักสูตร ขาดบุคลากรทางการแนะแนว แนวทางแก้ปัญหา คือ ส่งครูเข้าอบรมหรือให้ต้นสังกัด

ส่งครูแนะแนวมาโดยตรง

เสน่ห์ วิบูลรังสรรค์ (2546 : 109) ศึกษาปัญหาการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ ตามทัศนะของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดเพชรบุรี ใน 3 ด้าน คือ ด้านครู ด้านสื่อการสอนและอาคารสถานที่ และด้านการบริหารหลักสูตร ผลการวิจัย พบว่า 1. ครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา มีความเห็นว่า ปัญหาการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพโดยรวมมีปัญหายอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา มีความเห็นว่า การจัดการเรียนการสอนหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ ด้านสื่อการสอนและอาคารสถานที่ มีปัญหายอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านครู และด้านการบริหารหลักสูตรมีปัญหายอยู่ในระดับน้อย 2. ครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีอายุต่างกันมีทัศนะต่อปัญหาการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ 3. ครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีประสบการณ์ในการสอนต่างกัน มีทัศนะต่อปัญหาการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีประสบการณ์ในการสอนต่างกันมีทัศนะต่อปัญหาการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ ด้านสื่อการสอนและอาคารสถานที่ และด้านการบริหารหลักสูตรแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนด้านครูแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ 4. ครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา ที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีทัศนะต่อปัญหาการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

สำรวย สีเสนาะ (2544 : 97) ศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของครูสังคมศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี ด้านการใช้หลักสูตร ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้านการใช้สื่อการสอน และด้านการวัดผลและประเมินผล ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ด้านการใช้หลักสูตร ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และด้านการใช้สื่อการสอน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านการวัดผลและประเมินผลมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก 2. ปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ด้านการใช้หลักสูตร ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และด้านการใช้สื่อการสอน มีปัญหายอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านการวัดผลและประเมินผลมีปัญหายอยู่ในระดับมาก

สมศักดิ์ สรสินธุ์ (2540:68-69) ได้ทำการวิจัยเรื่องปัญหาของอาจารย์เกี่ยวกับการเรียนการสอนด้านเนื้อหาวิชา การใช้สื่อการสอน วิธีการสอน การวัดผลและการประเมินผล โปรแกรมวิชาการจัดการทั่วไป หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิตของมหาวิทยาลัยทวารวดี 4 สถาบัน คือ สถาบันราชภัฏเพชรบุรี สถาบันราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง สถาบันราชภัฏกาญจนบุรี และสถาบันราชภัฏนครปฐม พบว่า ปัญหาในด้านเนื้อหาวิชาของอาจารย์โปรแกรมวิชาการจัดการทั่วไป ข้อที่เป็นปัญหามากที่สุด คือ เนื้อหาวิชาไม่เหมาะสมกับสภาพสังคม รองลงมาคือรายวิชาที่เรียนจะเป็นวิชาพื้นฐานมากกว่าวิชาเอก และข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาด้านเนื้อหาวิชา

มีข้อเสนอแนะมากที่สุด คือการกำหนดวุฒิ และรายวิชาให้ตรงกับตลาดแรงงาน รองลงมาคือเน้นว่าวิชาเอก เพื่อให้นักศึกษาเป็นที่ต้องการของตลาดแรงงาน ปัญหาด้านวิธีการสอน พบว่า ข้อที่เป็นปัญหามากที่สุด คือ ผู้สอนส่วนใหญ่ยังเน้นการบรรยาย ส่วนข้อเสนอแนะแนวทางในการแก้ปัญหามากที่สุด คือ ควรส่งเสริมให้นักศึกษาลำแสดงออกด้านความคิดเห็นให้มีความเชื่อมั่นในตนเอง และมีความชำนาญในการปฏิบัติงานมากขึ้น ปัญหาด้านสื่อการเรียนการสอน ข้อที่เป็นปัญหามากที่สุด คือ สื่อการเรียนการสอนไม่เพียงพอ และข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหามากที่สุด คือ ควรมีการสนับสนุนในด้านงบประมาณในการจัดหาซื้อสื่อการเรียนการสอน และปัญหาในการวัดผลและประเมินผล ข้อที่เป็นปัญหามากที่สุด คือ การวัดผลประเมินผลในวิชาเดียวกันจะไม่นับมาตรฐานเดียวกัน ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหามากที่สุด คือ ควรมีการจัดการสอบย่อยให้มากขึ้น เพื่อให้ศึกษามีความกระตือรือร้น

พรรณทิพย์ บัวชุม (2546 : 113-114) ได้ศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหาค่าใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 โรงเรียนนาร่องและโรงเรียนเครือข่ายในสังกัดการประถมศึกษาจังหวัดนครพนมและสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด 37 สกจนคร ผลการวิจัยพบว่า สภาพการใช้หลักสูตรการศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ทั้งในภาพรวมและด้านบุคลากร ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านสื่อการเรียนรู้อ และการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้อยู่ในระดับปานกลาง ความคิดเห็นของนักเรียนโดยรวมด้านการจัดการเรียนรู้และด้านสื่อการเรียนรู้อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนความคิดเห็นของผู้ปกครองและคณะกรรมการสถานศึกษาโดยรวมและด้านการวางแผน ด้านการให้บริการ ด้านการสร้างและเผยแพร่ด้านการสนับสนุนอยู่ในระดับปานกลาง ผลการสัมภาษณ์ ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 8 คน ส่วนใหญ่มีความเห็นว่าโรงเรียนและชุมชนได้ร่วมกันจัดหลักสูตรสถานศึกษาอยู่ในระดับดี ถ้ามีการนิเทศติดตามผลการใช้หลักสูตรไปพร้อมกันจะทำให้เกิดผลมากขึ้น สำหรับครูผู้สอน จำนวน 40 คน ส่วนใหญ่มีการจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการจัดทำสื่อการเรียนรู้อและใช้สื่อสอดคล้องกับแผนการจัดการเรียนรู้ และมีการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนไปด้วยสำหรับนักเรียน 160 คน ส่วนใหญ่มีความสุขกับการเรียน เพราะนักเรียนได้คิด ได้ปฏิบัติได้แก้ปัญหาเอง และได้เลือกเรียนในสิ่งที่ตนถนัด สำหรับผู้ปกครองนักเรียนและคณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 120 คน ส่วนใหญ่มีบทบาทในการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ปัญหาการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน นักเรียน ผู้ปกครองนักเรียนและคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่วนใหญ่เห็นว่ามีปัญหาที่ตัวบุคลากร เพราะทุกฝ่ายยังไม่พร้อมในการใช้หลักสูตร และมีปัญหาด้านงบประมาณ แนวทางแก้ไขตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน จะต้องมีการปรับปรุง พัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ สำหรับนักเรียนจะต้องได้รับความร่วมมือจากผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน นักเรียน ผู้ปกครองนักเรียนและคณะกรรมการการศึกษาร่วมมือกันในการปรับปรุงและพัฒนาการเรียนรู้อของนักเรียนอย่างเคร่งครัด

พรศรี โรจน์เมธี (2540 : 72) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัญหาการเรียนของอาจารย์ผู้สอน วิชาบัญชี ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล ผลการวิจัยพบว่า การนำเทคนิคของวิธีการสอนที่ทันสมัยมาสอนในวิชาบัญชีเป็นปัญหาในระดับมาก ปัญหาด้านการเตรียมการสอนของอาจารย์ผู้สอนวิชาบัญชีเป็นปัญหาสูงสุด คือ การสอนหลายวิชาในหนึ่งภาคเรียนทำให้การเรียนการสอนไม่บรรลุจุดประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร และปัญหาด้านสื่อการสอนวิชาบัญชีเป็นปัญหาในระดับมาก และที่เป็นปัญหาสูงสุด คือ งบประมาณในการจัดหา และจัดทำสื่อประกอบการเรียนการสอนวิชาบัญชีและสื่อการเรียนที่มีอยู่ล้าสมัยชำรุดทรุดโทรมไม่มีประสิทธิภาพจำนวนไม่เพียงพอ

พระมหาปรม โสภาโส (2541 : 2) ทำการวิจัยเรื่องศีกษาวิเคราะห์ศรัทธาของชาวพุทธไทยในปัจจุบัน ผลการวิจัยพบว่าในคัมภีร์พระไตรปิฎกที่มีเรื่องศรัทธาอยู่เป็นจำนวนมากซึ่งแนวความคิดความเชื่อสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตของพุทธศาสนิกชนทุกยุคทุกสมัยมาจนปัจจุบันนี้ มีความคิดความเชื่อในการดำเนินชีวิตประจำวันจนกลายมาเป็นภูมิปัญญา และประเพณีวัฒนธรรมสืบต่อมาจนถึงคนรุ่นใหม่เป็นความเชื่อที่มีเหตุผลยึดมั่นในหลักการกระทำดี กล่าวโดยสรุปแล้วหลักของศรัทธาในพระพุทธศาสนาได้มุ่งไปที่ความเชื่อที่ยึดหลักกรรม คือ การทำดีทำชั่ว ผลของการทำดีและชั่ว พุทธศาสนามีความสำคัญมุ่งไปในพระสัทธรรม คือปรียัติ ปฏิบัติ และปฏิเวธมีจุดมุ่งหมายไปเพื่อปัญญานั้นเอง

โชติ จินตแสวง (2541 : 111) ทำการวิจัยเรื่องคุณค่าของพุทธศาสนาที่มีต่อสังคมไทย ในทัศนะของนิสิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ในด้านระบบความเชื่อในกฎแห่งกรรม ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒส่วนใหญ่เห็นว่าเรื่องกฎแห่งกรรมเป็นเรื่องของความเป็นเหตุผล เป็นประสบการณ์ที่สามารถประจักษ์ได้ในชีวิตปัจจุบันส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา กอปรกับอาจได้รับการสั่งสอนอบรมจากครอบครัวให้มีความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมว่าเป็นกฎธรรมชาติที่ประพุดิเช่นใดก็ได้เช่นนั้นโดยมีอาจหลีกเลี่ยง จึงส่งผลให้นิสิตเห็นด้วยก็อาจเป็นไปได้

พระศิริชัย ธรรมชาติ และคณะ (2543 : 133) ศึกษาเรื่องการศึกษาความเชื่อเรื่องบุญและบาปในเยาวชนที่นับถือศาสนาพุทธ ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียน สุรศักดิ์มนตรี โรงเรียน เตรียมอุดมศึกษา โรงเรียนวัดบวรนิเวศ โรงเรียนวัดมกุฏกษัตริย์ โรงเรียนราชินี และโรงเรียนสตรีวิทยา พบว่า ในเรื่องการทำบาปเยาวชนเชื่อว่าการคิดเรื่องที่เป็นอกุศลทั้งหลายบาปมากที่สุด ข้อนี้เยาวชนมีความเชื่อตรงกับหลักของพระพุทธศาสนา เนื่องจากว่าการคิดที่เป็นอกุศลนั้นสามารถคิดได้วันละหลาย ๆ ครั้ง ดังคำที่ว่าจิตสามารถบรรลุธรรมได้ชั่วขณะช่วงกระดิกหูงแลบลิ้น ตรงกันข้ามถ้าทำชั่วก็ให้ผลเร็วในชั่วพริบตาเดียวเหมือนการบรรลุธรรม ตราบใดเท่าที่จิตยังเป็นอกุศลอยู่ ก็ยังเป็นบาปตลอดเวลาเมื่อมีจิตคิดถึงความดีกุศลจิตจึงเกิดขึ้นการที่คนเราจะทำชั่วนั้นก็เพราะว่า ต้องคิดก่อนมที่จะลงมือกระทำ ข้อดีของบาปที่เกิดทางจิตคือยังไม่ก่อให้เกิดความเสียหายถ้าอดทน ช่มจิตไว้ได้ก็ไม่สามารถสร้างสาเหตุทำให้เกิดการกระทำชั่วด้านอื่นได้

พระมหาวีระศักดิ์ อคคศรีวร (2544 : 82) ทำการวิจัยเรื่อง ทศนคติในการนำหลักธรรมทางพุทธศาสนาไปใช้ในการดำเนินชีวิต ศึกษาเฉพาะกรณีนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดนครพนม มีข้อเสนอแนะว่าควรมีการศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างจริงจัง ควรศึกษาเรื่องศีล 5 ให้เข้าใจเพราะศีล 5 เป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องตามหลักธรรมสามารถนำมาประยุกต์ใช้ให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบันเพราะจะทำให้ความตึงเครียดทางจิตใจผ่อนคลายลงได้และนำมาซึ่งความสงบจิตใจ

จักรพงษ์ นิลพงษ์ (2542 : 141-142) ได้ทำการศึกษาจริยธรรมนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2542 จำนวน 1,530 คน โดยใช้เครื่องมือในการวิจัยเป็นแบบสอบถามวัดจริยธรรมของวิบูลย์ลักษณะสุขแป (2540) ซึ่งมีค่าเชื่อมั่นเท่ากับ 0.95 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีคุณลักษณะทางจริยธรรมระดับสูง 3 ด้าน คือ ความรับผิดชอบ ความมีเหตุผล และความกตัญญู กตเวที คุณลักษณะทางจริยธรรมระดับปานกลาง 8 ด้าน คือ ความอดุสาหะ ความสามัคคี ความเสียสละ ความซื่อสัตย์ ความประหยัด ความมีระเบียบ ความยุติธรรม และความเมตตา กรุณา นักเรียนชายกับนักเรียนหญิงมีคุณลักษณะทางจริยธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1, 2 และ 3 มีคุณลักษณะทางจริยธรรมที่แตกต่างกัน โดยนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 กับมัธยมศึกษาปีที่ 2 แตกต่างกันทางด้านความซื่อสัตย์ ความสามัคคี ความประหยัด ความมีระเบียบวินัย ความยุติธรรม และความเมตตา กรุณา นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีคุณลักษณะที่แตกต่างกันทางด้าน ความกตัญญู กตเวที ความสามัคคี และความประหยัด ส่วนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีคุณลักษณะทางจริยธรรมแตกต่างกันอยู่ 11 ด้านคือ ความรับผิดชอบ ความมีเหตุผล ความอดุสาหะ ความกตัญญู กตเวที ความสามัคคี ความเสียสละ ความซื่อสัตย์ ความประหยัด ความมีระเบียบวินัย ความยุติธรรม และความเมตตา กรุณา

เก่ง สุวรรณ (2541 : 141) ซึ่งศึกษาเกี่ยวกับเรื่องบทบาทของพระสงฆ์กับงานสังคมสงเคราะห์ทางการศึกษาในโรงเรียน พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงาน คือ พระสงฆ์ขาดความรู้ ความสามารถเฉพาะด้าน ขาดความกระตือรือร้นที่จะทำงานด้านการศึกษาเนื่องจากขาดบุคลากรพระสงฆ์จึงจำเป็นต้องทำหลายบทบาทในเวลาเดียวกัน และได้ให้ข้อเสนอแนะว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนจะต้องให้ความสำคัญกับการศึกษาของคณะสงฆ์ สนับสนุนให้พระสงฆ์มีบทบาทมากขึ้น โดยเฉพาะในด้านการจัดบริการสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม

พระมหาสายนต์ นามเมือง (2538 : 141-142) ได้ศึกษาเรื่อง “ บทบาทของพระสงฆ์ในการสอนวิชาพระพุทธศาสนา : ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร” โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความพร้อมของพระสงฆ์ในการสอนวิชาพระพุทธศาสนา และบทบาท

ของ พระสงฆ์ในการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ผลการศึกษาพบว่า 1) ความพร้อมของพระสงฆ์ในการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโดยภาพรวมอยู่ระดับปานกลาง เรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากสูงสุดมาหาคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด คือ ความพร้อมด้านความรู้ ความพร้อมด้านประสบการณ์การสอน และความพร้อมด้านเงื่อนไขเวลาการสอนต่อสัปดาห์ โดยที่ความพร้อมของพระสงฆ์ในการสอนวิชาพระพุทธศาสนาที่แตกต่างกันมีผลต่อบทบาทการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามข้อสมมติฐานที่กำหนดไว้ 2) การยอมรับบทบาทของพระสงฆ์ในการสอนวิชาพระพุทธศาสนา โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากสูงสุดมาหาคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด คือ การยอมรับของนักเรียน การยอมรับของครู การยอมรับของผู้บริหารสถานศึกษา และการยอมรับของพระสังฆาธิการ โดยที่ระดับการยอมรับบทบาทของพระสงฆ์ในการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และนักเรียนที่ต่างกัน มีผลต่อบทบาทการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามข้อสมมติฐานที่กำหนดไว้ 3) บทบาทของพระสงฆ์ในการสอนวิชาพระพุทธศาสนา อยู่ในระดับปานกลางโดยแยกเป็นบทบาทการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตร พบว่า ครูพระช่วยสอนวิชาพระพุทธศาสนาได้เตรียมการสอนมากที่สุด การวัดผลประเมินผลการเรียน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียน และการใช้สื่อและอุปกรณ์การสอน รองลงไปเป็นลำดับ ส่วนบทบาทการจัดการเรียนการสอนนอกหลักสูตรพบว่า ครูพระช่วยสอนวิชาพระพุทธศาสนาเป็นแบบอย่างที่ดีต่อนักเรียนมากที่สุด รองลงมาคือการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร

วิชิต วงศ์สายตา (2544 : 89-90) ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษาสมรรถภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระธรรมวิทยากรจากมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย” ผลการวิจัยพบว่า 1) สมรรถภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระธรรมวิทยากรจากมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ส่วนมากมีสมรรถภาพอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า พระธรรมวิทยากรมีสมรรถภาพทั้ง 4 ด้าน เรียงจากสูงไปหาต่ำได้แก่ ด้านหลักสูตรและเนื้อหา ด้านการวัดผลและประเมินผล ด้านการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน และด้านการผลิตและการใช้สื่อการเรียนการสอน 2) เมื่อเปรียบเทียบสมรรถภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระธรรมวิทยากรจากมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จำแนกตามสถานภาพของครู (อายุ, จำนวนปีที่บวช, ระดับความรู้ทางบาลี, ระดับชั้นที่กำลังศึกษา, ประสบการณ์การสอน, ระดับชั้นที่สอน) พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยกลุ่มพระธรรมวิทยากรที่สอนในโรงเรียนขนาดใหญ่ และกลุ่มที่สอนในโรงเรียนขนาดกลาง มีระดับสมรรถภาพการสอน มากกว่ากลุ่มที่สอนในโรงเรียนขนาดเล็ก และกลุ่มที่ได้รับการสนับสนุนจากมหาวิทยาลัย มีสมรรถภาพการสอนสูงกว่ากลุ่มที่ไม่ได้รับการสนับสนุนจากมหาวิทยาลัย 3) แนวทางการพัฒนาสมรรถภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระธรรมวิทยากร (มีส่วนที่ต้องเอาไปไว้ในแนวทางการพัฒนา)

พระมหาวิโรจน์ ธาระพุม (2544 : 88-93) ได้ศึกษาเรื่อง “การปฏิบัติหน้าที่ ต่อสังคมด้านการพัฒนาจริยธรรมของพระธรรมวิทยากร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย” โดยมี วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิธีการสร้างความร่วมมือให้เกิดขึ้นระหว่างบ้าน วัด และโรงเรียน ปัญหา อุปสรรคและแนวทางการแก้ไข ผลการศึกษาพบว่า 1) วิธีการสร้างความร่วมมือเพื่อให้เกิดความร่วมมือขึ้นระหว่างบ้าน วัดและโรงเรียนที่พระธรรมวิทยากรนำมาใช้ได้แก่การติดต่อสื่อสารและการประสานงาน 2) สำหรับปัญหาและอุปสรรค ที่พบคือ ปัญหาด้านบุคลากร ด้านเงินทุน ด้านวัสดุ อุปกรณ์ ด้าน วิชาการ ด้านนิเทศงาน และด้านความร่วมมือและประสานงาน 3) การแก้ไขปัญหาที่พระธรรม วิทยากรต้องการ คือ การพัฒนาบุคลากร การสนับสนุนด้านทรัพยากร การใช้เทคโนโลยี สมัยใหม่ การมีผู้เชี่ยวชาญและคณะที่ปรึกษา และการสร้างความร่วมมือและประสานงาน และมีข้อเสนอแนะ ว่าแผนกพระธรรมวิทยากรควรร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐที่ทำงานด้านการเผยแผ่ และพัฒนา จริยธรรมทั่วประเทศ ให้มีวิธีการปฏิบัติเป็นรูปแบบเดียวกันทั้งประเทศ

พระมหานิมิตร สีขรสุนโณ (2545 : 93-94) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีผล ต่อความสำเร็จในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระศรีศีลปสุนทรวาที (ศีลป สีขรสุนโณ)” เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระศรีศีลปสุนทรวาที ตลอดจน จัดลำดับความสำคัญของปัจจัยดังกล่าว โดยการศึกษาวิเคราะห์จากหนังสือ เอกสารสิ่ง ดีพิมพ์ ม้วน เทปบันทึกเสียง และสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้อง พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการเผยแผ่ พระศาสนาของพระศรีศีลปสุนทรวาที (ศีลป สีขรสุนโณ) ประกอบด้วยปัจจัยหลัก 3 ประการ คือ 1) เทคนิคและวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 2) อุดมการณ์ และ 3) บุคลิกภาพ

พระมหาถนอมศักดิ์ สู้ภักดิ์ (2546 : 117) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระ ธรรมวิทยากรต่อการปลูกฝังและพัฒนาคุณธรรมเยาวชน” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะการ ปฏิบัติงานและปัญหาอุปสรรคของพระธรรมวิทยากรที่ออกไปปฏิบัติหน้าที่ตามสถานศึกษา ต่างๆ ทั้งในกรุงเทพมหานคร ปริมณฑลและวิทยาเขตทั้ง 7 แห่ง พบว่า ลักษณะการปฏิบัติหน้าที่ ของพระ ธรรมวิทยากรทุกด้าน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง โดยพระธรรมวิทยากรส่งเสริมให้ นักเรียน นำหลักธรรมไปปฏิบัติที่บ้านมากที่สุด รองลงมาพระธรรมวิทยากรได้นำสถานการณ์ที่ เกิดขึ้นใน ปัจจุบันมาประยุกต์ให้เข้ากับการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ด้านปัญหาและอุปสรรคในการ ปฏิบัติหน้าที่ของพระธรรมวิทยากร โดยภาพรวมพบว่า พระธรรม วิทยากรประสบปัญหาและ อุปสรรคทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยประสบปัญหาและอุปสรรค ด้านไม่ได้รับการยอมรับจาก นักเรียน และผู้ปกครองมากที่สุด รองลงมาด้านไม่ได้รับการยอมรับ จากสถานศึกษา (ผู้บริหาร)

พระราชรัตนมงคล (มนตรี ยางธิดา) (2547 : 120-121) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความ คิดเห็นของครูพระสอนศีลธรรมเกี่ยวกับการปฏิบัติงานสอนในโรงเรียนเขตกรุงเทพมหานคร ” โดยมี วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นของครูพระสอนศีลธรรมเกี่ยวกับการปฏิบัติงานสอนในโรงเรียน เขตกรุงเทพมหานครใน 4 ด้าน คือ ด้านเนื้อหาหลักสูตร ด้านการเรียนการสอน ด้านสื่อและวัสดุ อุปกรณ์ ด้านการวัดผลและประเมินผล และเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูพระสอนศีลธรรมใน

โรงเรียน จำแนกตามตัวแปร อายุ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์การสอน ระดับชั้นที่สอน สถานที่ตั้ง ของโรงเรียน ประเภทของโรงเรียน ตลอดจนรวบรวมปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติงานสอน ผลวิจัยปรากฏว่า

1. ครูพระสอนศีลธรรมมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานสอนในโรงเรียน โดยรวม และรายด้านในระดับปานกลาง
 2. เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นครูพระสอนศีลธรรม ที่มีต่อการปฏิบัติงานสอนในโรงเรียน ตามตัวแปรปรากฏว่า
 - 2.1 ครูพระสอนศีลธรรม ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานสอนใน โรงเรียน โดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้าน เนื้อหาหลักสูตรแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
 - 2.2 ครูพระสอนศีลธรรม ที่มีวุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการสอน ระดับชั้นที่สอน ที่ตั้งโรงเรียน และที่มีประเภทของโรงเรียนต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานสอน ใน โรงเรียน โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ
 3. ครูพระสอนศีลธรรม มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาในการปฏิบัติงานสอนในโรงเรียน ดังนี้
 - 3.1 ด้านเนื้อหาหลักสูตร หลักสูตรไม่ครอบคลุมทุกชั้นเรียน
 - 3.2 ด้านการเรียนการสอน เวลาในการเรียนค่อนข้างน้อยไม่เหมาะสมกับหลักสูตร
 - 3.3 ด้านสื่อและวัสดุอุปกรณ์ หนังสือที่ใช้เนื้อหาไม่ครอบคลุมกับหลักสูตร
 - 3.4 ด้านการวัดผลและการประเมินผล ครูพระสอนศีลธรรมยังไม่มีเอกภาพในการวัดผลประเมินผล เพราะนำผลไปรวมกับวิชาอื่น
 4. ครูพระสอนศีลธรรม มีความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานสอนในโรงเรียน ดังนี้
 - 4.1 ด้านเนื้อหาหลักสูตร ควรจัดพิมพ์แบบเรียนให้มีความสอดคล้องกับหลักสูตรใหม่(พ.ศ.2544)
 - 4.2 ด้านการเรียนการสอน ควรเพิ่มเวลาในการเรียนให้มากกว่าเดิม
 - 4.3 ด้านสื่อและวัสดุอุปกรณ์ ควรจัดหาสื่อและวัสดุอุปกรณ์ให้สอดคล้องและครอบคลุมกับหลักสูตร
 - 4.4 ด้านการวัดผลและการประเมินผล ควรเน้นพฤติกรรมของผู้เรียนมากกว่าการวัดความรู้ด้านวิชาการ
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550: 12) ได้รายงานการสังเคราะห์ การใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า โรงเรียนมีการกำหนดสาระการเรียนรู้และเวลาเรียนไว้ อย่างชัดเจนโรงเรียนจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาครบทุกกลุ่มสาระเหมาะสมกับโรงเรียนและชุมชน มีการวางแผนประชุมชี้แจงการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดทำหลักสูตร และมีแผนการพัฒนา นักเรียนครอบคลุมตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครอง

ชุมชน และท้องถิ่นและการกำหนดสาระการเรียนรู้ในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ทรัพยากร และสภาพการดำรงชีวิตที่เกี่ยวข้องกับชุมชนและท้องถิ่น บทบาทที่เข้ามามีส่วนร่วม คือ สนับสนุนส่งเสริมให้โรงเรียนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ให้เด็กทุกคนในเขตบริการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง แต่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเข้าร่วมจัดทำและพัฒนาหลักสูตรน้อย

4.2 งานวิจัยต่างประเทศ

โรไมน์ (Romine. 1974: 139-143) ได้ศึกษาบรรยากาศที่เกี่ยวกับการสอนที่จะช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้ได้ดีขึ้นโดยสำรวจความคิดเห็นจากอาจารย์คณะต่างๆ และนักศึกษามหาวิทยาลัยโคโลราโด สหรัฐอเมริกา พบว่าบรรยากาศที่จะทำให้การสอนมีประสิทธิภาพ คือ

1. บุคลิกภาพของครู เป็นผู้กระฉับกระเฉง มีอารมณ์ขัน มีความกระตือรือร้นสนใจในวิชาที่ตนสอน
2. ด้านการจัดและเตรียมการสอน มีการเตรียมการสอนเป็นอย่างดี ชี้แจงให้นักเรียน เข้าใจในวิชาที่ตนสอน
3. ด้านการสอน ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียน มิใช่เป็นเพียงผู้ฟัง
4. ด้านเนื้อหาครูต้องพูดชัดเจน ใช้คำถามกระตุ้นให้นักเรียนคิด
5. ด้านการประเมินผล การให้ข้อมูลย้อนกลับการเสริมแรงทางการเรียน ต้องมีการทดสอบหรือรายงานเมื่อประเมินผลแล้วต้องแจ้งให้ผู้เรียนทราบ และให้รู้สาเหตุที่เป็นเช่นนั้นด้วย
6. ด้านช่วยเหลือนักเรียนเพิ่มเติม มีการจัดเวลาเพื่อสอนเป็นกลุ่มพิเศษ

คอลลินส์ (Collins. 1987: 2796) ได้ศึกษาพฤติกรรมผู้นำทางวิชาการของครูใหญ่ในโรงเรียนประถมศึกษาในรัฐเวอร์จิเนีย 7 ด้าน คือ การประเมินผล กระบวนการเรียนการสอน การติดตามประเมินผลนักเรียน การเน้นในผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน การมีส่วนร่วมและควบคุมการเรียนการสอน การสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ เอกสารเกี่ยวกับการเรียนการสอน การจัดบรรยากาศในการเรียนรู้ การจัดอบรมพัฒนาบุคลากร พบว่า ทั้งครูและครูใหญ่เห็นว่าหน้าที่ทั้ง 7 ด้านมีผลทางบวกต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

เรต ฮอปกินส์ และฮอลลี (Reid; Hopkins; & Holly. 1988: 24-28) ได้สังเคราะห์งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่สัมพันธ์กับประสิทธิผลของโรงเรียน พบว่า ปัจจัยที่สัมพันธ์และมีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนได้แก่ ปัจจัยด้านการบริหารงาน ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม ปัจจัยด้านครู ปัจจัยด้านผู้บริหารและปัจจัยด้านโรงเรียน

เพไฮ (Pehi. 1992 : 388-A) ได้ศึกษาการประเมินสมรรถภาพครูในโรงเรียนประถมศึกษาของอเมริกัน ซามัวร์ โดยมีจุดมุ่งหมาย เพื่อประเมินสมรรถภาพด้านการจัดการเรียนการสอนของครูที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีและต่ำกว่าปริญญาตรีและครูที่มีประสบการณ์การสอนมากกว่า 10 ปี และน้อยกว่า 10 ปี โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมครู ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมครูมีสมรรถภาพในระดับที่เหมาะสม และเมื่อเปรียบเทียบครูทั้ง 2 กลุ่ม พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างไม่มีความสำคัญทางสถิติ

กวิน (Gwen. 1993 : 3499-A) ได้ศึกษาเปรียบเทียบสมรรถภาพการสอนของครูด้านการเตรียมการสอน และพฤติกรรมการสอนของครูโดยศึกษาครูที่เตรียมการสอนแบบเก่ากับครูที่เตรียมการสอนแบบใหม่ ผลการวิจัยพบว่า ครูทั้ง 2 กลุ่มนี้ มีสมรรถภาพการสอนแตกต่างกันในด้านการประยุกต์ใช้หลักจิตวิทยาการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลการเรียน

วัสสัน (Wasson. 1994 : 232-A) ได้ศึกษาสมรรถภาพทางการรับรู้ของครูประถมศึกษาที่สอนภาษาอังกฤษในรัฐนิวแม็กซิโก โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อวิเคราะห์สมรรถภาพการสอนการรับรู้ของครูที่จัดการศึกษาตามความต้องการของนักเรียนที่เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สอง ผลการวิจัยพบว่า สมรรถภาพการรับรู้ของชาวอเมริกันและครูชาวอังกฤษ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติและสมรรถภาพการรับรู้ของครูเมื่อจำแนกตามความแตกต่างในด้าน เพศ ประสบการณ์การสอนและวุฒิการศึกษา พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เช่นกัน

รีดเดล (พรณิชา ชาตะพันธ์. 2549: 68; อ้างอิงจาก Riddle. 1995: 451) ได้ศึกษาการใช้โปรแกรมมัลติมีเดียในห้องเรียน พบว่า มัลติมีเดียที่มีประสิทธิภาพจะทำให้ครูสอนนักเรียนได้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ นักเรียนสามารถใช้โปรแกรมมัลติมีเดียได้โดยง่ายและรวดเร็วด้วยตนเองซึ่งผลดีกว่าการเรียนแบบดั้งเดิมในห้องเรียนนักเรียนที่เรียนจากคอมพิวเตอร์มัลติมีเดียจะพัฒนาในเรื่องความคิดสามารถใช้ภาพกราฟฟิก การเคลื่อนไหวและเสียงในการเสริมความคิดนักเรียนจะสนใจการสอนมากกว่าการสอนแบบธรรมดา

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ เพื่อศึกษาการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านเนื้อหาหลักสูตร ด้านการเรียนการสอน ด้านสื่อและวัสดุ อุปกรณ์ และด้านการวัดผลและการประเมินผล โดยมีแนวทางในการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. การเลือกพื้นที่
2. การเข้าสู่พื้นที่
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การตรวจสอบข้อมูล
6. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การเลือกพื้นที่

การเลือกพื้นที่วิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกกำหนดพื้นที่เพื่อการวิจัยคือโรงเรียนที่พระสอนศีลธรรมเข้าไปปฏิบัติงานเนื่องจากสามารถตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย ปัญหาการวิจัย และกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ซึ่งประกอบด้วยพระสอนศีลธรรมจำนวน 20 รูป ครูพี่เลี้ยงจำนวน 10 คน และนักเรียนจำนวน 10 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 40 รูป/คน

ตาราง 6 รายนามพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาที่ได้รับการ
สัมภาษณ์

ลำดับ	โรงเรียน	ชื่อ - ฉายา	สังกัดวัด
1	บดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี)	พระมหาศกดิ์กริณ ฐิตจิตโต	เทพลีลา
2	เทพลีลา	พระมหานรินทร์ ชินวโร	เทพลีลา
3	เทพลีลา	พระมหาอภิวัฒน์ ธรรมโชโต	เทพลีลา
4	พิบูลย์อุปถัมภ์	พระเสนาะ ปิยสีโล	บึงทองกลาง
5	เตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการรัชดา	พระมหาทองมา อรุณรสี	พรหมวงศาราม
6	กองทัพบกอุปถัมภ์เพชรารุชช	พระมหาเชมานันท์ ปิยสีโล	ลาดปลาเค้า
7	สตรีเศรษฐบุตรบำเพ็ญ	พระปลัดธรรมรัตน์ ธรรมรตโน	แสนสุข
8	เตรียมอุดมศึกษาน้อมเกล้า	พระมหาปัญญา ปญญาวโร	เทพลีลา
9	จันทร์หุ่นบำเพ็ญ	พระมหาประสาน อธิธิปไตย	เทพลีลา
10	รัตนโกสินทร์สมโภชลาดกระบัง	พระมหาพินิจ สุนทรโร	ศรีบุญเรือง
11	ศรีพฤฒา	พระมหาเด่นศักดิ์ สุขุมมาโล	เทพลีลา
12	มัธยมวัดบึงทองกลาง	พระมหากำพล สุนทรโร	บึงทองกลาง
13	บดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) 2	พระครูสมุห์พรเทพ ภาวธมโม	บางเตย
14	มัธยมวัดหนองจอก	พระกัมปนาท วุฑฒิมโม	หนองจอก
15	สุขุมวิทอุปถัมภ์	พระครูอุดมจารุวรรณ	บำเพ็ญเหนือ
16	บางกะปิ	พระมหาสุพัฒน์ สุภทโท	ศรีบุญเรือง
17	บ้านบางกะปิ	พระชัย วรชโย	ศรีบุญเรือง
18	สาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง	พระมหาชะลอ สุสิขิโต	เทพลีลา
19	อุดมศึกษา	พระเชวง สุขมงคล	พระราม 9
20	วัดอุทัยธาราม	พระครูใบฎีกาสุวรรณชัย	ใหม่ช่องลม

2. การเข้าสู่พื้นที่

การเข้าสู่พื้นที่เป็นขั้นตอนที่สำคัญ และเป็นหลักประกันว่าผู้วิจัยจะได้รับข้อมูลที่เป็นจริง ในการวิจัยนี้ผู้วิจัยทำความเข้าใจกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดความสัมพันธที่ดีกับผู้ให้ข้อมูลโดยก่อนที่ผู้วิจัยจะเข้าสู่พื้นที่ศึกษาผู้วิจัยได้สร้างแนวคำถามเพื่อเป็นแนวทางในการสัมภาษณ์ ซึ่งเป็นวิธีการเก็บข้อมูลสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ แนวคำถามดังกล่าวพัฒนาขึ้นจากวัตถุประสงค์ ปัญหาและกรอบแนวคิดในการวิจัยมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด หลังจากนั้นนำไปทดลองใช้กับครูสอนพระปริยัติธรรม สำนักเรียนวัดเทพลีลาซึ่งคุณลักษณะคล้ายกับผู้ให้ข้อมูลหลักซึ่งอยู่นอกพื้นที่การวิจัย ทั้งนี้เพื่อเป็นการตรวจสอบว่าแนวคำถามที่สร้างขึ้นได้ให้ข้อมูลตรงตามวัตถุประสงค์

หรือไม่ แล้วนำผลจากการทดลองดังกล่าวไปปรับปรุงแนวคำถามและการสัมภาษณ์ของผู้วิจัยเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมชัดเจนและตรงตามวัตถุประสงค์ของแนวคำถามแต่ละประเด็น

ขั้นต่อไป คือ การประสานงานกับผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน และพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาที่จะทำวิจัยเพื่อแนะนำตัวและชี้แจงวัตถุประสงค์และแนวทางของการวิจัย ทั้งนี้เพื่อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้ทราบถึงการเข้าไปเก็บข้อมูลในพื้นที่ และได้ให้ความอนุเคราะห์ในการทำวิจัยและเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนในการเก็บข้อมูลอีกด้วย

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ประกอบด้วย

3.1 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเป็นแบบคำถามที่ผู้วิจัยได้เตรียมคำถามไว้ล่วงหน้าก่อนวันลงสู่พื้นที่การวิจัย โดยมีกระบวนการหาคุณภาพของแบบสัมภาษณ์ ดังนี้

3.1.1 ศึกษาหาข้อมูลเพื่อสร้างแบบสัมภาษณ์การปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน และสอบถามผู้มีความชำนาญในการเขียนแบบสัมภาษณ์เพื่อมาปรับตั้งคำถามของแบบสัมภาษณ์

3.1.2 นำแบบสัมภาษณ์ที่ได้เสนออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์เพื่อพิจารณาแก้ไขหาข้อบกพร่องและครอบคลุมขอบเขตเนื้อหา นิยามศัพท์เฉพาะ พร้อมทั้งสำนวนของภาษาที่ใช้ในแบบสัมภาษณ์

3.1.3 นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นหาคุณภาพของแบบสัมภาษณ์โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน

3.1.4 นำแบบสัมภาษณ์ที่ได้รับการตรวจแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับพระสอนปริยัติธรรมสำนักเรียนวัดเทพศิลาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 10 รูป

3.1.5 นำแบบสัมภาษณ์ที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้วไปใช้เพื่อการวิจัยเป็นลำดับต่อไป

3.2 เทปบันทึกเสียง

3.3 การบันทึก

การจดบันทึกข้อมูล (notetaking) ผู้วิจัยทำการบันทึกเป็น 2 ชนิด คือ

1. บันทึกย่อโดยผู้วิจัยจดบันทึกขณะที่เก็บข้อมูลอยู่ จดเฉพาะถ้อยคำสำคัญ
2. บันทึกฉบับสมบูรณ์ โดยผู้วิจัยนำบันทึกย่อมาเรียบเรียงใหม่เป็นบันทึกฉบับสมบูรณ์

สมบูรณ์

3.4 ตัวผู้ทำวิจัยเอง ตัวผู้วิจัยเป็นเครื่องมือในการวิจัย ผู้วิจัยเป็นผู้เข้าไปสัมผัสกับพื้นที่ในการทำวิจัยจึงสามารถสังเกตพฤติกรรม เจียหูฟัง และหาข้อมูลเชิงประจักษ์

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ปรึกษา ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ถึงระเบียบวิธีวิจัยเพื่อให้การเก็บข้อมูลมีประสิทธิภาพ นอกจากนั้นยังได้รับความอนุเคราะห์จากผู้บริหารสถานศึกษาที่เข้าไปเก็บรวบรวมข้อมูลด้วย

เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการเป็นวิธีในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีแนวคำถามที่สร้างและพัฒนาขึ้นจากวัตถุประสงค์ของการวิจัย ปัญหาการวิจัย กรอบแนวคิดในการวิจัย และนำไปใช้กับผู้ที่อยู่นอกเหนือพื้นที่ของการวิจัย ทั้งนี้เพื่อตรวจสอบว่าแนวคำถามที่สร้างขึ้นนั้นมีข้อมูลตรงตามวัตถุประสงค์หรือไม่

ในขั้นของการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยทำหน้าที่เป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง และทำการเลือกเวลาสถานที่สัมภาษณ์โดยผู้วิจัยเลือกห้องประชุมสำนักงานเลขาธิการวัดเทพศิลาเป็นสถานที่สัมภาษณ์ตามความสะดวกของพระสอนศีลธรรมโดยสถานที่สัมภาษณ์ไม่มีกลุ่มอ้างอิงใดๆ ที่มีอิทธิพลต่อการให้ข้อมูล ส่วนเวลาในการสัมภาษณ์ จะเลือกเวลาช่วงบ่ายที่ผู้ให้ข้อมูลหลักรู้สึกผ่อนคลายและไม่มีภาระในการประกอบธุระใดๆ ซึ่งในการสัมภาษณ์ผู้วิจัยใช้เครื่องบันทึกเสียงช่วยในการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์โดยชี้แจงและขอความยินยอมจากผู้ให้ข้อมูลหลักทุกครั้ง

5. การตรวจสอบข้อมูล

การตรวจสอบข้อมูลเริ่มขึ้นเมื่อการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักรายแรกสิ้นสุดลง ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น โดยการนำเทปบันทึกเสียงการสัมภาษณ์มาถอดแบบคำต่อคำ อ่านอย่างวิเคราะห์เพื่อสร้างมโนทัศน์จากข้อมูลที่ได้อ่าน และจัดหมวดหมู่ของข้อมูล สร้างเป็นสมมติฐานชั่วคราว จากนั้นผู้วิจัยจะสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักรายต่อไปที่คาดว่าจะให้ข้อมูลที่แตกต่างไปจากมิติและคุณสมบัติของข้อมูลที่พบจากการสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลจะดำเนินไปในลักษณะดังกล่าวข้างต้น จนกว่าจะไม่พบการให้คำอธิบายที่เพิ่มขึ้น หรือแตกต่างจากข้อมูลที่มีอยู่จึงยุติการสัมภาษณ์

การตรวจสอบข้อมูลในขั้นนี้ ใช้เทคนิคการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (triangulation) คือ การเปลี่ยนบุคคลที่จะให้ข้อมูลซึ่งจะพิจารณาว่าเมื่อผู้ให้ข้อมูลเปลี่ยนไปข้อมูลจะเหมือนเดิมหรือไม่ (องอาจ นัยพัฒน์. 2551: 347)

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยอาศัยหลักการกว้างๆ สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. การตรวจสอบข้อมูล

การตรวจสอบข้อมูลเพื่อให้มั่นใจในความเชื่อถือของข้อมูลว่ามีครบถ้วนหรือไม่ และประเมินคุณภาพของข้อมูลว่าอยู่ในระดับที่น่ามาวิเคราะห์และสามารถตอบปัญหาการวิจัยได้เพียงใด หลังจากนั้นทำการตรวจสอบข้อมูลด้วยการใช้เทคนิคการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า

(triangulation) คือ การเปลี่ยนบุคคลที่จะให้ข้อมูลซึ่งจะพิจารณาว่าเมื่อผู้ให้ข้อมูลเปลี่ยนไปข้อมูลจะเหมือนเดิมหรือไม่

2. การจดบันทึกและการทำดัชนีข้อมูล

การจดบันทึกข้อมูล (notetaking) ผู้วิจัยจดข้อมูลเพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการวิเคราะห์โดยการบันทึกข้อมูลย่อขณะเก็บข้อมูลอยู่และเรียบเรียงใหม่เป็นฉบับสมบูรณ์ในภายหลัง ซึ่งจะแยกเป็นสัดส่วนกันระหว่างข้อมูลกับความเห็นของตัวผู้วิจัย (องอาจ นัยพัฒน. 2551. 228) หลังจากนั้นได้ทำดัชนีข้อมูล (Indexing) เพื่อจัดหมวดหมู่ข้อมูลและให้เกิดความสะดวกแก่ผู้วิจัยเมื่อต้องการนำข้อมูลมาใช้ในการวิเคราะห์

3. การทำข้อสรุปข้อมูลชั่วคราวและการกำจัดข้อมูล (memoing and data reduction)

การทำข้อสรุปชั่วคราวเป็นการนำความคิดของผู้วิจัยมาประมวลผลซึ่งได้จากการทำดัชนีข้อมูลและเชื่อมดัชนีด้วยการเชื่อมโยงดัชนีนั้นเข้าด้วยกันแล้วลงมือเขียนประโยคหรือข้อความเชิงแนวคิดทฤษฎี

4. การสร้างบทสรุปและการพิสูจน์บทสรุป (drawing and verifying conclusion)

ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยนำข้อสรุปย่อยๆ มาเชื่อมโยงเพื่อให้เป็นบทสรุปซึ่งจะตอบปัญหาการวิจัย โดยการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของข้อสรุปย่อยๆ เข้าด้วยกันจะกระทำอย่างเป็นระบบและปราณีต และข้อความนี้จะป็นข้อค้นพบและเป็นข้อสรุปของการวิจัย โดยดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. การอ่านทบทวนข้อมูลปฐมภูมิที่อยู่ในรูปข้อความทางภาษาเพื่อจับใจความโดยรวมก่อนเริ่มต้นดำเนินการกิจกรรมการวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนต่อไป

2. การสร้างข้อสรุปแนวคิดในข้อมูล พิจารณาหน่วยข้อมูลในแต่ละส่วนที่ทำการแบ่งแยกไว้แล้วในขั้นตอนแรก พร้อมทั้งตั้งคำถามกับตัวเองเกี่ยวกับข้อมูลย่อส่วนนั้นว่า “เกี่ยวข้องกับเรื่องอะไร” “เกิดขึ้นที่ไหน” และ “เมื่อไร” มีพฤติกรรมหรือการกระทำอย่างไรกับใคร” หรือทำอย่างไรนั้นทำไม หรือเพราะอะไร

3. การเปรียบเทียบหัวข้อสรุปแนวคิดในข้อมูลเพื่อตรวจดูการซ้ำหรือการทับซ้อนกิจกรรมในขั้นตอนนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อตรวจสอบดูว่าข้อสรุปแนวคิดที่ซ้ำกัน หรือมีความหมายทับซ้อนกันหรือไม่

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์พระสอนศีลธรรมจำนวน 20 รูป ครูพี่เลี้ยงจำนวน 10 คน และนักเรียนจำนวน 10 คน โดยผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูล และเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปแบบพรรณาคความเชิงเนื้อหา โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ลักษณะทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล

ตอนที่ 2 การปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านเนื้อหาหลักสูตร ด้านการเรียนการสอน ด้านสื่อและวัสดุ อุปกรณ์ และด้านการวัดผลและการประเมินผล

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

ตอนที่ 1 ลักษณะทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล

ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยประกอบด้วยพระสอนศีลธรรมที่ลงทะเบียนไว้ที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและปฏิบัติงานสอนในโรงเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานครเขต 2 จำนวน 20 รูป ครูผู้เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมจำนวน 10 คน และนักเรียนในโรงเรียนที่พระสอนศีลธรรมเข้าไปปฏิบัติงานจำนวน 10 คน รวมผู้ให้ข้อมูลจำนวนทั้งสิ้น 40 รูป/คน

ตาราง 7 แสดงจำนวนกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย

ลำดับ	กลุ่มผู้ให้ข้อมูล	จำนวน (คน)
1.	พระสอนศีลธรรม	20
2.	ครูพี่เลี้ยง	10
3.	นักเรียน	10

ตอนที่ 2 การปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านเนื้อหาหลักสูตร ด้านการเรียนการสอน ด้านสื่อและวัสดุ อุปกรณ์ และด้านการวัดผลและการประเมินผล ได้แก่

1. ด้านเนื้อหาหลักสูตร

การวิเคราะห์เนื้อหาจากการสัมภาษณ์ด้านเนื้อหาหลักสูตรสามารถสรุปในแต่ละประเด็น ดังนี้

พระสอนศีลธรรมจำนวนมาก (17 รูปใน 20 รูป) มีความเข้าใจในมาตรฐานการเรียนรู้ตาม หลักสูตรของสถานศึกษาที่มีความสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยพระ สอนศีลธรรมได้กล่าวว่า “ตอนที่เข้าไปสอนหนังสือครั้งแรกๆ ครูบอกว่าปีนี้โรงเรียนได้ใช้หลักสูตร ใหม่และได้ถวายหนังสือหลักสูตรสถานศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายจำนวน 1 เล่มแล้วอธิบายถึงคำอธิบายรายวิชา/ตัวชี้วัดสาระพื้นฐานให้ฟังก่อนเริ่มสอนในคาบแรก ” สอดคล้อง กับครูพี่เลี้ยงที่เห็นว่าพระสอนศีลธรรมมีความรู้ความเข้าใจเรื่องหลักสูตรสถานศึกษาที่มีความ สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครูพี่เลี้ยงมีความเห็นว่า “ครูพี่เลี้ยงได้ ถวายหนังสือหลักสูตรกับพระสอนศีลธรรม 1 เล่มและได้แนะนำให้ท่านได้ทราบในตัวชี้วัด/มาตรฐาน การเรียนรู้ของสถานศึกษา ”

ในประเด็นของการมีส่วนร่วมในการร่างหรือเขียนหลักสูตรสถานศึกษานั้นพระสอน ศีลธรรมทุกรูป (20 รูป) ขาดโอกาสในการมีส่วนร่วมกับโรงเรียนเพื่อร่างและเขียนหลักสูตรกับ สถานศึกษาดังคำพูดของพระรูปหนึ่งว่า “โรงเรียนไปจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษากันแต่ไม่ได้ให้ พระได้เข้าร่วมร่างหลักสูตรเลย แต่พระต้องสอนตามหลักสูตรที่โรงเรียนเขียนขึ้นทำให้พระที่สอนมี ความเข้าใจในหลักสูตรไม่ลึกซึ้ง ”

ในส่วนของการใช้หลักสูตรของโรงเรียนที่มีความสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐานนั้นพระสอนศีลธรรมจำนวนมาก (17 รูปใน 20 รูป) ได้ใช้หลักสูตรของ สถานศึกษาที่มีความสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานมากำหนดเนื้อหาสาระ เพื่อช่วยในการเรียนการสอนดังคำพูดของพระสอนศีลธรรมรูปหนึ่งว่า “ก่อนผมทำการสอนหนังสือ ครูพี่เลี้ยงแจ้งให้ทราบว่าให้สอนในระดับชั้นไหนแล้วผมตรวจสอบสาระการเรียนรู้และตัวชี้วัดจาก หลักสูตรแล้วจึงกำหนดเนื้อหาของบทเรียนจากคำอธิบายรายวิชาพระพุทธศาสนาตามที่ครูได้ แนะนำมา ” ซึ่งมีความสอดคล้องกับครูพี่เลี้ยงที่เห็นว่าพระสอนศีลธรรมใช้หลักสูตรของสถานศึกษา ที่มีความสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานมากำหนดเนื้อหาสาระเพื่อช่วยในการ เรียนการสอนโดยครูพี่เลี้ยงท่านหนึ่งกล่าวว่า “ครูพี่เลี้ยงได้แนะนำให้พระสอนศีลธรรมกำหนด เนื้อหาของบทเรียนโดยพิจารณาจากคำอธิบายรายวิชาซึ่งตรงตามตัวชี้วัดในหลักสูตร ” และสอดคล้องกับนักเรียนเห็นว่าพระสอนศีลธรรมกำหนดเนื้อหาของบทเรียน ทำการสอนตาม คำอธิบายรายวิชาที่ตรงตามตัวชี้วัดและมีความเชื่อมโยงกับมาตรฐานการศึกษาที่แจ้งให้ผู้เรียน

ทราบโดยนักเรียนคนหนึ่งกล่าวไว้ว่า “ พระอาจารย์ชี้แจงเนื้อหาที่สอนตามคำอธิบายรายวิชาตรงกับตัวชีวิตและมาตรฐานการเรียนรู้ในคู่มือ ”

2. ด้านการเรียนการสอน

การวิเคราะห์เนื้อหาจากการสัมภาษณ์ด้านการเรียนการสอนสามารถสรุปในแต่ละประเด็นดังนี้

การดำเนินการเรียนการสอนพระสอนศีลธรรมจำนวนมาก (18 รูปใน 20 รูป) ทำการสอนหลายวิธีได้แก่ การสนทนา การบรรยายหน้าชั้นเรียนประกอบสื่อการเรียนการสอน การทำกิจกรรมกลุ่ม หรือแม้กระทั่งการเล่านิทาน เทคนิคการสอนดังกล่าวสร้างความสนใจแก่ผู้เรียนในชั้นเรียน และเกิดความสุขสนทนต่อการเรียนอย่างยิ่งดังคำกล่าวของพระสอนศีลธรรมรูปหนึ่งกล่าวว่า “ ในการทำการสอนได้ใช้วิธีการสอนหลายอย่าง เช่น การบรรยาย การเล่านิทานประกอบบทเรียน บางครั้งก็ให้นักเรียนได้ทำงานกลุ่ม ” ซึ่งมีความสอดคล้องกับครูพี่เลี้ยงที่เห็นว่าพระสอนศีลธรรมดำเนินการเรียนการสอนในชั้นเรียนได้ดีใช้เทคนิควิธีที่หลากหลายรูปแบบเหมาะสมกับนักเรียนโดยครูพี่เลี้ยงคนหนึ่งกล่าวว่า “ พระอาจารย์ท่านสอนหนังสือได้ดีมีเรื่องเล่า คำกลอนหรือนิทานเล่าให้นักเรียนฟังบ่อยๆ จนเป็นที่ชื่นชอบแก่นักเรียน ” และมีความสอดคล้องกับนักเรียนเห็นว่าพระสอนศีลธรรมดำเนินการเรียนการสอนในชั้นเรียนได้ดีใช้เทคนิควิธีที่หลากหลายดังคำพูดของนักเรียนคนหนึ่งว่า “ พระอาจารย์สอนหนังสือได้ดี สนุกกับการเรียนและพระอาจารย์ใจดี ”

การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับผู้เรียนและชุมชนนั้นพระสอนศีลธรรมจำนวนค่อนข้างน้อย (6 รูปใน 20 รูป) ได้ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียนได้ทำเป็นการบ้านหรือทบทวนเนื้อหาของบทเรียนหลังจากเรียนจากเนื้อหาบทเรียนผ่านไปด้วยการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้แบบเป็นแบบฝึกหัดที่ให้ผู้เรียนอ่านแล้วเลือกใส่เครื่องหมายถูกหรือผิดตามดุลยพินิจของผู้เรียน การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้แบบจับคู่ การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้แบบเติมคำหรือเติมข้อความ ดังคำกล่าวของพระสอนศีลธรรมรูปหนึ่งว่า “ ได้ออกแบบฝึกหัดท้ายบทเรียนให้นักเรียนฝึกเพื่อทบทวนโดยให้นักเรียนเติมคำในช่องว่าง ”

การเรียนการสอนพระสอนศีลธรรมวิเคราะห์ให้ผู้เรียนแล้วใช้เทคนิคการสอนตามความแตกต่างระหว่างบุคคลซึ่งนักเรียนมีพื้นฐานความรู้วิชาพระพุทธศาสนาแตกต่างกันบางคนสนใจเรียนมากบางคนสนใจเรียนน้อยและในชั้นเรียนมีนักเรียนนับถือศาสนาแตกต่างกันพระสอนศีลธรรมจึงใช้วิธีการสัมภาษณ์ การทำกิจกรรมกลุ่ม การทดสอบความรู้รายบุคคล เช่น ให้นักเรียนนักเรียนกล่าวแนะนำตัว บอกชื่อ นับถือศาสนาอะไร จบชั้นประถมศึกษาจากโรงเรียนไหน เพื่อหาข้อมูลพื้นฐานความรู้จากผู้เรียน ดังคำกล่าวของพระสอนศีลธรรมว่า “ นักเรียนชั้นม.1 มีพื้นฐานความรู้ทางพระพุทธศาสนาแตกต่างกัน บางคนนับถือศาสนาพุทธ บางคนนับถือศาสนาคริสต์บางคนก็นับถือศาสนาอิสลาม ” สอดคล้องกับครูพี่เลี้ยงที่เห็นว่าพระสอนศีลธรรมวิเคราะห์ผู้เรียนและใช้เทคนิคการสอนตามความแตกต่างระหว่างบุคคลดังคำกล่าวของครูพี่เลี้ยงท่านหนึ่งว่า “ที่โรงเรียนให้นักเรียน

มุสลิมเรียนร่วมกันกับนักเรียนที่นับถือศาสนาพุทธและดูเหมือนนักเรียนมุสลิมจะตั้งใจเรียนกว่านักเรียนพุทธหลายคน.....”

ในการเรียนการสอนพระสอนศีลธรรมได้ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ด้วยการแนะนำเนื้อหาบทเรียนที่สอน เนื้อหาของบทเรียนที่สอบตลอดจนหลักเกณฑ์การให้คะแนนเพื่อให้ผู้เรียนทราบล่วงหน้า การบรรยายหน้าชั้นและให้นักเรียนได้ทำงานกลุ่มตั้งคำถามของพระสอนศีลธรรมรูปหนึ่งว่า “ ก่อนเริ่มสอนครั้งแรกได้ชี้แจงเนื้อหาที่เรียนและบอกหลักเกณฑ์การให้คะแนนในชั้นเรียนให้นักเรียนได้รับทราบ ”

ในส่วนของการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดกิจกรรมและการประเมินผลการเรียนรู้นั้นพระสอนศีลธรรมจำนวนน้อย (2 รูปใน 20 รูป) ได้ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดกิจกรรมและการประเมินผลการเรียนรู้โดยพระสอนศีลธรรมรูปหนึ่งกล่าวว่า “ เวลาในการเรียนการสอนมีน้อยจึงไม่ได้ให้นักเรียนได้ร่วมคิดกิจกรรม ”

ด้านการดำเนินเรียนการสอนพระสอนศีลธรรมจำนวนปานกลาง (12 รูปใน 20 รูป) ได้จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ลงมือทำกิจกรรมและค้นพบองค์ความรู้ใหม่ด้วยการวิเคราะห์ข่าวจากหนังสือพิมพ์ประจำวันโดยอ้างอิงหลักธรรมทางพุทธศาสนาและให้นักเรียนอภิปรายหน้าชั้นเรียนเพื่อฝึกฝนการสืบค้น การค้นคว้าอีกทั้งให้นักเรียนทำงานกลุ่มเพื่อค้นคว้าหาข้อมูลแล้วจัดนิทรรศการเรื่องวันสำคัญทางพุทธศาสนาตั้งคำพูดของพระสอนศีลธรรมว่า “ ให้นักเรียนหาข่าวอาชญากรรมแล้วนำหลักธรรมเรื่องอกุศลกรรมบรรยายประกอบภาพข่าวแล้วให้นักเรียนบรรยายให้เพื่อนฟังหน้าชั้นเรียน ” และจากคำถามของพระสอนศีลธรรมรูปอื่นว่า “ ให้นักเรียนไปถ่ายภาพและศึกษาประวัติของภาพพุทธประวัติที่ถ่ายมาส่งเป็นการบ้าน ”

ในส่วนของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ปลูกฝัง/ส่งเสริมคุณลักษณะพึงประสงค์และสมรรถนะของผู้เรียนพระสอนศีลธรรมจำนวนน้อย (2 รูปใน 20 รูป) ได้มีโอกาสจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ปลูกฝัง/ส่งเสริมคุณลักษณะพึงประสงค์และสมรรถนะของผู้เรียนตั้งคำถามของพระสอนศีลธรรมรูปหนึ่งว่า “ การจัดกิจกรรมใดๆ จะไม่มีความสะดวกเพราะต้องขออนุญาตจากครูที่เลี้ยงก่อนเสมอ ”

การดำเนินการสอนของพระสอนศีลธรรมทุกรูปเป็นการสอนวิชาพระพุทธศาสนาจึงเป็นการดำเนินการเรียนการสอนที่สมบูรณ์ด้วยหลักธรรมคำสอนที่ให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรมในการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนตลอดเวลา รวมถึงการปฏิบัติกิจกรรมควบคู่กันโดยพระสอนศีลธรรมให้ผู้เรียนได้สวดมนต์ไหว้พระในห้องเรียนตั้งคำถามของพระสอนศีลธรรมรูปหนึ่งว่า “ ...ทุกครั้งที่เริ่มสอนจะให้นักเรียนสวดมนต์ไหว้รัตนตรัยก่อน ” ซึ่งสอดคล้องกับคำถามของพระสอนศีลธรรมรูปอื่นว่า “ก่อนเริ่มเรียนและหลังเลิกเรียนจะให้นักเรียนกล่าวคำบูชาพระรัตนตรัยด้วย ”

ในส่วนของการจัดทำโครงการ/กิจกรรมที่ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมให้แก่ผู้เรียนพระสอนศีลธรรมจำนวนน้อย (3 รูปใน 20 รูป) ได้จัดทำโครงการ/กิจกรรมที่ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้แก่ผู้เรียนตั้งคำถามของพระสอนศีลธรรมว่า “ การจัดกิจกรรมต่างๆในโรงเรียนไม่ค่อยอำนวยความสะดวก เพราะ

เวลาสอนมีน้อย แล้วต้องขอความเห็นชอบจากครูที่เลี้ยงด้วย ซึ่งโดยลำพังพระองค์เองคงจัดกิจกรรมได้ยาก ”

การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านการดูแลตนเอง มีทักษะในการเรียนเรียนรู้ การทำงาน การอยู่ร่วมกันในสังคมและรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงนั้นพระสอนศีลธรรมจำนวนน้อย (1 รูปใน 20 รูป) ได้จัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านการดูแลตนเอง มีทักษะในการเรียนเรียนรู้ การทำงาน การอยู่ร่วมกันในสังคมและรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวของพระสอนศีลธรรม รูปหนึ่งว่า “ พระไม่ได้จัดกิจกรรมแบบนี้ซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับวิชาพระพุทธศาสนาเท่าไรหรอก ”

ด้านการสอดแทรกความเป็นประชาธิปไตย ความภูมิใจในความเป็นไทยให้แก่ผู้เรียนในการจัดการเรียนรู้พระสอนศีลธรรมจำนวนน้อย (1 รูปใน 20 รูป) ดำเนินการเรียนการสอนโดยได้สอดแทรกความเป็นประชาธิปไตย ความภูมิใจในความเป็นไทยให้แก่ผู้เรียนในการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา ดังคำกล่าวของพระสอนศีลธรรมรูปหนึ่งว่า “ เนื้อหาการเรียนรู้เกี่ยวกับประชาธิปไตย ความรักชาติจะอยู่ในวิชาสังคมศึกษาจึงไม่ได้สอนในเรื่องนี้ในชั้นเรียน ”

3. ด้านสื่อและวัสดุ อุปกรณ์

การวิเคราะห์เนื้อหาจากการสัมภาษณ์ด้านสื่อและวัสดุ อุปกรณ์สามารถสรุปในแต่ละประเด็น ดังนี้

พระสอนศีลธรรมทุกรูป (20 รูปใน 20 รูป) ใช้สื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ ตำรา แบบเรียนของนักเรียนในชั้นเรียน รูปภาพพุทธประวัติ เป็นสื่อการเรียนการสอนดังกล่าวของพระสอนศีลธรรมรูปหนึ่งว่า “ผมตัดข่าวอาชญากรรมจากหนังสือพิมพ์ไปอธิบายหลักธรรมเรื่อง จริต 3” สอดคล้องกับครูที่เลี้ยงที่เห็นว่าพระสอนศีลธรรมใช้สื่อประเภทสิ่งพิมพ์ ได้แก่ รูปภาพพุทธประวัติ ภาพข่าวจากหนังสือพิมพ์ ประกอบการบรรยายให้ผู้เรียนในชั้นเรียนได้เข้าใจในเนื้อหามากยิ่งขึ้นซึ่งพระสอนศีลธรรมจะนำภาพติดลงในแผ่นฟิวเจอร์บอร์ดใช้ประกอบการบรรยาย และสอดคล้องกับนักเรียนที่เห็นว่าพระสอนศีลธรรมใช้สื่อประเภทสิ่งพิมพ์ ได้แก่ รูปภาพพุทธประวัติ ภาพข่าวจากหนังสือพิมพ์ บรรยายประกอบการเรียนการสอนของบทเรียน

สื่อการเรียนการสอนที่พระสอนศีลธรรมจำนวนปานกลาง (11 รูปใน 20 รูป) ได้ใช้ได้แก่ สื่อประเภทวัสดุ ประกอบด้วย โต๊ะหมู่บูชา พระพุทธรูป แจกัน เชิงเทียน ตาลปัตร ที่มีอยู่ในห้องจริยธรรมหรือห้องพระพุทธศาสนาของโรงเรียนประกอบการเรียนการสอนเรื่องศาสนพิธีของบทเรียนดังกล่าวของพระสอนศีลธรรมรูปหนึ่งว่า “ผมใช้ชุดโต๊ะหมู่ที่อยู่ในห้องจริยศึกษา ประกอบการอธิบายเรื่องศาสนพิธี” สอดคล้องกับครูที่เลี้ยงที่เห็นว่าพระสอนศีลธรรมใช้รูปภาพ ชุดสังฆทาน ธรรมสาและอุปกรณ์เกี่ยวกับศาสนพิธีที่มีอยู่ในห้องจริยศึกษาเป็นสื่อประกอบการเรียนการสอนในชั้นเรียน และสอดคล้องกับนักเรียน เห็นว่าพระสอนศีลธรรมใช้สื่อการสอนจากอุปกรณ์ที่มีอยู่ในห้องเรียนประกอบการเรียนการสอน เช่น ภาพเขียนฝาผนัง ชุดสังฆทาน

พระสอนศีลธรรมจำนวนน้อย (4 รูปใน 20 รูป) ใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อประกอบการเรียนการสอนของนักเรียนในชั้นเรียน ได้แก่ ใช้ เครื่องเล่นวีดีโอ เพาเวอร์พอยต์ เครื่องฉายโปรเจ็คเตอร์ ประกอบการบรรยายตามเนื้อหาของบทเรียนและสอดคล้องกับครูพี่เลี้ยงเห็นว่าพระสอนศีลธรรมจำนวนน้อย (2 คนใน 10 คน) ใช้สื่อเทคโนโลยีประกอบด้วยสื่อการสอนเพาเวอร์พอยต์และเครื่องฉายโปรเจ็คเตอร์ เครื่องเล่นวีดีโอให้ผู้เรียนได้ดูประกอบบรรยายประกอบการเรียนการสอนดังกล่าวของครูพี่เลี้ยงว่า “ พระสอนศีลธรรมในปัจจุบันเป็นพระที่ทันสมัยมีประสบการณ์เท่าทันเทคโนโลยียุคใหม่จึงสามารถสร้างสื่อและใช้สื่อสอนได้เหมาะสมกับนักเรียน”

ส่วนการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเป็นสื่อเพื่อการเรียนการสอน พระสอนศีลธรรมจำนวนน้อย (3 รูปใน 20 รูป) ได้ให้นักเรียนศึกษาหาความรู้นอกโรงเรียนด้วยการศึกษาประวัติของวัด ศึกษาภาพถ่ายฝาผนังของพระอุโบสถรวมถึงการบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมจากวัดในชุมชนใกล้โรงเรียนดังกล่าวของพระสอนศีลธรรมรูปหนึ่งว่า “ ส่งการบ้านให้นักเรียนทำงานกลุ่มโดยการศึกษประวัติของวัดเพื่อเป็นคะแนนเก็บของนักเรียนด้วย.....” สอดคล้องกับนักเรียนเห็นว่าพระสอนศีลธรรมไม่ได้ใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเป็นสื่อเพื่อการเรียนการสอน โดยนักเรียนคนหนึ่งกล่าวว่า “ได้ไปถวายสังฆทาน เวียนเทียนที่วัดส่วนตัวกับเพื่อนๆ ฉายาติ หรือผู้ปกครองแต่ไม่เคยได้ไปกับครูหรือพระสอนศีลธรรม”

ในการใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีหลากหลายเหมาะสมกับเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้นั้นพระสอนศีลธรรมจำนวนน้อย (3 รูปใน 20 รูป) ได้ดำเนินการสอนโดยใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีหลากหลายเหมาะสมกับเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ต่อผู้เรียนในชั้นเรียน ดังคำกล่าวของพระสอนศีลธรรมรูปหนึ่งว่า “ พระจะขาดความรู้ในการสร้างและใช้คอมพิวเตอร์สมัยใหม่ ”

4. ด้านการวัดผลและการประเมินผล

การวิเคราะห์เนื้อหาจากการสัมภาษณ์ด้านการวัดผลและการประเมินผลสามารถสรุปในแต่ละประเด็น ดังนี้

ประเด็นวิธีการในการวัดผลและการประเมินผลพระสอนศีลธรรมจำนวนค่อนข้างมาก (13 รูปใน 20 รูป) ใช้การวัดผลและประเมินผลผู้เรียนด้วยการทดสอบด้านความรู้ของผู้เรียนตามเนื้อหาบทเรียนตรงตามมาตรฐานและตัวชี้วัดของหลักสูตรด้วยการใช้แบบทดสอบซึ่งเป็นลักษณะข้อสอบเป็นเครื่องมือสำหรับการวัดผลและประเมินผลผู้เรียนโดยพระสอนศีลธรรมรูปหนึ่งกล่าวว่า “ผมใช้ข้อสอบแบบ 4 ตัวเลือกทดสอบความรู้ของนักเรียนร่วมกับครูพี่เลี้ยง” ซึ่งสอดคล้องกับครูพี่เลี้ยงส่วนใหญ่มีความเห็นว่าพระสอนศีลธรรมวัดผลและประเมินผลด้วยการใช้แบบทดสอบเป็นเครื่องมือทดสอบผู้เรียนตามเนื้อหาของบทเรียนตรงตามมาตรฐานและตัวชี้วัดของหลักสูตรดังกล่าวของครูพี่เลี้ยงคนหนึ่งว่า “ พระสอนศีลธรรมมีส่วนร่วมในการวัดผลและประเมินผลในการออกข้อสอบและกำหนดสัดส่วนของคะแนน ” ซึ่งตรงกับความคิดเห็นของนักเรียนส่วนมากที่มีความเห็นว่า

พระสอนศีลธรรมทำการวัดผลและประเมินผลการเรียนของนักเรียนด้วยแบบทดสอบความรู้คือ ข้อสอบสอดคล้องกับมาตรฐานและตัวชี้วัดของหลักสูตร

พระสอนศีลธรรมจำนวนปานกลาง (9 รูปใน 20 รูป) ได้ใช้การวัดผลและประเมินผล ผู้เรียนด้านทักษะด้วยการสังเกตพฤติกรรมการแสดงออกของผู้เรียนหน้าชั้นเรียนด้วยแบบวัด ความสามารถจริงเป็นเครื่องมือดังกล่าวของพระสอนศีลธรรมรูปหนึ่งว่า “...สั่งให้นักเรียนฝึกหัด ท่องคำอาราธนาต่างๆ มาจากบ้านและทดสอบรายบุคคลหน้าชั้นเรียนเพื่อทดสอบเก็บคะแนน ”

พระสอนศีลธรรมจำนวนน้อย (3 รูปใน 20 รูป) ได้ใช้วิธีการและเครื่องมือต่างๆ ในการ วัดผลและประเมินผลผู้เรียนตามเนื้อของการเรียนรู้ในบทเรียน ดังคำกล่าวของพระสอนศีลธรรมว่า “โรงเรียนไม่ได้ให้พระได้ออกข้อสอบของผู้เรียนโดยครูจะออกข้อสอบเอง”

ในประเด็นการสร้างและนำเครื่องมือวัดผลและการประเมินผลไปใช้อย่างถูกต้องเหมาะสม พระสอนศีลธรรมจำนวนค่อนข้างมาก (13 รูปใน 20 รูป) มีความเห็นว่าได้สร้างและนำเครื่องมือ วัดผลและการประเมินผลไปใช้อย่างถูกต้องเหมาะสมตรงกับตัวชี้วัดและหลักสูตรการเรียนรู้อย่าง สถานศึกษาโดยพระสอนศีลธรรมรูปหนึ่งกล่าวว่า “ปกติก็ออกข้อสอบตรงตามเนื้อหาและตัวชี้วัด ของหลักสูตรตามที่ครูพี่เลี้ยงบอกมานะ ” และสอดคล้องกับครูพี่เลี้ยงคนหนึ่งได้กล่าวว่า “พระสอน ศีลธรรมเป็นครูช่วยสอนวิชาพระพุทธศาสนาท่านมีภาระเยอะจึงไม่ได้ให้ท่านช่วยออกข้อสอบให้....” และพระสอนศีลธรรมจำนวนน้อย (3 รูปใน 20 รูป) ได้สร้างและนำเครื่องมือวัดผลและการ ประเมินผลไปใช้อย่างถูกต้องเหมาะสมซึ่งพระสอนศีลธรรมรูปหนึ่งกล่าวว่า “ผมไม่ได้สร้างเครื่องมือ ในการวัดผลการเรียนรู้อย่างนักเรียนเลยซึ่งปกติ ครูพี่เลี้ยงจะทำหน้าที่นี้เองครับ ”

ประเด็นของการออกแบบวิธีการวัดและการประเมินผลหลากหลายเหมาะสมกับเนื้อหาและ กิจกรรมการเรียนรู้พระสอนศีลธรรมจำนวนน้อย (1 รูปใน 20 รูป) ได้ออกแบบวิธีการวัดและการ ประเมินผลหลากหลายเหมาะสมกับเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนดังคำกล่าวของพระ สอนศีลธรรมรูปหนึ่งว่า “โรงเรียนเรียนจะรับผิดชอบในการออกข้อสอบให้ พระจะทำหน้าที่เพียงแค่ การสอนเท่านั้นเอง ” ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของนักเรียนคนหนึ่งว่า “พระสอนศีลธรรมไม่ได้ วัดผลและประเมินผลการเรียนของผู้เรียนเลย ”

ในประเด็นการวัดผลและประเมินผลผู้เรียนตามสภาพจริงพระสอนศีลธรรมจำนวน ค่อนข้างมาก (13 รูป ใน 20 รูป) ได้วัดผลและประเมินผลผู้เรียนตามสภาพจริงด้วยการทดสอบ ความรู้ของผู้เรียนตามเนื้อหาบทเรียนตรงตามมาตรฐานและตัวชี้วัดของหลักสูตรด้วยแบบทดสอบ กากบาท 4 ตัวเลือกและการสังเกตพฤติกรรมแสดงออกของผู้เรียนหน้าชั้นเรียนด้วยแบบวัด ความสามารถดังคำกล่าวของพระสอนศีลธรรมรูปหนึ่งว่า “...สั่งให้นักเรียนฝึกหัดท่องคำอาราธนา ต่างๆ มาจากบ้านและทดสอบรายบุคคลหน้าชั้นเรียนเพื่อทดสอบเก็บคะแนน ”

ประเด็นการประเมินผลการนำกิจกรรมไปใช้ในชีวิตประจำวันของผู้เรียนด้วยการสังเกต การสัมภาษณ์ พระสอนศีลธรรมทุกรูปประเมินผลด้วยการสังเกตพฤติกรรมเห็นว่าผู้เรียนให้ความ เคารพด้วยการกราบไหว้พระสอนศีลธรรมและครูผู้สอนในโรงเรียนเป็นอย่างดีและเห็นว่านักเรียนที่

ได้เรียนวิชาพระพุทธศาสนากับพระสอนศีลธรรมมีพฤติกรรมการแสดงออกที่สุขุม สงบ เรียบร้อยไม่ก้าวร้าว พุดจาสุภาพ

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

1. ด้านเนื้อหาหลักสูตร

การวิเคราะห์ปัญหาการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมมีสาระสำคัญสามารถสรุปได้ดังนี้

พระสอนศีลธรรมที่ปฏิบัติงานในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2 เมื่อเข้าไปปฏิบัติงานในโรงเรียนพระสอนศีลธรรมทุกรูป (20 รูปใน 20) ขาดโอกาสในการมีส่วนร่วมกับโรงเรียนเพื่อร่างและเขียนหลักสูตรสถานศึกษากับโรงเรียนที่เข้าไปปฏิบัติงานโดยพระสอนศีลธรรมรูปหนึ่งกล่าวว่า “ โรงเรียนไปจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษากันแต่ไม่ได้ให้พระได้เข้าร่วมร่างหลักสูตรเลย แต่พระต้องสอนตามหลักสูตรที่โรงเรียนเขียนขึ้นทำให้พระที่สอนไม่มีโอกาสให้ข้อมูลที่น่าจะทำให้เกิดประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับผู้เรียนมากยิ่งขึ้น ”

ในส่วนของความรู้ความเข้าใจในหลักสูตรสถานศึกษาที่มีความสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานนั้นพระสอนศีลธรรมจำนวนน้อย (3 รูปใน 20 รูป) มีความรู้ความเข้าใจในหลักสูตรสถานศึกษาที่มีความสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานแต่พระสอนศีลธรรมในจำนวนดังกล่าวได้รับความช่วยเหลือจากครูพี่เลี้ยงคอยให้คำแนะนำก่อนทำการสอนดังกล่าวของพระสอนศีลธรรมรูปหนึ่งว่า “ ตอนที่เข้าไปสอนหนังสือในโรงเรียนไม่มีความรู้เรื่องมาตรฐานการเรียนรู้และหลักสูตรของสถานศึกษาเลย แต่ครูพี่เลี้ยงนำหนังสือประกอบการสอนมาถวายแล้วกำหนดให้สอนตามเนื้อหาที่กำหนดให้เท่านั้น แต่มีความเข้าใจว่าบทเรียนที่กำหนดให้สอนนั้นมีความสอดคล้องเชื่อมโยงกับตัวชีวิตและมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตร ”

ส่วนของการอาศัยหลักสูตรของโรงเรียนมากำหนดเนื้อหาสาระและตัวชีวิตเพื่อช่วยสอนนั้นพระสอนศีลธรรมจำนวนน้อย (3 รูปใน 20 รูป) เกิดปัญหาการอาศัยหลักสูตรของโรงเรียนมากำหนดเนื้อหาสาระและตัวชีวิตเพื่อช่วยสอนเพราะพระสอนศีลธรรมได้รับความช่วยเหลือจากครูพี่เลี้ยงคอยถวายคำแนะนำดังกล่าวของพระสอนศีลธรรมว่า “ ครูพี่เลี้ยงได้แนะนำให้พระสอนศีลธรรมกำหนดเนื้อหาของบทเรียนโดยพิจารณาจากคำอธิบายรายวิชาซึ่งตรงตามตัวชีวิตในหลักสูตร ”

การวิเคราะห์ข้อเสนอแนะการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมสามารถสรุปได้ ดังนี้
 การแก้ไขการปฏิบัติงานในประเด็นที่พระสอนศีลธรรมขาดโอกาสในการมีส่วนร่วมร่าง
 และเขียนหลักสูตรสถานศึกษากับโรงเรียนนั้นสถานศึกษาควรโอกาสให้พระสอนศีลธรรมได้มีส่วน
 ร่วมกับโรงเรียนในการร่างและเขียนหลักสูตรสถานศึกษากับโรงเรียนด้วย หรือแม้กระทั่งการประชุม
 หลอมแผนการเรียนการสอนหรือการปรับปรุงหลักสูตรก็ควรเปิดโอกาสให้พระสอนศีลธรรมได้เข้า
 ร่วมในกิจกรรมที่เกิดขึ้นด้วยเพื่อสร้างโอกาสในการทำความเข้าใจเป้าหมายของโรงเรียนอย่าง
 ชัดเจน

ประเด็นที่พระสอนศีลธรรมเมื่อเข้าไปปฏิบัติงานในโรงเรียนไม่มีความรู้ความเข้าใจใน
 หลักสูตรสถานศึกษาที่มีความสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานนั้นหน่วยงานที่
 เกี่ยวข้องควรจัดการอบรมถวายความรู้แก่พระสอนศีลธรรมทุกรูปในเรื่องหลักสูตรแกนกลาง
 การศึกษาขั้นพื้นฐานก่อนเข้าไปปฏิบัติงานในโรงเรียนและสถานศึกษาต้องให้ความรู้ในหลักสูตรของ
 สถานศึกษาที่มีความสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานด้วยเพื่อให้พระสอน
 ศีลธรรมนั้นมีความสามารถในการกำหนดเนื้อหาสาระและตัวชี้วัดเพื่อกำหนดเนื้อหาบทเรียนเพื่อ
 การเรียนการสอนด้วย และในช่วงการปฏิบัติงานตลอดปีการศึกษาหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดการ
 อบรมเพื่อเสริมความรู้แก่พระสอนศีลธรรมเพื่อส่งเสริมให้พระสอนศีลธรรมสามารถปฏิบัติงานมี
 ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. ด้านการเรียนการสอน

การวิเคราะห์ปัญหาการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมมีสาระสำคัญสามารถสรุปได้
 ดังนี้

พระสอนศีลธรรมที่ปฏิบัติงานในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
 กรุงเทพมหานคร เขต 2 เมื่อดำเนินการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาพระสอนศีลธรรมจำนวน
 น้อย (1 รูปใน 20 รูป) สามารถดำเนินการสอนโดยสอดคล้องความเป็นประชาธิปไตยความภูมิใจใน
 ความเป็นไทยให้แก่ผู้เรียนในชั้นเรียนดังกล่าวของพระสอนศีลธรรมรูปหนึ่งว่า “เนื้อหาการเรียนรู้อัน
 เกี่ยวกับประชาธิปไตย ความรักชาติจะอยู่ในวิชาสังคมศึกษาจึงไม่ได้สอนในเรื่องนี้ในชั้นเรียน ”

ส่วนการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านการดูแลตนเองมีทักษะในการเรียนเรียนรู้
 การทำงานการอยู่ร่วมกันในสังคมและรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงพระสอนศีลธรรมจำนวนน้อย
 (1 รูปใน 20 รูป) ได้จัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านการดูแลตนเอง มีทักษะในการเรียนเรียนรู้
 การทำงานการอยู่ร่วมกันในสังคมและรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงเนื่องจากพระสอนศีลธรรมส่วนใหญ่
 ไม่มีความรู้ความเข้าใจในการจัดกิจกรรมดังกล่าว

ในประเด็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ปลูกฝัง/ส่งเสริมคุณลักษณะพึงประสงค์และ
 สมรรถนะของผู้เรียนพระสอนศีลธรรมจำนวนน้อย (3 รูปใน 20 รูป) ได้จัดทำโครงการ/กิจกรรมที่

ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้แก่ผู้เรียนเนื่องด้วยสถานศึกษาไม่เปิดโอกาสให้พระสอนศีลธรรมได้ทำกิจกรรมและช่วงระยะเวลาดำเนินการสอนในชั้นเรียนมีน้อย

ในด้านการจัดทำโครงการ/กิจกรรมที่ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้แก่ผู้เรียนพระสอนศีลธรรมจำนวนน้อย (2 รูปใน 20 รูป) ได้มีโอกาสจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ปลูกฝัง/ส่งเสริมคุณลักษณะพึงประสงค์และสมรรถนะของผู้เรียนดังกล่าวของพระสอนศีลธรรมว่า “การจัดกิจกรรมต่างๆในโรงเรียนไม่ค่อยอำนวย เพราะเวลาสอนมีน้อย แล้วต้องขอความเห็นชอบจากครูที่เลี้ยงด้วย ซึ่งโดยลำพังพระองค์เองคงจัดกิจกรรมได้ยาก ”

ในประเด็นของการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดกิจกรรมและการประเมินผลการเรียนรู้พระสอนศีลธรรมจำนวนน้อย (2 รูปใน 20 รูป) ได้ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดกิจกรรมและการประเมินผลการเรียนรู้โดยพระสอนศีลธรรมรูปหนึ่งกล่าวว่า “เวลาในการเรียนการสอนมีน้อยจึงไม่ได้ให้นักเรียนได้ร่วมคิดกิจกรรม ”

ในประเด็นการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลายสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ชุมชน พระสอนศีลธรรมจำนวนค่อนข้างน้อย (6 รูปใน 20 รูป) ได้ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้หลายรูปแบบสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และในประเด็นการจัดกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนลงมือทำกิจกรรมและค้นพบองค์ความรู้ด้วยตนเองนั้นพระสอนศีลธรรมจำนวนน้อยไม่ได้จัดกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนลงมือทำกิจกรรมและค้นพบองค์ความรู้ด้วยตนเอง

อนึ่ง ในการปฏิบัติงานทำการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมนั้นพระสอนศีลธรรมจำนวนปานกลาง (9 รูปใน 20 รูป) มีความสะดวกในเรื่องของสถานที่พัก ห้องรับรองโดยสถานศึกษาได้จัดเตรียมไว้เป็นสัดส่วนรวมถึงการเดินทางไปปฏิบัติงานพระสอนศีลธรรมมีค่าใช้จ่ายจำกัดขาดเงินทุนในการซื้อวัสดุ อุปกรณ์ในการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนการสอน

การวิเคราะห์ข้อเสนอแนะการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมสามารถสรุปได้ ดังนี้ การแก้ไขการปฏิบัติงานประเด็นที่พระสอนศีลธรรมจำนวนน้อยที่สามารถดำเนินการสอดแทรกความเป็นประชาธิปไตยความภูมิใจในความเป็นไทยให้แก่ผู้เรียนในการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนในชั้นเรียน การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านการดูแลตนเอง การให้ผู้เรียนมีทักษะในการเรียนเรียนรู้การทำงานการอยู่ร่วมกันในสังคมและรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงรวมถึงการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ปลูกฝัง/ส่งเสริมคุณลักษณะพึงประสงค์และสมรรถนะของผู้เรียน การจัดทำโครงการ/กิจกรรมที่ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้แก่ผู้เรียนและการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดกิจกรรมและการประเมินผลการเรียนรู้รวมถึงพระสอนศีลธรรมจำนวนปานกลางมีความสะดวกในเรื่องของสถานที่พัก ห้องรับรองนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดโครงการฝึกอบรมพระสอนศีลธรรมเพื่อให้พระสอนศีลธรรมมีความรู้ ความเข้าใจจนเกิดทักษะและรู้เทคนิควิธีสามารถจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนมีทักษะในการเรียนเรียนรู้การทำงานการอยู่ร่วมกันในสังคมรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและสถานศึกษาควรเปิดโอกาสให้พระสอนศีลธรรมได้จัดทำโครงการ/กิจกรรมที่ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้แก่ผู้เรียนมากขึ้นและสถานศึกษาควรจัดห้องรับรองเพื่อต้อนรับการเข้า

ไปปฏิบัติงานรวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้จัดสรรงบประมาณเพิ่มขึ้นเพื่อให้พระสอนศีลธรรมสามารถปฏิบัติงานได้อย่างคล่องตัวมากขึ้นด้วย

3. ด้านสื่อและวัสดุ อุปกรณ์

การวิเคราะห์ปัญหาการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมมีสาระสำคัญสามารถสรุปได้ดังนี้

พระสอนศีลธรรมที่ปฏิบัติงานในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2 เมื่อดำเนินการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาพระสอนศีลธรรมจำนวนน้อย (3 รูปใน 20 รูป) ดำเนินการสอนโดยใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีหลากหลายเหมาะสมกับเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนในชั้นเรียน เนื่องจากพระสอนศีลธรรมส่วนใหญ่ไม่ได้มีความรู้พื้นฐานในวิชาชีพครูมาแต่เดิมเนื่องจากไม่ได้สำเร็จการศึกษาในสาขาวิชาครุศาสตร์ ถึงแม้พระสอนศีลธรรมบางส่วนจะมีวุฒิการศึกษาทางโลกตั้งแต่ปริญญาตรีขึ้นไปแต่ก็ไม่ใช่ว่าชีวิตว่าพระสอนศีลธรรมที่สำเร็จการศึกษาตั้งแต่ปริญญาตรีขึ้นไปจะมีความรู้ความสามารถในวิชาชีพครู รวมถึงคุณสมบัติของผู้ที่จะเข้าสอนศีลธรรมในโรงเรียนว่าจะต้องสำเร็จการศึกษานักธรรมชั้นเอกหรือประโยค 1-2 ขึ้นไป หรือสำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง 2 แห่งหรือเป็นพระครูสัญญาบัตรชั้นตรีขึ้นไป ซึ่งคุณสมบัติดังกล่าวไม่บ่งชี้ว่าพระสอนศีลธรรมรูปนั้นเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในวิชาชีพครู อีกอย่างหนึ่งกิจกรรมการพัฒนาต่างๆ ที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้จัดขึ้นเพื่อถวายเป็นความรู้แก่พระสอนศีลธรรมอาจไม่มีประสิทธิภาพและไม่ต่อเนื่อง ไม่ตอบสนองต่อความต้องการที่แท้จริงของพระสอนศีลธรรมและอาจไม่สามารถเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพจากกิจกรรมการพัฒนาเหล่านั้นความรู้ที่ได้จากกิจกรรมการพัฒนาต่างๆ เหล่านั้นไม่สอดคล้องกับการใช้งานจริง

ในประเด็นการใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนในชั้นเรียนพระสอนศีลธรรมจำนวนน้อย (4 รูปใน 20 รูป) ใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนเนื่องจากสถานศึกษาขาดอุปกรณ์ด้านเทคโนโลยีใหม่ๆ เพื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน

ประเด็นการใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนในการจัดการเรียนรู้พระสอนศีลธรรมจำนวนน้อย (3 รูปใน 20 รูป) ได้ใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนในการจัดการเรียนรู้เนื่องจากขาดการส่งเสริมจากสถานศึกษาให้ผู้เรียนศึกษา ค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน

การวิเคราะห์ข้อเสนอแนะการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมสามารถสรุปได้ ดังนี้
การแก้ไขการปฏิบัติงานในประเด็นที่พระสอนศีลธรรมจำนวนน้อยใช้สื่อนวัตกรรมหลากหลายเหมาะสมกับเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนในชั้นเรียนรวมถึงพระสอน

ศีลธรรมจำนวนน้อยได้ใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนและใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนในการจัดการเรียนรู้น้อยรวมถึงสื่อการสอนประเภทวัสดุไม่เพียงพอต่อการใช้งานเพื่อดำเนินการเรียนการสอนนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องจัดฝึกอบรมถวายความรู้พัฒนาในด้านต่าง ๆ เพื่อให้พระสอนศีลธรรมมีศักยภาพมีคุณภาพตอบสนองความต้องการของสถานศึกษาทั้งทางด้านความรู้ ความสามารถในการคิดค้นผลิตสื่อเพื่อการเรียนการสอนทั้งสื่อประเภทที่ผลิตจากวัสดุและสื่อนวัตกรรมทางเทคโนโลยีและสถานศึกษาควรจัดหาเครื่องมือ อุปกรณ์สนับสนุนการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความสามารถและศักยภาพของพระสอนศีลธรรมต่อการปฏิบัติงานด้วย

4. ด้านการวัดผลและการประเมินผล

การวิเคราะห์ปัญหาการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมมีสาระสำคัญสามารถสรุปได้ดังนี้

พระสอนศีลธรรมที่ปฏิบัติงานในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2 จำนวนน้อย (1 รูปใน 20 รูป) ได้ออกแบบวิธีการวัดและการประเมินผลหลากหลายเหมาะสมกับเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน เนื่องจากพระสอนศีลธรรมส่วนใหญ่ไม่ได้มีความรู้พื้นฐานในวิชาชีพครูมาแต่เดิมเนื่องจากไม่ได้สำเร็จการศึกษาในสาขาวิชาครุศาสตร์ ถึงแม้พระสอนศีลธรรมบางส่วนจะมีวุฒิการศึกษาทางโลกตั้งแต่ปริญญาตรีขึ้นไปแต่ก็ไม่ใช่ว่าชีวิตว่าพระสอนศีลธรรมที่สำเร็จการศึกษาตั้งแต่ปริญญาตรีขึ้นไปจะมีความรู้ความสามารถในวิชาชีพครูรวมถึงคุณสมบัติของผู้ที่จะเข้าสอนศีลธรรมในโรงเรียนว่าจะต้องสำเร็จการศึกษานักธรรมชั้นเอก หรือประโยค 1-2 ขึ้นไป หรือสำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง 2 แห่งหรือเป็นพระครูสัญญาบัตรชั้นตรีขึ้นไป ซึ่งคุณสมบัติดังกล่าวไม่บ่งชี้ว่าพระสอนศีลธรรมรูปนั้นเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในวิชาชีพครู

อีกประการหนึ่ง ด้วยว่าพระสอนศีลธรรมได้ทำหน้าที่เพียงแค่การสอนเท่านั้นส่วนการวัดผลและการประเมินผลจะเป็นส่วนของครูที่เลี้ยงเป็นผู้รับผิดชอบ

ในประเด็นการสร้างและนำเครื่องมือวัดผลและการประเมินผลไปใช้อย่างถูกต้องเหมาะสมนั้นพระสอนศีลธรรมจำนวนน้อย (3 รูปใน 20 รูป) ได้สร้างและนำเครื่องมือวัดผลและการประเมินผลไปใช้อย่างถูกต้องเหมาะสม

ส่วนประเด็นการวัดผลและประเมินผลผู้เรียนตามสภาพจริงนั้นพระสอนศีลธรรมจำนวนค่อนข้างมาก (13 รูปใน 20 รูป) ใช้การวัดผลและประเมินผลผู้เรียนด้วยการทดสอบด้านความรู้ของผู้เรียนตามเนื้อหาบทเรียนตรงตามมาตรฐานและตัวชี้วัดของหลักสูตรด้วยการใช้แบบทดสอบวัดผลและประเมินผลผู้เรียนตามสภาพจริง

ในประเด็นการใช้เครื่องมือเพื่อการวัดผลและการประเมินผลนั้นพระสอนศีลธรรม
จำนวนน้อยมากได้มีโอกาสสร้างเครื่องมือเพื่อการวัดผลและการประเมินผลผู้เรียนในชั้นเรียนตาม
เนื้อหาสาระการเรียนรู้ของหลักสูตร

การวิเคราะห์ข้อเสนอแนะการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมสามารถสรุปได้ ดังนี้
การแก้ไขการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมด้านการวัดผลและการประเมินผลใน
ประเด็นที่พระสอนศีลธรรมจำนวนน้อยมีความสามารถและทำการออกแบบวิธีการวัดและการ
ประเมินผลหลากหลายเหมาะสมกับเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้และพระสอนศีลธรรมจำนวนน้อย
มีความสามารถและสร้างตลอดถึงนำเครื่องมือวัดผลและการประเมินผลไปใช้อย่างถูกต้องเหมาะสม
กับผู้เรียน รวมถึงพระสอนศีลธรรมจำนวนน้อยทำการวัดผลและประเมินผลผู้เรียนตามสภาพจริง
ตลอดจนได้สร้างเครื่องมือเพื่อการวัดผลและการประเมินผลผู้เรียนในชั้นเรียนตามเนื้อหาสาระการ
เรียนรู้ของหลักสูตรนั้นเบื้องต้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องสนับสนุนให้พระสอนศีลธรรมได้มีความรู้
ความเข้าใจและความสามารถในการสร้างและใช้เครื่องมือเพื่อการวัดผลและการประเมินผลผู้เรียนใน
รูปแบบและเทคนิควิธีต่างๆ ด้วยตนเองได้และสถานศึกษาที่พระสอนศีลธรรมได้เข้าไปปฏิบัติงาน
ต้องเปิดโอกาสให้พระสอนศีลธรรมได้ทำหน้าที่ในการวัดผลและประเมินผลผู้เรียนด้วย

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง ศึกษาการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 มีการวิจัยสรุปได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์ดังนี้

1. เพื่อศึกษาการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านเนื้อหาหลักสูตร ด้านการเรียนการสอน ด้านสื่อและวัสดุ อุปกรณ์ และด้านการวัดผลและการประเมินผล
2. เพื่อศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ปัญหาการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในเรื่องนี้มีขั้นตอนดังนี้

1. ประชากรและผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย ได้แก่ พระสอนศีลธรรมที่ลงทะเบียนไว้ที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และปฏิบัติงานสอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ปีการศึกษา 2552 จำนวน 100 รูป ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยประกอบด้วยพระสอนศีลธรรม 20 รูป ครูพี่เลี้ยงจำนวน 10 คน และนักเรียนจำนวน 10 คน รวมผู้ให้ข้อมูลจำนวนทั้งสิ้น 40 รูป/คน
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยศึกษาหาข้อมูลเพื่อสร้างแบบสัมภาษณ์การปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน และสอบถามผู้มีความชำนาญในการเขียนแบบสัมภาษณ์เพื่อมาปรับตั้งคำถามของแบบสัมภาษณ์แล้วนำแบบสัมภาษณ์ที่ได้เสนออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์เพื่อพิจารณาแก้ไขหาข้อบกพร่องและครอบคลุมขอบเขตเนื้อหา นิยามศัพท์เฉพาะ พร้อมทั้งสำนวนของภาษาที่ใช้ในแบบสัมภาษณ์หลังจากนั้นนำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นหาคุณภาพของแบบสัมภาษณ์โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่านและตรวจสอบแก้ไขความถูกต้องไปทดลองใช้ (Try Out) กับพระสอนปริยัติธรรมสำนักเรียนวัดเทพศิลาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 10 รูปและนำแบบสัมภาษณ์ที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้วไปใช้เพื่อการวิจัยเป็นลำดับต่อไป
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยทำหน้าที่เป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง การเลือกเวลาและสถานที่สัมภาษณ์ ผู้วิจัยเลือกสถานที่สัมภาษณ์ตามความสะดวกของผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งในแง่ของการเดินทางและการให้ข้อมูล โดยสถานที่สัมภาษณ์จะต้องไม่มีกลุ่มอ้างอิงใดๆ ที่มีอิทธิพลต่อ

การให้ข้อมูล ในส่วนเวลาในการสัมภาษณ์จะเลือกเวลาที่ผู้ให้ข้อมูลหลักรู้สึกผ่อนคลายและไม่มีภาระในการประกอบธุระใด ๆ ซึ่งในการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะใช้เครื่องบันทึกเสียงช่วยในการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์โดยชี้แจงและขอความยินยอมจากผู้ให้ข้อมูลหลักทุกครั้ง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล เริ่มต้นที่การตรวจสอบข้อมูลมีครบถ้วนหรือไม่และประเมินคุณภาพของข้อมูลว่าอยู่ในระดับที่น่ามาวิเคราะห์และตอบปัญหาการวิจัยได้เพียงพอ หลังจากนั้นทำการตรวจสอบข้อมูลด้วยการใช้เทคนิคการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (triangulation) คือ การเปลี่ยนบุคคลที่จะให้ข้อมูลซึ่งจะพิจารณาว่าเมื่อผู้ให้ข้อมูลเปลี่ยนไปข้อมูลจะเหมือนเดิมหรือไม่ โดยจะมีการบันทึกย่อขณะเก็บข้อมูลอยู่และจะเรียบเรียงใหม่เป็นฉบับสมบูรณ์ในภายหลังแล้วทำดัชนีข้อมูลเป็นการเลือกคำบางคำมาเพื่อจัดหมวดหมู่ข้อมูลและความสะดวกของผู้วิจัยเมื่อต้องการนำข้อมูลมาใช้ในการวิเคราะห์ หลังจากนั้นสร้างบทสรุปและการพิสูจน์บทสรุป (drawing and verifying conclusion) โดยนำข้อสรุปย่อยๆ มาเชื่อมโยงเพื่อให้เป็นบทสรุปซึ่งจะตอบปัญหาการวิจัย โดยการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของข้อสรุปย่อยๆ เข้าด้วยกันด้วยการอ่านบททวนข้อมูลปฐมภูมิที่อยู่ในรูปข้อความทางภาษาเพื่อจับใจความโดยรวมก่อนเริ่มต้นดำเนินกิจกรรมการวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนต่อไปแล้วจึงพิจารณาหน่วยข้อมูลในแต่ละส่วนที่ทำการแบ่งแยกไว้แล้วในขั้นตอนแรก พร้อมทั้งตั้งคำถามกับตัวเองเกี่ยวกับข้อมูลย่อยส่วนนั้นว่า “เกี่ยวข้องกับเรื่องอะไร” “เกิดขึ้นที่ไหน” และ “เมื่อไร” มีพฤติกรรมหรือการกระทำอย่างไรกับใคร” หรือทำอย่างนั้นทำไม หรือเพราะอะไร หลังจากนั้นมีการเปรียบเทียบหัวข้อสรุปแนวคิดในข้อมูลเพื่อตรวจดูการซ้ำหรือการทับซ้อน กิจกรรมในขั้นตอนนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อตรวจสอบดูว่าข้อสรุปแนวคิดที่ซ้ำกัน หรือมีความหมายทับซ้อนกันหรือไม่ แล้วจึงพรรณนาความเชิงเนื้อหา

การสรุปผล

จากการวิเคราะห์ข้อมูลสรุปผลได้ดังนี้

1. การปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2 ในแต่ละด้าน ดังนี้

1.1 ด้านเนื้อหาหลักสูตร พระสอนศีลธรรมจำนวนมากมีความเข้าใจในมาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักสูตรของสถานศึกษาที่มีความสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และพระสอนศีลธรรมทุกรูปชาติโอกาสเข้าร่วมพัฒนาหรือจัดทำหลักสูตรกับสถานศึกษา

1.2 ด้านการเรียนการสอน พระสอนศีลธรรมดำเนินการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการหลายวิธี ได้แก่ การสนทนา การบรรยายประกอบสื่อการเรียนการสอน การทำกิจกรรมกลุ่ม การเล่านิทานแต่พระสอนศีลธรรมจำนวนน้อยได้จัดกิจกรรมส่งเสริมคุณลักษณะของผู้เรียน

1.3 ด้านสื่อและวัสดุ อุปกรณ์ พระสอนศีลธรรมดำเนินการเรียนการสอนโดยใช้สื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ ตำรา แบบเรียน รูปภาพ และสื่อประเภทวัสดุ ได้แก่ โต๊ะหมู่บูชา พระพุทธรูป แจกันเชิงเทียน แต่พระสอนศีลธรรมจำนวนน้อยใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีประกอบการเรียนการสอน

1.4 ด้านการวัดผลและการประเมินผล พระสอนศีลธรรมวัดผลและประเมินผลผู้เรียนตามสภาพจริงตรงกับเนื้อหาและรายวิชาของหลักสูตรด้วยแบบทดสอบ แต่พระสอนศีลธรรมจำนวนน้อยได้ออกแบบวิธีการวัดและการประเมินผลของผู้เรียน

2. ปัญหาและข้อเสนอแนะการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากทมมหานคร เขต 2 ได้แก่

2.1 ด้านเนื้อหาหลักสูตร

ปัญหาการปฏิบัติงาน ได้แก่ พระสอนศีลธรรมขาดโอกาสในการมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาและจัดทำหลักสูตรร่วมกับสถานศึกษาและพระสอนศีลธรรมจำนวนน้อยขาดความรู้ความเข้าใจในหลักสูตรและใช้หลักสูตรสถานศึกษาเพื่อกำหนดเนื้อหาสาระช่วยสอน

ข้อเสนอแนะการปฏิบัติงาน ได้แก่ สถานศึกษาที่มีพระสอนศีลธรรมเข้าไปปฏิบัติงานควรให้พระสอนศีลธรรมมีส่วนร่วมในการพัฒนาและจัดทำหลักสูตรกับสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดการอบรมถวายความรู้เรื่องหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานก่อนเข้าปฏิบัติงาน

2.2 ด้านการเรียนการสอน

ปัญหาการปฏิบัติงาน ได้แก่ พระสอนศีลธรรมขาดการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านการดูแลตนเองให้มีทักษะในการเรียนเรียนรู้การทำงานการอยู่ร่วมกันในสังคม และรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงรวมถึงขาดการจัดทำโครงการ/กิจกรรมที่ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้แก่ผู้เรียนในชั้นเรียนและไม่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดกิจกรรมและการประเมินผลการเรียนรู้ขาดการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและชุมชน

แนวทางแก้ไขการปฏิบัติงาน ได้แก่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดโครงการฝึกอบรมพระสอนศีลธรรมเพื่อให้พระสอนศีลธรรมมีความรู้ ความเข้าใจจนเกิดทักษะและรู้เทคนิควิธีสามารถจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนมีทักษะในการเรียนเรียนรู้การทำงานการอยู่ร่วมกันในสังคมรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและสถานศึกษาควรเปิดโอกาสให้พระสอนศีลธรรมได้จัดทำโครงการ/กิจกรรมที่ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้แก่ผู้เรียนมากขึ้นด้วย

2.3 ด้านสื่อและวัสดุ อุปกรณ์

ปัญหาการปฏิบัติงาน ได้แก่ พระสอนศีลธรรมจำนวนน้อยใช้สื่อวัตกรรมการหลากหลายเหมาะสมกับเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้รวมถึงการใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้รวมถึงไม่ใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนในการจัดการเรียนรู้แก่ผู้เรียน

ข้อเสนอแนะการปฏิบัติงาน ได้แก่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดฝึกอบรมถวายความรู้ให้พระสอนศีลธรรมมีความรู้ ความสามารถในการคิดค้น ผลิตสื่อเพื่อการเรียนการสอนทั้งสื่อ

ประเภทที่ผลิตจากวัสดุและสื่อนวัตกรรมทางเทคโนโลยีและสถานศึกษาควรสนับสนุนให้นักเรียนได้ใช้แหล่งเรียนรู้จากชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมมากขึ้น

2.4 ด้านสื่อและวัสดุ อุปกรณ์

ปัญหาการปฏิบัติงาน ได้แก่ พระสอนศีลธรรมจำนวนน้อยได้ออกแบบวิธีการวัดและการประเมินผลหลากหลายเหมาะสมกับเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้รวมถึงพระสอนศีลธรรมจำนวนน้อยได้สร้างและนำเครื่องมือวัดผลและการประเมินผลไปใช้อย่างถูกต้องเหมาะสมกับผู้เรียนและพระสอนศีลธรรมจำนวนน้อยได้วัดผลและประเมินผลผู้เรียนตามสภาพจริง

ข้อเสนอแนะการปฏิบัติงาน ได้แก่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องฝึกอบรมให้พระสอนศีลธรรมมีความรู้ ความเข้าใจและความสามารถในการสร้างและใช้เครื่องมือเพื่อการวัดผลและการประเมินผลผู้เรียนรวมถึงสถานศึกษาต้องเปิดโอกาสให้พระสอนศีลธรรมได้ทำหน้าที่ในการวัดผลและประเมินผลผู้เรียนด้วย

การอภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่องศึกษาการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารุงเทพมหานคร เขต 2 สามารถนำประเด็นสำคัญมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. จากการศึกษาการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารุงเทพมหานคร เขต 2 ใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านเนื้อหาหลักสูตร ด้านการเรียนการสอน ด้านสื่อและวัสดุ อุปกรณ์ และด้านการวัดผลและการประเมินผล พบการปฏิบัติงานในแต่ละด้านดังสาเหตุดังต่อไปนี้

1.1 ผลการวิจัยพบว่า พระสอนศีลธรรมจำนวนมากมีความเข้าใจในมาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักสูตรของสถานศึกษาที่มีความสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นดังนี้อาจเป็นเพราะพระสอนศีลธรรมที่ได้รับคัดเลือกให้ปฏิบัติงานในโรงเรียนต้องผ่านการอบรมจากโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจากศูนย์วัฒนธรรมหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ศูนย์ประสานงานพระสอนศีลธรรมประจำจังหวัด หรือสำนักงานเจ้าคณะจังหวัดในแต่ละพื้นที่ (2553 : ออนไลน์) ก่อนเข้าปฏิบัติงานจริงในโรงเรียนจึงส่งผลให้พระสอนศีลธรรมมีความเข้าใจในเรื่องของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพอสมควร อีกอย่างหนึ่งเมื่อพระสอนศีลธรรมได้เข้าไปปฏิบัติงานในสถานศึกษาก็ได้รับคำแนะนำจากครูพี่เลี้ยงเกี่ยวกับหลักสูตรของสถานศึกษาอีกครั้งจึงส่งผลให้พระสอนศีลธรรมมีความเข้าใจในหลักสูตรมากยิ่งขึ้น ในส่วนของการที่พระสอนศีลธรรมขาดโอกาสเข้าร่วมพัฒนาหรือจัดทำหลักสูตรกับสถานศึกษาทำให้พระที่สอนไม่มีโอกาสให้ข้อมูลที่น่าจะทำให้เกิดประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับผู้เรียนมากยิ่งขึ้น ทั้งๆ ที่การพัฒนาหรือจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาเป็นหน้าที่ของคณะกรรมการระดับสถานศึกษาประกอบด้วย ครู ผู้บริหาร ผู้นำทางศาสนา ผู้นำชุมชน ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์หลากหลายเพื่อจะได้ร่วมกันพิจารณาจัดทำสาระการเรียนรู้สถานศึกษาหรือท้องถิ่นให้

เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาและสภาพของชุมชนตามกรอบสาระการเรียนรู้ของท้องถิ่น (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา.2552 : 3) สอดคล้องกับงานวิจัยของรัชฎาภรณ์ ทองแป้น. (2545 : 127) ได้ศึกษาสภาพปัญหาการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาและความพร้อมในการใช้หลักสูตรสถานศึกษาสาระภูมิศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 4 ของโรงเรียนนารองทดลองใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัญหาในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาสาระภูมิศาสตร์โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางและครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมมีความสามารถในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาสาระภูมิศาสตร์ในด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาสาระภูมิศาสตร์ ทั้งมาตรฐาน ส 5.1 มาตรฐาน ส 5.2 ในด้านการนำความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาสาระภูมิศาสตร์ไปจัดทำหลักสูตรอยู่ในระดับปานกลาง

1.2 ผลการวิจัยพบว่า พระสอนศีลธรรมดำเนินการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการสอนหลายวิธี ได้แก่ การสนทนา การบรรยายประกอบสื่อการเรียนการสอน การเล่านิทาน ที่เป็นดังนี้อาจเป็นเพราะในการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนานั้นจะมีเนื้อหาของรายวิชาที่ค่อนข้างมาก ครูผู้สอนต้องสอนให้ตรงและมีความครบถ้วนของเนื้อหาด้วยจึงจำเป็นต้องใช้วิธีการสอนด้วยการบรรยายจึงสอดคล้องกับงานวิจัยของจารุเวศ ศิริฉนิย์กุล (2543 : 143) ได้ทำวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 วิชาพระพุทธศาสนา และพุทธศาสนสุภาษิตโดยการสอนบรรยายแบบอริยสัจสี่กับการสอนตามคู่มือครู ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 วิชาพระพุทธศาสนา เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและพุทธศาสนสุภาษิตที่เรียนโดยการสอนบรรยายแบบอริยสัจสี่สูงกว่านักเรียนที่เรียนโดยการสอนตามคู่มือครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้านความคิดเห็นของนักเรียนกลุ่มที่เรียนโดยการสอนบรรยายแบบอริยสัจสี่นักเรียนส่วนใหญ่เห็นว่าการเรียนโดยการสอนบรรยายแบบอริยสัจสี่ทำให้นักเรียนได้ฝึกการทำงานเป็นกลุ่ม มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน ทำให้เข้าใจบทเรียนได้รวดเร็วและเข้าใจตนเองมากขึ้น มีการวางแผนการทำงานและได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล มีความสนุกสนานกับการเรียนและกล้าที่จะแสดงออกซึ่งนำไปสู่ความสนใจในวิชาพระพุทธศาสนามากขึ้น และสามารถนำความรู้จากการศึกษาค้นคว้าและประสบการณ์ที่ได้รับไปช่วยในการแก้ปัญหา

1.3 ผลการวิจัยพบว่า พระสอนศีลธรรมดำเนินการเรียนการสอนโดยใช้สื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ ตำรา แบบเรียน รูปภาพ และสื่อประเภทวัสดุ ได้แก่ โต้ะหมูปูชา พระพุทธรูป แจกัน เชิงเทียน แต่พระสอนศีลธรรมมีความรู้ไม่เพียงพอต่อใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีประกอบการเรียนการสอนที่เป็นดังนี้อาจเป็นเพราะว่าพระสอนศีลธรรมได้รับอบรม การพัฒนาเสริมความรู้เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานด้านการสร้าง การผลิตและการใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ น้อยทั้งก่อนเข้าปฏิบัติงานและในระหว่างการปฏิบัติงานซึ่งการจัดอบรมโครงการต่างๆ ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อถวายเป็นความรู้แก่พระสอนศีลธรรมไม่ตรงกับความต้องการและไม่ตรงประเด็นกับการใช้งานจริงในการปฏิบัติงาน และอาจไม่สามารถเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพจากการจัดอบรมใน

โครงการเหล่านั้น เช่น ในปี พ.ศ.2552 พระสอนศีลธรรมได้รับการอบรมสัมมนาเรื่อง พระพุทธศาสนากับการแก้ไขปัญหาในสถานการณ์ร้อน เรื่องพระสงฆ์กับการสอนศีลธรรมใน สถานศึกษา เรื่องการเผยแพร่เชิงรุกในปัจจุบัน และเรื่องรูปแบบ บทบาทและวิธีการเผยแผ่ พระพุทธศาสนา (โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน. 2552 : 51-62) ซึ่งจะเห็นได้ว่าการอบรม โครงการดังกล่าวพระสอนศีลธรรมไม่ได้รับการอบรมและพัฒนาด้านสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยี ใหม่ ๆ เพื่อการเรียนการสอนเลย ด้วยเหตุนี้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดอบรมพัฒนาพระสอน ศีลธรรมให้ตรงกับความต้องการและสามารถนำไปใช้งานได้จริงต่อการปฏิบัติงานในสถานศึกษาเพื่อ เพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมในอนาคตได้

1.4 ผลการวิจัยพบว่า พระสอนศีลธรรมวัดผลและประเมินผลผู้เรียนตามสภาพจริงตรงกับเนื้อหาและรายวิชาของหลักสูตรด้วยแบบทดสอบ แต่พระสอนศีลธรรมส่วนน้อยได้ออกแบบ วิธีการวัดและการประเมินผลของผู้เรียน ที่เป็นดังนี้อาจเป็นเพราะพระสอนศีลธรรมขาดความรู้ความ ชำนาญในการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ทั้งนี้ในความเป็นจริงแล้วการวัดผลการ เรียนรู้ของผู้เรียนของต้องเป็นหน้าที่ของครูผู้สอนซึ่งเมื่อพิจารณาจากพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่2) พ.ศ.2545 หมวดการจัดการศึกษา มาตรา 26 ระบุให้สถานศึกษาจัดการประเมินผู้เรียนโดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรม การร่วมกิจกรรม และการทดสอบควบคู่ไปในกระบวนการเรียนการ สอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา ด้วยเหตุดังกล่าวทำให้การประเมินผล ด้วยวิธีหลากหลายเข้ามามีบทบาทสำคัญในการประเมินผลการเรียนรู้ที่ครูในยุคปัจจุบันจะต้องทำ ความเข้าใจและนำไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพและครูจำเป็นต้องพัฒนาตนเองให้มีความรู้ อยู่ตลอดเวลา (มัลลิกา โกยสิน.2547: 64) ในส่วนของพระสอนศีลธรรมจะมีประเด็นสำคัญอีกประเด็น หนึ่งได้แก่ พระสอนศีลธรรมขาดความรู้พื้นฐานในวิชาชีพครู เพราะการวิธีการคัดเลือกพระสอน ศีลธรรมไม่ได้คัดเลือกจากผู้จบการศึกษาจากคณะครุศาสตร์หรือศึกษาศาสตร์ถึงแม้ว่าพระสอน ศีลธรรมบางส่วนจะมีวุฒิจากการศึกษาทางโลกตั้งแต่ระดับปริญญาตรีขึ้นไปแต่ก็ไม่ใช่ว่าจะวัดว่าพระสอน ศีลธรรมที่สำเร็จการศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาตรีขึ้นไปจะมีความรู้ความสามารถในวิชาชีพครู เนื่องจากเมื่อพิจารณาหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกพระสอนศีลธรรมเข้าปฏิบัติงานในโรงเรียนได้ระบุ ถึงคุณสมบัติของผู้ที่จะเข้าสอนศีลธรรมในโรงเรียนว่าจะต้องสำเร็จการศึกษานักธรรมชั้นเอก หรือ ประโยค 1-2 ขึ้นไป หรือสำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง 2 แห่ง หรือเป็นพระครูสัญญา บัตรชั้นตรีขึ้นไปซึ่งคุณสมบัติดังกล่าวไม่บ่งชี้ว่าพระสอนศีลธรรมรูปนั้นเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ ในวิชาชีพครู ดังนั้นพระสอนศีลธรรมที่ถูกคัดเลือกโดยใช้คุณสมบัติดังกล่าวเป็นเกณฑ์ในการ คัดเลือกจึงไม่ใช่ตัวชี้วัดว่าเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในวิชาชีพครูเสมอไปด้วยเหตุดังกล่าวส่งผล ให้พระสอนศีลธรรมมีความรู้ความสามารถไม่เพียงพอต่อการวัดผลและการประเมินผลการเรียนของ ผู้เรียน อีกอย่างหนึ่งกิจกรรมการพัฒนาความรู้จากโครงการต่างๆ ที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้จัดขึ้น เพื่อถวายเป็นความรู้แก่พระสอนศีลธรรมอาจไม่มีประสิทธิภาพ ไม่ตรงต่อความต้องการและการใช้งานที่ แท้จริงของพระสอนศีลธรรมจึงส่งผลให้พระสอนศีลธรรมด้อยประสิทธิภาพในการวัดผลและ

ประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ด้วยเหตุนี้พระสอนศีลธรรมควรได้รับการพัฒนาด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสำราญ สีเสนาะ (2544 : 97) ศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของครูสังคมศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี ด้านการใช้หลักสูตร ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้านการใช้สื่อการสอน และด้านการวัดผลและประเมินผล ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาด้านการวัดผลและประเมินผลมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก 2. ปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาด้านการวัดผลและประเมินผลมีปัญหาอยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

จากการวิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องอาจมีการพัฒนาหลักสูตรให้การอบรมเพื่อการพัฒนาการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมควรมีการส่งเสริมให้ความรู้แก่พระสอนศีลธรรมในด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนหรือกิจกรรมที่ปลูกฝังหรือส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้แก่ผู้เรียน ตลอดจนด้านการสร้างการผลิตสื่อนวัตกรรมใหม่ๆ รวมถึงให้พระสอนศีลธรรมได้มีความรู้ความเข้าใจการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้เพื่อให้พระสอนศีลธรรมสามารถนำไปปฏิบัติงานได้จริง

1.2 สถานศึกษาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอาจหามาตรการหรือแนวทางให้เกิดความร่วมมือระหว่างวัดกับโรงเรียนในการอำนวยความสะดวกด้านสถานที่สำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อาจารย์พระที่ เป็นผู้สอนได้มากยิ่งขึ้น เช่น ห้องจริยศึกษา เป็นต้น เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนสามารถจัดกิจกรรมสำหรับผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติในกิจกรรมการเรียนรู้อย่างแท้จริง

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

ผู้วิจัยควรพิจารณาวิจัยในเรื่องต่อไปนี้

2.1 ควรมีการวิจัยพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการจัดการเรียนการสอนสำหรับพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

2.2 ควรวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาเทคนิควิธีสอนเพื่อทดลองของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). *แผนยุทธศาสตร์ตามนโยบายสถานศึกษา 3D*. กรุงเทพฯ. ถ่ายเอกสาร.
- (2545). *คู่มือการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: การศาสนา.
- ไกรนุช ศิริพล. (2531). *ความเป็นครู*. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคลนิยมวิทยา.
- กิดานันท์ มะลิตอง. (2548). *เทคโนโลยีและการสื่อสารเพื่อการศึกษา*. กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์.
- กীরติ ศรีวิเชียร. (2537). *บทบาทของพระสงฆ์ในการเสริมสร้างจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา*, บทความ. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- กรมการศาสนา. (2543). *คู่มือพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- (2544). *รายงานผลการติดตามผลการดำเนินงานโครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ประจำปี 2544*. กรุงเทพฯ: ถ่ายเอกสาร.
- (2548). *คู่มือการดำเนินงานตามโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ปีงบประมาณ 2548*. กรุงเทพฯ: สำนักพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม กรมฯ.
- (2549). *รายงานฉบับย่อ โครงการศึกษาวิจัยการศึกษาทบทวนโครงการพระสอนศีลธรรม ในโรงเรียน กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กรมวิชาการ. (2536). *หลักสูตรพระพุทธศาสนา ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524(ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- (2545). *คู่มือการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: กรมการศาสนา.
- โคจิ โนสุ. (2530). *บทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาสังคม : ศึกษาเฉพาะกรณีในจังหวัดสงขลา*: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน. (2552). *รายงานการสัมมนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน และพระนักเผยแผ่พระพุทธศาสนา 2551*. กรุงเทพฯ: หจก. สามลดจากการพิมพ์.
- จักรพงษ์ นิลพงษ์. (2542). *การศึกษาจริยธรรมนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ*. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (หลักสูตรและการสอน). ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ถ่ายเอกสาร.

- จารุวรรณ พานทอง. (2536). *การเปรียบเทียบเหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์*. ปรินิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยา การแนะแนว). พิษณุโลก: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร. ถ่ายเอกสาร.
- จารุเวศ ศิริวณิชกุล. (2543). *การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 วิชาพระพุทธศาสนา และพุทธศาสนสุภาษิตโดยการสอนบรรยายแบบอริยสัจสี่กับการสอนตามคู่มือครู*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. (การสอนสังคมศึกษา). ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ถ่ายเอกสาร.
- เฉลิมพล สวัสดิ์พงษ์. (2533). *การศึกษาปัจจัยที่สามารถจำแนกสมรรถภาพด้านการสอนของครูภาษาอังกฤษในโรงเรียนมัธยมศึกษากรมสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี*. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม (หลักสูตรและการนิเทศ). นครปฐม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร. ถ่ายเอกสาร.
- โชติ จินตแสวง. (2541). *คุณค่าของพุทธศาสนาที่มีต่อสังคมไทยในทัศนะของนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*. ปรินิพนธ์ กศ.ม.(การอุดมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เดชาณุภาพ จิวารักษ์. (2541). *องค์ประกอบที่ส่งผลต่อระบบการสอนของครูวิชาสังคมศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดชัยภูมิ*. ปรินิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาผู้ใหญ่). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- บัญญัติ ชำนาญกิจ. (2534). *การพัฒนารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรด้านการฝึกประสบการณ์วิชาชีพกับสมรรถภาพด้านการสอนของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพในวิทยาลัยครู*. วิทยานิพนธ์ ค.ด. (หลักสูตรและการสอน). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ทองคุณ หงส์พันธ์. (2542). *สอนดีต้องมีหลัก*. กรุงเทพฯ: แสงสว่างการพิมพ์.
- ทวีศิลป์ สารแสน. (2543). *ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของสภาพแวดล้อมทางการเรียนในห้องเรียนด้านครูผู้สอนกับความพึงพอใจของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา*. ปรินิพนธ์ กศ.ด. (เทคโนโลยีการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ธีรยุทธ โปรยไธสง. (2536). *สมรรถภาพด้านความรู้และทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของครูผู้สอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดบุรีรัมย์*. ปรินิพนธ์ ศษ.ม (ศึกษาศาสตร์-การสอน). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- ธนัญชัย มณีธรรม. (2547). *ปัญหาการใช้หลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนนำร่องและโรงเรียนเครือข่าย สังกัดกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2546). การนิเทศการสอน. กรุงเทพฯ: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.
- พนิดา สิ้นสุวรรณ; วีระวัฒน์ พูลทวี; และอัญชลี เศรษฐเสถียร. (2532). สภาพการเรียนรู้การสอนวิชาพระพุทธศาสนา ตามหลักสูตรพุทธศักราช 2524 ของครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เขตการศึกษา 8. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พนม พงษ์ไพบูลย์. (2540). การศึกษา : ปัจจัยที่ 5 ของชีวิต. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- พรศรี โรจน์เมธี. (2540). ปัญหาการสอนของอาจารย์ผู้สอนวิชาบัญชีระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล. ปริญญาโท กศ.ม. (ธุรกิจศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พรรณทิพย์ บัวชุม. (2546). สภาพปัจจุบัน ปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหาการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 โรงเรียนนำร่องและโรงเรียนเครือข่ายในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครพนม และสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสกลนคร. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยศึกษา). มหาสารคาม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- พระราชกิจจานุเบกษา. (2542). พระราชกิจจานุเบกษา (เล่มที่ 116 ตอนที่ 74 ก) วันที่ 19 สิงหาคม พุทธศักราช 2542. ถ่ายเอกสาร.
- พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2537). ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะศาสนาประจำชาติ. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.
- พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2542). พุทธธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระราชวรมุณี (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2529). พุทธธรรม. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสายันต์ นามเมือง. (2538). บทบาทของพระสงฆ์ในการสอนวิชาพระพุทธศาสนา : ศึกษาเฉพาะโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร. ภาคนิพนธ์ พช.ม. (พัฒนาสังคม). กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- พระมหาภคภูฏา นันทเพชร. (2540). ทศนคติซึ่งพระสงฆ์ต่อบทบาทการพัฒนาสังคม. วิทยานิพนธ์ พบ.ม. (พัฒนาสังคม). กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- พระมหาปรม โอภาโส. (2541). ศึกษาวิเคราะห์ศรัทธาของชาวพุทธในปัจจุบัน. วิทยานิพนธ์ พ.ม. (ปรัชญา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร
- พระมหาสุทธิชัย เจนการ. (2541). การประเมินความเหมาะสมของโครงการพัฒนาเยาวชน : ศึกษาเฉพาะกรณีการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน วัดทัพป่าจิก จังหวัดมหาสารคาม. สารนิพนธ์ ศศ.ม. (การบริหารองค์การ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกริก. ถ่ายเอกสาร.

- พระศิริชัย ธรรมชาติ; และคณะ. (2543). การศึกษาความเชื่อเรื่องบุญบาปในเยาวชนที่นับถือศาสนาพุทธ ศึกษาเฉพาะกรณี ร.ร. สุรศักดิ์มนตรี ร.ร. เตรียมอุดมศึกษา ร.ร. วัดบวรนิเวศวิหาร ร.ร. วัดมกุฏกษัตริย์ ร.ร. ราชนี และ ร.ร. สตรีวิทยา. สารนิพนธ์ ศศ.บ. (ศาสนศึกษา). กรุงเทพฯ: วิทยาลัยศาสนศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- พระมหาวิโรจน์ ธาระพุม. (2544). ศึกษาการปฏิบัติหน้าที่ต่อสังคมด้านการพัฒนาจริยธรรมของพระนิสิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. วิทยานิพนธ์ สค.ม.(สังคมสงเคราะห์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- พระมหาวิโรศักดิ์ อคควีโร. (2544). ทศนคติในการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในการดำเนินชีวิต ศึกษาเฉพาะกรณี นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดนครพนม. วิทยานิพนธ์ สน.ม. (พุทธศาสนศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- พระมหานิमित ลิขรสุนฺโด. (2545). ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระศรีศีลปัสุนทรวาทิ (ศีลปัสสิขาสโภ). วิทยานิพนธ์ พธ.ม. (พระพุทธศาสนา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- พระมหาถนอมศักดิ์ สุกิภักดิ์. (2546). บทบาทของพระธรรมวิทยากรต่อการปลูกฝังและพัฒนาคุณธรรมเยาวชน. วิทยานิพนธ์ (สังคมสงเคราะห์ศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- พระราชรัตนมงคล (มนตรี ยางธิราช). (2547). ความคิดเห็นของครูพระสอนศีลธรรมเกี่ยวกับการปฏิบัติงานสอนในโรงเรียนเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาผู้ใหญ่). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พระมหาสมศักดิ์ ศรีสมบุรณ์. (2551). ศึกษาแนวทางในการพัฒนาสมรรถภาพการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ภัทรพร สิริกาญจน์. (2535). หน้าที่พระสงฆ์ตามพุทธบัญญัติ: แนวคิดและบทบาทพระคำเขียนสุวณฺโณในการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- มัลลิกา โกยสิน. (2547). การศึกษาความต้องการฝึกอบรมของครูสอนภาษาอังกฤษ ช่วงชั้น ป.4-6 ระดับต้นในเขตการศึกษา 4. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (การสอนภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- มนตรี ยานะกิจ. (2546). *ศึกษาปัญหาการจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 ช่วงชั้นที่ 3 ของสถานศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีในโรงเรียน* แกนนำการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรมสามัญการศึกษา. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (อุตสาหกรรมศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ยุทธนา ปฐมวรชาติ. (2540). *สมรรถภาพการสอนของครูผู้สอนระดับก่อนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานประถมศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์*. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (หลักสูตรและการนิเทศ). นครปฐม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร. ถ่ายเอกสาร.
- รุ่งทิพย์ สมารักษ์. (2536). *ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะชีวสังคมและจิตวิทยากับความพึงพอใจในการทำงานของครูประถมศึกษาที่สอนอยู่ในโรงเรียนขนาดต่างกันในจังหวัดสุรินทร์*. ปรินญาณิพนธ์ วท.ม. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- รัชฎาภรณ์ ทองแป้น. (2545). *ศึกษาสภาพปัญหาการจัดการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาและความพร้อมในการใช้หลักสูตรสถานศึกษาสาระภูมิศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 4 ของโรงเรียนนำร่องทดลองใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544*. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (ภูมิศาสตร์). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วิจิต วงศ์สายตา. (2544). *การศึกษาสมรรถภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระธรรมวิทยากรจากมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย*. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม (การศึกษาผู้ใหญ่และการต่อเนื่อง). นครปฐม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร. ถ่ายเอกสาร.
- วิชัย ดันศิริ. (2539). *โฉมหน้าการศึกษาไทยในอนาคต : แนวคิดและบทวิเคราะห์*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- วาสนา รบกล้า. (2541). *ความต้องการความรู้และทักษะที่จำเป็นในการปฏิบัติงานตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาของข้าราชการครู สังกัดกรมสามัญศึกษาในจังหวัดนครนายก*. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาผู้ใหญ่). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วรวิทย์ วตินสรากร. (2547, เมษายน). *การปรับตนตามวิถีพุทธ*. *วารสารสารานุกรมศึกษาศาสตร์*. (32):43.
- วุฒิพงษ์ ปฏิเวชวัฒนากร. (2547). *ปัจจัยที่พยากรณ์การดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี*. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- ศักดิ์สิทธิ์ แร่ทอง. (2539). *ตัวแปรที่พยากรณ์พฤติกรรมการสอนของครูที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชุมพร*. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ศูนย์ข้อมูลโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2553). *โครงการฝึกอบรม*. (ออนไลน์). แหล่งข้อมูล : www.krupra.net วันที่สืบค้น 20 พฤษภาคม 2553.
- สมณฑา พรหมบุญ; และคณะ. (2540). *ทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สุวดี แย้มเกษร. (2547). *ปัจจัยทางจิตสังคมที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการสอนของครูตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาแห่งชาติ*. ปรินญาณินพนธ์ วท.ม. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุวรรณ ปิ่นแก้ว. (2543). *พฤติกรรมการสอนของครูภาษาอังกฤษระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดเทศบาล เขตการศึกษา 5 วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา)*. นครปฐม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร. ถ่ายเอกสาร.
- สุรชาติ พันธุ์ชาติ. (2546). *ปัญหาการสอนของครูวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยีชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในจังหวัดเพชรบุรี*. สารนิพนธ์ กศ.ม. (ธุรกิจศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร
- สมจิตร กองสุข. (2536). *การศึกษาสมรรถภาพการสอนของครูการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญระดับมัธยมศึกษาตอนต้นประเภทชั้นเรียน*. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม (การศึกษาผู้ใหญ่และการต่อเนื่อง). นครปฐม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร. ถ่ายเอกสาร.
- สมศักดิ์ สรสิทธิ์. (2540). *ปัญหาของอาจารย์เกี่ยวกับการเรียนการสอน โปรแกรมวิชาการจัดการทั่วไปตามหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิตของสหวิทยาลัยทวารวดี*. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (ธุรกิจศึกษา). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.ถ่ายเอกสาร.
- เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. (2536). *ภาวะผู้นำ, ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารการศึกษา*. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- เสน่ห์ วิบูลรังสรรค์. (2546). *ปัญหาการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพตามทัศนะของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดเพชรบุรี*. สารนิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สำรวย สีเสนาะ. (2544). *การศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของครูสังคมศึกษา ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (หลักสูตรและการสอน) บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ถ่ายเอกสาร.

- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2551). *ยุทธศาสตร์พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ.2551-2554*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานรัฐมนตรี.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2544). *สรุปประเด็นการอภิปรายเรื่อง พุทธธรรมนำการศึกษาได้อย่างไร*. ในรายงานการอภิปรายเรื่อง พุทธธรรมนำการศึกษาได้อย่างไร. หน้า 15-16. กรุงเทพฯ: สำนักงาน.
- (2545). *แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ.2545-2559)*. กรุงเทพฯ: บริษัทพริกหวานกราฟฟิคจำกัด.
- สำนักนายกรัฐมนตรี. (2550). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550*. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2552). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.
- (2552). *แนวทางในการจัดทำกรอบหลักสูตรระดับท้องถิ่นตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.
- (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2550). *รายงานการสังเคราะห์การใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพฯ: กลุ่มวิจัยและพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงาน. (เอกสารงานวิจัยทางการศึกษา อันดับที่ 10/2550)
- เอกรินทร์ สีมหาศาล. (2546). *แนวทางปฏิบัติ กระบวนการวัดและประเมินผลตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย.
- อารมณี สุดมี. (2537) *พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษาที่ 7*. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว) พิษณุโลก: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร. ถ่ายเอกสาร.
- อาภรณ์ ใจเที่ยง. (2546). *หลักการสอน(ฉบับปรับปรุง)*. กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พรินติ้ง.เฮาส์.
- อุบล ภัสระ. (2535). *ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการทำงานของครูมัธยมศึกษา*. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- องอาจ นัยพัฒน์. (2551). *การออกแบบการวิจัย : วิธีการเชิงปริมาณ เชิงคุณภาพ และผสมผสานวิธี*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

----- (2551). *วิธีวิทยาการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Gronlund, Norman E. (1995). *Sociometry in the Classroom*. New York : Harper&Brother

Gwen, Faulkner. (1992). A comparative study of teacher preparation, competency and performance appraisal. *Dissertation Abstracts International*. 53(1992): 3499-A.

Johnston, J.K.. (1979). A Comparison of Mid-Semester and End-Semester Student Evaluation of Faculty. *Dissertation Abstracts International*. 6488-A-6489-A.

Jones, V. ; & James R. Moorris. (1956, May). Relation of temperament to the choice of Abonorment social Psychology. *Dissertation Abstracts International*. 56(6): 162-A.

Pehi, Gerlai. (1992). An Assessment of the Classroom Competencies of In-Service Elementary School teacher in American Samoa. *Dissertation Abstracts international*. 52(1992): 388.

Weigand, Jame E. Z1997X. *Implementing Teacher Competencies Positives Approaches to Personalizing Education*. New Jersey: English Wood cliff Prentice-Hall.

Romine, Stephen. (1974, December). Student and Faculty Perception of an Effective University Instruction Climates. *The Journal of Education Research*. 68: 139-143.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ข้อคำถามสำหรับสัมภาษณ์ในการวิจัย (ร่าง)

ข้อคำถามสำหรับพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

ด้านเนื้อหาหลักสูตร

1. ท่านมีความรู้ความเข้าใจหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและหลักสูตรของสถานศึกษาเพื่อการเรียนการสอนหรือไม่ อย่างไร ?
2. ท่านมีส่วนร่วมในเรื่องหลักสูตรการเรียนการสอนกับโรงเรียนอย่างไร ?
3. ท่านได้อาศัยหลักสูตรของโรงเรียนมากำหนดเนื้อหาสาระและตัวชี้วัดเพื่อช่วยสอนอย่างไร ?
4. ท่านมีปัญหาหรืออุปสรรคในการใช้หลักสูตรของโรงเรียนอย่างไร โปรดอธิบาย ?
5. ท่านมีข้อเสนอแนะ/ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรสถานศึกษาอย่างไรบ้าง โปรดอธิบาย ?

ด้านการเรียนการสอน

1. ท่านมีเทคนิคการสอนที่หลากหลายสอดคล้องกับการเรียนรู้และเหมาะสมกับนักเรียนอย่างไร ?
2. ท่านออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลายสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ชุมชนหรือไม่ อย่างไรบ้าง ?
3. ท่านวิเคราะห์ผู้เรียนแล้วใช้เทคนิควิธีการสอนตามความแตกต่างระหว่างบุคคลอย่างไร ?
4. ท่านมีบทบาทอย่างไรในการเรียนการสอนโดยมีผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ?
5. ท่านเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดกิจกรรมและการประเมินผลการเรียนรู้หรือไม่ อย่างไรบ้าง ?
6. ท่านได้จัดกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนลงมือทำกิจกรรมและค้นพบองค์ความรู้ด้วยตนเองอย่างไร ?
7. ท่านจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ปลูกฝัง/ส่งเสริมคุณลักษณะพึงประสงค์และสมรรถนะของผู้เรียนหรือไม่ อย่างไรบ้าง ?
8. ท่านได้สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมแก่ผู้เรียนในการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนหรือไม่ อย่างไรบ้าง ?
9. ท่านจัดทำโครงการ/กิจกรรมที่ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้แก่ผู้เรียนหรือไม่ อย่างไรบ้าง ?
10. ท่านจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านการดูแลตนเอง มีทักษะในการเรียนเรียนรู้ การทำงาน การอยู่ร่วมกันในสังคม และรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง
11. ท่านได้สอดแทรกความเป็นประชาธิปไตย ความภูมิใจในความเป็นไทยให้แก่ผู้เรียนในการจัดการเรียนรู้หรือไม่ อย่างไรบ้าง ?
12. ท่านพบข้อขัดข้อง/อุปสรรค ต่อการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการเรียนการสอนอย่างไรบ้าง ?
13. ท่านมีข้อเสนอแนะ/ข้อคิดเห็นเพื่อการพัฒนาการเรียนการสอนอย่างไรบ้าง ?

ด้านสื่อและวัสดุ อุปกรณ์

1. ท่านได้ใช้สื่ออะไรในการเรียนการสอน ?
2. ท่านหาสื่อจากแหล่งใดเพื่อการเรียนการสอน ?
3. ท่านได้ใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน เช่น วัด หรือการศึกษาภายนอกโรงเรียนเพื่อการเรียนการสอนอย่างไรบ้าง ?
4. ท่านใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนในการจัดการเรียนรู้หรือไม่ อย่างไรบ้าง ?
5. ท่านใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีหลากหลายเหมาะสมกับเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้หรือไม่ อย่างไรบ้าง ?
6. ท่านพบข้อขัดข้อง/อุปสรรคในการใช้สื่อและวัสดุ อุปกรณ์อย่างไรบ้าง ?
7. ท่านมีข้อเสนอแนะ/ข้อคิดเห็นเพื่อการพัฒนาเกี่ยวกับสื่อและวัสดุ อุปกรณ์อย่างไรบ้าง ?

ด้านการวัดผลและการประเมินผล

1. ท่านใช้วิธีการใดเพื่อการวัดผลและประเมินผลผู้เรียน ?
2. ท่านใช้เครื่องมืออะไรเพื่อการวัดผลและประเมินผลผู้เรียน ?
3. ท่านสร้างและนำเครื่องมือวัดผลและการประเมินผลไปใช้อย่างถูกต้องเหมาะสมหรือไม่ เพราะเหตุใด ?
4. ท่านออกแบบวิธีการวัดและการประเมินผลหลากหลายเหมาะสมกับเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้หรือไม่ เพราะเหตุใด ?
5. ท่านได้วัดผลและประเมินผลผู้เรียนตามสภาพจริงหรือไม่ เพราะเหตุใด ?
6. ท่านประเมินผลการนำกิจกรรมไปใช้ในชีวิตประจำวันของผู้เรียนด้วยการสังเกต การสัมภาษณ์ เช่น การเสียสละ ความซื่อสัตย์ ความอ่อนน้อมถ่อมตนหรือไม่ อย่างไร ?
7. ท่านพบข้อขัดข้อง/อุปสรรคในการวัดผลและการประเมินผลอย่างไร ?
8. ท่านมีข้อเสนอแนะ/ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการวัดผลและการประเมินผลอย่างไร ?

ข้อคำถามสำหรับครูผู้เกี่ยวข้อง

ด้านเนื้อหาหลักสูตร

1. ท่านเห็นว่าพระสอนศีลธรรมเข้าใจและเชื่อมโยงเป้าหมายตามมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐานกับหลักสูตรสถานศึกษาหรือไม่ อย่างไร ?
2. ท่านเห็นว่าพระสอนศีลธรรมได้กำหนดเนื้อหาสาระและออกแบบการสอนอย่างไร ?
3. ท่านคิดว่าสิ่งใดเป็นข้อขัดข้องและอุปสรรคเกี่ยวกับการสอนของพระสอนศีลธรรมบ้าง ?
4. ท่านมีข้อเสนอแนะ / ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับพระสอนศีลธรรมด้านเนื้อหาหลักสูตรอย่างไรบ้าง ?

ด้านการเรียนการสอน

1. ท่านเห็นว่า การดำเนินการสอนของพระสอนศีลธรรมเป็นอย่างไรบ้าง ?
2. ท่านเห็นว่าพระสอนศีลธรรมได้ใช้เทคนิควิธีเพื่อการเรียนการสอนตามความแตกต่างระหว่าง บุคคลอย่างไร ?
3. ท่านเห็นว่าพระสอนศีลธรรมได้สร้างบรรยากาศให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนอย่างไร ?
4. ท่านคิดว่าสิ่งใดเป็นข้อขัดข้อง/อุปสรรคเกี่ยวกับการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมบ้าง ?
5. ท่านมีข้อเสนอแนะ/ข้อคิดเห็นด้านการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมอย่างไรบ้าง ?

ด้านสื่อและวัสดุ อุปกรณ์

1. ท่านเห็นว่าพระสอนศีลธรรมได้ใช้สื่ออะไรเพื่อการเรียนการสอนบ้าง ?
2. ท่านเห็นว่าพระสอนศีลธรรมได้ใช้สื่ออย่างไรเพื่อการเรียนการสอนบ้าง ?
3. ท่านคิดว่าสิ่งใดเป็นข้อขัดข้อง/อุปสรรคของพระสอนศีลธรรมด้านสื่อและวัสดุ อุปกรณ์บ้าง ?
4. ท่านมีข้อเสนอแนะ/ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้สื่อและวัสดุ อุปกรณ์เพื่อการเรียนการสอนของพระ สอนศีลธรรมอย่างไรบ้าง ?

ด้านการวัดผลและการประเมินผล

1. ท่านเห็นว่าพระสอนศีลธรรมใช้เครื่องมืออะไรเพื่อการวัดผลและประเมินผลผู้เรียน ?
2. ท่านเห็นว่าพระสอนศีลธรรมใช้วิธีการวัดและประเมินผลอย่างหลากหลายสอดคล้องกับ มาตรฐานและตัวชี้วัดตามหลักสูตรอย่างไร ?
3. ท่านคิดว่าสิ่งใดเป็นข้อขัดข้อง/อุปสรรคด้านการวัดผลและการประเมินผลของพระสอนศีลธรรม บ้าง?
4. ท่านมีข้อเสนอแนะ/ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการวัดผลและการประเมินผลอย่างไรบ้าง ?

ข้อคำถามสำหรับนักเรียน

ด้านเนื้อหาหลักสูตร

1. ท่านเห็นว่าพระสอนศีลธรรมเข้าใจและเชื่อมโยงเนื้อหาของหลักสูตรตรงมาตรฐานการเรียนรู้ อย่างไร ?
2. ท่านเห็นว่าพระสอนศีลธรรมได้กำหนดเนื้อหาสาระสอดคล้องตัวชี้วัดหรือไม่ อย่างไรบ้าง ?
4. ท่านคิดว่าสิ่งใดเป็นข้อขัดข้องและอุปสรรคเกี่ยวกับเนื้อหาหลักสูตรต่อการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมบ้าง ?
5. ท่านมีข้อเสนอแนะ / ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับเนื้อหาหลักสูตรอย่างไรบ้าง ?

ด้านการเรียนการสอน

1. ท่านเห็นว่า การดำเนินการสอนของพระสอนศีลธรรมเป็นอย่างไรบ้าง ?
2. ท่านเห็นว่าพระสอนศีลธรรมได้ใช้เทคนิควิธีเพื่อการเรียนการสอนตามความแตกต่างระหว่างบุคคลอย่างไร ?
3. ท่านเห็นว่าพระสอนศีลธรรมได้สร้างบรรยากาศให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนอย่างไร ?
4. ท่านคิดว่าสิ่งใดเป็นข้อขัดข้อง/อุปสรรคเกี่ยวกับการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมบ้าง ?
5. ท่านมีข้อเสนอแนะ/ข้อคิดเห็นด้านการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมอย่างไรบ้าง ?

ด้านสื่อและวัสดุ อุปกรณ์

1. ท่านเห็นว่าพระสอนศีลธรรมได้ใช้สื่ออะไรเพื่อการเรียนการสอนบ้าง ?
2. ท่านเห็นว่าพระสอนศีลธรรมได้ใช้สื่อวัฒนธรรมเพื่อการเรียนการสอนได้แก่ การเวียนเทียน การทอดผ้าป่า การถวายสังฆทาน วัดและศาสนสถาน อย่างไรบ้าง ?
3. ท่านเห็นว่าพระสอนศีลธรรมใช้สื่อเทคโนโลยี เช่น พาวเวอร์พอยท์ วีดีโอ อินเทอร์เน็ตมาประยุกต์เพื่อการเรียนการสอนอย่างไรบ้าง ?
4. ท่านคิดว่าสิ่งใดเป็นข้อขัดข้อง/อุปสรรคด้านสื่อและวัสดุ อุปกรณ์ของพระสอนศีลธรรมบ้าง ?
5. ท่านมีข้อเสนอแนะ/ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับสื่อและวัสดุ อุปกรณ์อย่างไร ?

ด้านการวัดผลและการประเมินผล

1. ท่านเห็นว่าพระสอนศีลธรรมใช้เครื่องมืออะไรเพื่อการวัดผลและประเมินผลผู้เรียน ?
2. ท่านเห็นว่าพระสอนศีลธรรมใช้วิธีการวัดและประเมินผลอย่างหลากหลายสอดคล้องกับมาตรฐานและตัวชี้วัดตามหลักสูตรอย่างไร ?
3. ท่านคิดว่าสิ่งใดเป็นข้อขัดข้อง/อุปสรรคด้านการวัดผลและการประเมินผลของพระสอนศีลธรรมบ้าง ?
4. ท่านมีข้อเสนอแนะ/ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการวัดผลและการประเมินผลอย่างไรบ้าง ?

ภาคผนวก ข
รายชื่อพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารุงเทพมหานคร เขต 2

รายชื่อพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

ที่	ชื่อ - ฉายา	สังกัดวัด	โรงเรียนที่เข้าไปปฏิบัติงาน
1	พระมหาปัญญา ปญญาวโร	เทพลীลา	บดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี)
2	พระมหาชาญชัย พุรหมปติฎฐโฐ	เทพลীลา	บดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี)
3	พระมหาสุรพร สุรวโร	เทพลীลา	บดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี)
4	พระมหาพิชัย ชวนปญโญ	เทพลীลา	พระยาประเสริฐสุนทราศรัย (กระจ่าง สิงหเสนี)
5	พระมหาปฐม ชาคโร	เทพลীลา	บดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี)
6	พระมหาประจักษ์ ทีปธมโม	เทพลীลา	ศิริกุลพิทยา
7	พระมหานรินทร์ ชินวโร	เทพลীลา	เทพลীลา
8	พระมหาไพฑูรย์ ชาตเมธ	เทพลীลา	พระยาประเสริฐสุนทราศรัย (กระจ่าง สิงหเสนี)
9	พระมหาชลอ สุสิกขิต	เทพลীลา	วัดเทพลীลา
10	พระสมจิตร ปสนโน	เทพลীลา	วัดเทพลীลา
11	พระมหาเชิดชัย ชินวโร	เทพลীลา	พระยาประเสริฐสุนทราศรัย (กระจ่าง สิงหเสนี)
12	พระมหาไพศาล ภาทวโร	เทพลীลา	เทพลীลา
13	พระมหาภูชิต ภูริปญโญ	เทพลীลา	วัดเทพลীลา
14	พระมหาอภิวัฒน์ ธมฺมโชโต	เทพลীลา	เทพลীลา
15	พระมหาประสาน อธิธิปญโญ	เทพลীลา	วิทยาลัยพัฒนชยการอินทราชัย
16	พระมหาอภิรักษ์ อภิปญโญ	เทพลীลา	วัดเทพลীลา
18	พระครูสมุห์เทวินทร์ จิตจิตโต	บัวแก้วศรัทธาธรรม	สุดใจวิทยา
19	พระครูสมุห์มนัส มานิต	บัวแก้วศรัทธาธรรม	นวมินทราชินเอนทศศตรวีทยา 2
20	พระปลัดประจวบ กิตติปาโล	บัวแก้วศรัทธาธรรม	สุดใจวิทยา
21	พระสมศักดิ์ ชาตวีโร	บัวแก้วศรัทธาธรรม	ชุมทองวิทยา
22	พระครูอุดมจากรูวรรณ	บำเพ็ญเหนือ	มีนประสาทวิทยา
23	พระมหาไพรินทร์ สุเมธี	บึงทองหลาง	ลาดปลาเค้าพิทยาคม
24	พระเสนาะ ปิยสีโล	บึงทองหลาง	พิบูลอุปถัมภ์
25	พระอืด จิตสีโล	บึงทองหลาง	พิบูลอุปถัมภ์
26	พระกฤษดา จิตตธมโม	บึงทองหลาง	พิบูลอุปถัมภ์

27	พระบุญมั่น รตัญญาโณ	บึงทองหลาง	พิบูลอุปถัมภ์
28	พระพิชิตชัย ชิตชโย	บึงบัว	วัดบึงบัว
29	พระเทวา ภทราวโร	ปากบ่อ	มูลนิธิวัดปากบ่อ
30	พระมหาทองมา อรุณรสี	พรหมวงศาราม	เตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการรัชดา
31	พระมหาประยูร สุนทรโร	มหาบุศย์	ภักดีวิทยา
32	พระมหาศกดิ์กริณ จิตปญโญ	เทพลีลา	เทพลีลา
33	พระนิคม ปญญาสีโห	ราษฎร์ศรัทธาธรรม	เศรษฐบุตรบำเพ็ญ
34	พระมหาสกาย อินทปญโญ	เทพลีลา	เทพลีลา
35	พระใบฎีกาบุญเลิศ กาญจโน	ราษฎร์ศรัทธาธรรม	เศรษฐบุตรบำเพ็ญ
36	พระครูวินัยธรสฤษฏ์ กิตติญาโณ	ราษฎร์ศรัทธาธรรม	เศรษฐบุตรบำเพ็ญ
37	พระบุญลือ ฐิตวีโร	ลำกะदान	ชุมทองวิทยา
38	พระประหยัด ญาณสิทโธ	ลำกะदान	ชุมทองวิทยา
39	พระทรงศักดิ์ ภัททธมโม	ลาดปลาเค้า	กองทัพบกอุปถัมภ์เพชรารุช
40	พระมหาเขมานันท์ ปิยสีโล	ลาดปลาเค้า	กองทัพบกอุปถัมภ์เพชรารุช
41	พระมหาสมพงษ์ ปญญาธโร	เวฬุวนาราม	อนุบาลวัดไผ่เขียว
42	พระมหารัชตบดินทร์ กนุดจारी	เวฬุวนาราม	สีกัน
43	พระมหาประยูร สุนทรโร	มหาบุศย์	ภักดีวิทยา
44	พระมหาพินิจ สุนทรโร	ศรีบุญเรือง	รัตนโกสินทร์สมโภชลาดกระบัง
45	พระชัย ปวราชโย	ศรีบุญเรือง	โสมาภานุสสรณ์
46	พระไทวัฒน์ กิตติวฑฒโน	ศรีบุญเรือง	โสมาภานุสสรณ์
47	พระสมคิด จิตตวิบุโล	ศรีบุญเรือง	โสมาภานุสสรณ์
48	พระจำเนียร ฐมมานนุโท	ศรีบุญเรือง	ศิริเพ็ญ
49	พระสันติ กิตติโสภโณ	ศิริพงษ์ธรรมนิมิต	ปิยะพงษ์วิทยา
50	พระสายัณห์ อากาศโร	ศิริพงษ์ธรรมนิมิต	ไทยรัฐวิทยา75
51	พระสัมฤทธิ์ ชาตเมโธ	เทพลีลา	เทพลีลา
52	พระมหาวิระศักดิ์ วชิรเมธี	ศิริพงษ์ธรรมนิมิต	รัตนโกสินทร์สมโภชบางเขน
53	พระมหาวันชัย วรเมธี	ศิริพงษ์ธรรมนิมิต	รัตนโกสินทร์สมโภชบางเขน
54	พระมหาปฏิภาณ อุตตทนุโต	เทพลีลา	เทพลีลา
55	พระมหารุ่งโรจน์ อรุโณ	แสนสุข	ปรัชชาธร
56	พระมหานพดล อนาลโย	แสนสุข	ปรัชชาธร

57	พระมหานรงค์ กิตติโสภโณ	แสนสุข	มีนประสาทวิทยา
58	พระมหากิตติ กวีชีโร	แสนสุข	มีนประสาทวิทยา
59	พระมหาศกฏา ปภาโกร	แสนสุข	ปรัชชาธร
60	พระมหาสิทธิชัย สิทธินนโท	แสนสุข	สตรีเศรษฐบุตรบำเพ็ญ
61	พระมหาจวน กลยาโน	แสนสุข	ณัฐวุฒิวิทยา
62	พระมหานโรจน์ ปภัสโร	แสนสุข	พร้อมมิตรพิทยา
63	พระปลัดธรรมรัตน์ ธรรมรัตน	แสนสุข	สตรีเศรษฐบุตรบำเพ็ญ
64	พระเบญจา สุวโจ	แสนสุข	วัดแสนสุข
65	พระมหาสุวิทย์ ปญญาวุฑโฒ	สีกัน(พุทธสยาม)	สีกัน
66	พระหัตถ์นัย ปิยธมโม	สีกัน(พุทธสยาม)	สีกัน
67	พระมหาบุญร่วม ปุณญกาโม	สังฆราชา	วัดสังฆราชา
68	พระสำเนียง เขมจาโร	สามง่าม	วัดสามง่าม
69	พระมนัส สมจิตโต	สุวรรณประสิทธิ์	ณัฐวุฒิวิทยา
70	พระเอกลักษณะณ์ กลยาณธมโม	สุวรรณประสิทธิ์	ณัฐวุฒิวิทยา
71	พระบุญธรรม วุฑฒิธมโม	สุวรรณประสิทธิ์	พร้อมมิตรพิทยา
72	พระมหาจวน กลยาโน	แสนสุข	ณัฐวุฒิวิทยา
73	พระบัญญัติชยุต ญาณฉนโท	สุขใจ	ศศิภา
74	พระธีรศักดิ์ ธนปญโญ	สุทธิสะอาด	วัดสุทธิสะอาด
75	พระเฉลิมพล ฉนุทชาโต	สุทธิสะอาด	วัดสุทธิสะอาด
76	พระมหาชรินทร์ ปญญาวัชโร	เสมียนนารี	วัดเสมียนนารี
77	พระมหาสิทธิศักดิ์ อคควีโร	เสมียนนารี	รัตนโกสินทร์สมโภชบางบางเขน
78	พระมหาสมบุรณ์ จนุทสโม	เสมียนนารี	วัดเสมียนนารี
79	พระมหาชาญ รตินุโร	แสนสุข	วัดแสนสุข
80	พระมหาทชชพงษ์ ทชชวโส	แสนสุข	วัดแสนสุข
81	พระครูอนุรักษศาสนกิจ	ใหม่ช่องลม	วัดใหม่ช่องลม
82	พระครูใบฎีกาสุวรรณชัย จารุณโณ	ใหม่ช่องลม	วัดอุทัยธาราม
83	พระเวชรัตน์ ธรรมรัตน	หนองใหญ่	วัดหนองใหญ่
84	พระอนันต์ วรรณปญโญ	หนองจอก	มัธยมวัดหนองจอก
85	พระกัมปนาท สุวีโร	หนองจอก	มัธยมวัดหนองจอก
86	พระศักดิ์รินทร์ จกกวโร	หนองจอก	มัธยมวัดหนองจอก
87	พระมหาจิราธิวัฒน์ อตถยุตโต	หลักสี่	เจริญผลวิทยา
88	พระมหาสุพัฒน์ สุภทโท	หลักสี่	วัดหลักสี่

89	พระมหาทองสา อากศสโร	หลักสี่	วัดหลักสี่
90	พระมหาวิทยา วิสุโท	หลักสี่	วัดหลักสี่
91	พระมหาสมพงษ์ ฐมฺมโฆสโก	เวฬุวนาราม	เทคนิคดอนเมือง
92	พระมหาวัชชระพร อริยวาที	เวฬุวนาราม	เทคนิคดอนเมือง
93	พระมหาอุดม อภิวัตฺตโน	สีกัน	เทคนิคดอนเมือง
94	พระครูสมุห์วรพันธ์ สุหฺชโช	บึงทองหลาง	วัดบึงทองหลาง
95	พระมหาเด่นศักดิ์ สุขุมมาโล	เทพลีลา	พระยาประเสริฐสุนทราศรัย (กระจ่าง สิงหเสนี)
96	พระมหาสมถวิล สายจิ้น	เทพลีลา	พระยาประเสริฐสุนทราศรัย (กระจ่าง สิงหเสนี)
97	พระครูสมุห์นิคม นาควโร	ลาดพร้าว	พิบูลอุปถัมภ์
98	พระครูใบฎีกาเนติ ฐมฺมทินโน	ลาดพร้าว	พิบูลอุปถัมภ์
99	พระมหาอมรินทร์ อมรินฺโท	ลาดพร้าว	พิบูลอุปถัมภ์
100	พระครูใบฎีกาสมชาย	ลาดพร้าว	พิบูลอุปถัมภ์

ประวัติย่อผู้ทำวิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	พระมหาปัญญา แล่นปีว
วันเดือนปีเกิด	2 กุมภาพันธ์ 2517
สถานที่เกิด	อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี 11120
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	วัดเทพลีลา แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร 10240
ตำแหน่ง	ผู้ประสานงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่สำนักเรียนวัดเทพลีลา เลขานุการเจ้าสำนักเรียนวัดเทพลีลา
ประวัติการศึกษา	
ด้านทางธรรม	
พ.ศ. 2545	นักธรรมชั้นตรี จากสำนักเรียนวัดเทพลีลา กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2546	นักธรรมชั้นโท และบาลี ประโยค 1-2 จากสำนักเรียนวัดเทพลีลา กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2547	นักธรรมชั้นเอก และเปรียญธรรม 3 ประโยค จากสำนักเรียนวัดเทพลีลา กรุงเทพมหานคร
ด้านสายสามัญ	
พ.ศ. 2538	ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (อิเล็กทรอนิกส์) จากสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตเทคนิคกรุงเทพฯ
พ.ศ. 2542	วิศวกรรมศาสตรบัณฑิต (วิศวกรรมไฟฟ้า) จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2553	การศึกษามหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา) จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร กรุงเทพมหานคร